

Møte tirsdag den 3. februar 2015 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 41):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024 (Innst. 137 S (2014–2015), jf. Meld. St. 7 (2014–2015))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Kjersti Toppe, Jenny Følling og Heidi Greni om å oppheve kravet om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring (Innst. 136 S (2014–2015), jf. Dokument 8:84 S (2013–2014))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien og Janne Sjelmo Nordås om å endre systemet med nasjonale prøver til utvalgsprøver og redusere testingen i grunnskolen (Innst. 135 S (2014–2015), jf. Dokument 8:15 S (2014–2015))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Eva Kristin Hansen, Trond Giske og Dag Terje Andersen om å tillate bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner (Innst. 145 S (2014–2015), jf. Dokument 8:55 S (2013–2014))
5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om:
 1. Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sonja Mandt, Knut Storberget, Anna Ljunggren, Hege Haukeland Liadal, Arild Grande og Helga Pedersen om handlingsplan for en giftfri hverdag, og
 2. Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Heikki Eidsvoll Holmås om nasjonalt forbud mot miljøgifter (Innst. 146 S (2014–2015), jf. Dokument 8:87 S (2013–2014) og Dokument 8:104 S (2013–2014))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad og Geir Pollestad om erstatningsvern for næringsutøvere innenfor yngleområdet for rovdyr (Innst. 141 S (2014–2015), jf. Dokument 8:1 S (2014–2015))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Audun Lysbakken om å følge opp anbefalinger for å nå Norges klimamål i 2020 (Innst. 147 S (2014–2015), jf. Dokument 8:10 S (2014–2015))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen og Marit Arnstad om tiltak for en kunnskapsbasert naturforvaltning

(Innst. 144 S (2014–2015), jf. Dokument 8:89 S (2013–2014))

9. Interpellasjon fra representanten Terje Aasland til klima- og miljøministeren:

«Gjennom utarbeidelse og behandling av forvaltningsplanene for de norske havområdene legges grunnlaget for kunnskapsbasert forvaltning og bærekraftig bruk. Under regjeringen Stoltenberg II ble det lagt fram forvaltningsplaner for alle de norske havområdene. Stortinget har forutsatt at planene skal rulle- res slik at det til enhver tid er et oppdatert kunnskapsgrunnlag som forvaltningen baseres på. På spørsmål i skriftlig spørsmål nr. 237 (2014–2015) skriver klima- og miljøministeren følgende: 'Med bakgrunn i avklaringer i regjeringens politiske plattform har regjering- en ikke tatt endelig stilling til behovet for å legge fram en oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet nå.'

Vil statsråden sørge for at Stortingets forutsetninger om rullering og oppdatering av kunnskapsgrunnlaget i forvaltningsplanene fortsatt skal legges til grunn i norsk forvaltningspraksis for havområdene?»

10. Stortingets vedtak til lov om utvalget for evaluering av EOS-utvalget (Lovvedtak 38 (2014–2015), jf. Innst. 134 L (2014–2015))
11. Referat

Presidenten: Representantene Ingebjørg Amanda *Godskesen*, Tone Wilhelmsen *Trøen*, Sverre *Myrli*, Hans Andreas *Limi*, Morten *Wold*, Per Olaf *Lundteigen*, Tor André *Johnsen*, Ruth *Grung*, Helge *Orten*, Pål *Farstad*, Geir S. *Toskedal*, Elin Rodum *Agdestein*, Frank J. *Jenssen*, Snorre Serigstad *Valen*, Tom E.B. *Holthe*, Ingjerd *Schou* og Line Henriette *Hjemdal*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Østfold fylke, Tone *Damsleth*, har tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Knut *Storberget* fra og med 3. februar og inntil videre
- fra Høyres stortingsgruppe om sykepermisjon for representantene Sylvi *Graham* og Mette *Tønder*, begge fra og med 3. februar og inntil videre

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
 - For Akershus fylke: Thore *Vestby* og Kjartan *Berland*
 - For Hedmark fylke: Lasse *Juliussen*

Presidenten: Thore *Vestby*, Kjartan *Berland* og Lasse *Juliussen* er til stede og vil ta sete.

Representanten Kenneth *Svendsen* vil fremsette et representantforslag.

Kenneth Svendsen (FrP) [10:02:28]: Jeg har gleden av å fremme et forslag på vegne av Oskar J. Grimstad, Odd Henriksen og meg selv om endring i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Midlertidig bestemmelse om snøscooterløyper i tidligere forsøkskommuner.

Jeg ber om at dette blir behandlet etter Stortingets forretningsorden § 39 c.

Presidenten: Presidenten tar anmodningen til etterretning og kommer tilbake til hvordan behandlingen blir.

Sak nr. 1 [10:02:59]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024 (Innst. 137 S (2014–2015), jf. Meld. St. 7 (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 10 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Framskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og medlemmer av regjeringen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter partienes hovedtalere og seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil det bli foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marianne Aasen (A) [10:04:15] (ordfører for saken): Vi skal nå behandle langtidsplanen, og jeg vil starte med å rose regjeringen og statsråden for at de har lagt fram en langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Den er etterlengtet, og mange forskere og rektorer er fornøyd med at vi nå er i gang med det som mange har drømt om.

Det var Kristin Halvorsen, kunnskapsminister i Stoltenberg-regjeringen, som la dette inn som en del av forskningsmeldingen våren 2013. Stortinget sluttet seg til en slik langsiktig plan, selv om Høyre i merknadsform var spørrende til nytteverdien av en slik plan.

Gleden mange viste ved framleggelsen av planen sammen med statsbudsjettet, kan også skyldes den usikkerhet som var knyttet til om denne regjering ønsket en slik plan, da den heller ikke er omtalt i regjeringens plattform.

Å bygge opp gode forskningsmiljøer krever lang og systematisk satsing over tid. De miljøene vi kjenner som i dag gjør det svært bra i verdensammenheng, er minimum 15–20 år gamle. De fleste er eldre. Og skal man få mest mulig ut av ressursene våre, er det lurt å se mest mulig i sammenheng. Det gjelder investeringer i kunnskaps-

bygg, forskningsinfrastruktur, antallet stipendiater og studieplasser. Denne forutsigbarheten må samtidig bygge opp under de satsingsområdene som kommer fram i forskningsmeldingen, og som konkretiseres i enda større grad i langtidsplanen. Hav, klima og miljø, en god og effektiv offentlig sektor som utvikler bedre velferdstjenester, teknologisk satsing og næringslivsforskning er det vi finner i denne planen, og det er veldig bra. Livsvitenskapsbygget ved Universitetet i Oslo og bygging av nytt Ocean Space Center i Trondheim er gode eksempler på samspill mellom temasatsing og infrastruktur. Dette er også bra og gir sektoren mer forutsigbarhet.

Likevel: Arbeiderpartiet mener langtidsplanen lider under tre store mangler. Den er ikke konkret nok, den er mangelfull på utdanning, og den ser bort fra andre viktige prosesser i sektoren som foregår, og som vi daglig kan lese om i avisene, som handler om struktur og finansiering. Arbeiderpartiet er ikke i utakt med sektoren i sin kritikk, slik statsråden gir uttrykk for i Dagens Næringsliv i dag. I likhet med oss var sektoren fornøyd med det som kom i høst, men etterlyste mer.

Universitets- og høyskolerådet sa følgende på høringen:

«Opptappingsplan for rekrutteringsstillinger er bra, men vi vil understreke at behovet er større.»

Abelia uttalte:

«Vi støtter de to byggeprosjektene, men etterlyser en større plan for hvilke byggeprosjekter som bør prioriteres på lengre sikt og hvordan disse skal ferdigstilles.»

Forskerforbundet uttalte:

«For at den fremlagte planen skal kunne bli et viktig verktøy for utdannings- og forskningssektoren er det nødvendig å utbedre noen viktige mangler.»

Det var det som kom fram i høringen blant mange andre innspill.

La meg gå inn i de tre punktene som Arbeiderpartiet har innsigelser mot. For det første: Langtidsplanen er ikke konkret nok. Den mangler omtale av studieplasser, til tross for at et enstemmig storting var krystallklart på en slik bestilling. Den har ingen liste over bygg som bør bygges i årene som kommer. Med unntak av de to byggene som jeg nå har nevnt, er det ingenting. 500 nye rekrutteringsstillinger og 400 mill. kr til infrastruktur varsles i perioden 2015–2018. Men da vil jeg minne om forsiden på planen, hvor årstallene 2015–2024 er det planen skal gjelde for.

Hva med andre bygg det er behov for i sektoren? De er ikke omtalt. Hva med rehabiliteringsbehovet i sektoren, som Riksrevisjonen har tatt opp som egen sak i Stortinget? En tredjedel av bygningsmassen er i dårlig stand, særlig bygg som Kunnskapsdepartementet har ansvaret for. Og for at disse byggene fortsatt skal kunne brukes, går en betydelig del av handlingsrommet til institusjonene til å vedlikeholde disse.

Til det som gjelder rekrutteringsstillinger: Ifølge opplysninger Sykepleierforbundet ga komiteen under høringen, trengs hele 500 nye slike stillinger i denne perioden for å sikre forskningsbasert utdanning for det viktige profesjonsyrket som sykepleie er. Regjeringen har lagt opp til 500 totalt. Da blir det for tynt.

Arbeiderpartiet mener planen hadde blitt bedre om den hadde inneholdt en prioritering av nasjonalt viktig forsk-

ningsinfrastruktur, samt en plan for hvordan framtidens kunnskapsbehov kan fylles både innenfor og utenfor sektoren. Vi etterlyser også mer om status og videre ønsket utvikling hva gjelder tilstanden for norsk høyere utdanning og forskning, som f.eks. FoU-årsverk per 1 000 sysselsatt, andelen av befolkningen med høyere utdanning, FoU-innsats per innbygger, FoU-innsats knyttet til Fastlands-BNP, innovasjon i næringslivet og utviklingen i publiseringer og siteringer.

Det andre som mangler, er mer på høyere utdanning. Jeg vil minne om at meldingen heter Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Det er mulig Arbeiderpartiet burde forstått at utdanning ligger implisitt i alt som omtales i planen, slik statsråden flere ganger har insinuert, men i så fall er det flere enn oss som ikke har forstått at utdanninger er bredt omtalt. Da velger jeg å sitere NSO, Norsk studentorganisasjon:

«Planen leverer på forskning, mens høyere utdanning synes glemt.»

Det er jevnt over de tilbakemeldingene vi har fått.

Forskning og høyere utdanning hører nøye sammen. Det er nettopp en forutsetning for høy kvalitet i utdanning at disse oppgavene løses parallelt. En av grunnene er selv sagt at det er blant studentene vi finner morgendagens forskere, men en like viktig grunn er at tette koblinger mellom forskning og utdanning gir studentene forståelse av hvordan forskning foregår, og hvordan den kan brukes. Å sikre at Norge har arbeidstakere som evner å forstå og ta i bruk ny kunnskap, må være en sentral del av det å satse på forskning og utvikling. Den oppgaven har regjeringen neglisjert. Denne morgenen ble Studiebarometeret lagt fram. Resultatene der kunne vært bedre. Det er liten tvil om at utdanningskvaliteten på en del institusjoner – både på universiteter og høyskoler – absolutt kunne vært bedre, og det kreves en bred og systematisk tilnærming for å løfte utdanningskvaliteten.

Når en slik analyse og forslag til tiltak mangler i denne planen, svekker det planen totalt. Dessuten har Stortinget vedtatt at vi skal ha en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning – et forslag som Høyre var pådrivere for. Fram til nå har ikke statsråden villet svare på om det kommer en slik melding eller ikke. Denne meldingen tilfredsstiller i hvert fall ikke det Stortinget ba om i forrige periode.

En tredje svakhet ved meldingen er blitt enda mer aktuell etter at komiteen la fram sin innstilling. Vi står foran flere sammenslåinger i sektoren. I forrige uke ble det kjent at NTNU ønsker å fusjonere med tre høyskoler, og det i en type modell som har vært ukjent hittil – nemlig med satellitter geografisk ganske langt unna det store universitetet. Mange andre er i samme situasjon. Nord-Norge vil trolig stå igjen uten noen høyskoler, kun med to universiteter. Hvor mange høyskoler blir igjen? Hva betyr det for forskning, for utdanning? Hva skal være rollefordelingen mellom disse institusjonene? Det er uklart. For å nå målene vi har på dette feltet, hvordan passer denne nye strukturen inn?

Ikke noe av dette er berørt i planen. Dessuten har regjeringen varslet en vurdering av ny finansieringsordning.

Konklusjonen skal legges fram utpå våren, men heller ikke noe så viktig som hvordan universiteter og høyskoler skal finansieres, berøres her – i utgangspunkt helt naturlig i og for seg for en langtidsplan, gitt at alt annet ligger fast. Men det er en fare for at denne planen fort blir utgått på dato når så mye skjer parallelt.

Flertallet i Stortinget – alle unntatt regjeringspartiene – mener at det svekker verdien av langtidsplanen at både struktur og finansiering er uavklart når Stortinget behandler planen.

Forskning og kunnskapsutvikling er ingenting uten viktige forskere og andre fagfolk. Norsk akademia står foran et generasjonsskifte. Det vil gi utfordringer med å fylle hull etter dyktige fagfolk, men det gir også en mulighet til å løse problemer som har vært i sektoren over tid. Jeg tenker da først og fremst på den høye bruken av midlertidighet. Det foregår en kamp om å rekruttere de beste blant ungdom i Norge. Dyktig ungdom er ettertraktet. Med høy grad av midlertidighet er ikke akademia så attraktiv som man skulle tro, og som vi skulle ønske. Ikke minst er det en del dyktige kvinner som velger seg vekk fra sektoren, selv om de er absolutt flinke nok til å kunne gjøre en lang karriere der. Men de velger seg vekk fordi usikkerheten og uforutsigbarheten blir for uforenlig med et stabilt familieliv. Dette er derfor også en mulighet til målrettet å gjøre tiltak for hvordan vi rekrutterer flere kvinner inn i akademia, og da ikke minst inn i toppforskerstillinger, der menn fremdeles er i overveldende flertall. Over 60 pst. av studentene er kvinner, kun 25 pst. av professorene er kvinner.

Men det er også andre utfordringer hva gjelder rekruttering. Regjeringen har snakket mye om verdensledende forskning, og det er en del forskere som kommer til Norge. Gode betingelser for stipendiater er én grunn, fin natur og godt familieliv er kanskje andre årsaker. Men mange drar tilbake – hvorfor? Hva kan vi gjøre for at flere blir lenger? Denne planen burde brukes bedre til å lage en helhetlig strategi på akkurat dette, slik at vi kan bygge verdensledende miljøer.

I en forskningsdebatt hører det alltid hjemme å minne om følgende: Vi er enige om at det må stilles større krav til resultatene av forskningsinnsatsen, men vi skal vokte oss vel for at politikken blir for instrumentell. Forskning må aldri bare bli noe som forventes å realisere konkrete og kortsiktige politiske målsettinger. Kunnskap har en egenverdi og kunnskapsfunnet dermed sin egen berettigelse, og det er særlig viktig å sikre grunnforskningens frihet framover.

Jeg tar herved opp Arbeiderpartiets forslag.

Presidenten: Da har representanten Marianne Aasen tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Kristin Vinje (H) [10:14:40]: Senest i juni 2013 i forbindelse med behandlingen av forrige forskningsmelding mente de rød-grønne partiene at det ikke var hensiktsmessig å tidfeste et ambisjonsmål om investeringer i forskning og utvikling. Noe av det første Arbeiderpartiet bidro med i forskningspolitikken, som i åtte år ble styrt av SV, var å

fjerne tidfestingen av 3 pst.-målet. Allerede i forbindelse med behandlingen av sin første forskningsmelding, Vilje til forskning, i 2009 ble denne tidfestingen fjernet uten noen nærmere angitt begrunnelse.

I innstillingen til langtidsplanen har nå pipa fått en annen lyd. Nå støtter Arbeiderpartiet tidfesting av 3 pst.-målet. Arbeiderpartiet mener tydeligvis at det er riktig å ha et langsiktig mål om å øke investeringene i forskning til 3 pst. innen 2030 så lenge de er i opposisjon, og det står i skarp kontrast til deres manglende ambisjoner da de selv satt i regjering. Hva har fått Arbeiderpartiet til å snu og innse at 3 pst. av BNP bør gå til forskning innen 2030?

Marianne Aasen (A) [10:15:42]: Vi har hele tiden hatt et langsiktig mål om at 3 pst. skal gå til forskning, men vi har variert når det gjelder tallfesting av årstall, det er helt riktig.

Jeg synes det er langt mer interessant at det mangler en plan for hvordan dette skal gjennomføres, for Høyre har vært klar på dette tidligere, og Høyre sitter nå med statsråden. Skal vi få dette til, betyr det langt mer for Norge, som i utgangspunktet har et så høyt brutto nasjonalprodukt, hvor olje- og gassektoren holdes utenfor dette måltallet, og hvor vi har en næringsstruktur som gjør det langt mer krevende enn hos våre naboland som vi vil sammenligne oss med. Så det som er det interessante for alle her i salen, må være hvordan vi skal nå dette, i stedet for å stå og diskutere om det er 2020, som mellompartiene gikk inn for, 2030, som Høyre og Fremskrittspartiet gikk inn for, eller et ubestemt mål, som vi gikk inn for, men som vi nå støtter Høyre på.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:16:52]: Arbeiderpartiet har kritisert denne planen for å være for tynn når det gjelder antall sider, og særlig på feltet om høyere utdanning. Komiteens leder har sågar stilt den opp perm mot perm mot Nasjonal transportplan for å få fram dette poenget, selv om det har vært bred enighet om at planen ikke skulle være en nasjonal transportplan.

Det er uansett synd at representanten Aasen og resten av opposisjonen ikke ser hvor tett forskning og høyere utdanning er knyttet sammen i planen, og det er interessant å lese komitéinnstillingen når man vet hvordan kritikken fra Arbeiderpartiet på dette feltet har vært. Der står det veldig lite om hva mer som burde ha stått om høyere utdanning. Det tegnes veldig få mål, strategier eller visjoner fra Arbeiderpartiets side. I forslagene sine ber de utelukkende om at regjeringen må komme tilbake en eller annen gang til Stortinget med noe. Kan representanten redegjøre for om dette er et tegn på idétørke, klaging for klagingens skyld eller manglende tro på egne politikkutformingsegen-skaper?

Marianne Aasen (A) [10:17:56]: Jeg takker for spørsmålet. Det gir meg anledning til å forklare hvorfor, og det er nemlig det at prinsipielt mener Arbeiderpartiet at Stortinget ikke skal drive med utredning. Når meldingen er såpass tynn som den er, mener jeg at vi må sende ballen tilbake til regjeringen og be den gjøre det forarbeidet som ikke vi har tenkt å ta over for regjeringen, nemlig at de

skal forberede saker, de skal utrede, og de skal komme med konkrete forslag som Stortinget tar stilling til. At vi skulle sitte i komiteen og skrive side opp og side ned – vi har skrevet mange sider, og egentlig mer enn det man kunne forvente når man ser hvor tynn denne meldingen er – og fylle på voldsomt på utdanning, mener jeg prinsipielt faktisk er noe vi bør holde oss for gode til.

Trine Skei Grande (V) [10:18:59]: Når man går fra posisjon til opposisjon, hender det kanskje at byrden av et departement over seg gjør at man får noen nye ideer. Jeg håper at Arbeiderpartiet har fått noen nye ideer, og jeg håper spesielt at man har fått noen nye virkemidler i forhold til det som representanten tok opp i sitt innlegg. Nå opplever jeg, som bor i Gamlebyen, at alle museumsbyggene på Tøyen stenges, fordi vedlikeholdet har vært så dårlig over så mange år. Vi opplever en hel sektor med midlertidighet, og man fyller gjerne gatene her for å stoppe den korte midlertidigheten, mens den lange midlertidigheten får rulle innenfor de to sektorene.

Nå satt Arbeiderpartiet i regjering i åtte år og kunne ha styrt det. Jeg ser at man nå innser at det er mange svakheter spesielt på disse to feltene. Men har man noen nye ideer for hvordan man skal løse utfordringene? Eller er det bare å kritisere når man er i opposisjon?

Marianne Aasen (A) [10:20:09]: Det er mange ting som vi tar opp i denne meldingen for å løse en del av utfordringene. Det er mye mer konkretisering, og jeg kan se at Venstre til min glede er med på noe, men ikke alt. De trekker seg også litt tilbake, av hensyn til regjeringspartiene, åpenbart.

Når det gjelder museumsbyggene, handler det om økonomi. Fortsatt er det uklart hvordan finansieringsordningen, som vi skal behandle senere i vår, vil være. Men det er klart at museumsbyggene er viktige for de store universitetene, som har det ansvaret.

Når det gjelder midlertidigheten, gjorde vår regjering mye på midlertidighet i universitets- og høyskolesektoren. Det førte til at midlertidigheten gikk ned, noe som også statsråden har bekreftet at den gjorde. Så får vi følge med videre – for nå er dette med tjenestemannsloven sendt ut på høring – og se om det er et spor å forfølge. Jeg mener at vi skal bruke mange typer virkemidler for å se om vi får ned midlertidigheten, som er uheldig, også i den sektoren.

Trine Skei Grande (V) [10:21:11]: Jeg syns at vi må se på måtene vi finansierer universitetsbygg på. Det har vi løftet mange ganger de siste årene. Men det er jo soleklart at de problemene vi har i dag, har vi fordi man har neglisjert det over lang tid og ikke har hatt politikere som har vært villige til å prioritere det.

Så mitt spørsmål handler egentlig om man ser noen nye mekanismer. Har Arbeiderpartiet noen nye ideer om hvordan man kan lage mekanismer som sørger for at byggene ikke må kjempes gjennom bygg for bygg i denne sal? Har man noen nye mekanismer? Er man villig til å være radikal for å få ned overtidsbruken innen høyere utdanning, eller syns man at man styrte kjempebra da man styrte sjøl?

– Eller litt sjølkritikk, kanskje?

Marianne Aasen (A) [10:21:54]: Arbeiderpartiet tror vel ikke på at vi kan trylle fram flere penger med nye mekanismer. Man har de pengene man har, og så handler det om prioriteringer. Jeg mener at denne sektoren er viktig å prioritere. Vi må sikre noe framtidig også. Målet om 1 pst. offentlige bevilgninger til forskning og utvikling er et sånt virkemiddel, som da også vil føre til at man ivaretar byggene bedre.

Men i mitt innlegg tok jeg opp nettopp dette med vedlikehold av gamle bygg, som ikke er med i meldingen i det hele tatt, men som både Venstre og Arbeiderpartiet ønsket i forskningsmeldingen. Det står ikke noe om opptrappingsplan for nybygg heller. Det mener jeg langt på vei, sammen med nok penger, vil være det som vil løse de utfordringene når det gjelder bygg, som representanten Trine Skei Grande tar opp.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kristin Vinje (H) [10:23:06]: Da jeg begynte å engasjere meg i politikk for alvor, var det ut fra et brennende engasjement for høyere utdanning og forskning. Det var ut fra vissheten om at grunnlaget for vår fremtidige velferd ligger i at vi har et godt utdanningsystem, og at vi evner å stimulere forskere til å yte sitt ytterste i kampen om å finne svar på uløste spørsmål – svar på spørsmål av vital betydning for vårt samfunns- og næringsliv, som igjen vil komme nye studenter til nytte i undervisningen. Mitt engasjement bunner også i mine egne erfaringer fra min tid som forsker ved Universitetet i Oslo, i USA og på SINTEF og som leder i Nærings- og handelsdepartementet og ved utdannings- og forskningsmiljøet på Simula.

Kunnskap er fremtidens olje for Norge, sa Erna Solberg i sin første nyttårstale som statsminister. For å sikre arbeidsplasser og velferd i fremtiden må Norge ha høyere utdanning og forskning med bedre kvalitet enn i dag. Vi må legge en strategi for investeringer og struktur for morgendagens kunnskapssamfunn som svarer på vårt samlede nasjonale behov – ikke bare i dag, men mange år frem i tid. Vi må sørge for at norsk samfunns- og arbeidsliv får tilgang på den beste kompetansen, og da må vi ha utdanningsinstitusjoner av internasjonalt format.

Vi må sørge for at Norge lykkes internasjonalt, ikke minst i EUs nye forsknings- og innovasjonsprogram, Horisont 2020. Det vil gi norske miljøer verdifull tilgang på kunnskap og kompetanse. Den offentlige satsingen må styrkes for å holde tritt med utviklingen i andre land. Vi må også stimulere til økte investeringer i forskning og innovasjon i næringslivet. Vi bør i større grad enn i dag rette offentlige investeringer inn mot de forskningsmiljøene vi vet leder an internasjonalt, samtidig som vi opprettholder en god bredde i akademia. Som et svar på dette har altså regjeringen fremmet en langtidsplan for forskning og høyere utdanning der felles mål og prioriteringer for forskning og høyere utdanning for første gang i historien trekkes opp i et tiårsperspektiv. De overordnede målene i planen er

– å styrke vår konkurransekraft og innovasjonsevne

- å løse store samfunnsutfordringer
- å utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

Vi trenger flere fagmiljøer av ypperste klasse for å utvikle Norge til en nyskapende nasjon, som kan sikre vårt velferdssamfunn også etter at oljeeventyret er slutt.

Regjeringen har som ambisjon å utvikle flere verdensledende fagmiljøer, og da er spørsmålet enkelt: Hvordan skal vi få til det? Svaret er selvsagt ikke like enkelt, men Langtidsplanen gir noen overordnede mål og prioriteringer, samtidig som den inneholder konkrete opptrappingsplaner og vekst i bevilgninger til både høyere utdanning og forskning.

Regjeringen varsler om konkrete tiltak i løpet av perioden 2015–2018, som

- å etablere mange flere rekrutteringsstillinger
- å trappe opp bevilgningene til forskningsinfrastruktur
- å styrke norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Planen legger til grunn regjeringens mål om at forskning skal utgjøre 3 pst. av BNP innen 2030. For å lykkes er det imidlertid ikke nok å bevilge mer penger – vi må også ha klare mål for hva vi ønsker å oppnå, og hvordan vi skal lykkes.

Når vi slutter oss til regjeringens forslag, betyr det at vi kan forvente en opptrapping på 1,4 mrd. kr til utstyr, rekrutteringsstillinger og styrket europeisk forskningssamarbeid. I tillegg innebærer det en forpliktelse om økte forskningsbevilgninger hvert år til vi når målet om at den offentlige innsatsen tilsvarer 1 pst. av BNP.

I tillegg prioriteres viktige byggeprosjekter, nytt bygg for livsvitenskap, farmasi og kjemi ved Universitetet i Oslo og oppgradering av marinteknisk senter, Ocean Space Centre i Trondheim. Begge disse byggene understreker satsingen på høyere utdanning, forskning og utvikling, og er helt i tråd med regjeringens tematiske satsingsområder.

Det nye bygget i Gaustadbekkdalen her i Oslo vil inneholde mye av det Universitetet i Oslo ønsker å være verdensledende på fremover. Det vil muliggjøre at man får samlet flere ulike forskningsmiljøer innenfor livsvitenskap. Livsvitenskap er en form for vitenskap der man studerer levende organismer som planter, mikrober, dyr og mennesker i vid forstand med ulike naturvitenskapelige tilnæringer hentet fra fag som biologi, kjemi, fysikk, farmasi, molekylærbiologi, informatikk, medisin, ernæring og odontologi.

Ifølge rektoren på Universitetet i Oslo er denne satsingen et viktig felt for utdanning av studenter, og det samler mye av den kunnskapen vi trenger i samfunnet fremover. Et slikt bygg vil også være viktig for næringslivet i fremtiden, der vi etter hvert snakker om en kunnskapsbasert bioøkonomi, som vil være mye grønnere enn dagens norske økonomi.

Det er grunn til å gjøre seg noen refleksjoner. Vi har nok av evalueringer som peker på utfordringene i dagens utdannings- og forskningssystem. I 2014 mottok Forskningsrådet en rapport, utarbeidet av de svenske professorene Mats Benner og Gunnar Öquist, som peker på at norsk forskning i for stor grad preges av middelmådighet og

mangel på ambisjoner. Mange vil kanskje protestere, men jeg tror det er grunn til å lytte.

For å lykkes i forskningspolitikken må forskningssystemet bestående av den politiske styringen, den forskningsfinansierende delen og de utførende enhetene alle virke i samme retning. Rapporten fra Benner og Öquist understreker betydningen av å erklære høye ambisjoner om kvalitet på alle nivåer, betydningen av åpen rekruttering og karrierepleie og betydningen av å videreutvikle sterke institusjoner med et sterkt akademisk lederskap. Langtidsplanen svarer på dette.

Vi har nok av utvalgsrapporter og evalueringer som peker på at norsk høyere utdanning ikke holder god nok kvalitet. Beskjeden er at vi sprer ressursene til forskning og høyere utdanning for tynt utover. Vi har for mange små og sårbare fagmiljøer som tilbyr de samme utdanningene. Det fører til at mange små institusjoner legger strategier for å konkurrere med hverandre i stedet for å samarbeide. For å styrke kvaliteten har derfor regjeringen satt i gang arbeidet med å gå gjennom strukturen i universitets- og høyskolesektoren.

Målene og grepene som er fastsatt i langtidsplanen, legger et godt grunnlag for nødvendige endringer i universitets- og høyskolesektoren. I januar mottok regjeringen forslag til nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler fra en ekspertgruppe. Disse forslagene vil være viktige innspill i regjeringens arbeid med den varslede stortingsmeldingen om struktur i universitets- og høyskolesektoren. Sammen vil grepene og målene som fastsettes i langtidsplanen og strukturmeldingen, bidra til å styrke kvaliteten i norsk høyere utdanning og forskning.

Når opposisjonen i denne salen, anført av Arbeiderpartiets Marianne Aasen, uttrykker skuffelse over regjeringens langtidsplan, mener jeg at hun bommer ganske kraftig. Jeg mener Arbeiderpartiet har mer grunn til å være skuffet over egen innsats under den rød-grønne regjeringen, der ord så ut til å være viktigere enn handling. Arbeiderpartiet lot SV sitte ved roret i Kunnskapsdepartementet i åtte år – i en periode med sterk vekst i offentlig forbruk uten en tilsvarende vekst i investeringer i høyere utdanning og forskning. Det var heller få konkrete grep om å styrke kvaliteten i høyere utdanning og forskning.

Jeg kan ikke se at det er hold i påstanden om at langtidsplanen ikke innebærer konkrete forpliktelser. Det er faktisk lenge siden det er lagt frem et dokument i Stortinget om forskning og høyere utdanning som har vært så konkret som dette. Regjeringen slår fast at investeringene skal utgjøre 3 pst. av BNP innen 2030. En slik målsetting fjernet den rød-grønne regjeringen allerede i 2008. I tillegg beskrives konkrete, forpliktende opptrappingsplaner på viktige innsatsfaktorer som innebærer 500 nye rekrutteringsstillinger, 400 mill. kr i økte bevilgninger til forskningsinfrastruktur og en økning på 400 mill. kr til incentividordninger for å stimulere til norsk deltakelse i EU.

I langtidsplanen ser regjeringen høyere utdanning og forskning tett knyttet sammen. Det er uttrykt klare felles mål og prioriteringer. Planen er et tydelig linjeskift i satsing på verdiskaping, kvalitet og de store utfordringene vi står overfor. Både Forskningsrådet og Akademikerne har

kalt planen en milepæl, mens Unio har omtalt den som både ambisiøs og konkret. Poenget er at vi skal skape forutsigbarhet og stabile rammevilkår for sektoren, samtidig som vi må ta hensyn til at verden kan se annerledes ut om ti år. Derfor kan vi ikke låse oss til spesifikke virkemidler for en så lang periode, verken når det gjelder forskning eller høyere utdanning.

Vi har et så uendelig godt utgangspunkt for å lykkes i kunnskapspolitikken, men vi trenger å samle kreftene og styrke kvaliteten. I Norge er det allerede gode forutsetninger for å lykkes, men vi må tørre å foreta noen skarpe prioriteringer. Regjeringen har høye ambisjoner, og derfor har vi også sett et taktskifte i politikken der en god skole, dyktige fagarbeidere og kvalitet i høyere utdanning og forskning er blant regjeringens aller viktigste prosjekter.

Siden Erna Solberg overtok som statsminister i 2013, har vi sett konkret handling gjennom sterke budsjetter. Nå ser vi at regjeringen både investerer mer og leverer konkrete bidrag for å styrke kvaliteten i våre utdannings- og forskningsmiljøer.

Fagre ord er én ting, konkret handling er noe annet. Det er det som skiller klinten fra hveten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Trond Giske (A) [10:33:28]: Det er ingen tvil om at representanten Kristin Vinje har et dyptfølt engasjement for forskning, men vi må rett og slett ha vært på forskjellige høringer når det gjelder denne saken, for det bildet av reaksjonene fra organisasjonene som Kristin Vinje presenterer, er stikk i strid med det en samlet komité hørte da vi hadde høring om meldingen. Blant annet sa NSO-leder Anders Kvernmo Langset at hvis dette hadde vært en eksamen, hadde regjeringen fått stryk. Det er en ganske betegnende beskrivelse, for dette er en forspilt mulighet.

Regjering og storting lager av og til langtidsplaner – vi lager langtidsplaner for jernbane, vei og transport, vi lager langtidsplan for Forsvaret, vi lager psykiatriplan og omsorgsplan, og vi lager et kulturløft – som regjeringen riktig nok har gått bort ifra. Det gir en mulighet til å planlegge og en ambisjon. Hvorfor bruker ikke Høyre denne muligheten til å lage en tilsvarende helhetlig, forutsigbar og sterk plan for forskning og høyere utdanning?

Kristin Vinje (H) [10:34:38]: For det første vil jeg si at den generelle tilbakemeldingen vi har fått på denne planen, har vært bejublende, faktisk. Når det er slike høringer, er det opplagt at man kommer med videre ønsker om hva som kunne vært enda bedre, og slik vil det alltid være. Men jeg har hørt en stor grad av begeistring i alle de miljøene som har vært på høring, og så har de altså benyttet anledningen i høringen til å komme med forslag som kan være enda bedre.

Når det gjelder å benytte anledningen, vil jeg nesten parere tilbake: Hvorfor benyttet ikke Arbeiderpartiet anledningen til å løfte forskning og høyere utdanning da de selv satt i regjering i åtte år? Denne langtidsplanen er et svar på hvordan vi skal ha en overordnet strategi, og hvilke prioriteringer som skal ligge til grunn i et tiårsperspek-

tiv – som gir både høyere utdanning og forskningsmiljøene en mulighet til å få trygge og gode rammebetingelser i et langsiktig perspektiv.

Trond Giske (A) [10:35:37]: Jeg synes også det er en mer naturlig rollefordeling at vi sitter i regjering, og at Kristin Vinje stiller spørsmål, og jeg gleder meg til at vi forhåpentligvis får sjansen til det i 2017. Men nå er det altså Høyre som sitter med departementet – og med en statsråd som prøver å gjøre seg mest mulig usynlig, istedenfor å lede sektoren og sette ambisiøse mål. Når det står mer om et veistykke rundt Hønefoss i langtidsplanen for transport enn det står om samlet høyere utdanning i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, så er det ikke rart at sektoren blir frustrert. Det finnes ikke noen «bejublende» kommentarer – det er en lettelse over at det i det hele tatt kom en plan, i og med at Høyre opprinnelig var imot det, men skuffelse over at man ikke er mer konkret.

Nå økte forskningsbudsjettet mer enn det samlede statsbudsjettet da vi satt i regjering, mye sterkere enn da Høyre forrige gang satt i regjering, så den kampen kan vi også ta, men jeg gjentar spørsmålet mitt: Hvorfor lager man en så tynn helhetlig melding når dette kunne ha løftet sektoren, løftet statsrådets muligheter i budsjettkonferanser og løftet en samlet satsing for forskning og høyere utdanning på en helhetlig og konkret måte?

Kristin Vinje (H) [10:36:46]: For det første vil jeg si at dette dokumentet er historisk i den forstand at det leverer helt konkrete, målbare tiltak for å styrke en sektor som samlet sett består av miljøer innenfor både høyere utdanning og forskning. Det er første gang i historien at man legger frem et så konkret dokument for Stortinget som man gjør i dette dokumentet. Og så er det ikke slik at jo tykkere dokumentet er, jo mer konkret og bra er det – jeg vil heller si motsatt. Når man lager en slik strategi, gjelder det å være overordnet og peke på noen retninger, og man skal ikke detaljstyre. Men dette dokumentet viser en retning. Og når det gjelder mottakelse fra eksterne aktører, opplever jeg en helt annen virkelighet enn det Arbeiderpartiets representant beskriver, gjennom heller en lettelse siden den blå regjeringen kom til makten, hvor en ser et tydelig takt-skifte, både gjennom økte bevilgninger og gjennom klare handlinger. Vi har en prosess med både strukturgjennomgang, finansieringssystem og denne langtidsplanen. Det skjer mye i sektoren, og det satses høyt på investeringer.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:38:07]: Jeg tror sektoren er glad for å få en tiårsplan, for det har de jo sjøl ønsket seg. Jeg hadde også vært kjempeglad for å få ski, hvis jeg hadde ønsket meg det, men jeg ville satt pris på å få skibindinger.

Jeg lurer på om representanten kunne redegjøre for hvordan hun mener at langtidsplanen svarer på hvordan høyere utdanning skal bli bedre. «Høy internasjonal kvalitet», sier planen – vi ønsker høyere utdanning av høy internasjonal kvalitet. Kan representanten definere for meg hva det er i planen som sier hva den høyere kvaliteten faktisk består av?

Kristin Vinje (H) [10:38:47]: Den planen vi har her, ser på utvikling av sterkere fagmiljøer som en av sine oppgaver, og vi har hatt veldig mange evalueringer og rapporter opp gjennom de siste årene som peker på at vi dessverre har altfor mange små og sårbare fagmiljøer i dette landet, i våre ulike utdanningsinstitusjoner. Denne planen løfter opp at man skal styrke fagmiljøene, og det vil selvfølgelig gjelde både studiekvaliteten og forskningsmulighetene. Så det å løfte frem fagmiljøer og prioritere fagmiljøer som et satsingsområde fremover, vil gjøre at man får bedre kvalitet både i utdanningen og i forskningen, som selvfølgelig hører tett sammen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:39:49]: Eg trur representanten forvekslar «lettelsens sukk» med jubel frå denne høflege sektoren. Etter at ein fekk ei regjeringsplattform der det ikkje stod noko om ein langtidsplan for forskning, var det stor usikkerheit i sektoren om ein i det heile ville kome med det. Så kom det, og då kom jubelen. Så begynte ein å sjå på innhaldet. Det er berre å sjå på høyringsutsegnene og å vere til stades på høyringsrundane, og det er jo ingen jubel; det er ganske solid kritikk frå denne høflege gjengen. Spesielt utdanning har fått hard medfart, noko representanten ikkje i det heile tar til motmæle mot.

Berre for å få klarheit i kva regjeringa ønskjer med ein slik plan – der utdanning omtrent ikkje er nemnd forplikande i planen: Ambisjonsnivået for forskning er at ein skal bli verdsleiande, mens ambisjonsnivået for utdanning er at det skal bli god utdanning. Korleis ser representanten for seg at ein skal skape verdsleiande forskning med god utdanning?

Kristin Vinje (H) [10:40:52]: Denne langtidsplanen ser for seg å styrke fagmiljøer til å bli mye sterkere, og et fagmiljø består av både utdannings- og forskningsmiljøer.

Så vil jeg si: Det første Torbjørn Røe Isaksen gjorde da han ble statsråd – eller i hvert fall etter å ha blitt litt varm i trøya – var å avklare at man skal komme med en langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Så det har ikke vært noen nervøs beving i sektoren i lang tid med tanke på det spørsmålet.

Så har man levert en melding som omtaler forskning og høyere utdanning på en integrert måte. Hvis man leser nøye gjennom planen, står det at fagmiljøer skal styrkes, og det gjelder både forskning og utdanning. Så det virker som det bare er en stivnet tanke i hodene på mange som leser, at de ikke klarer å se det grepet som er gjort: at når man styrker et fagmiljø, gjelder det både den høyere utdanningen og forskningen.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:42:07]: Da biskop Johan Ernst Gunnerus sammen med Schøning og Suhm grunnla Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim i 1760, startet en ny æra i Norge. Før dette hadde stort sett norsk forskning – eller i det minste forskning utført av norske fagfolk – blitt utført i våre naboland, som lå noen år foran oss på dette feltet.

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab skapte en revolusjon der den akademiske karrierevei ble gjort kjent og tilgjengelig for flere enn teologer og noen andre få utvalgte yrkesgrupper. Da vi fikk vårt første universitet, Universitetet i Oslo, drøye 50 år etterpå, etter opprettelsen av DKNVS, fikk vi mulighet til å kople akademisk utdanning og forskning sammen, som vi også gjør i dag.

Fra biskopen og naturforskeren Gunnerus via f.eks. matematikeren Abel, kjemikeren Onsager, arkeologen Heyerdahl og fram til i dag har det skjedd en viss utvikling. Mens man for 250 år siden kranglet om Newtons tre lover, forsker man i dag på livsviktig medisin, på Alzheimer, på om det faktisk er mulig å 3D-printe et helt hus.

Situasjonen er litt annerledes i dag, også i Norge. Det har vært en styrke for våre miljøer at vi i denne salen har stått sammen om de overordnede føringene, problembeskrivelsen og diagnosen, selv om medisinen av og til bærer preg av litt ulike løsninger.

Langtidsplanen er en milepæl for forskning og høyere utdanning, noe vi har vært enige om at vi skal ha. For første gang legges det fram en plan som gir utdannings- og forskningsmiljøene og næringslivet forutsigbarhet og langsiktighet. Regjeringen har definert tre overordnede mål for denne planen: styrke konkurransekraft og innovasjonsevne, løse de store samfunnsutfordringene og utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Når det gjelder styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, er det en kjent sak at vi aldri kommer til – i hvert fall ikke i nærmeste framtid – å bli billigst i Norge, men vi kan være best. Både næringslivet og offentlig sektor er avhengig av dette. I en ny økonomisk hverdag uten at olje- og gasssektoren er den definitivt største verdidriveren, er næringslivet nødt til å finne nye løsninger og innovere produkter for å beholde arbeidsplasser og styrke verdiskapningen. For det offentlige er det avgjørende med fornyelse for å møte et stadig større og mer kravstort marked.

Å løse de store samfunnsutfordringene handler helst om å være i forkant av utviklingen. Vi vet det kommer en eldrebølge. Vi vet at vi har – og mest sannsynlig kommer til å få – enda større utfordringer med sikkerhet og beredskap i tiden framover, og vi vet at tilgangen på mat og drikke på verdensbasis vil bli utfordrende. Felles for disse er at de kan løses, slik de også er blitt løst tidligere. Forskning og utvikling og innovasjon vil være helt avgjørende for å forvalte dette sammen med utdanningssystemet.

Det noen har kritisert denne planen for, er at den er såkalt ensidig opptatt av verdensledende miljøer og fremragende kvalitet. Det stemmer selvsagt ikke, men det har en helt fortjent plass i planen. Som jeg nevnte i starten av innlegget, er vi på tvers av blokkene stort sett enige om diagnosen på forskning og høyere utdanning. En del av denne diagnosen er klokkeklar på at vi har for mange små og for mange fragmenterte miljøer som leverer forskning og utdanning på et ikke tilfredsstillende nivå. Høy kvalitet er nødt til å være et gjennomgående mål. Skal vi tiltrekke oss de beste fagfolkene, også utenlandske, og hindre at for mange av våre egne drar til mer spennende miljøer i utlandet, er dette av avgjørende betydning.

Regjeringen varsler i meldingen at man vil trappe opp

bevilgningene til forskning og høyere utdanning innenfor seks langsiktige prioriteringer. Det varsles også at man vil øke bevilgningene til forskning og utvikling, FoU, opp til 1 pst. av bruttonasjonalprodukt, og at det med dagens utsikter vil bli nådd rundt 2020. I tillegg innføres målet om at 3 pst. av BNP skal gå til FoU innen 2030. Det var et mål det forrige stortingsflertallet fjernet, og jeg er glad for å registrere at de nå angrer på det.

For å få til alt dette og for å sørge for at det ikke bare blir fine tall og glade festtaler, må det konkretiseres. Hvordan skal vi nå disse målene? Jo, ved å øke rekrutteringsstillinger med 500, ved å øke bevilgningen til forskningsinfrastruktur med 400 mill. kr og ved å mangedoble bevilgningene for å sikre stor og god deltakelse i Horisont 2020.

Vi er i gang. I statsbudsjettet for 2015 følges langtidsplanen opp med rundt 800 mill. kr. Realveksten i bevilgninger til forskning og utvikling er på hele 4,5 pst. på toppen av et godt FoU-år i 2014. Aldri før har vi vært nærmere 1 pst.-målet, og enda nærmere skal vi komme i de årene som kommer.

Et av de viktigste tiltakene som lanseres i planen, er en kraftig og helt nødvendig opptrapping av STIM-EU og andre stimuleringsiltak for å øke returandelen fra verdens største forskningskonkurranse og -samarbeid, Horisont 2020. For å nå den ambisjonen er vi nødt til, som vi har sagt, å øke deltakelsen med over 60 pst. sammenliknet med det 7. rammeprogrammet. Da må vi ha ledende miljøer som når opp i konkurransen med de aller beste, og der miljøene må ha betingelser som gjør det mulig å delta på EU-arenaen. Det siste elementet har dessverre ikke vært tilfellet for forskningsinstituttene fram til nå. SINTEF og Norges forskningsråd har beregnet at rammen for stimuleringsiltak må økes med 350 mill. kr for å nå målet for norsk deltakelse i Horisont 2020. Fasit i planen er 400 mill. kr.

Planen peker på to særlig viktige bygg i perioden som vil bli prioritert, nemlig Life Science-senteret i Oslo og Ocean Space Centre i Trondheim. Dette er to særdeles viktige bygg, som mange har snakket om, men som det endelig skjer noe med. Disse byggene er helt i tråd med de målene som settes i planen for øvrig, og vil være veldig viktige for at opptrappingen og langsiktigheten blir realisert.

Planen har fått kritikk fra opposisjonen for å være for tynn. Det er en spesiell form for kritikk. De rød-grønne la fram en forskningsmelding i 2013, som var lengre enn denne handlingsplanen, men den inneholdt ikke en eneste konkret opptrapping. Vi klarer å få til veldig klare prioriteringer og mål for sektoren på knappe 50 sider. Det er en styrke, ikke en svakhet. Kritikken har særlig kommet for at høyere utdanning er viet for liten plass til fordel for forskningen. Det er synd at opposisjonen ikke klarer å se disse mer i sammenheng enn det man faktisk gjør. Forskning og høyere utdanning er i de fleste sammenhenger uløselig knyttet sammen – så også i denne planen. Når vi sier at vi satser på verdensledende miljøer, gjelder det både forskning og høyere utdanning. Når vi satser på muliggjørende teknologier, handler det om både forskning og høyere ut-

danning. Når vi gjennomfører en historisk satsing på antall rekrutteringsstillinger, påvirker det både forskningen og den høyere utdanningen.

Dette er en historisk dag. Det er en ambisiøs og god plan som vil bli vedtatt. Sektoren skal endelig få den langsiktigheten og den forutsigbarheten den fortjener. Nå kan man endelig begynne å rette blikket framover. Kunnskaps-samfunnet er på vei.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Merete Sønsterud (A) [10:50:58]: I debatten om forskningsmeldinga i 2013 understreket Fremskrittspartiet behovet for å tidfeste løfter, og den gang ville de ha en modell etter Nasjonal transportplan. Fremskrittspartiets representant Tord Lien understreket:

«Å ha et mål uten å tidfeste det er som å sende et stort julekort med ønske om god jul og godt nyttår.»

Det finnes ikke et eneste tidfestet mål eller for så vidt tallfestet mål for høyere utdanning i denne langtidsplanen. Høyere utdanning nevnes nesten ikke.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV fremmer i dag forslag om at regjeringa skal legge fram en egen stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning. Dette forslaget var Fremskrittspartiet for i 2013. Hvis jeg ikke tar helt feil, har nå også statsråden varslet en stortingsmelding om utdanningskvalitet. Det er helt i tråd med vårt forslag. Hvorfor stemmer Fremskrittspartiet imot vårt forslag om en slik plan, noe de tidligere var for? Og hvorfor stemmer de imot våre forslag om å heve utdanningskvaliteten?

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:51:58]: Grunnen til at vi stemmer imot det, er at vi føler at det blir mer smør på flekk enn nødvendig når man allerede vet at en slik stortingsmelding kommer til Stortinget i løpet av 2017. Nå har vi fått klarlagt at en slik stortingsmelding kommer, og jeg ser fram til at den blir behandlet i Stortinget.

Men så kan man ikke si at det er ingen tallfesting for høyere utdanning. Hvis man bruker Arbeiderpartiets briller, kan man se det sånn – hvis man ikke ser forskning og høyere utdanning sammen. Men forskning og høyere utdanning er uløselig knyttet sammen – det er det også i denne planen. Da er det feil å si det når det f.eks. er et mål at offentlig forskningsinnsats skal opp til 1 pst. av BNP innen 2020. Det er et mål – det er et mål både for forskning og for høyere utdanning. De er tett knyttet sammen, og sånn kommer det til å være i framtiden.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:53:02]: Representanten Bjørnstad sa i et replikkordskifte tidligere her at det var brei enighet om at det ikke skulle være å la en nasjonal transportplan, og nå har vi jo fått oppklart den «breie enigheten», for en kan jo spørre: Hvor ligger den? Hvem er det som har sagt at vi ikke ønsker en litt mer fyllestgjørende plan?

Jeg tror vi på en måte prater litt forbi hverandre når det gjelder høyere utdanning, som vi savner her. Personlig må jeg si at jeg hadde håpet at regjeringa hadde gått lenger inn i hva vi ønsker med høyere kvalitet

i høyere utdanning når det gjelder bl.a. profesjonsfagene.

Så sier også representanten at det er langsiktighet i dette, og nevner to bygg – to bygg blir nevnt – men representanten fra Venstre har pekt på at det er flere utfordringer i sektoren. Ønsker Fremskrittspartiet at det skulle ha vært en plan over hvilke bygg som trenger oppgradering, og eventuelt nybygg?

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:54:03]: Det er jo nettopp grunnen til at det kommer til å bli vedtatt et forslag som ligger i innstillingen her i dag som sier at man ved neste rulling, i 2018, skal få en liste over rehabiliteringer og nybygg i sektoren i årene framover.

Når jeg sier at det er forskjell på en langtidsplan for forskning og høyere utdanning og en nasjonal transportplan, handler det om at det er engang sånn at asfalt er hakket mer konkret og mindre dynamisk enn hva høyere utdanning og forskning er. Man kan godt si at man ønsker det og det bygget ti år fram i tid, men det er veldig skummelt å låse seg fast til det, fordi det er en sektor som er så dynamisk, hvor endringer skjer veldig fort, og man vet ikke hva som er aktuelt de neste ti årene. Man vet ofte hvor en vei vil gå, veldig mange år før den bygges. Sånn er det ikke i denne sektoren.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:55:07]: Ein viktig kritikk av denne planen er at han har eit for snevert syn på vitskapen. Mitt spørsmål til representanten er: Kva for rolle har humanistisk forskning i møte med dei menneskeskapte klimaendringane i Framstegspartiet si verd?

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:55:24]: Humanistisk forskning og samfunnsvitenskap er viktig på veldig mange områder, også på klimafeltet. Vi har sagt i denne planen at et av de seks-sju satsingsområdene er klima- og miljøvennlig energi, klima- og miljøvennlige løsninger. Hvis vi skal omstille oss til et fornybart samfunn, er alle humanister, samfunnsvitere, teknologer og realister med på den løsningen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:55:53]: Det verkar ikkje som representanten heilt svarer på spørsmålet. Kritikken har vore at ein f.eks. i møte med dei menneskeskapte klimaendringane, som Framstegspartiet har eit problematisk forhold til, har gått for naturvitskapleg til verks i denne planen.

Så mitt spørsmål er: Er representanten enig i den kritikken, at humanistisk forskning i for liten grad har plass i denne planen?

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:56:22]: Nei, det er jeg ikke enig i. Jeg mener at det både i langtidsplanen og i det som tydeliggjøres av komiteen i innstillingen, går veldig klart fram at humanistisk forskning og samfunnsvitenskapelig forskning er en del av framtidens Forsknings-Norge.

Så er det sånn at når man skal liste opp noe i en plan og man skal prioritere noe, kan man ikke nevne alle disipliner. Da er det nemlig ingen prioritering. Det vi har sagt, er

at vi de neste ti årene, langtidsplanens periode, skal prioritere de tingene som står helt eksplisitt i planen, men så tydeliggjør vi også at humanistisk forskning og samfunnsvitenskapelig forskning er en del av forskningen i Norge i framtiden.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Anders Tyvand (KrF) [10:57:22]: Jeg er glad for at vi nå får på plass den første langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Langsiktige satsinger og tydelige prioriteringer er viktig for å heve kvaliteten i norsk forskning og utdanning, og det tror jeg at denne planen vil bidra til.

Det har vært en del debatt rundt planen etter at den ble presentert. Noen har pekt på at den er for tynn, andre har pekt på at den er for svak når det gjelder høyere utdanning, og noen, deriblant jeg, har pekt på at det var litt vanskelig å se helheten i sektoren da vi behandlet denne planen i komiteen, og at det kanskje kunne ha vært hensiktsmessig å se langtidsplanen mer i sammenheng med rapporten fra ekspertutvalget for finansiering i UH-sektoren og stortingsmeldingen om struktur som blir lagt fram senere i vår. For det er liten tvil om at langsiktige satsinger, struktur og finansiering henger nøye sammen.

Selv om det er mulig å peke på noen slike svakheter ved denne planen, er det gledelig å registrere at det er bred politisk enighet om innholdet og substansen. Det er i stor grad enighet om retningen og om hvilke områder vi skal prioritere, og det mener jeg er en stor styrke.

Stortinget forplikter seg nå til å trappe opp forskningsinnsatsen i årene framover. Vi tidfester et mål om at FoU skal utgjøre 3 pst. av BNP innen 2030. Jeg er glad for at vi nå får på plass et tidfestet mål for dette, noe Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringspartiene også tok til orde for da Stortinget behandlet den forrige forskningsmeldingen.

Jeg er glad for at vi nå setter oss klare mål for å øke antallet rekrutteringsstillinger, og for at vi får på plass en konkret plan om to nye bygg. Det er kanskje litt tynt til å kunne kalles en langsiktig investeringsplan, og stortingsflertallet ber nå regjeringen utarbeide en koordeining for større investeringer, bygg og vedlikehold, i forbindelse med rulleringen av planen i 2018.

I denne planen fastsettes det flere mål for norsk forskning og utdanning. Den skal styrke vår konkurransekraft og innovasjonsevne, den skal bidra til å løse de store samfunnsutfordringene som vi vil møte i tiårene framover, og det er et mål at vi skal utvikle flere fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Jeg mener at satsingen på hav er helt naturlig i en havnasjon som Norge. Økt kunnskap og kompetanse om forvaltning av havressursene er viktig, ikke minst med tanke på å sikre en trygg matproduksjon. Norge har allerede en ledende rolle innen marin og maritim forskning, og her må vi gjøre det vi kan for å befeste denne posisjonen.

Satsingen på klima, miljø og miljøvennlig energi er avgjørende for at vi skal klare å skape en bærekraftig verden. Her må vi bygge videre på det vi allerede er gode på i Norge, samtidig som vi trenger mer kunnskap om hva som stimulerer til ulike omstillingsprosesser i samfunnet.

Behovet for forskning som kan gi oss bedre og mer effektive velferdstjenester, tror jeg de fleste ser, og satsingen på muliggjørende teknologier er kanskje en av de aller mest spennende satsingene. Det er ingen av oss som vet hva som blir den neste store teknologiske revolusjonen. Om 20 år kommer iPhone og iPad til å være noen gammeldage greier som besteforeldre forteller barnebarne sine om. Men det er ingen av oss som vet hva som vil revolusjonere hverdagen til folk flest om 20 år, ingen som vet hva som vil revolusjonere produksjonen i industrien, ingen som vet hva som vil revolusjonere produksjonen av velferdstjenester, eller hvilke medisinske gjennombrudd verden har fått se.

Men det vi vet, er at eksempelvis bioteknologi og nanoteknologi vil by på enorme muligheter. Jeg tror at bioteknologien kan ha mye godt å tilføre verden. Den byr på uante muligheter som kan utnyttes til menneskehetens beste, men som også vil reise en rekke etiske problemstillinger. Derfor er det avgjørende at all forskningsevne hviler på god forskningsetikk, og derfor er jeg glad for at en samlet komité også understreker dette og behovet for et tett samarbeid mellom forsknings- og utdanningsinstitusjonene og de forskningsetiske komiteene.

Jeg vil gjenta at jeg er glad for at denne planen kommer på plass, og jeg tror den kommer til å bety mye for norsk forsknings- og utdanningssektor i årene som kommer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sigmund Steinnes (A) [11:02:35]: Trine Skei Grande var i en tidligere replikk her litt inne på det med posisjon og opposisjon, og min replikk er litt relevant til den.

I 2013 la den rød-grønne regjeringen fram forskningsmeldingen. Kristelig Folkeparti hadde da en merknad der de var sterkt opptatt av at de ville ha en opptrappingsplan for basisbevilgninger og stipendiatstillinger i instituttsektoren. I tillegg ønsket de tallfestede opptrappingsmål og virkemidler for næringsforskning. Jeg kan ikke se at Kristelig Folkeparti har etterlyst dette i komitéarbeidet nå. Betyr det at Kristelig Folkeparti ikke lenger er like opptatt av en forpliktende langtidsplan?

Anders Tyvand (KrF) [11:03:21]: Nei, vi er fremdeles opptatt av en forpliktende langtidsplan. Vi er fremdeles opptatt av både basisbevilgninger og stipendiatstillinger, og det har vi ikke minst vist i budsjett samarbeidet med samarbeidspartiene. Det kommer vi til å fortsette å jobbe for også framover. Det jeg vil peke på at jeg er spesielt glad for, er at vi nå får tidfestet et mål for opptrapping av FoU-satsingen i Norge. Det er det slett ikke sikkert at vi ville fått til dersom det var et rød-grønt flertall på Stortinget.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:04:21]: Regjerings langtidsplan for forskning og utdanning ble lagt fram den samme dagen som statsbudsjettet ble lagt fram, og jeg skjønner i grunnen godt at den planen ikke fikk sin egen dag, for det var jo ikke så veldig mye nytt å lese i den. For

meg virker det som om det har vært mer om å gjøre for regjeringa å få kvittert ut den planen framfor å gjøre det til et godt og reelt redskap for sektoren.

Kristin Halvorsen fremmet forslag om at sektoren måtte få sin nasjonale tiårsplan da hun var statsråd. Tanken var faktisk den gangen at det skulle være utdanningssektorens svar på Nasjonal transportplan. Den skulle gi forutsigbarhet så langt som mulig, sjøl om sektoren sjølsagt – som andre sektorer – vil være avhengig av de årlige budsjettene.

Vi har fått en plan som virker mer som et sammendrag av forskningsmeldinga fra 2013. Den beskriver innenfor hvilke områder en ønsker å spisse fokus, og det er fint. Det er fornuftig med størst mulig tverrpolitisk enighet om og på hvilke områder vi mener at landet bør ta sin naturlige plass i framtida. Det gjelder på hvilke områder vi mener Norge skal ligge langt framme internasjonalt, ja sågar i verdensklasse, samt hvilke utfordringer det er viktig å løse i et nasjonalt perspektiv.

Det er bra at disse fokusområdene gjentas, men det er veldig skuffende at det som skulle være en plan for forskning og utdanning, knapt har noen ambisjoner for utdanningsområdet.

Flinke fagfolk er alfa og omega for god forskning og god undervisning. Vi trenger gode forskere, men vi trenger også god undervisning. Hvordan vil regjeringa konkretisere sitt eget utsagn om at «offentlige ressurser skal brukes slik at de frembringer forskning og utdanning av høy internasjonal kvalitet»? Hva mener regjeringa egentlig med «utdanning av høy internasjonal kvalitet»? Er det kun de verdensledende områdene vi prater om, eller gjelder det også f.eks. profesjonsutdanningene, som lærer- og sjukepleierutdanningene? Det er et stort savn ved planen, syns vi, at det ikke står mer om utdanningsfeltet enn det det gjør. Vi vet ikke hva regjeringa mener med «utdanningskvalitet». Denne planen kunne jo vært en god anledning til å diskutere og avklare hvordan regjeringa vil definere det. Det er synd at det ikke ble gjort.

Det er vanskelig å tolke den litt tynne planen på annen måte enn at regjeringspartiene, som ellers har vært litt høye og mørke når det gjelder å utbasunere sine ambisjoner for feltet, når det kommer til stykket, har vanskeligheter med å bringe de generelle og overordnede målsettingene ned i konkrete, forpliktende og ikke minst forutsigbare størrelser. Men det var kanskje ikke annet å vente.

Jeg vil minne salen og de i sektoren som er litt skuffet over resultatet, om den noe litt tilbakeholdne holdninga som Høyre viste under behandlinga av forskningsmeldinga våren 2013. Den gangen uttrykte Høyre skepsis til en tiårsplan, og sjøl om sektoren ønsker seg en slik plan, har regjeringa og statsråden vært noe mindre entusiastiske.

Senterpartiet er derfor skuffet, men kanskje ikke overrasket over, at planen ikke ble den forutsigbare langtidsplanen vi så for oss. Jeg skjønner at det kan være vanskelig for regjeringa å varsle om konkrete planer for bygg og utstyr, siden den har satt i gang en omfattende strukturreform. Ny struktur skal ikke føre til at regjeringa legger ned studiesteder, blir det sagt. Det tror jeg regjeringa på, men det kan jo hende at det blir en ønsket konsekvens over tid, når styrene flyttes vekk fra den enkelte institusjon. Det vil kan-

skje endre behovene for utstyr og bygg noe. Likevel mener jeg vi i det minste kunne ha forventet at det ville vært en oversikt eller en tabell i meldinga som ga oss og sektoren en oversikt over de behovene for oppgradering som fins. Det skal vi få ved rulleringa, sier representanten Bjørnstad. Jeg synes det er fire år for seint. Dette gjelder bygg, men det gjelder også utstyr, og det er bra at det legges opp til å bruke mer penger på utstyr og forskningsinfrastruktur, men vi vet altså ikke når, og vi vet altså ikke hvor.

Alle er positive til at det er lagt fram en tiårsplan, men den burde ha vært mer konsis, syns vi. Hvordan den er tenkt å være operativ utover det som allerede står i siste forskningsmelding, er for oss et lite mysterium.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Norunn Tveiten Benestad (H) [11:08:57]: Regjeringa er opptatt av å satse på verdensledende fagmiljøer og at vi som nasjon skal kunne hevde oss på områder vi er gode på, og hvor vi har mulighet til å lykkes internasjonalt. Senterpartiet har sluttet seg til dette i merknadsform og har sagt at «det er riktig med ambisjoner om toppforskning i verdensklasse». Likevel kritiserer Senterpartiet regjeringa for å sette av midler til eliteforskning i statsbudsjettet for 2015 og omtaler dette som en slagside på bekostning av praksisnær forskning ved høyskolene. Hvordan mener Senterpartiet at vi skal få fram fagmiljøer i verdensklasse hvis det ikke skal synes i budsjett og planarbeid, og hvis det ikke skal gis rom for prioritering?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:09:36]: Vi er enig; vi ønsker verdensledende forskningsmiljøer. Likevel var det viktig for oss å rette en pekefinger med tanke på at vi ikke bare kan framheve de verdensledende miljøene. Vi er også opptatt av f.eks. forskning innenfor profesjonsfagene – som vi sa – som ikke er verdensledende, men viktige i en nasjonal sammenheng. Derfor har vi ønsket og sagt at ja, det er bra med verdensledende forskning, men vi kan ikke bare innrette midlene våre i den retningen.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:10:28]: Mange vil hevde at Senterpartiet er et reaksjonært parti. Jeg går vanligvis ikke så langt, men vil heller kalle partiet for verdikonservativt og litt lite liberalt. På ett punkt heller jeg likevel til å være enig med den første gruppen, og det er på områder som handler om sammenslåing. Det virker som om Senterpartiet tror at man sammenslår for å sammenslå, og at det ikke er noen faglig gevinst å hente ut av det. Det er selvsagt ikke målet, målet er å få bedre institusjoner når det er snakk om sammenslåinger i universitets- og høyskolesektoren. Derfor skriver også komiteen i en merknad:

«Flere institusjoner har slått seg sammen det siste året, og komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, ser positivt på at flere ønsker å gå samme vei.»

Som kjent har Høgskolen i Gjøvik, i representanten Tingelstad Wøiens hjemfylke, vedtak på å slå seg sammen med NTNU fra mitt fylke, som har samme vedtak. Er det sånn å forstå at Senterpartiet i et tenkt tilfelle, om de får

makt igjen, kommer til å oppheve de frivillige vedtakene om sammenslåing?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:11:36]: Nei, Senterpartiet er opptatt av frivillighet. Det som har vært vår hovedkritikk, er at statsråden da han la fram struktur-reformen, sa at vi skulle ha kvalitetskriterier. Vi savner kvalitetskriteriene. Nå er det sånn at alle høyskolene og alle universitetene har fått spørsmålet: Hvem ønsker dere å slå dere sammen med? Og så er det ikke lansert noe med tanke på formålet. Nå skjønner jeg at det skal legges fram en stortingsmelding om utdanningskvalitet i 2017. Det er altså to år etter at institusjonene har fått beskjed om å slå seg sammen. Da virker det heller motsatt på meg – det er om å gjøre å få slått sammen, og så skal man se på kvaliteten. Vi synes at det er å arbeide med ræva først, som vi pleier å si i Oppland – en litt bakvendt måte å gjøre det på. Begynn med kvalitet og finansiering, og så ser vi hvem som bør slå seg sammen etterpå. Unnskyld, president!

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Iselin Nybø (V) [11:12:53]: Som flere allerede har vært inne på, er det gledelig at vi har fått langtidsplanen for forskning og høyere utdanning til behandling i Stortinget. Dette er et område som lenge har vært viktig for Venstre, og vi har i våre budsjetter vært tydelige i prioriteringer på dette feltet. Det er også gledelig, synes vi, at vi har en regjering som setter dette området høyt på dagsordenen, som snakker om det, og som bevilger penger til det. Spesielt opptatt har statsråden vært av at vi skulle få flere forskningsmiljøer som er verdensledende. Dette er vel og bra, og det deles fullt ut av Venstre, men vi er også litt opptatt av at vi må se litt bredere.

Denne meldingen kommer samtidig med at regjeringen holder på med store strukturendringer i sektoren. For regjeringen og regjeringspartiene på Stortinget som sitter med kontrollen på begge disse prosessene, kan det kanskje være hensiktsmessig å legge denne meldingen fram før strukturmeldingen kommer. For oss som ikke er en del av de store endringene som nå skjer, er nok bildet et litt annet. Jeg er redd for at de uklarheter som nå råder med hensyn til struktur og med hensyn til finansiering, gjør at vi svekker betydningen av denne planen, og at den fort kan bli utdatert og irrelevant, og da er det ganske lenge til neste rullering.

En annen ting som har vært kritisert med denne planen, er at det er en plan som først og fremst handler om forskning og i mindre grad om høyere utdanning. Det var det flere av aktørene på komiteens høringer som bemerket og kommenterte, for utdanning er en av de viktigste oppgavene disse institusjonene holder på med, og det er utfordringer knyttet til utdanningen som jeg mener burde vært viet større plass i planen. Blant annet la NOKUT fram en studentundersøkelse i fjor som viste at kun halvparten av studentene uttrykte tilfredshet med undervisningen, mens tilbakemelding og veiledning skåret enda dårligere. Det er alvorlige tall som tyder på at Kvalitetsreformens hovedmål ikke er oppnådd. I dag er det lagt fram nye tall, og jeg har forstått det sånn at de ser ikke veldig mye bedre ut på dette

området i år, selv om statsråden nå har styrt butikken en del lenger enn i fjor da tallene ble lagt fram. Da Norsk studentorganisasjon var på høringen i januar, ble det, som flere nå har vært inne på, påpekt at det ikke var nok om høyere utdanning i planen. Det ble etterlyst en kobling mellom forskning som utføres, og den utdanningen som skal gis ved den enkelte institusjon. Jeg er derfor glad for at et flertall i komiteen har formulert en merknad med tydelige forventninger om at denne problemstillingen må adresseres, for, som det står i meldingen, det skal også stimuleres til fremragende utdanninger.

I spørretimen sist onsdag, for mindre enn en uke siden, spurte jeg statsråden om hva han tenkte å gjøre i forhold til det med høyere utdanning. Jeg nevnte også at noen hadde tatt til orde for en egen stortingsmelding om høyere utdanning. Nå registrerer jeg at han i dag svarer på en pressekonferanse, på et seminar eller hva i alle dager han har vært på tidligere i dag, at det vil bli lagt fram en stortingsmelding om utdanningskvalitet. Det kom ikke fram i spørretimen for mindre enn en uke siden, men det er bra at han nå ser at det kanskje kan være nødvendig. Og vi kan se fram til det, selv om den ikke er varslet før i 2017.

Vi i Venstre er glade for at regjeringen gjennom denne meldingen forplikter seg til en opptrapping av stipendiatstillinger. Innen 2018 skal det komme 500 nye rekrutteringsstillinger, og det er veldig bra. Men jeg vil allikevel bare minne om at rapporten som den rød-grønne regjeringen fikk laget, «Etterspørsel etter og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020», anslår et behov på mellom ca. 340 og 400 stipendiatstillinger årlig. Vi ligger således litt bak det, og Venstre har også vært opptatt av dette i sine alternative budsjetter og la i sitt alternative budsjett for 2015 fram 500 nye stipendiatstillinger.

I meldingen framgår det at noen av de grunnleggende forutsetningene som må være til stede i et velfungerende system, er at vi for det første må ha de rette folkene med den rette kompetansen, og det er egentlig selvsagt. Men det er også en forutsetning at man har utstyr og bygg som egner seg for forskning, og som kan være med på å tiltrekke toppforskere fra hele verden. For oss har det derfor vært viktig at det i denne planen løftes og klargjøres at det skal lages en plan for investeringer og større bygge- og vedlikeholdsprosjekter i sektoren framover.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [11:18:04]: Jeg legger merke til at representanten Nybø er mer krass i kritikken nå enn det hun har vært i merknadsform i det dokumentet vi har til behandling.

Da den rød-grønne regjeringen lanserte planen om en langtidsplan for forskning, var Venstre veldig opptatt av at planen skulle være konkret, forpliktende og førende, og at den måtte inneholde en opptrappingsplan for basisbevilgninger, føringer for studieplasser, opptrappingsplan for stipendiatstillinger, plan for investeringer i kunnskapsbygg og utstyr og opptrappingsmål innenfor sentrale næringsrettede virkemidler.

Den planen som vi behandler i dag, svarer i liten grad til

de kravene som Venstre fremmet den gangen. Likevel virker Venstre i behandlingen, i merknadsform, i all hovedsak fornøyd med langtidsplanen.

Jeg vil derfor spørre: Hva er bakgrunnen for at Venstre har senket ambisjonene for hva langtidsplanen faktisk konkret bør inneholde?

Iselin Nybø (V) [11:19:02]: For det første er det viktig å vite at Venstre alltid har fokus på forskning og høyere utdanning, for det har vi. Vi har det i budsjettene våre, og vi har det i de behandlingene som skjer her på Stortinget.

Jeg synes at denne planen har mye bra ved seg. Den tidfester et mål, og den har ambisjoner på vegne av rekrutteringsstillingene. Så er det er ting ved planen som jeg synes er mindre bra, og som jeg synes det er grunn til å påpeke er mindre bra, ikke minst fordi dette er en plan som skal leve videre.

Vi vedtar en plan i dag, men det vil jo være budsjetter framover, og vi vet at Venstre i de to siste budsjettene har fått inn mer midler til forskning og høyere utdanning, både til basisbevilgninger og til rekrutteringsstillinger, og det er en jobb som ikke er ferdig med denne planen. Det er tvert imot en jobb som kommer til å fortsette også i årene som kommer.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:20:07]: Representanten Trine Skei Grande var opptatt av disse museumsbyggene, bl.a. på Tøyen, og spurte representanten Aasen om hvilke grep hun mente man skulle ta for de nye universitetsbyggene. Jeg har lyst til å spørre representanten fra Venstre om hun mener at denne langtidsplanen gir svar på de spørsmålene som hennes medrepresentant tok opp om museumsbyggene, og eventuelt hvilke grep planen tyr til for å få ned midlertidighet og for å finansiere disse museums- og universitetsbyggene.

Iselin Nybø (V) [11:20:49]: Jeg tror nok Trine Skei Grandes replikk tidligere i dag hadde som bakgrunn at Arbeiderpartiet nå er veldig offensive med tanke på både forskning og høyere utdanning, men at en del av de utfordringene som de nå peker på, jo er utfordringer som eksisterte da de selv satt ved makten – også representanten Tingelstad Wøien – da den forrige regjeringen hadde flertall på Stortinget. Vi så også da at det var mye midlertidighet i denne sektoren, og vi så også da at det var problemer med bygg og investeringer.

Jeg tror poenget til Trine Skei Grande først og fremst var at man kan være stor i ord når man ikke lenger sitter i regjering, men hva ville man gjort hvis man faktisk hadde makten? Det er det Venstre er opptatt av, og det er derfor vi også har vært opptatt av i våre budsjetter og i våre forlik med regjeringen at vi faktisk bruker penger på denne sektoren, at vi faktisk kjemper for å få inn de tingene vi står for, når vi er i opposisjon, og ikke minst når vi sitter med makt til å ha innflytelse.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:21:58]: Langtidsplanen har eit tidsspenn på ti år. Det betyr at det vi behandler i dag, skal ha utsikt heilt fram til 2024. Innan 2024

bør Noreg ha tatt ganske store steg i retning av eit fornybart samfunn. Det betyr at om forskning og utvikling er avgjerande for kva type retning dette skal ta, og om vi verkeleg skal kunne klare å ta dei store stega, må den typen strategiar også liggje her.

SV har eit forslag i salen i dag der vi ønskjer å vri den store satsinga som i dag er på petrobasert forskning, forskning som har som mål å forlenge oljealderen, over på forskning som skal rette seg mot lågutsleppssamfunnet og grunnforskning. Dette vil ikkje Venstre støtte. Kvifor?

Iselin Nybø (V) [11:22:50]: Det foreligger et forslag fra SV som går på å vri forskningsinnsatsen fra petroleum og over til fornybar energi. Det er ikke det at vi er uenig i at vi må forske mer på fornybar energi. Jeg tror nok vi her er reelt uenig med SV, for jeg mener at mye av den forskningen som faktisk skjer – det brukes masse penger og innsats på forskning i petroleumssektoren – er kjempeviktig, ikke bare for sektoren nå, men også for fremtiden.

Så er jeg opptatt av at vi borer etter olje noen steder i dag, og det skal vi gjøre, og da er det viktig at vi tar opp så mye olje vi kan i de områdene hvor vi faktisk skal bore, sånn at vi kan bevare de områdene der vi ikke skal bore etter olje.

Men det er viktig å tenke at kunnskap alltid er viktig, at kunnskap innenfor den ene sektoren ikke utelukker at vi kan bruke den på andre sektorer i fremtiden. Derfor ønsker vi ikke å senke forskningsinnsatsen på det ene området, for vi tror det kan ha kjempestor effekt på et annet område senere.

Trond Giske (A) [11:24:07]: Jeg synes representanten Nybø har en ganske presis beskrivelse av denne meldingen som nesten en langtidsplan for forskning og en totalt fraværende langtidsplan for utdanning, og hun deler jo mye av vår kritikk av planen. Likevel hadde Venstre helt andre krav til Kristin Halvorsen enn man har til Torbjørn Røe Isaksen. Det forstår jeg jo, for hun hadde større ambisjoner, men det er rart at man har gått bort fra de kravene man hadde i forrige periode til hvordan en slik langtidsplan skulle se ut.

Det er særlig to ting jeg forundrer meg over at Venstre ikke er med på. For det første mener de at vi skal ha en investeringsplan for bygg i 2018. Hvorfor ikke få denne så raskt som mulig? Hvorfor skal man vente til neste stortingsperiode? Kanskje er det fordi man håper at det kommer en ny regjering.

Det andre er: Hvorfor er man ikke med på forslaget fra de rød-grønne om en plan for kvalitet i høyere utdanning? Nå varsler statsråden at han skal lage en slik stortingsmelding likevel, så nå står faktisk Venstre som et at de får partiene i Stortinget som ikke ønsker en slik stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning.

Iselin Nybø (V) [11:25:16]: Hvis representanten hadde spurt kunnskapsministeren om han opplever at Venstre har lave forventninger til ham, tror jeg nok at svaret ville vært nei. Men det kan vi jo høre med ham om senere.

Når det gjelder de øvrige tingene som Giske tar opp, er

det sånn at jeg tror at den varslede stortingsmeldingen om kvalitet i utdanningen er bra, og jeg er for det. Jeg tror det vil være nyttig også å ha fokus på den delen, ikke bare på forskning. Jeg er litt avventende til at det var i 2017. Det synes jeg er lenge til, og det må jo skje noe med utdanningskvaliteten i mellomtiden. Og det vil Venstre være med på.

I våre budsjetter, både når det gjelder bygg, når det gjelder kvalitet, og når det gjelder utvikling i denne sektoren, er det ikke sånn at det stopper med denne planen. Tvert imot skal vi ha fokus også på det i budsjettene framover.

Presidenten: Replikordskiftet er da omme.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:26:27]: Statsminister Erna Solberg forsøkte i nyttårstalen 2014 å gje regjeringa sitt arbeid med å realisere kunnskapssamfunnet eit slagord. «Kunnskap er fremtidens olje for Norge», sa ho. Det er mogleg dei verdsleiane forskarane og ingeniørane som har fått oljen og gassen opp frå langt under havbotnen, meiner kunnskap også har vore som olje for Noreg i fortida. Og det er mogleg å førestille seg at kunnskap var drivkrafta bak alle dei store augeblikka i noregshistoria, anten det var skipskunsten, statsorganiseringa og handelssystemet på 1000-talet, vasskraftelektrifisering av Noreg på slutten av 1800-talet, utbygginga av ein velferdsstat for alle i etterkrigstida – eller alle store augeblikk i heile verdshistoria, for den saks skull.

Etter det eg har klart å finne ut, har omgrepet «kunnskapssamfunnet» blitt hyppig brukt – og misbrukt – i denne salen sidan 1980-talet. Jamt over blir det brukt som ein lengsel etter noko som skal kome, og dette «noko» veit spesielt den som uttaler «kunnskapssamfunnet», korleis vi som samfunn skal nå. «Kunnskapssamfunnet» er på mange måtar eit lengselsomgrep, eller eit grenseomgrep, ein visjon av typen «sosialisme», «fridom», «rettferd» eller «solidaritet», noko vi aldri kan seie vi har oppnådd, men noko vi alle er einige om at vi treng meir av – eller iallfall nokre av oss.

Da Kristin Halvorsen i 2012 la fram ideen om ein langtidsplan, var målet eit omfattande vegkart for å systematisere det samla arbeidet med forskning og høgere utdanning i Noreg. Planen skulle leggje langsiktige føringar for investeringar – frå kunnskapsbygg til forskingsinfrastruktur, studieplassar, rekruttering og forskning. Han skulle gje dei føreseielege og langsiktige føringane som vi veit at eit så krevjande og kunnskapsintensivt felt som academia treng.

Det har blitt sagt at det tar 30 år å byggje opp eit forskingsmiljø. Nettopp denne langsiktigheita skulle den nasjonale langtidsplanen for forskning og høgere utdanning gje.

Planen frå regjeringa er nær blank på forskingsbygg og forskingsinfrastruktur, som utgjer dei fysiske rammene for all forskingsaktivitet. Det betyr at sektoren igjen må halde pusten når oktoberbudsjettet nærmar seg, eller – dersom det er valår – kanskje håpe på at det neste bygget blir lansert av ein minister eller ein håpefull kandidat på besøk i slutten av august. Det er ikkje mykje som er føreseieleg

når institusjonane skal planleggje framtida, derimot stor politisk boltreplass for regjeringspartia, som vil ha mest mogleg ut av sitronen.

Planen frå regjeringa er nær blank på den andre delen av tittelen, «høyere utdanning». Målet for forskinga er at ho skal bli «verdensledende», mens målet for høgere utdanning er at ho skal bli «god». Korleis regjeringa tenkjer når dei skal skape «verdensledende» forskning med «god» utdanning, er vanskeleg å førestille seg. Men det meir alvorlege er at regjeringa går i revers i arbeidet som blei starta av dei raud-grøne – å binde forskning og høgere utdanning tettare saman.

Like utanfor den norske stuedøra føregår motsett utvikling. I dei mest verdsleiane forskingslanda blir utdanning knytt stadig tettare til forskinga, slik at alle som tar ein høgere grad, har smakt på forskingsfronten og prøvd seg på nytenking. Slik skal kompetanse for det 21. hundreåret byggjast.

Mange ville nok forvente at ei regjering som består av parti som tradisjonelt har vore opptatt av innovasjon og næringsliv, ville vere opptatt av nettopp dette. Men nei, forskinga er viktigast, utdanninga får vi kome tilbake til.

I planen er det heller ikkje breidda av forskinga som blir sett. Det ligg ein sterk kjærleik til visse delar av forskinga, spesielt alt som smakar av naturvitskap, det som kan bidra til å styrkje konkurranseevna, eller det som kan løyse kortsiktige utfordringar for næringslivet. Løysinga på dei menneskeskapte klimaendringane er f.eks. å utelukkande satse på naturvitskapleg forskning. Det verkar som om det kloke, balanserte vitskapssynet allereie har forlate den blå-blå skuta, der det er grunnforskinga i brytingspunktet mellom ulike fag og tradisjonar at dei store ideane veks fram. Det er eit trist syn.

Målet i langtidsplanen er å skape verdsleiane forskning, men planen i seg sjølv er middelmåtig og byggjer på eit syltynt kunnskapsgrunnlag. Vi kan betre enn dette!

Dersom kunnskapssamfunnet hadde vore så viktig å realisere, ville vi i dag sendt planen tilbake til regjeringa og fått ein ny til hausten. Vi ville fått ein ambisiøs strategi for kvalitet i høgere utdanning, med grep som bringar forskning og høgere utdanning tettare saman. Vi ville fått ein opptrappingsplan for rekrutteringsstillingar og andre forskarstillingar for heile planperioden. Vi ville fått ein plan for korleis forskingsinnsatsen skal dreiest frå petroleum over til fornybar. Vi ville fått ein plan med prioriteringar for infrastruktur. Vi ville fått ein plan med ambisjonar for formidling, samarbeid med nærings- og organisasjonsliv, livslang læring og moglegheiter for kunnskapsspreiing med bruk av teknologi. Og vi ville fått ein plan som ambisiøst gjekk laus på problem som midlertidigheit, kjønnsubalanse og at altfor få studentar og forskarar kjem seg ut i den store verda.

Men dette får vi kome tilbake til.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten skal ta opp forslag, tror presidenten.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:31:39]: Presidenten har tenkt heilt riktig. Representanten tar hermed opp dei forslaga som vi har fremma i innstillinga.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp de forslagene som han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Kristin Vinje (H) [11:32:03]: Verden har et økende energibehov i årene som kommer. I dag mangler omtrent halvannen milliard mennesker tilgang til elektrisitet. Olje og gass vil også fremover bidra til å dekke en betydelig andel av energibehovet, også i de scenarier hvor klimamålene nås. Det internasjonale energibyrået er tydelig på at verden vil trenge all den oljen og gassen vi kan finne på norsk sokkel, fordi Norge, med sine strenge miljøkrav, har et mye lavere klimagassutslipp forbundet med produksjonen enn de fleste andre oljeprovinsene rundt omkring i verden.

Petroleumsnæringen har gitt oss høy velstand, men vi må fortsatt ha kunnskaps- og teknologiutvikling i sektoren. Troen på Nord-Norge som en viktig region for norsk olje og gass styrkes for hvert år. De fleste i bransjen er enige om at Nord-Norge vil bli den største regionen på sikt, og vi ser allerede at bedriftene har begynt å planlegge ut fra dette. Når SVs representant vil styre utvikling av petroleumsforskningen, hvilken effekt tror han at dette vil ha på muligheten for et nordnorsk næringsliv og arbeidsplasser i Nord-Norge fremover?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:33:10]: Det er eit veldig viktig spørsmål, og eit godt spørsmål. For det første – når det gjeld Nord-Noreg, er det ein region i nord der petroleum kjem til å bli viktig i åra som kjem, dersom oljeprisen aukar. I dag, med dei oljeprisane vi har no, kjem ikkje dei prosjekta som er starta der oppe, til å bli realiserte – det blir med leitinga. Infrastrukturen for petroleumsnæringa er ikkje i nord, og det er liten grunn til at kunnskapsministeren eller andre skal tru at dei miljøa som vi allereie har i Noreg, som er verdsleiande, som er knytte til Vestlandet, kjem til å flytte nordover. Det betyr at Nord-Noreg ikkje kjem til å sjå nokon stor vekst av arbeidsplassar som følgje av dette. Så dette er ikkje eit nordnorsk prosjekt – snarare tvert om.

Når det gjeld olje, har Det internasjonale energibyrået nettopp sagt at vi må la den olja som vi ikkje har begynt å utnytte enda, liggje dersom vi skal nå det globale målet å hindre at temperaturen i verda blir varma opp med 2 grader. Det betyr at vi rett og slett må vere ambisiøse som berre det når det gjeld satsinga på fornybare ressurser, og vi må vri forskinga over frå petroleum til fornybare ressurser.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:34:29]: SVs representant i komiteen, representanten Knag Fylkesnes, har gjort seg til talsmann for det ikke-instrumentelle innenfor forskning og høyere utdanning, at forskning og høyere utdanning ikke skal være til for verdiskapning, men at det må ha et bredere samfunnsmandat.

Jeg oppfatter også at representanten er oppriktig opptatt av at forsknings- og høyere utdanningsinstitusjoner skal være autonome og uten for mye politisk styring. Representanten skriver også noe om det i innstillingen, at institusjonene må være autonome og ikke oppleve politisk detaljstyring som svekker den frie forskningen og undervisningen. Men hvordan henger det sammen med representantens eget forslag om å vri forskningsinnsatsen fra petroleum til fornybare ressurser? Er det bare i teorien Knag Fylkesnes er opptatt av autonome institusjoner og den politiske detaljstyringen, og er det ikke når det passer best for hans egen politikk og ideologi?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:35:28]: Det er eit interessant spørsmål. I mi verd skal vi gje forskarane størst mogleg grad av fridom. Det er utgangspunkt nr. 1. Men så har vi nokre store nasjonale og globale utfordringar, der vi må ha nokre felles strategiar. Kampen mot dei menneskeskapte klimaendringane er éin av dei. Dei store moglegheitene vi har for å samordne forskinga f.eks. knytt til utnytting av havet, med akvakultursatsing, er ein annan. Men det skal ikkje vere sånn at ein skal styre all forskning frå Forskringsrådet eller frå departementet. Poenget må vere å finne ein mykje betre balanse, der ein gjev nettopp den fridomen.

Berre for å ta det som bular ut av sidelomma til representanten – mobiltelefonen. Mikrobrikken, som er avgjerande for mobiltelefonen, er skapt ut frå grunnforskning. Dei største gjennombrota i all forskning som vi har i dag, kjem frå grunnforskninga. Det som nettopp vil gje verdiskaping i samfunnet vårt, er å satse på grunnforskning, men det tar litt lengre tid enn den enkle og forsiktige oppdragsforskninga.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:37:00]: For ti år siden var ekteparet Moser i Trondheim godt i gang med sitt senter for fremragende forskning ved NTNU. Da de mottok nobelprisen i medisin like før jul, var det et resultat av hardt, langsiktig arbeid og prioriteringer ved NTNU. I et slikt perspektiv er ti år kort tid. Samtidig var det for ti år siden fortsatt to år til Steve Jobs på vegne av Apple skulle lansere den første iPhone, og det var ett år før de første nordmennene var på Facebook. Dette er oppfinnelser som siden den gang har hatt en enorm påvirkning på hverdagen vår, på offentlige tjenester og på økonomien. I dette perspektivet er ti år lang tid.

I dag behandler Stortinget en langtidsplan for forskning og høyere utdanning for de neste ti årene, og de to eksemplene jeg nettopp nevnte, viser hvorfor det er viktig å ha to tanker i hodet på én gang når vi diskuterer politikken for forskning og høyere utdanning. Vi skal på den ene side skaffe forutsigbarhet og stabile rammevilkår for de beste ideene, slik at de skal kunne vokse frem, gi oss ny erkjennelse, skape nytt næringsliv eller bidra til å møte de store samfunnsutfordringene. Samtidig må vi ta hensyn til at verden kan se veldig forskjellig ut om ti år, og at det derfor vil være uklokt av oss politikere å tro at vi kan detalj-

planlegge hvilke virkemidler og programmer vi trenger om nettopp ti år.

Det er, som flere har vært inne på i dag, et visst historisk sus over det at Stortinget i dag behandler den første langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Det er en plan som gir økt forutsigbarhet, og som tar utgangspunkt i de store utfordringene Norge og verden står overfor. I langtidsplanen ser regjeringen forskning og høyere utdanning tett knyttet sammen, og vi har mål og prioriteringer som er felles for forskning og høyere utdanning. For eksempel: Når langtidsplanen sier at vi skal satse på hav, må vi satse på både forskning og kompetanse dersom fremtidige generasjoner skal kunne høste av verdiene i havet. Når vi sier at vi skal satse på verdensledende fagmiljøer, betyr det å satse på både forskning og høyere utdanning. Høy kvalitet på forskningen er også helt avgjørende for undervisning av høy kvalitet. Både langtidsplanen og arbeidet med struktur og kvalitet bygger opp under det. Jeg har også sagt – og sier i dag – at vi kommer til å fremme en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning, spesifikt om utdanningskvalitet, og vi tar sikte på å få det til i 2017.

Jeg registrerer at et flertall i komiteen er bekymret for at betydningen av langtidsplanen kan svekkes når struktur og finansieringsmodell er uavklart når Stortinget behandler planen. Jeg tillater meg å ha det motsatte utgangspunkt – langtidsplanen er jo nettopp den overordnede rammen. Langtidsplanen, og Stortingets behandling av den, ligger til grunn når regjeringen senere i vår skal fremme en melding for Stortinget om struktur for kvalitet i universitets- og høyskolesektoren. Satsingen som presenteres i planen, er en av begrunnelsene for at vi trenger å styrke universiteter og høyskoler, slik at vi får mest mulig igjen for de økte investeringene de har.

I langtidsplanen fremmer vi satsing på fornyelse i offentlig sektor og et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv. Skal vi lykkes med de satsingene, må vi mobilisere universiteter og høyskoler, og jeg vil særlig understreke betydningen av sterke fagmiljøer innenfor profesjonsfagene, som lærer-, ingeniør- og sykepleievitenskap. Disse fagmiljøene og studietilbudene finner vi hovedsakelig ved høyskolen. De må bli sterkere, de må samarbeide enda tettere med omkringliggende næringsliv og offentlig sektor. Deres bidrag til regional utvikling og verdiskaping blir bare viktigere i årene fremover. Derfor er jeg også glad for at et bredt flertall i komiteen uttaler seg positivt i innstillingen til at flere institusjoner har vedtatt at de ønsker å finne sammen, og «ser positivt på at flere ønsker å gå samme vei». I meldingen om struktur og kvalitet vil regjeringen bl.a. presentere kriterier for om institusjonen er rustet til å møte fremtidens krav til kvalitet på egenhånd, eller om de må finne sammen med andre.

Et av de tydelige taktskiftene i norsk politikk er flertallspartiens satsing på kunnskap, flertallspartiens satsing på forskning og flertallspartiens satsing på høyere utdanning. Gjennom budsjett samarbeidet i Stortinget har gode budsjetter blitt enda bedre, og det gjenspeiles i statsbudsjettet for 2015 og i langtidsplanen. Det gjenspeiles i langtidsplanen, som har blitt kalt «ambisiøs», og den har blitt kalt «konkret», nettopp fordi den er konkret og tid-

festet. Det er ikke noe problem å legge frem en plan med vyer. Det som har vært et problem å få til, er å legge frem en plan med konkrete ambisjoner. Regjeringen varsler i langtidsplanen en opptrapping på til sammen 1,4 mrd. kr de neste fire årene for å styrke de helt grunnleggende innsatsfaktorene som må være på plass for å lykkes med målene i langtidsplanen. Vi vil øke antallet rekrutteringsstillinger med 500, vi vil mer enn doble bevilgningene til forskningsinfrastruktur, en vekst på 400 mill. kr, og vi vil mangedoble bevilgningene til tiltak for å stimulere til god deltakelse i EUs rammeprogram Horizon 2020. Og jeg minner om at dette er minstekrav som regjeringen har satt seg – ikke maksimumstak.

Regjeringen har også sagt at vi skal gjeninnføre en tidfesting for når vi skal nå målet om at forskning og utvikling skal utgjøre 3 pst. av BNP. Vi skal nå dette målet innen 2030. Tidligere har man brukt flertallsmakten i denne sal på å gjøre tykke dokumenter om forskning og høyere utdanning mindre forpliktende ved å ta ut målet om tidfesting. Nå bruker flertallspartiene – Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet – sin flertallsmakt til å gjøre forpliktelsene tydelige, også med tall. For å nå dette målet må vi øke de offentlige bevilgningene til forskning. Regjeringen varsler en opptrapping av forskningsbevilgningene til 1 pst. av BNP, og vi tar sikte på å nå dette målet med dagens utsikter til BNP-vekst innen 2019/2020.

I 2015 følger regjeringen og samarbeidspartiene på Stortinget opp langtidsplanen med om lag 800 mill. kr, bl.a. med en satsing på verdensledende fagmiljøer, næringsrettet forskning og tiltak for god deltagelse i Horizon 2020. Statsbudsjettet for 2015 viser at vi aldri har vært nærmere énprosentmålet.

Vi vet ikke hvordan samfunnet vårt vil se ut om ti år, men det vi vet, er at Norge står overfor store omstillinger. Vi skal omstille oss til et samfunn med lavere klimautslipp, vi skal omstille offentlig sektor slik at vi kan tilby tjenester med høy kvalitet også i fremtiden, og vi skal omstille næringslivet – ikke fordi olje- og gassnæringen blir borte, det blir den ikke; den kommer fortsatt til å være en viktig drivkraft, men den vil ikke være den samme motoren i norsk økonomi i tiårene som kommer, som den har vært frem til nå. Vi vet at det er en høyt kvalifisert arbeidsstyrke som skal drive samfunnet vårt gjennom disse omstillingene, og vi vet at sannsynligvis er ny kunnskap og nye løsninger noen av de viktigste verktøyene.

Et godt eksempel på hva teknologi og forskning kan bety, så jeg i Bærum kommune, på Dønski bo- og behandlingssenter, for et par uker siden. Der har Bærum kommune etablert høyteknologisk eldreomsorg: Det er snakkende medisinsbokser, dører som varsler om det er dag eller natt, videotelefoner – alt med det siktemål å gi de varme hendene større mulighet til å gjøre det som bare mennesker kan, og la teknologien løse andre problemer. Forskning, utvikling, utdanningssystemet for velferdsyrkene og andre handler ikke bare om det som skjer i laboratorier; det gjør en forskjell for menneskers liv.

Innledningsvis nevnte jeg to store innovasjoner de siste tiårene: sosiale medier og smarttelefonen. Dette er også eksempler på at kunnskap om menneskelig atferd og språk

er tett knyttet til utvikling av ny teknologi. Og det illustrerer igjen hvorfor det også i satsingen i langtidsplanen er viktig at vi har gode fagmiljøer innenfor humaniora og innenfor samfunnsvitenskap – ikke bare for å forstå oss selv og verden, men også fordi det er nyttig. Vi trenger f.eks. språk- og kulturforståelse for å selge fisken i havet, og vi trenger samfunnsvitere for å forstå hvordan Norge kan omstille seg til et lavutslippssamfunn.

I løpet av de siste årene har man i denne sal hørt mange fine ord og formuleringer om langsiktighet og forutsigbarhet i forskning og høyere utdanning. Denne langtidsplanen og denne regjeringen gjør noe med det. Langtidsplanen som Stortinget behandler i dag, er helt sikkert ikke et perfekt dokument, men den er en milepæl for norsk forskning og høyere utdanning – med langsiktige prioriteringer, konkrete opptrappingsplaner og ambisiøse mål for vekst i bevilgningene. Det gir forutsigbarhet og langsiktighet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [11:47:10]: Jeg vil gi statsråden ros og si meg enig i at dette gir mer forutsigbarhet enn slik det har vært tidligere. Likevel handler jo diskusjonen nå om det er forutsigbart nok og konkret nok. Årsaken til at vi er opptatt av forutsigbarhet, er at sektoren trenger det hvis den skal bli god. Det er derfor vi stresser det på veldig mange områder, bl.a. når det gjelder å lage en detaljert rekkefølge på framtidige bygg, lage et grovriss av antallet studieplasser – det påvirker også forskningsressursene – investeringer i forskningsinfrastruktur over en tiårsperiode og vedlikeholdsplan for bygg.

Det jeg nå lurer på om statsråden kan si noe om, er: Hvilke fordeler er det for sektoren at konkretiseringen blir ganske liten på de punktene jeg nå har trukket opp?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:48:02]: For det første mener jeg at denne planen er konkret på en del viktige ting. For å gjenta noe jeg har sagt før: Hensikten med denne planen er to ting. For det første er det noen overordnede tematiske prioriteringer. Det er et viktig signal. Det er i og for seg også noe man har tatt med seg fra tidligere forskningsmeldinger. For det andre dreier det seg om å styrke grunnmuren i forskning og høyere utdanning. Det dreier seg også om forutsetningene for å kunne gi god utdanning. Jeg mener det må avveies mot – rett og slett – muligheten til å detaljplanlegge ti år frem i tid. Jeg mener at vi har funnet en relativt god balanse, men målet med denne langtidsplanen er jo ikke at den skal vedtas nå, legges i en skuff og så tas opp igjen om fire år. Denne kommer til å ligge, billedlig talt, på min skrivepult – jeg håper den ligger på komiteens møtebord også – nettopp for å se alle beslutninger vi skal ta om høyere utdanning og forskning i årene fremover, i lys av det vi i dag vedtar.

Anders Tyvand (KrF) [11:49:13]: Jeg er glad for at vi får på plass en langtidsplan med noen tydelige prioriteringer, men det vil alltid være en balansegang mellom disse prioriteringene og annen forskning, som det også er behov for. Noe som et flertall av partiene peker på, er feltet sam-

funnssikkerhet og beredskap. Alle partiene – med unntak av regjeringspartiene – er med på en flertallsmerknad i innstillingen hvor vi peker på behovet for å løfte dette feltet. Vi vet at justisfeltet mangler forskning. Vi har kunnskaps-hull som må tettes. I møte med et samfunn hvor vi har både en økt terrortrussel mot oss og flere naturkatastrofer, trenger vi å gjøre noe – ikke fordi dette skal være en av de store satsingene våre, men fordi det er et etterslep som vi må ta fatt på.

Mitt spørsmål er: Hvordan ser departementet for seg å håndtere denne nødvendige balansegangen, og hvordan vil denne merknaden følges opp?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:50:21]: Jeg tenkte litt på – da vi jobbet med langtidsplanen – om man ville oppfatte dette som en prioritering. Men da vil man jo veldig raskt se – noe som den oppvakte representanten Tyvand har gjort – at det er veldig mange områder som ikke er nevnt. Det betyr ikke at vi skal slutte med forskning innenfor f.eks. justissektoren eller samferdsel eller forskning som ikke direkte kan knyttes til f.eks. klimaspørsmålet. Men dette er en plan som skal si noe om hvilke områder vi ønsker å prioritere opp, og hvor økte ressurser i hovedsak må komme til.

Helt konkret: Når det gjelder behovet for forskning på justisfeltet, har regjeringen nylig tatt initiativ til å styrke forskningen på f.eks. høyreekstremisme og radikalisme. Det er et viktig bidrag til det. Det vil ikke direkte falle inn under langtidsplanens prioriteringer, men det er like fullt viktig og riktig å gjøre.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:51:31]: Vi har i dag fått høre at statsråden mener det er viktig med en egen melding om utdanningskvalitet, som skal komme om to år, slik jeg har forstått det. Samtidig peker statsråden på at den meldinga som kommer til våren, skal hete struktur for kvalitet. Da tror jeg at regjeringa tenker at det faktisk er størrelsen det kommer an på.

Jeg lurer på hvilken begrunnelse statsråden har for å legge fram en stortingsmelding om kvalitet i utdanninga to år etter at langtidsplanen er lagt fram, og to år etter at strukturendringer er gjort og det har vært endringer i finansieringa. Hvorfor har ikke statsråden varslet dette i langtidsplanen? Jeg river meg litt i håret over at ikke kvalitetsmeldinga kom først.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:52:24]: Jeg takker for spørsmålet.

For det første: Det er ikke slik at fordi man gjennomfører strukturendringer eller institusjoner slår seg sammen, så vil behovet for å tenke på utdanningskvalitet bli borte. Men jeg mener at den strukturdebatten som foregår nå, og langtidsplanen er en av de viktige forutsetningene for f.eks. å kunne adressere små og fragmenterte fagmiljøer. Det man ser som en gjennomgående tråd i mange av evalueringene av sektoren, er at små og fragmenterte fagmiljøer gir svak forskning, og svak forskning er det grunn til å tro også vil gi mangelfull utdanningskvalitet.

Jeg vil bare minne om at virkeligheten ikke starter på

nytt selv om det kommer en ny stortingsperiode. Det er ikke slik at alle evalueringer og vurderinger som har vært gjort de foregående årene, plutselig ikke gjelder lenger. Vi har fra Stjernø-utvalget – både før og etter – grundige evalueringer og en gjennomgang av norsk høyere utdanning, hvorav mange peker på akkurat det samme, nemlig at ett kvalitetsproblem kan være små og fragmenterte fagmiljøer.

Iselin Nybø (V) [11:53:41]: Jeg har lyst å følge opp det spørsmålet som representanten Tingelstad Wøien hadde, og som vi også snakket litt om i spørretimen på onsdag. Vi har registrert at statsråden i dag har sagt at han vil legge fram en stortingsmelding om utdanningskvalitet. I det svaret som han nettopp ga til Tingelstad Wøien, legger statsråden veldig stor vekt på strukturendringer og behovet for større institusjoner, men selv om det kanskje kan være svakheter ved utdanningen ved de små institusjonene, er det jo absolutt utfordringer som må adresseres på et vis, også ved de større institusjonene.

Stortingsmeldingen som nå er varslet, er ikke varslet å komme før i 2017. Vi skal nå gjennom 2015, med mange strukturendringer og finansieringsendringer. Det samme skal vi bruke 2016 til. Men hva annet ser statsråden for seg at vi skal gjøre for å styrke utdanningen i mellomtiden – altså før 2017, før stortingsmeldingen kommer – for å få en bedre undervisningskvalitet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:54:46]: Jeg kan ta utgangspunkt i det vi diskuterer i dag. Jeg synes representanten Knag Fylkesnes hadde et veldig godt poeng, som er helt i tråd med langtidsmeldingen, nemlig at forskning og høyere utdanning henger sammen. Han sa riktignok at denne regjeringen ikke prioriterer det eller ønsker å fortsette den utviklingen, men til det vil jeg si: snarere tvert imot.

Forskning og høyere utdanning henger sammen. Det betyr også at svake forskningsmiljøer vil ha problemer med å levere utdanning av høy kvalitet. Det betyr også at god forskning og gode forskningsmiljøer, f.eks. hvis man kan trekke studentene mer med i forskningen, er en av forutsetningene for å kunne bygge høyere utdanningskvalitet. På samme måte er ikke stipendiater bare en del av utdanningssystemet – de er også en viktig del av å bygge fagmiljøer, også for å styrke utdanningen.

Vitenskapelig utstyr, som det er en forpliktende opptrappingsplan for i denne langtidsplanen, er også en viktig forutsetning for utdanningskvalitet.

Med det er vi ikke ferdige, men det er noen grunnplaner som i hvert fall adresseres.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:55:59]: Det er mange spørsmål som er utan svar som komiteen og Stortinget har når vi no behandlar denne langtidsplanen. Dette er spørsmål som vi ikkje trudde vi skulle komme opp med da dette arbeidet blei begynt, for ministeren har jo starta mange andre prosjekt som grip rett inn i langtidsplanen. Han har starta eit arbeid med struktur for høgare utdanning og forskning. Han har starta eit arbeid med finansie-

ringa, og vi veit også at det finst ei forskningsmelding der ute.

I alle fall i mitt hovud – det er mogleg eg har avgrensa evner – klarar eg ikkje å sjå korleis alle desse forskjellige trådane til slutt skal møtast ein stad. Skal dei møtast i denne langtidsplanen for høgare utdanning og forskning, eller skal dei møtast heilt andre stader?

Og kvar blir det av utdanning? Kjem det snart? Kan ministeren klare opp desse spørsmåla?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:56:55]: Jeg tror ikke representanten Knag Fylkesnes har begrenset kapasitet, og jeg mener at alt dette faktisk henger sammen. La meg ta bare ett eksempel:

I kjølvannet av Kvalitetsreformen, som har oppnådd mye og fått til en del bra ting, bl.a. på gjennomstrømming, har det kommet kritikk om at for mye vekt legges på kvantitet og for lite på kvalitet. Én av årsakene til det er sannsynligvis finansieringssystemet. Det er også det ekspertutvalget konkluderer med. De sier at de ikke ser noen veldig tydelige tegn på det, men at faren åpenbart er der. Med andre ord: En av de viktige forutsetningene for å kunne øke utdanningskvaliteten handler også om finansieringssystemet.

Små og fragmenterte fagmiljøer har jeg allerede adressert – tilsvarende er en av forutsetningene for å kunne gjøre det.

Det er en del spørsmål som også dreier seg om politiske krav og hva institusjonene gjør, og det er en ting vi heller ikke må glemme her, og det er at selv om vi skal ha høye ambisjoner om fremragende utdanningskvalitet, må vi ikke frata institusjonene ansvaret.

Trond Giske (A) [11:58:09]: Det er litt vanskelig å få tak i Høyres politikk på dette området. Så sent som i forrige uke, da vi avga innstilling, var Høyre imot en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning. Da statsråden ble spurt i spørretimen, var det heller ikke noen signaler om en slik melding. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV foreslår dette i innstillingen i dag.

I dag har statsråden kommet på at han skal lage en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning. Det virker som en politikk for forskning og høyere utdanning etter innfallsmetoden.

Det er to måter å være statsråd på: Den ene er å vise handlekraft og gjennomføringsevne og gjøre mest mulig mens man sitter i stolen. Den andre måten er å prøve å være mest mulig usynlig, sånn at færrest mulig vet hvem man er, og utsette mest mulig til neste periode. Stortingsmeldingen om kvalitet skal komme våren 2017, lærerutdanningen skal komme høsten 2017, og en plan for bygg skal komme i 2018, sannsynligvis med en annen statsråd.

Hvorfor vil ikke statsråden selv lage en slik plan for bygg og infrastruktur i høyere utdanning? Og hvorfor mener han at sektoren er tjent med å utsette dette til 2018?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:59:17]: Det er mulig at jeg snakker med andre folk i sektoren enn representanten Giske gjør, men mitt inntrykk er nok ikke at sek-

torens unisone tilbakemelding er at det skjer altfor lite, og at det ikke foregår noe innenfor høyere utdanning – snarere tvert imot. Det foregår en strukturprosess og en kvalitetsprosess. Vi skal ha et nytt finansieringssystem. Vi har fått en langtidsplan for høyere utdanning, og vi varsler også kommende politikk.

Stortingsmeldinger varsles ikke bare fordi statsråden kommer på det. Det er et resultat av lange og grundige forberedelser og krever bl.a. regjeringsbehandling, noe som representanten Giske er godt kjent med.

Når det gjelder hvorvidt jeg er usynlig, er det godt mulig at det finnes andre utdanningspolitikere som er mer kjente, men det er verdt å minne om at det er forskjell på å være berømt og å være beryktet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Trond Giske (A) [12:00:38] (komiteens leder): La meg først begynne der vi slapp og legge merke til at statsråden overhodet ikke svarte på spørsmålet, nemlig hvorfor en rullerende langtidsplan på bygg og infrastruktur skal utsettes til 2018. Han prøvde ikke en gang å berøre det spørsmålet, og jeg håper at statsråden eller Høyre – gjerne også Venstre og andre – i løpet av denne debatten kan være med på å klargjøre hvorfor dette skal utsettes i tre år. Hvorfor skal vi ikke nå lage en fullverdig plan for høyere utdanning og forskning, inkludert bygg og infrastruktur? Jeg skjønner at statsråden ikke har noe godt svar på det. Vi burde i hvert fall her i salen – og det er en appell til mellompartiene – sørge for at dette kommer så raskt som mulig.

Det er ingen tvil om at alle partiene i salen enstemmig deler vurderingen om viktigheten av forskning og utdanning. Det er store makrotrender som gjør at dette blir mer og mer nødvendig. Forskere anslår at om lag halvparten av jobbene vi har i dag, vil forsvinne i løpet av 20 år. Flertallet av jobbene som finnes om 20 år, vet vi ikke om i dag. Samtidig ser vi at globalisering, klimaendringer, befolkningsøkning og teknologiutvikling stiller stadig større krav til oss. Derfor satte den forrige forskningsministeren, Kristin Halvorsen, og den regjeringen forskning høyt på dagsordenen, den hadde en realvekst på mellom 30 og 40 pst. i forskningsbudsjettene i vår regjeringsperiode – en raskere vekst i forskning enn i det øvrige budsjettet.

Våren 2013 ble det lagt fram en omfattende forskningsmelding: Den var solid, tung og helhetlig, og ble møtt av sektoren med stor interesse og stor debatt. Ett av vedtakene fra den gangen var at det skulle lages en langtidsplan: en mulighet for å sette konkrete, målbare ambisjoner, en mulighet for å tenke helhetlig og se sammenhenger, en mulighet for å løfte sektoren i kamp om ressurser mot andre gode formål. Vi vet hvordan dette foregår, det er en kamp – mellom departement, mellom sektorer og ikke minst mot Finansdepartementet – for å få gjennomslag for sine saker. Alle av oss som har vært med på å lage stortingsmeldinger, vet at konkretisering av tallfestede mål, ambisjoner og planer ofte blir filtrert gjennom Finansdepartementets embetsverk, og av og til også politisk ledelse.

Sjelden har vel en stortingsmelding blitt så grundig gjennomvasket som den meldingen kunnskapsministeren

har lagt fram. Her er nesten alle konkrete tiltak borte. Vi trenger en statsråd som står opp for sektoren, som har gjennomslag i egen regjering, som har regjeringssjefens øre og støtte. Ingen av disse delene kjennetegner dagens kunnskapsminister. Her er det altså ingen helhetlig plan for utbyggingen og omfanget av høyere utdanning i framtiden. Det stemmer jo godt overens med statsbudsjettet, hvor det heller ikke var noen nye studieplasser utover det som var innfaset av gamle vedtak. Det er ingen konkrete mål for kvaliteten i høyere utdanning, det er ingen tiltak for å øke internasjonaliseringen i høyere utdanning, det er ingen plan for å styrke institusjonenes internasjonale samarbeid, og det er ingen konkret opptrapping for tiårsperioden. Man smykker seg med et mål i 2030, nesten ingen av oss som er her, kommer til å sitte i denne stortingssalen og stå til ansvar for det i 2030. Hvorfor er det ikke i det minste et konkret mål om hva som skal skje når det gjelder det totale forskningsmålet i løpet av tiårsperioden – en konkret opptrapping år for år? Man smykker seg med at i 2030 skal vi ha en ambisjon om at privat sektor forsker for 2 pst. Det er ingen helhetlig plan for bygningsmassen og infrastrukturen i sektoren. Det er ikke rart, for i statsbudsjettet var kunnskapsministeren den første på mange år som ikke hadde ett eneste nytt bygg i sitt statsbudsjett, og ingen konkrete mål for kvalitet i forskningen.

Meldingen er tynn med hensyn til antall sider, og den er også tynn i innhold. Det er jo påfallende at innstillingen fra komiteen er mer omfattende enn den meldingen kunnskapsministeren har lagt fram. Jeg tror jeg refererer statsråden korrekt når han i et innlegg her i sted sa: Det som har vært et problem, er å legge fram en plan med konkrete vyer.

Finansiering og struktur i institusjonene kommer nå i vår, men alle vi møter, etterlyser målene for prosessen. Dette kunne vært muligheten – noen måneder før vi får den meldingen til behandling – til å sette oss disse målene. Nå utsettes det meste til neste stortingsperiode. Struktur og sammenslåing kommer før målsettinger, og Venstre er for en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning når Høyre og Fremskrittspartiet foreslår det, men mot når de rød-grønne foreslår det. Det er også en artig observasjon i denne debatten.

Tone Merete Sønsterud (A) [12:05:56]: I langtidsplanen kan vi lese at regjeringa i tillegg til den gjennomgående satsinga på kvalitet i forskning og høyere utdanning prioriterer en egen satsing på verdensledende fagmiljøer.

«Kunnskap og kompetanse er blant de viktigste konkurransefaktorene vi har. ... flinke folk med gode ferdigheter er utgangspunktet for hvordan vi møter store samfunnsutfordringer. Det er også dette som legger til rette for verdiskaping, både i offentlig sektor og i næringslivet. Forskning og utdanning påvirker økonomien ved å heve kvaliteten på arbeidskraften og tjenestene som leveres, og gjør det mulig å utvikle og ta i bruk nye løsninger og produkter. Dette bidrar til omstillingsevne og økt produktivitet. En kunnskapsbasert tilnærming er vesentlig for å finne løsninger som kan møte mange av utfordringene som samfunnet står overfor.»

Dette er vellydende ord og vanskelig for noen å være uenig i. Nå skal ikke jeg snakke om alle manglene i langtidsplanen, det har flere gjort før meg, men det står ikke noe om problemet med midlertidig ansatte i sektoren, og det finner jeg oppsiktsvekkende. For hvordan skal vi få ungdommen til å velge å bli forskere, hvordan skal vi få tak i de beste, de med de beste forutsetningene, kompetansen og evnene, til sektoren? Og ikke minst: Hvordan skal vi få kvinner til å velge yrket når et av de største problemene for rekruttering til forskning er midlertidige stillinger og at det er så utbredt?

I mange år har mange snakket om dette, og Forskerforbundet – og jeg understreker: Forskerforbundet, ikke LO! – skriver bl.a. dette på sin hjemmeside:

«Det er unormalt høy midlertidighet i sektorer hvor Forskerforbundet organiserer arbeidstakere. Dette rammer særlig vitenskapelig ansatte, men også andre grupper i forskningssektoren som i langt større grad tilsettes midlertidig enn det som er vanlig ellers i arbeidslivet.

Hovedregelen i norsk arbeidsliv er fast tilsetning. Det gir større trygghet og forutsigbarhet for arbeidstakerne og gir bedre grunnlag for faglig videreutvikling.

Det å være midlertidig ansatt kan være belastende på flere måter. Mest alvorlig er nok utryggheten for å miste jobb og inntekt, men midlertidig ansatte kan også føle at de blir tilsidesatt i en del jobbsammenhenger, for eksempel i spørsmål om lønn, stillingsopprykk, tilgang til ressurser og i strategisk arbeid.

Det kan også gå ut over den akademiske friheten og forskningens uheldighet når forskernes jobbsituasjon er utrygg. Videre vil man ofte få dårligere lånevilkår i banken og gå glipp av en del økonomiske goder fast ansatte får.»

Videre skriver de at fordelene med fast tilsetning bl.a. er at det

- «– gir virksomheten og den enkelte mulighet til langsiktig og helhetlig planlegging
- styrker arbeidsmiljøet og trivselen
- inngir gjensidig tillit og lojalitet
- sikrer akademisk frihet og dermed samfunnets tillit til at forskningen skjer på en kritisk og uavhengig måte
- gjør arbeidsplassen mer attraktiv for talentene man ikke vil gå glipp av
- gir muligheten til å rekruttere den beste tilgjengelige kompetansen i en tilsetningsprosess
- reduserer antallet tilsetningsprosesser og opplæringsperioder
- hindrer at hjernekraften forsvinner og at fokus flyttes fra viktige arbeidsoppgaver til jobbsøking»

Tallene over ansatte i universitets- og høyskolesektoren fra Database for statistikk om høgere utdanning i desember 2013 viser at kvinner i langt større grad enn menn tilsettes i midlertidige stillinger. Forskerforbundet kommenterer det på denne måten:

«Midlertidigheten i sektoren er et betydelig problem for alle involverte, men dette viser at kvinner i større grad enn menn tilsettes midlertidig, og indikerer en ekstra utfordring for likestilling og kvinners arbeidsvilkår.»

Det er derfor denne saken er viktig for Forskerforbundet.

På VG nett akkurat nå kan vi lese om Sanna Sarromaa på 35 år, som nå gir opp academia. Hun har vært midlertidig ansatt i ti år, men nå orker hun ikke mer, og det sier vel sitt.

Tidligere har jeg oppfattet statsråden dit hen at han mener at dette problemet må man ta på alvor, men nå er jeg ikke så sikker på hva han mener lenger. Vi vet at regjeringa vil ha mer midlertidighet i arbeidslivet, og de vil endre arbeidsmiljøloven for å få dette til. Verken Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre eller Kristelig Folkeparti støtter vårt forslag i denne saken, der vi sammen med Senterpartiet og SV ber regjeringa lage en rekrutteringsstrategi for bedre kjønnsbalanse og sikre mindre bruk av midlertidighet i universitets- og høyskolesektoren. Når de senere i dag sannsynligvis vil stemme imot dette forslaget, må det bety at de faktisk er imot det som står i forslaget vårt, også. Jeg mener det er alvorlig at de ikke tar dette på alvor.

Så skal det innrømmes at det kunne ha skjedd mer under den forrige regjeringa, selv om det ble en kraftig nedgang fra 19,7 pst. i 2005 til 14,8 pst. i 2012. For Arbeiderpartiet er det viktig at det arbeidet de rød-grønne satte i gang, nå videreføres for å sikre at en ikke bare klarer å rekruttere gode forskere, men faktisk klarer å beholde dem i sektoren.

Til slutt: Det er et paradoks at samtidig som i denne saken alle understreker hvor viktig forskning og kunnskap er for samfunnet vårt, velger regjeringa å se bort fra etablert kunnskap når det kommer til midlertidighet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bente Thorsen (FrP) [12:11:19]: For første gang legger en regjering i Norge fram en langtidsplan for forskning og høyere utdanning som gir næringslivet og forsknings- og utdanningsmiljøene forutsigbarhet og langsiktighet.

Planen, som tar utgangspunkt i de store utfordringene som Norge står overfor, er godt mottatt, og både Forskningsrådet og Akademikerne har kalt den «en milepæl». Unio omtalte den som «både ambisiøs og konkret».

Fremskrittspartiet er positive til at planen inneholder konkrete satsingsområder, langsiktige prioriteringer og målsettinger, samtidig som den gir den fleksibilitet som er nødvendig for å ta i bruk muligheter som vi i dag ikke kjenner til.

Kvaliteten på forskning og høyere utdanning er generelt god. Samtidig er det til dels stor variasjon resultatmessig mellom institusjonene. Det betyr at det er potensial til å ta ut mer.

I motsetning til Arbeiderpartiet evner Fremskrittspartiet både å se ting i sammenheng og å sette ting inn i en helhet. Vi mener at langtidsplanen og regjeringens varslede melding om struktur og kvalitet i UH-sektoren må ses i sammenheng, og at dette vil styrke og heve kvaliteten på forskning og høyere utdanning.

Det satses på områder der Norge har strategiske fortrinn, som naturressurser eller gode fagmiljøer. For eksem-

pel er vi verdensledende innenfor maritim teknologi. For å være i front med gode og effektive løsninger er det behov for samarbeid mellom næringer, forskning og utdanning. Næringsklyngen Blue Maritime på Mørkekysten og Maritime CleanTech West, som holder til i Bergens- og Haugalandssområdet, og som har status som senter for fremragende forskning, er gode eksempler på hvordan samspillet mellom næringsliv og utdanning og forskning driver fram ny og enda bedre teknologi. Dette viktige samspillet er med på å trygge arbeidsplasser og sikre utvikling og vekst i Norge. Fremskrittspartiet er godt fornøyd med at dette ivaretas på en veldig god måte i planen.

Oljeutvinningen på norsk sokkel har vært viktig for vår økonomi, og det vil den fortsatt være i mange år framover. Norge har utviklet verdensledende teknologi innenfor petroleumsnæringen. En fortsatt satsing på forskning og teknologi innenfor næringen vil være med på å bringe fram ny teknologi og utstyr som kan bidra til enda mer miljøvennlig produksjon av olje og gass, og øke konkurransekraften for sektoren og bedrifter, samtidig som teknologien vil ha overføringsverdi til andre energimiljøer.

Fremskrittspartiet har forventninger til langtidsplanen og til at regjeringens økte satsinger på høyere utdanning og forskning og på samarbeid med næringslivet vil gi økt kvalitet i UH-sektoren og økt verdiskaping i landet.

Norunn Tveiten Benestad (H) [12:14:24]: Etter å ha hørt deler av denne debatten er det nesten vanskelig å tro at det er en enstemmig komité som faktisk har sagt seg vel tilfreds med at regjeringa nå har lagt fram den første handlingsplanen for forskning og høyere utdanning, en langtidsplan flere partier lenge har etterlyst, men ikke fått fram.

Vi har fått en plan som gir klare signaler til fagmiljøer, næringsliv og det offentlige om regjeringas prioriteringer innenfor feltet, og en plan som klart signaliserer regjeringas vilje til forpliktelse til å følge opp ressursinnsatsen for rekrutteringsstillinger, bevilgninger til forskningsinfrastruktur, ordninger som skal bidra til god deltagelse i Horisont 2020, og et ambisiøst mål for vekst i bevilgningene til forskning og utvikling. Dette står etter mitt skjønn, med all respekt å melde, i skarp kontrast til Arbeiderpartiets påstand om manglende forpliktelser i artikkelen «En halv plan» i Dagens Næringsliv, mandag 2. februar.

Flere av høringsinstansene har sagt, som NTL, at de registrerer med glede at regjeringa nå hever ambisjonene for å bygge gode forsknings- og utdanningsmiljøer. Universitets- og høyskolerådet sier de er glad for at vi har fått en langtidsplan for høyere utdanning, hvor det på flere punkt signaliseres en investeringsplan for regjeringensperiode. De presiserer at med ministerens syvpunktsplan og budsjettavtalen for 2015 har regjeringa signalisert en mer ambisiøs retning for forskning og høyere utdanning.

Forskerforbundet presiserer i sin høringsuttalelse at de er overbevist om at dette er et godt grep som vil gi økt forutsigbarhet og tydeligere handlingsrom for institusjonene. De understreker at langtidsplanen vil bidra til å skape en lenge etterspurt langsiktighet i norsk forskning og høyere utdanning med større åpenhet rundt prioriteringsdisku-

sjonene, og at det vil gi økt kvalitet i forskning og utdanning.

Langtidsplanen vi skal vedta, markerer et tydelig linjeskift i retning av sterkere satsing på verdiskaping, kvalitet og de store utfordringene vi står overfor. Finansieringsutvalgets innstilling er på høring, strukturmeldingen er ventet om kort tid, og kunnskapsministeren har varslet en egen melding for kvalitet i høyere utdanning. Dette handler ikke om utsetting, slik representanten Giske hevder, men om gjennomføringskraft og tempo. For å si det med Aasmund Olavsson Vinje:

«Kunnskap skal styra Riki og Land, og Yrkje skal Baaten bera»

Denne handlingsplanen er et viktig element i utviklingen av Kunnskaps-Norge.

Marianne Aasen (A) [12:17:15]: Jeg har behov for å kommentere litt om utdanning, som har preget debatten.

Statsråden innrømmet i et av sine innlegg at det er behov for å tenke utdanningskvalitet. Vi etterlyser handling når det gjelder utdanningskvalitet. Jeg har lyst til å vise til et NOKUT-notat fra 2014, hvor det advares nettopp mot å nøye seg med bare å styrke fagmiljøene i sektoren, som er hovedargumentasjonen til regjeringspartiene, nemlig at hvis vi styrker fagmiljøene, er det nærmest en lovmessig sammenheng mellom gode fagmiljøer og god utdanningskvalitet. Sånn er det ikke. Det man må gjøre, som NOKUT er ganske tydelig på, er å gi klare retningslinjer på hvordan utnytte dette kvalitetsløftet som foregår i fagmiljøene, til å heve utdanningskvaliteten også.

Det handler litt om å kalle en spade for en spade, for det er store utfordringer i mange institusjoner med å prioritere utdanningskvalitet. Det er en kamp om ressurser mellom undervisning og forskning. Det er det det handler om, og det må vi tørre å si åpent. Jeg opplever at alle bare snakker opp utdanningskvalitet uten å konkretisere det, og det er det som er problemet med meldingen.

Det er sånn at incentivene og den politiske oppmerksomheten som prioriterer forskning, er vesentlig kraftigere enn det som stimulerer utdanningskvalitet. Konsekvensen blir at handlingsrommet for institusjonene, som Røe Isaksen etterlyser at vi skal bruke i større grad, blir mindre, fordi det er forskningen som hele tida snakkes opp, det er forskningen som det hele tida fokuseres på, og forskningen har f.eks. et sterkt forskningsråd. Alt som handler om utdanningskvalitet, er fragmentert og lite til sammenlikning. Vi må ha målrettede tiltak på nasjonalt nivå om vi skal nå disse målene, og det er NOKUT veldig klare på.

Vi kan alltid ha incentivordninger for forskning – mye der og mindre på utdanning. Hvis vi ser på SFF-ene – Sentre for fremragende forskning – har de 287 mill. kr i sitt 2014-budsjett. Hva har SFU-ene, som vi er opptatt av i vår innstilling? De har 16 mill. kr. Det er en kjempstor forskjell i vektleggingen. Dessuten vet vi for lite. Studiebarometret, som studentene selv bidrar med, er retningslinja vår. Det er altfor lite når vi skal lage en politikk. Vi trenger en evaluering og et oppdrag som NOKUT og Forskningsrådet f.eks. kan gjøre sammen. Jeg synes rett og slett at statsråden bør følge opp alle punktene i NOKUTs notat,

og så bør han ha det på plass lenge før meldingen kommer i 2017, for først da viser han at han tar på alvor det som veldig mange i sektoren snakker om, ikke minst studentene, og som vi må lytte til, nemlig at utdanningskvaliteten ikke er god nok.

Kristin Vinje (H) [12:20:26]: Jeg føler behov for å si noe mer, for jeg synes det blir unødig mye svartmaling i denne debatten. Jeg har lyst til å gi ros for den planen som er utarbeidet, som har klart å balansere det å være en overordnet plan med en helhetlig tilnærming, samtidig som den er både visjonær, forpliktende og konkret. Den er også forbillig kortfattet. Jeg liker ikke å ha strategier som er på flere hundre sider. Det er viktig at man har et overordnet mål, og så skal det følges opp i andre dokumenter etterpå.

Med respekt å melde: Jeg synes det er vanskelig å forholde seg til den uendelige svartmalingen som representanten Giske lirer av seg ved å si at verken det ene eller det andre finnes i denne planen. Planen er en milepæl for norsk forskning og høyere utdanning. For første gang legges det frem en plan som gir næringslivet og forsknings- og utdanningsmiljøene forutsigbarhet og langsiktighet. Vi har også fått en kunnskapsminister med gjennomslag i egen regjering – også i Finansdepartementet – til å kunne komme med forpliktelser på lang sikt.

Vi har også en statsminister som personlig engasjerer seg i forsknings- og utdannings spørsmål. Siden Erna Solberg overtok som statsminister, har vi sett konkret handling gjennom sterke budsjetter. Vi ser at regjeringen både investerer mer og leverer konkrete bidrag for å styrke kvaliteten i utdannings- og forskningsmiljøene. Langtidsplanen er en overordnet, langsiktig strategi. Vi får en strukturmelding som skal se på endringer i universitets- og høyskolesektoren, med nettopp det utgangspunkt å styrke kvaliteten. Kunnskapsministeren har også varslet en egen melding om kvalitet i høyere utdanning – ikke veldig overraskende; det var det et enstemmig storting som vedtok i forrige periode. Etter hva jeg forstår, var det også Høyre som gikk i spissen for det forslaget.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:22:42]: Jeg vil først si tusen takk til komiteen for en veldig god debatt, og også for veldig mange gode innspill i merknadene som foreligger, både fra varierende flertall og fra mindretallet.

Jeg tror en av de tingene som kanskje forskningspolitikken og delvis politikken for høyere utdanning sliter med i Norge, er at det sjelden er det området som skaper overskrifter. Men nå er vi inne i en periode hvor bl.a. nobelprisen og en rivende teknologisk utvikling gjør at vi kanskje kan få se flere overskrifter om forskning og høyere utdanning. Det er bekymring også for studiekvaliteten, og alt det synes jeg gjenspeiles i en engasjert debatt i Stortinget. Jeg merker meg innspillene og hører hva Marianne Aasen sier her, og jeg har også sett på hva organisasjoner og institusjoner spiller inn.

Noen ting om hva vi gjør innenfor høyere utdanning og innenfor utdanningskvalitet: Representanten Aasen sier at finansieringssystemet er viktig. Det er jeg helt enig i. Selv om man overordnet sett kan si at finansieringssystemet på

en måte belønner utdanningskvalitet gjennom å belønne gjennomføring, er det etter min mening behov for endring der. Ekspertutvalget gir et utgangspunkt for den diskusjonen. Vi har også foreslått et forsøk med nasjonale deleksamener i noen fag. Det er også et bidrag til utdanningskvalitet, for sammen med Universitets- og høgskolerådet har vi også bedt om at man går nærmere inn i hvordan karaktersettingspraksisen på de forskjellige institusjonene er. Det er et bidrag.

Jeg merker meg også at komiteen synes sentre for fremragende utdanning er en veldig god ordning, og gjerne ser mer av det. Det skal jeg notere meg bak øret. Vi har også fra departementets side bestilt en treårig forskningsbasert evaluering av kvaliteten i høyere utdanning gjennom Norges forskningsråd. Og til representanten Marianne Aasen: Vi har også gitt i oppdrag til NOKUT og Norges forskningsråd å se forskning og utdanning bedre i sammenheng, og NOKUT og Forskningsrådet skal i løpet av 2015 utvikle en metode for en samlet vurdering og evaluering av fagmiljøer som omfatter både forsknings- og utdanningsvirksomheten. Det er ting vi er i gang med.

Når det gjelder bygg, som representanten Giske tok opp, er det nå en formulering fra flertallet om at man ønsker en synliggjøring av byggbehovene – kanskje da også vedlikeholdsbehovene i sektoren – i forbindelse med neste rullering. Det er selvfølgelig et vedtak som vi skal følge opp, for bygg, og ikke minst vedlikehold av bygg, hvor etterslepet i sektoren er betydelig, handler også i siste instans både om kvaliteten på forskningen – Life Science-bygget er et godt eksempel på det – og ikke minst om kvaliteten på utdanningen.

Trond Giske (A) [12:25:58]: Når Høyres hovedtalsperson må fortelle salen at jo da, ministeren er egentlig ganske flink, da skjønner man at statsråden er på tynn is. Vi driver ikke med svartmaling; vi bare ramser opp alle de tingene som kunne ha vært med i en langtidsplan for høyere utdanning og forskning, men som ikke er der. Og det er ikke bare vi som mener det – det mener faktisk Høyre selv. Man peker i en merknad på at det har «kommet et klart ønske fra sektoren om en tydeligere prioritering av investeringer i bygg utover det som er skissert i langtidsplanen». Og om utdanning sier man:

«Flertallet viser til at flere aktører har etterlyst mer vektlegging av høyere utdanning i langtidsplanen.»

I parlamentarisk språkbruk – når regjeringspartiene i innstillingen omtaler sin egen regjeringens innstilling på den måten – er det ganske krasse ord, og når man må gå så langt med konkret å foreslå et romertallsvedtak her for å instruere sin egen regjering – eller sannsynligvis en annen etter 2017 – om å lage en plan for bygg og infrastruktur, er det også ganske oppsiktsvekkende. Det hører med til sjeldenhetene at det skjer. Det er jo her statsråden mangler fullstendig gjennomslagskraft og gjennomføringsevne. Hvorfor i all verden skal vi vente til 2018? Statsråden svarer fortsatt ikke på det. Hvis statsråden legger bort mobiltelefonen i 3 sekunder og tenker over følgende: Hvorfor vil han vente til 2018 med å lage en helhetlig plan om bygg og infrastruktur i høyere utdan-

ning? Hvorfor er sektoren tjent med at det skal vente til 2018?

Vi gjennomførte kvalitetsreformen – jeg overtok som statsråd i mars 2000, meldingen kom i februar 2001, ble vedtatt i juni 2001. Når det gjelder Kristin Clemet, var jeg uenig i mye av det hun gjorde, men hun hadde implementert hele reformen innen 2003 – overgang fra cand.mag. til bachelor og fra hovedfag til master, ny finansieringsordning, opprettelse av NOKUT. Denne statsråden venter altså i fire år med å gjennomføre den femårige lærerutdanningen, selv om det finnes femårige lærerutdanninger allerede. Han venter i fire år med en stortingsmelding om kvaliteten i høyere utdanning, og han skal vente i fem år, sannsynligvis, til en annen statsråd lager en annen plan for bygg og infrastruktur i høyere utdanning. Er det gjennomføringskraft? Er det handlingsevne? Nei, det er det motsatte. Det er å sitte stillest mulig i båten og håpe at denne stortingsperioden går over før man faktisk må gjøre noe. Så smykker man seg med at man går rundt og truer Høgskolen i Nesna eller Høgskulen i Sogn og Fjordane med tvangssammenslåing. Vel, det er jo ikke handlekraftig å slå sammen høyskoler – det er ett vedtak i en regjering, og så er det gjort. Vi har også slått sammen høyskoler og universiteter i vår tid. Handlekraften må gå på kvalitet, ambisjoner, bygg, infrastruktur, innhold, spissing, penger.

Og igjen stiller jeg spørsmålet til statsråden: Hvorfor skal denne planen om bygg og infrastruktur a) instrueres av Stortinget, og b) vente til neste stortingsperiode? Det synes jeg vi kan få svar på.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:29:14]: Det har vore ein mangslungen debatt, og vi har ikkje hatt den mest omfattande debatten som ein langtidsplan for høgre utdanning og forskning kanskje skulle ha vore. Til det er grunnlaget for debatten for syltynt.

Eg har sett på ei av dei strekningane som har brydd meg mykje i mitt politiske liv, E18 mellom Balsfjord og Tromsø. Kunnskapsgrunnlaget som departementet har utvikla for den vegstrekninga, er større og meir omfattande enn kunnskapsgrunnlaget som vi byggjer denne planen på, frå Kunnskapsdepartementet.

Det er slik, som fleire har vore inne på, at det skal ein kome tilbake til. Ein skal kome tilbake til bygg, ein skal kome tilbake til utdanning. Ein skal kome tilbake til korleis ting skal bindast saman, og korleis dei forskjellige strategiane skal henge i hop. Da sit Stortinget igjen som eit stort spørsmålsteikn: Kva er ideen her? Kva er den store kongstanken? Eg synest det er eit eller anna fantasilaust over heile prosjektet langtidsplanen slik som han har blitt realisert av denne regjeringa. Her har ein eigentleg ei fantastisk moglegheit til verkeleg å dra på med store, spennande visjonar. Ein kunne prøvd å konseptualisere og verkeleg stake ut kursen for kor vi skal vere når det gjeld forholdet mellom forskning og utdanning, om ti år. Der har ein verkeleg store moglegheiter til å lage noko spennande, som verkeleg kan vise handlekraft og peike retning for korleis sektoren skal bli i framtida.

Heile teknologifeltet – korleis skal ein ta det i bruk for å spreie kunnskap til samfunnet, både ta utdanning og også

tilgangen til forskning. Den evna forskinga har til å skape verdiar for samfunnet, er heller ikkje nemnd. Skulle ein f.eks. ha eit mål om at 100 pst. av alle utdanningsprogram på universitet og høyskolar skulle vere digitalt tilgjengelege innan 2020 f.eks.? Det kunne ha vore spennande visjonar for eit kunnskapssamfunn som skal strekkje seg i retning av dei store leiande kunnskapsnasjonane i verda. Det finst ikkje noko om det. Formidling kunne ein kanskje gå laus på og gjere formidling meritterande, akademisk meritterande. Den typen spørsmål for å bringe det som skjer i institusjonane, ut i samfunnet – heller ikkje dei spora blir tatt inn i denne planen. Ein går berre veldig tradisjonelt, ein slags forskingsavdelingsmessig, til verks og legg fram eit veldig tynt kunnskapsgrunnlag.

Eg har stilt spørsmål ved at det kan ikkje vere slik at ein er så fantasilaus. Kva kan vere dei bakanforliggjande grunnane til dette? Kan det vere at vi har ei mindretalsregjering som ikkje ønskjer å forplikte seg i eit storting der dei må søkje fleirtal på ein annan måte? Dei ønskjer ikkje å lage ein plan som tek frå dei moglegheitene til å styre. Derfor legg ein fram ein ganske slapp plan. Det kan hende at det er der det ligg, og at det ikkje er det fantasilause det går på.

Marianne Aasen (A) [12:32:33]: Først en kommentar til diskusjonen rundt debatten. Jeg tror vi skal være såpass ærlige og si at dette er en normal diskusjon i Stortinget – sånn jeg ser det – mellom opposisjon og posisjon. Da må vi tåle at man ikke er enig om alt motparten sier. Så vidt jeg har kunnet følge med, har i og for seg alle opposisjonens talspersoner snakket pent om at planen legges fram, at det er en del bra ting, men at vi må tillate oss å ha en åpen diskusjon om hva vi mener mangler. Det mener jeg hører hjemme her i salen.

Så til et tema som ikke har vært så mye oppe, og som jeg mener er viktig at blir sagt i denne diskusjonen. Det er nemlig at disse samfunnsområdene vi satser på, samfunnssikkerhet og beredskap, er tatt opp av Kristelig Folkepartis representant Anders Tyvand, mens hav, teknologi, miljø, velferdsstat osv. er områder som vi vektlegger tydelig i planen. Der må andre departement enn Kunnskapsdepartementet også være pådrivere.

Det som bekymrer meg, er at kunnskapsministeren la fram en god forskningssatsing – i og for seg – i årets budsjett. Der var det en økning med et beløp som man kan være fornøyd med, men problemet er at bortsett fra Næringsdepartementet er det ett departement som holder seg stabilt, de andre kutter i forskningen. Det er veldig bekymringsfullt, for det er de som skal drive helseforskning, det er de som skal drive samfunnssikkerhets- og beredskapsforskning. Vi trenger økninger på Forsvarsdepartementets budsjett til forskning, og på Justisdepartementets budsjett, på Samferdselsdepartementets budsjett osv. Det er noe man skal vite at komiteen er opptatt av, både denne og den forrige komiteen – vi er nødt til å ha et trykk på de andre fagfeltene som vi ikke har mulighet til å følge opp like godt som vi vil gjøre i denne komiteen, og som de statsrådene vi har i vår komité, vil gjøre. For å lykkes med det samfunnet vi skisserer i denne meldingen, må alle statsrådene stille opp – alle

må prioritere at de må øke forskningen i sine budsjetter.

Så har jeg lyst til å takke for de konkrete svarene som handlet om utdanningskvalitet, som kom fra statsråd Røe Isaksen, og som jeg oppfattet som positive og gode – vi får vite i dag at det skal komme en egen melding. Det var noe vi ikke fikk svar på – det henger fortsatt i lufta, etter min mening. Men jeg lurer likevel litt på hvordan det kan ha seg at statsråden setter sine egne i den situasjonen at de går imot merknader internt i innstillingen som de nå plutselig er for. Det gjelder en stortingsmelding. Det burde man kanskje unngått ved å ha en litt mer helhetlig tilnærming til det. Der har representanten Knag Fylkesnes et godt poeng – det blir for mye armer og bein, det blir for uklart hva som er den store planen her, og det henger ikke i hop.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:35:49]: Vi er jo i den situasjonen at vi faktisk kan fylle ordene «show, don't tell» med litt innhold og litt mening. Det vil si at det er ikke så veldig lenge siden vi kunne se hva det tidligere stortingsflertallet brukte sin flertallsmakt til. I 2013 kom det en forskningsplan, det gjorde det også i 2009. I langtidsplanen i år ligger det inne to konkrete bygg som er prioritert. I 2009 var det, meg bekjent, null bygg; i 2013 – det er ikke så veldig lenge siden – var det, meg bekjent, null bygg.

Så er vi i den situasjonen som opposisjonen bare må bli vant til: Vi har et nytt stortingsflertall, og da er det også naturlig at f.eks. et parti som Venstre er enda mer ambisiøs enn regjeringen. Det kan vi godt leve med. Når det er sagt, så ligger det inne rekordhøye – om ikke rekordhøye, så iallfall veldig høye – bevilgninger til bygg: 1,45 mrd. kr til bygg, til prosjektering 105 mill. kr, til utstyr 210 mill. kr, en forpliktende opptrappingsplan i langtidsplanen når det gjelder vitenskapelig utstyr – alt det leverer. Tilsvarende kan man se hva det forrige stortingsflertallet brukte sin flertallsmakt til når det gjaldt stipendiater. De brukte det til å gå hardt ut de første årene – da var det bra – men i 2010 var det null, i 2011 null, i 2012 null, i 2013 null. Det har skjedd et taktskifte med det nye stortingsflertallet og med den nye regjeringen.

Når det gjelder lærerutdanning, er det i og for seg greit at representanten Giske gjerne skulle hatt den før, men det er jo pussig å få kritikk for å gjennomføre noe for sakte, noe som Arbeiderpartiet alltid har vært mot, og som de uttrykkelig slår fast i sitt program at de også er mot.

Presidenten: Trond Giske har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trond Giske (A) [12:37:53]: Det tok altså to og en halv time før statsråden kom med de siste åtte årene, og hva vi gjorde i regjering – vel, han kan få listen fra sitt eget embetsverk over alle de byggene som ble igangsatt, som det ble bevilget penger til, som ble ferdigstilt under den rød-grønne regjeringen.

Nå har statsråden hatt ordet for tredje gang, og jeg gjen- tar spørsmålene – han har ubegrenset taletid: Hvorfor skal

man vente til 2018 med en langtidsplan for bygg og infrastruktur i høyere utdanning? Hvorfor ønsker ikke statsråden å gjøre dette i inneværende stortingsperiode? Hvorfor hadde han ikke ett nytt bygg i sitt statsbudsjett for 2015? Hvorfor må man ha et romertallsvedtak i Stortinget for å gjennomføre dette? Burde ikke sektoren være mer tjent med å få denne planen så raskt som mulig, at man også satte kvalitet før man satte struktur, at man kom med en stortingsmelding om høyere utdanning så raskt som mulig istedenfor å sitte stillest mulig i båten og vente på et regjeringskifte? Nå kan han få anledning til å svare: Hvorfor skal denne planen først komme i 2018?

Marianne Aasen (A) [12:39:07]: Jeg tar ordet fordi jeg mener det er litt viktig at vi skiller mellom langtidsplan og forskningsmelding. Statsråd Røe Isaksen viste til to forskningsmeldinger, forskningsmeldingen 2009 og forskningsmeldingen 2013, som er overordnede politiske dokumenter der det ikke står om den type konkrete bygg, antall bevilgninger, antall stillinger osv. Det er derfor vi har fått langtidsplanen. Det er den som skal fylle det strategiske dokumentet med den type innhold.

Det er derfor vi også er opptatt av konkretisering, for en langtidsplan er konkretiseringen av forskningsmeldingen – det er sånn den er ment. Da synes jeg det blir litt rart og pussig å dra fram akkurat det. Det er budsjettene som tidligere har vært de dokumentene som har vist de konkrete greiene som skal følge opp forskningsmeldingene. Nå har vi fått en langtidsplan, som i og for seg skal følge opp den forskningsmeldingen som ligger til grunn for dette. Her mener jeg det er litt viktig at vi er litt ryddige.

Så er det mulig, selvfølgelig, at statsråden tar initiativ til eventuelt å endre på dette, men fortida – det som er historie – bør i hvert fall være korrekt, etter min mening.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:40:40]: Det kom plutselig ei kraftsalve på slutten fra ministeren, der han bl.a. forveksla det som har vore eit problem for komiteen å forstå: Kva er forholdet mellom forskningsmeldinga og langtidsplanen? Langtidsplanen skulle innehalde vesentleg meir. Éin ting var langtidsperspektivet. Det andre var at han skulle innehalde bl.a. bygg – ting som vi elles ser i statsbudsjetta – få det inn i eit langsiktig perspektiv. Så ministeren brukar ugyldige argument frå Stortingets talarstol, som eg synest er oppsiktsvekkjande.

Det andre gjeld stipendiatstillingar. Frå 2005 og til den raud-grønne regjeringa gjekk av, var det ein realvekst innan forskinga på 32 pst. – 7 mrd. kr ekstra til forskning totalt, 1 000 direkte finansierte stipendiatstillingar og post doc.-stillingar – i løpet av den perioden. Det er ei formidabel satsing. Den auken som denne regjeringa har gjort – viss ein berre ser på presentsatsane – er ikkje atskillig større enn det den førre regjeringa gjorde. Så her må også ministeren halde seg til kunnskap, som leiar av Kunnskapsdepartementet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [12:41:54]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Kjersti Toppe, Jenny Følling og Heidi Greni om å oppheve kravet om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring (Innst. 136 S (2014–2015), jf. Dokument 8:84 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristian Støback Wilhelmsen (H) [12:43:06] (ordfører for saken): Jeg viser til representantforslaget fra representantene Anne Tingelstad Wøien, Kjersti Toppe, Jenny Følling og Heidi Greni om å oppheve kravet om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring.

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har behandlet forslaget, og jeg legger i dag frem innstillingen fra komiteen. Jeg vil aller først takke en samlet komité for godt samarbeid og vil vise til komiteens felles merknader.

Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til tre års videregående opplæring. Denne retten må normalt tas ut i løpet av en sammenhengende periode på fem år, eller seks år når opplæringen helt eller delvis blir gitt i lærebedrift. Retten må brukes innen utgangen av det året eleven fyller 24 år.

Voksne som ikke har fullført videregående opplæring, har rett til videregående opplæring fra og med det året man fyller 25. Det er med andre ord et skille mellom rett til videregående opplæring etter ungdomsretten og etter voksenretten.

Ungdom som ikke fullfører videregående opplæring i løpet av en sammenhengende periode på fem eller seks år, har brukt opp ungdomsretten. Dersom man da er yngre enn 25 år, må man vente til det året man fyller 25, før man igjen har en lovfestet rett til videregående opplæring.

En samlet komité er enig om at dagens ordning kan være en utfordring for dem som havner mellom to stoler. Det er også grunn til å understreke at komiteen i en felles merknad viser til at fylkeskommunen har en generell plikt til å gi tilbud også til søkere uten rett til videregående opplæring, men at det i slike tilfeller vil være opp til den enkelte fylkeskommune å avgjøre søknaden.

I tillegg kan ungdom som har brukt opp ungdomsretten – dersom det foreligger særlig grunn – søke om videregående opplæring etter voksenretten, f.eks. fordi man av

helsemessige årsaker ikke rekker å benytte seg av ungdomsretten. Likevel erkjenner komiteen at dagens ordning fører til at enkelte risikerer å stå uten et opplæringstilbud i en periode, og at det for disse er en risiko for å miste motivasjonen til å fullføre videregående opplæring. I lys av at det er en nær sammenheng mellom gjennomføring av videregående opplæring og senere tilknytning til arbeidslivet, er komiteen samlet om intensjonen om å legge til rette for at flest mulig kan gjennomføre videregående opplæring, og behovet for mer fleksibilitet enn dagens ordning legger opp til.

Komiteen legger likevel frem en delt innstilling. Jeg overlater til talerne som kommer etter meg, å redegjøre for sitt syn og vil i fortsettelsen forklare Høyres syn på saken og hvorfor vi i flertall, sammen med Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet, har konkludert med en anbefaling om at representantforslaget vedlegges protokollen.

Flertallet ønsker ikke å ta en forhastet beslutning om å gjøre en lovendring sånn som det legges opp til i representantforslaget. Det er nødvendig å utrede en eventuell lovendring grundig. Dessuten er det ikke gitt at å endre opplæringsloven på den måten som det foreslås i denne saken, verken er eneste eller beste løsning for å sikre at de som i dag havner mellom to stoler, vil få muligheten til å gjennomføre sin utdanning.

Hele komiteen deler forslagsstillernes syn på behovet for mer fleksibilitet for å sikre at alle som ikke har fullført videregående opplæring, får muligheten til å gjennomføre uten at systemet skal være til hinder for det. Nettopp på grunn av det står det i regjeringsplattformen at regjeringen vil innføre en «livslang rett til videregående opplæring», og i arbeidet med stortingsmeldingen om livslang læring og utenforskap vil innføringen av en sømløs overgang mellom ungdomsretten og voksenretten bli vurdert.

Den varslede meldingen har vært utslagsgivende for flertallets konklusjon i denne saken. Vi vil ikke være med på å vedta en lovendring før den er utredet grundig, og det er heller ikke nødvendig å be regjeringen utrede en slik lovendring nettopp fordi dette vil bli vurdert i den nevnte meldingen, og da vil Stortinget få anledning til å behandle dette grundig.

Jeg ser frem til en god debatt.

Bente Thorsen (FrP) [12:47:45]: Utdanning gir enkeltpersoner store muligheter til selvutvikling, til stabile arbeidsbetingelser og til god inntekt – kort sagt, muligheten til et godt liv. Utdanning er også svært viktig for Norge som nasjon, og da er det avgjørende at vi har ordninger som legger til rette for at flere enn i dag fullfører videregående opplæring.

Fremskrittspartiet er opptatt av at det kan tilbys bedre og mer fleksible videregående utdanningsløp enn tilfellet er i dag. Det vil sikre at flere kan ta utdanning tilrettelagt sin hverdag, noe som vil sikre at flere fullfører videregående opplæring.

I dag skiller vi mellom rett til videregående opplæring etter ungdomsretten og voksenretten. På det området var saksordføreren veldig tydelig i sin redegjørelse, hva betydningen av det innebar, derfor trenger jeg ikke gjenta det.

Fremskrittspartiet er opptatt av at vi må ha et fleksibelt system som legger til rette for at flere fullfører videregående opplæring. Forskning slår fast at det er en tydelig sammenheng mellom fullført videregående skole og stabil tilknytning til arbeidslivet, som igjen er avgjørende for å være selvforsørgende.

Næringslivet får stadig mindre behov for personer uten fullført videregående opplæring. Nav-rapporten Omverdensanalyse 2014 konkluderer med at det kan bli et overskudd av arbeidskraft uten fullført videregående skole på 200 000 personer i 2024. I tillegg vet vi at tre av ti ikke fullfører videregående opplæring. Samtidig etterspør arbeidslivet flere gode fagarbeidere.

Det er på en side positivt at næringslivet stadig etterspør mer kompetanse, men også en utfordring for de som ikke fullfører videregående opplæring. Det er også en utfordring for nasjonen som helhet, ettersom personer uten fullført utdanning som sagt har større sannsynlighet for å havne utenfor arbeidslivet og dermed ikke vil være i stand til å forsørge seg selv.

Regjeringen har satt i gang et tverrdepartementalt arbeid for å utvikle en helhetlig politikk for voksne som står i fare for å falle utenfor arbeidslivet, og som står utenfor arbeidslivet. Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet skal legge fram en melding for Stortinget i løpet av 2015. I forbindelse med meldingen om livslang læring og utenforskap vil departementet også vurdere innføring av en sømløs overgang mellom ungdomsretten og voksenretten. En sømløs overgang vil føre til at alle som har fullført grunnskolen, uavhengig av alder, vil ha rett til videregående opplæring på det tidspunkt de selv ønsker å ta opplæringen.

Fremskrittspartiet støtter intensjonen i representantforslaget, men vi er ikke klar for å gå inn for forslaget, bl.a. med bakgrunn i at regjeringen allerede arbeider med denne problemstillingen. Det er nødvendig med et godt kunnskapsgrunnlag før Stortinget kan fatte store og kostnads-krevende beslutninger som denne, og det er ikke nødvendigvis den løsningen som representantene har skissert i sitt forslag, som er den beste.

Fremskrittspartiet ser fram til den varslede meldingen om livslang læring og utenforskap og forventer at den inneholder løsninger som ivaretar gode, fleksible videregående utdanningsløp.

Sigmund Steinnes (A) [12:51:41]: Å fullføre videregående skole er nøkkelen til utdanning, det er også veien til høyere utdanning og til deltakelse i arbeidslivet. Fra Statistisk sentralbyrås framskrivninger vet vi at det blir stadig vanskeligere å få jobb uten formell utdanning. Veien fra å falle ut av videregående opplæring til å havne utenfor arbeidslivet og til å måtte leve av ytelser fra Nav blir med andre ord mye kortere. For hver elev som ikke fullfører videregående opplæring – det er et stort tap for samfunnet. Skal vi bygge landet for framtiden, er vi helt avhengig av at flest mulig oppnår kompetanse til å delta i arbeidslivet.

Som sagt er det et stort tap for samfunnet, men tapet for den enkelte er like stort. Å havne utenfor arbeidslivet betyr

ofte at man også havner utenfor på mange andre arenaer i livet. Derfor er Arbeiderpartiet helt enig i forslagsstillernes intensjon bak dette forslaget, at vi trenger et skolesystem som sikrer alle gode muligheter.

Frafallet er en av skolens største utfordringer. I dag faller altfor mange elever ut av videregående opplæring, særlig gjelder det de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Det betyr allerede i dag at vi ikke utdanner for den kompetanse som landet trenger i framtiden. Om bare ti år vil Norge mangle mer enn 100 000 fagarbeidere. Særlig kommer vi til å mangle mange hender i helse- og omsorgssektoren. Vi må snu den utviklingen gjennom en bedre yrkesfagopplæring. Derfor la Arbeiderpartiet i januar fram et representantforslag med 33 punkter om hvordan vi skal styrke yrkesfagene. Ikke minst må vi sørge for å ha nok læreplasser. Også her har vi en rekke nye forslag, som å prøve ut et fond for læreplasser og la flere bedrifter gå sammen for å ta inn lærlinger.

Frafallet begynner ikke i den videregående skolen. Skal man sørge for at flere elever gjennomfører, bør man ikke vente til de er i ferd med å falle ut av skolen, eller til de mister ungdomsretten. Man må gjøre mer for å forebygge frafallet. Vi vet at det er en klar sammenheng mellom svake resultater i grunnskolen og senere frafall. Derfor foreslår Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett å bevilge 105 mill. kr til tidlig innsats. Vi vil bl.a. ha et lese-, skrive- og regneløft, der vi sørger for at alle elever får den hjelpen de trenger for å lære seg de grunnleggende ferdighetene på barnetrinnet. Vi vet også at helse, trivsel og trygghet gjennom skolegangen er viktig. Motivasjon og god læring handler om hele skolehverdagen.

Tidlig innsats er nøkkelen. Likevel trenger vi et bedre sikkerhetsnett for de elevene som faller ut av skolen og må vente på voksenretten. Arbeiderpartiet deler forslagsstillernes bekymring og stiller seg bak intensjonen om mer fleksibilitet. Vi er imidlertid ikke rede til å gå inn for et omfattende og potensielt kostnads-krevende forslag som dette uten at vi kjenner alle konsekvensene og hvilke andre alternative løsninger som finnes for disse utfordringene.

Arbeiderpartiet og Venstre legger fram følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene ved å endre reglene om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring og fremme dette som egen sak for Stortinget.»

Presidenten: Representanten Sigmund Steinnes har dermed tatt opp det forslaget han refererte.

Anders Tyvand (KrF) [12:55:50]: Vi vet at kravet om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring innen fem år og skillet mellom den såkalte ungdomsretten og voksenretten kan skape utfordringer for den enkelte.

Noen opplever, fordi de av ulike årsaker ser seg nødt til enten å avslutte et påbegynt opplæringsløp eller ikke kommer i gang som planlagt, at de må vente flere år før de kan ta fatt på skolegangen igjen. Da kan for det første motivasjonen være annerledes, og det kan være endringer i livssituasjonen som kan bidra til at det kan bli utfordrende å

gå tilbake for å fullføre opplæringsløpet. Jeg deler derfor forslagsstillernes syn på at dette er problematisk.

Så vet vi at det finnes løsninger også for unge voksne som står uten rett til videregående opplæring, og at man har en mulighet til å søke opptak selv om de formelle vilkårene ikke er oppfylt. Men det er nok dessverre sånn at kanskje ikke alle har god nok kjennskap til disse mulighetene, og det er ikke alle som søker heller, som får innvilget plass. Det er noen som risikerer å stå uten tilbud om skoleplass. Dette er et problem for den enkelte, og det er et problem for samfunnet.

Det er, som det allerede er blitt påpekt, også sånn at de som ikke fullfører videregående opplæring, fort ender på utsiden av arbeidslivet, fordi vi vet at det er færre og færre tilgjengelige jobber for dem som ikke har noen formell utdanning utover grunnskolen.

Her er det snakk om ganske unge mennesker. Det kan være mange årsaker til at opplæringsløpet blir avbrutt. Vi må passe på at vi ikke har et system der unge mennesker ikke får en ny sjanse. Så er jeg helt enig i det som ble sagt fra representanten Steinnes, om behovet for tidlig innsats. Jeg er helt sikker på at det er en viktig nøkkel for å hindre frafall i videregående opplæring. Derfor er jeg glad for at vi har fått til en satsing på nettopp tidlig innsats i grunnskolen i budsjettforhandlingene mellom samarbeidspartiene. Jeg er også helt enig i at vi trenger et yrkesfagløft, og at vi må sørge for at vi får på plass flere lærlingstillinger. Derfor er jeg også glad for at vi har begynt med en opptrapping når det gjelder lærlingtilskuddet, slik at det blir attraktivt for flere bedrifter å ta inn lærlinger. Dette er viktig.

Så er jeg glad for at statsråden tar dette problemet alvorlig, og at det nå varsles tiltak og en helhetlig politikk for voksne som står utenfor skole og arbeidsliv. Tanken om en sømløs overgang mellom ungdomsrett og voksenrett virker for meg veldig fornuftig, og jeg ser fram til stortingsmeldingen, som legges fram i løpet av året, der dette skal vurderes.

Jeg støtter intensjonen i dette representantforslaget, men jeg tror også at departementet har rett når de peker på at eventuelle lovendringer må utredes grundig, og at det kan finnes andre måter å løse denne utfordringen på.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:59:55]: Opplæringsloven er en omfattende lov og en sterk rettighetslov som sikrer elevene rett til utdanning fra de begynner i 1. klasse til de er klare for videre studier og jobb etter videregående skole. Etter loven har alle rett og mulighet til å sikre seg studiekompetanse, fagbrev eller svennebrev.

Men sjøl om loven gir rettigheter, er det ikke alltid at livet blir sånn at en rettighet også oppleves som en reell mulighet – livet går ikke i rette linjer for alle.

Denne saken kan egentlig synes å være en liten teknikalitet. Konkret handler forslaget vårt om å fjerne ordet «sammenhengende» i opplæringsloven – ikke rare endringa, men noe som faktisk kan gi hundrevis av elever en mulighet til å komme ut av Nav-systemet og inn igjen i

skolesystemet. Forslaget er altså en gavepakke, egentlig, til kunnskapsministeren, som – i likhet med oss alle – er bekymret over frafallet i videregående opplæring, og det er en gavepakke til arbeids- og sosialminister Eriksson, som er bekymret over alle dem som står uten jobb, og står i fare for å falle varig ut av arbeidslivet.

Innstillinga viser bred enighet om betydninga av en slik regelendring. Til tross for den rørende omfavnelsen av forslaget, er det slik at regjeringspartiene m.fl. likevel ikke vil stemme for. Jeg syns det er litt uforståelig og litt skuffende. Jeg skjønner at det er bekvemt for regjeringa å skyve forslaget foran seg for kanskje å foreslå det sjøl i en stortingsmelding, men jeg undrer meg likevel over at regjeringspartiene og støttepartiene, som i forrige periode var så forarget for at deres forslag ble nedstemt eller vedlagt protokollen, nå ikke tør å vedta et eneste lite forslag fra opposisjonen, enda en er enig. En kunne jo i det minste ha turt å be regjeringa prioritere dette og komme tilbake med en sak – det er det vi ber om. Og jeg synes representanten Thorsen ga gode tall på hvor mange som ikke fullfører videregående opplæring. Men nei da, det virker som om forslaget nå skal ligge i en skuff til en sjøl kan fremme det og se det i en sammenheng. Jeg har ikke noe imot skuffer, særlig ikke hvis en er flink til å sortere og rydde i dem, men det er fryktelig å vite at mens forslaget ligger i en skuff, vil det være hundrevis av elever som får livet sitt satt på vent til de får voksenretten.

I arbeidet med denne saken har jeg snakket med mange lærere i videregående skole som ser disse ungdommene, og jeg har truffet mange elever som har falt ut av skolen. Jeg møtte ei jente på Gjøvik videregående som hadde begynt igjen på yrkesfag. Hun sa: Det er så fint at jeg har fått dette tilbudet nå. Skulle jeg ventet til jeg var 25, så kan det hende at det ikke hadde blitt noe av. Da kunne jeg kanskje vært gift, hatt unger, osv.

Dette handler om ungdommenes liv. Mens vi prater om frafall og river oss i håret over hvorfor ikke flere gjennomfører videregående, går tida. I innstillinga står det henvisninger til at elever kan få tilbud om å endre på hvordan de tar ut ungdomsretten. Ja, det vet vi, og det er vi glad for, men det gjelder kun i spesielle tilfeller: hvis du blir gravid, hvis du blir sjuk, osv. Det er ikke dem som det allerede gis unntak for i dagens regelverk, jeg er opptatt av. Dette gjelder dem som har gjort feilvalg, som har stilt seg sånn at de ikke får tatt ut de tre åra de har krav på – sammenhengende. Det er jo fortørnende at vi, som er systemeiere, skal sitte og ri reglene så hardt at vi skyver ut ungdom som vi faktisk kunne hatt innenfor, mens vi samtidig river oss i håret over at så mange ikke fullfører videregående innen fem år.

Jeg vet at det er mange fylkeskommuner som strekker seg langt for at elevene skal få gå ferdig løpet sitt, og det er gjerne fylkeskommuner som allerede i dag jobber godt med opplæring. Vi har hentet vårt forslag fra Oppland fylkeskommune, som har gjort dette vedtaket, og det er sagt av flere representanter at det er ikke sikkert dette er det beste forslaget. Nei, men det er ett forslag, og det er et forslag som virker. I tall betyr det vedtaket som Oppland fylkeskommune har gjort, at 918 elever fikk såkalt ny rett i 2014 – omtrent det samme som i 2012. Og så er det slik at

det er 101 ungdommer som søkte – en må jo ikke ta dette tilbudet, men av de 918 var det 101 ungdommer som søkte om å få benytte seg av tilbudet, og av dem igjen var det 66 elever eller lærlinger som takket ja til tilbudet de fikk. Vi vil at alle fylkeskommuner skal gjøre som Oppland. Vi vil at det er flere enn de 66 i Oppland som skal få mulighet til å gjøre ferdig videregående opplæring og komme videre i livet. Dette er ikke til hinder for andre gode tiltak, men ett år er lenge, og vi skylder ungdommene å skynde oss.

Med dette tar jeg opp Senterpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Iselin Nybø (V) [13:05:11]: Jeg vil begynne med å gi honnør til Senterpartiet for at de løfter denne saken. Det er mange grunner til at ungdom i dag ikke klarer å gjennomføre videregående opplæring slik som de hadde tenkt, eller slik som samfunnet har lagt opp til. Da er det vår oppgave som politikere å prøve å rette det opp, slik at folk kan leve livet sitt slik som det passer dem. Det er bred enighet om at utdanning og kunnskap er viktig.

Jeg synes dette er et veldig godt eksempel på et system som ikke alltid fungerer, og det er et veldig godt eksempel på noe som vi kan gjøre noe med. Det er ingen som er tjent med at ungdom som faller av i dag, eller som av ulike grunner faller ut, skal måtte vente til de blir 25 år før voksenretten inntreffer. Det er derfor positivt, synes jeg, at kunnskapsministeren har varslet at det vil bli utarbeidet ny politikk for dem som står utenfor skole og arbeidsliv.

Dette handler om veldig mye. Det er mange representanter før meg som har sagt mye viktig om det som handler om å forebygge frafall. Det handler også om det, men dette er noe veldig konkret og spesifikt som vi kan gjøre for å gjøre det litt lettere for dem som ikke har et helt A4-liv.

Vi i Venstre deler derfor forslagsstillernes intensjon med forslaget, men vi er ikke på stående fot akkurat nå rede til å gå inn for det. Derfor ønsker vi en sak til Stortinget der konsekvensene av å endre reglene for sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring gjennomgås, og vi står derfor sammen med Arbeiderpartiet om det forslaget som allerede er fremmet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:07:10]: Min gamle fransklærer på ungdomsskolen sa: Torgeir, det er menneskeleg å falle, men det er umenneskeleg å bli liggjande. Dette er eit forslag som på mange måtar grip inn i den store diskusjonen om skole for kven og når. Sjølv om alle får lov til og har rett til å gå på skole, er det ikkje alltid skolen er noko for alle. Ein kan ha gjort ulike val, ein kan ha trått feil, ein kan ha gjort forskjellige typar ting som gjer at ein ikkje passar inn.

Som nemnt frå Arbeidarpartiet sin representant, er det store arbeidet mot fråfall i skolen noko som grip eigentleg inn i fundamentet i heile skolen og systemet. Skolepolitikken må bli meir mangfaldig, må kunne famne om meir praktiske og estetiske dimensjonar enn den gjer i dag. Ein må gjere ting tidlegare enn ein før har gjort. Blant anna er

valfag i ungdomsskolen eitt grep for rett og slett å tilby dei som elles er skoletrøtte, i dei normale faga i skolen, å finne andre arenaer å få motivasjon på, og knyte seg til stader, f.eks. Kautokeino, der ein kan ta jegerprøven i valfag.

Så veit vi at på vidaregåande er fellesdelen veldig avgjerande. Det er den viktigaste enkeltårsaka til at folk fell frå der. Kanskje må vi gå fullstendig gjennom fellesdelen, kanskje vi må tenkje heilt nytt på den, kanskje gå bort frå den.

Når det gjeld lærlingplassar, som er ei tilbakevendande utfordring, er det veldig bra at regjeringa no har fått på plass innkjøpsordningar med krav om å tilby lærlingplassar, som eg støttar fullt ut.

Så til retten til vidaregåande opplæring. I dag blir fråfall berekna berre ut frå det du har rett innanfor. Idet nokon fell utanfor og så kjem tilbake gjennom voksenretten eller gjennom andre ordningar som enkelte fylkeskommunar har, tel ikkje det inn i fråfallsstatistikken.

Så eg har eigentleg stor sans for forslaget frå Senterpartiet. Representanten frå Senterpartiet har eit poeng i at vi er nok litt sløve ved ikkje berre å gå for det. Når SV no landar på Arbeidarpartiet og Venstre sitt forslag, er det rett og slett fordi vi jamt over ønskjer å sjå forslaga i samanheng. Dersom det er store saker som er på veg, der det er grunn til å tru at desse problemstillingane verkeleg blir tatt opp, og dei er ikkje langt fram i tid, dei er undervegs, ønskjer vi å sjå dette i samanheng generelt. Vi har i tidlegare saker, spesielt når det gjeld saker frå Venstre, der ein har kome i forkant av større behandlingar, gått imot forslaga sjølv om vi i prinsippet har vore einige. Men vi har ønskt å vente til ein tar dei store grepa.

Dette er ikkje ei sak som eg synest det er enkelt ikkje å vere med Senterpartiet på. Eg vil rose representanten for å ta det opp, og eg tar kritikken for slappheit ad notam!

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:11:09]: Ungdom som har fullført grunnskole eller tilsvarende opplæring, har rett til 3 års videregående opplæring. Retten må tas ut i løpet av en sammenhengende periode på 5 år, eller 6 år når opplæringen helt eller delvis blir gitt i lærebedrift, og innen utgangen av det året vedkommende fyller 24 år. Voksne på sin side har på bestemte vilkår rett til videregående opplæring fra det året de fyller 25 år. Vi skiller altså mellom rett til videregående opplæring etter ungdomsretten og etter voksenretten. Grunnen til dette er at de to gruppene har ulike behov. Voksne over 25 år er en mer sammensatt og uensartet gruppe enn ungdom, og opplæringen skal derfor tilpasses den enkeltes forutsetninger og livssituasjon i større grad enn for ungdom. For eksempel kan en voksen ta hele eller deler av fag, tilbys kveldsundervisning, fjernundervisning og mulighet til å ta opplæringen på kortere eller lengre tid. Videregående opplæring etter ungdomsretten er hovedsakelig lagt opp som fellesundervisning på dagtid.

Med dagens regelverk kan det være en utfordring for unge voksne som ikke starter eller fullfører videregående opplæring innenfor rammen av ungdomsretten, at voksenretten ikke inntreffer før vedkommende fyller 25 år – som representantforslaget problematiserer. Vi vet at enkelte som av ulike grunner ikke har rukket å fullføre innenfor

ungdomsretten, men som heller ikke er fylt 25 år, blir gående og vente på å få en ny mulighet innenfor voksenretten. Slik venting er uheldig og unødvendig. I praksis fins det likevel løsninger for denne gruppen, og det er grunn til å anta at mange av dem som faller mellom ungdomsretten og voksenretten, faktisk får et tilbud om videregående opplæring.

For det første er det mulig å søke om videregående opplæring selv om de formelle vilkårene ikke er oppfylt, men det er da opp til fylkeskommunen å avgjøre om søknaden blir innvilget.

For det andre kan ungdom som i utgangspunktet har rett til videregående opplæring etter ungdomsretten, men som får problemer med å ta ut hele retten i tide, søke om videregående opplæring etter voksenretten. Et vilkår for dette er at det foreligger særlige grunner. Det kan f.eks. være helsemessige årsaker som gjør at vedkommende ikke har rukket å ta ut hele retten innen fylte 24 år.

Selv om det fins praktiske løsninger for mange i denne gruppen, er jeg enig med forslagsstillerne i at dagens ordning kan føre til at enkelte i en periode risikerer å stå uten et opplæringstilbud mens de venter på å kunne søke om opplæring etter voksenretten. Det er en risiko for at de mister motivasjonen til å fullføre videregående opplæring. Jeg er også enig med forslagsstillerne i at videregående opplæring er nøkkelen til høyere utdanning og deltakelse i arbeidslivet. Forskning viser at gjennomføring av videregående opplæring er en nøkkel til deltakelse i arbeidslivet. Kravene til kompetanse i arbeidslivet øker også. Statistisk sentralbyrås fremskriving av arbeidskraft frem mot 2030 viser at etterspørselen etter arbeidskraft med bare grunnskole eller bare delvis fullført videregående opplæring sannsynligvis vil synke. Derfor mener jeg det er viktig at lovverket legger til rette for at flest mulig kan fullføre og bestå videregående opplæring.

Regjeringen er i gang med å utvikle en ny og helhetlig politikk for voksne som står i fare for å falle ut av arbeidslivet, og som står utenfor arbeidslivet. Dette arbeidet skal legges frem i en melding til Stortinget om livslang læring og utenforskap i løpet av 2015. Meldingen skal utarbeides i fellesskap med Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

I regjeringsplattformen har vi slått fast at regjeringen vil gi livslang rett til videregående opplæring. Som en del av dette vurderer vi i forbindelse med arbeidet med meldingen til Stortinget å innføre en sømløs overgang mellom ungdomsretten og voksenretten. Det vil sikre at alle som har fullført grunnskolen, uavhengig av alder, har rett til videregående opplæring på det tidspunkt de selv ønsker å ta opplæringen.

Jeg vil fremheve at det er viktig å utrede mulige lovendringer grundig. Det er også andre måter å løse utfordringen knyttet til ungdommer som ikke rekker å ta ut hele ungdomsretten før fylte 24 år, enn å oppheve kravet om 5 års sammenhengende uttak av ungdomsretten. En mulighet er f.eks. å gjøre det enklere å velge å ta ut retten til videregående opplæring etter voksenretten selv om man ikke har fylt 25 år. Jeg deler forslagsstillerens syn på behovet for

større fleksibilitet, men jeg vil fraråde en forhastet lovendring nå – nettopp på grunn av det pågående arbeidet med meldingen til Stortinget om livslang læring og utenforskap. I dette arbeidet vil den mest hensiktsmessige innretningen på en god sammenheng mellom ungdomsretten og voksenretten bli vurdert, og representantforslaget vil også i denne sammenheng bli vurdert.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:15:59]: Jeg har lyst til å takke statsråden for at han er så raus at han sier at representantforslaget vil bli vurdert i stortingsmeldinga. Det hadde egentlig forbauset meg hvis ikke det ble gjort. Meg bekjent har Oppland fylkeskommune gjennomført dette, og de har de beste tallene for det. De har også dette på sin Vilbli-side. Jeg vet også at Sør-Trøndelag fylkeskommune har gjort noe tilsvarende som Oppland.

Jeg må få lov til å si at jeg er skuffet – det skjønner statsråden, tror jeg – over at vi ikke kunne fått dette behandlet nå, fått gjort et lovarbeid på det og kanskje allerede fra høsten av kunne fått disse ungdommene inn i skolen. Jeg har bare lyst til å spørre statsråden: Hvorfor ønsker statsråden å vente med det, og hva slags gevinst ønsker han å oppnå ved at hundrevis av elever fortsatt må sette livet på vent og vente på voksenretten?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:16:59]: For det første er jeg enig med representanten i at det ville vært veldig rart hvis ikke representantforslaget ble vurdert i den sammenheng, men det var likevel greit å si det.

Jeg mener det ikke er noen grunn til å vente i den betydning at vi skal vente fryktelig lenge med å adressere problemstillingen. Nettopp derfor er arbeidet med en stortingsmelding i gang. Det har vært kjent lenge at vi jobber med den, og den kommer til å komme i løpet av 2015. Men det jeg synes det er gode argument for, er å vurdere dette forslaget inn i en større sammenheng og se det som en del av en helhet. Det tror jeg er ganske fornuftig, for det kan også, som flere andre representanter har påpekt, være andre måter å oppnå det samme på, som kanskje etter grundigere vurderinger vil virke mer fornuftig – eller like fornuftig.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:17:48]: Takk, jeg synes det er flott, og når statsråden sier at det kan være andre måter å gjøre dette på, tror jeg så absolutt det. Statsråden nevnte sjøl i sitt innlegg de unntakene som departementet allerede har tatt høyde for – om man blir gravid, syk, osv. Det kan være andre grunner til at man må ta voksenretten i bruk når man er ungdom. Det er mange måter å gjøre det på.

Senterpartiets ønske her er at vi er systemeiere. Vi må ha et system som er så fleksibelt at vi ikke står her og krangler og river oss i håret over at elevene ikke har fullført videregående skole innen 5 år. Det er systemet vi da må se på, for det er ikke bare det at elevene kommer med dårlige kvalifikasjoner – det vet vi at de gjør. Det kan også være ting i systemet, og når vi oppdager at det er ting i systemet

som er feil, ønsker vi å ta det opp, slik at vi kan få endret det.

Jeg får spørre statsråden: Er det ting i systemet statsråden vil vurdere videre?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:18:58]: For det første må jeg si at dette forslaget ikke blir nedstemt, men det blir vedlagt protokollen. Det er nettopp fordi Stortinget ønsker at man skal se på det, eller i hvert fall ikke aktivt ønsker å stemme forslaget ned.

Jeg mener det er mye i systemet som er verdt å se på. Jeg mener det ikke bare er verdt å se på, men også å gjøre noe med hvordan forholdet er mellom det som faller inn under Arbeids- og sosialdepartementet, og som gjelder arbeidsmarkedstiltak f.eks., og det formelle utdannings-systemet. Jeg tror nok mange kunne hatt godt av å få mer utdanning og en sjanse til å ta utdannelsen sin i stedet for å være på en del av de forskjellige arbeidsmarkedstiltakene. Det mener jeg det er viktig å se på. Jeg mener at når 400 000 nordmenn i voksen alder mangler grunnleggende ferdigheter, har det vært en tendens til at de har blitt dyttet rundt i systemet uten at noen har tatt ansvar for dem. Det mener jeg det er verdt å se på. Jeg mener også det er verdt å se på frafall og muligheten til å ta videregående utdanning. Og det skal vi gjøre.

Presidenten: Replikordskiftet er over.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [13:20:15]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien og Janne Sjelmo Nordås om å endre systemet med nasjonale prøver til utvalgsprøver og redusere testingen i grunnskolen (Innst. 135 S (2014–2015), jf. Dokument 8:15 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Henrik Asheim (H) [13:21:07] (ordfører for saken): Jeg viser til Dokument 8:15 S fra representantene Anne Tingelstad Wøien og Janne Sjelmo Nordås. I dokumentet fremmes det i alt fire forslag som jeg vil redegjøre for. Jeg vil likevel begynne med å takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken og representantene for å løfte et viktig tema, selv om konklusjonene er noe forskjellige mellom partiene.

Uenigheten i komiteen har i all hovedsak dreid seg om

forslaget om å gjøre om de nasjonale prøvene til utvalgsprøver. Jeg vil derfor benytte mesteparten av mitt innlegg til å redegjøre for synet til komiteens flertall i denne saken, ikke minst fordi jeg tror at forslagsstillerne og mindretallet vil redegjøre godt for sitt syn senere i debatten.

De nasjonale prøvene ble innført som en del av Kunnskapsløftet i 2004 og som et svar på at man på slutten av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet fikk internasjonale undersøkelser som både avdekket at norsk skole ikke var god nok til å lære bort, og at vi hadde altfor liten kunnskap om hvordan skolene presterte. Vi visste også altfor lite om forskjellene mellom hvordan kommunene presterte, og hvordan den enkelte skole leverte. Derfor trengte man et verktøy – noe som kunne vise hvordan vi bedre kunne kartlegge kunnskapen. Vi trengte rett og slett kunnskap om skolen for å få mer kunnskap i skolene.

Så har disse prøvene blitt endret flere ganger underveis, og et bredt flertall har forsvart prøvene. Senest forrige høst ble det avlagt nasjonale prøver av 360 000 elever. 5. og 8. trinn hadde dem da i engelsk, lesing og regning, og 9. trinn hadde dem i lesing og regning.

Derfor er jeg noe overrasket over at Senterpartiet og SV nå vil fjerne dette verktøyet og erstatte det med utvalgsprøver. Dette er et verktøy som 65 pst. av skolelederne i norsk skole sier at er viktig for lærernes mulighet til å utvikle skolen og utdanningen, og som 85 pst. av skoleeierne – altså kommunene og fylkene – oppgir at er et viktig og godt verktøy for å utvikle skolen lokalt.

Da må jeg si, med all respekt for forslagsstillerne og mindretallet som støtter forslagene, at jeg har problemer med å forstå hva det er som får utdanningspolitikere til å foreslå å frata skolen et slikt verktøy som den selv oppgir er viktig for å få mer kunnskap inn i klasserommene. Utvalgsprøver vil være noe helt annet enn nasjonale prøver og et langt dårligere verktøy for skolen. Det kan være typisk sosialistisk å tro at man kan hjelpe hver enkelt elev ved å regne ut gjennomsnittet, men det tror ikke flertallet. Skal man hjelpe hver enkelt, så må vi hjelpe hver enkelt.

De nasjonale prøvene er fornyet og forbedret. Forslag nr. 2 fra representantene dreier seg om at man må få en bedre måte å legge frem prøvene på. Her mener jeg at Kunnskapsdepartementet har vært i forkant av representantene og allerede gjort det. Med fire helt enkle grep har man nå fått en ny og mer presis skala. Man måler nå skolers og kommuners utvikling, ikke bare årlige resultater. Lærerne får et nytt digitalt verktøy som det er lettere å sette seg inn i, og som er mindre byråkratisk å bruke, og det legges ikke til rette for rangering mellom skoler.

Det betyr at verktøyet nasjonale prøver er noe som vi hele tiden har fornyet og forbedret. Men det er en stor forskjell på det og å gjøre som forslagsstillerne foreslår, nemlig å fjerne prøvene.

Et tredje forslag fra forslagsstillerne er å redusere de samlede kravene til rapportering i skolen. Her opplever jeg en bred – ja, faktisk enstemmig – enighet i norsk politikk om at det er en viktig del av skolepolitikken. Men i denne konteksten må jeg bare få si at en tidstyv ikke er alt som tar tid. Vi gjør ting i skolen som tar tid, og som det er viktig at vi gjør fordi det kartlegger og gir oss dokumentasjon

om elevenes læring. Det har elevene krav på. Det bør vi fortsette med.

Et fjerde forslag i dokumentforslaget fra representantene er å frata kommunene muligheten til å stille lokale krav til kartlegging og dokumentasjon. Dette oppfatter flertallet som et ganske klart brudd med den skolepolitikken vi har ført i Norge i alle år, nemlig at det er lokale skoleeiere, kommuner og fylker, som har ansvaret for å utvikle kunnskapspolitikken i sitt lokalsamfunn. Jeg må si at summen av først å frata skoleeierne det som 85 pst. av kommunene oppgir at er et viktig verktøy for å gi mer læring i klasserommet, for deretter å nekte dem å innføre andre verktøy for å kartlegge kunnskapen, gir et forslag som er mildt sagt overraskende. At det kommer fra Senterpartiet, et parti som normalt slåss for det lokale selvstyret, er enda mer overraskende. Med det ønsker jeg en god debatt.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:26:17]: Kartlegging av kompetanse er viktig for å kunne målrette opplæringen slik at læring faktisk skjer, og pedagoger og lærere har i alle år kartlagt for å kunne tilpasse undervisningen til elevenes beste. Det er en metode det er bred enighet om at har effekt, og representantforslaget vi diskuterer i dag, har heldigvis ikke til hensikt å betvile dette. Men selv om det er bred enighet om kartlegging som metode, er det betimelig med en diskusjon rundt hvilken kartlegging som har best effekt. Vi må stille oss spørsmålet: Hva er det som er målet med kartleggingen? Jeg mener vurdering for læring skal være et overordnet prinsipp for testing av elever i den norske skolen. Kartleggingen bør altså ha en hensikt utover det å kun være en rapportering og kontroll av skolesystemene.

Som saksordføreren var inne på, har de nasjonale prøvene blitt endret flere ganger i løpet av sin levetid til det bedre. Det er bl.a. utarbeidet veiledningsmaterieell som skal sørge for at resultatene ikke bare blir en rapportering på systemnivå, men at de brukes til pedagogisk utviklingsarbeid på skole- og elevnivå. Men det er nok også riktig å si at mange steder havner dette aspektet litt i skyggen. Det blir bekreftet av NIFUs evaluering av nasjonale prøver som ble gjennomført i 2013. I denne evalueringen sier lærerne at den ønskede effekten av prøvene forsvinner fordi de ikke har tid til å gå inn i hver enkelt elevs resultater på en måte som fremmer læring i klasserommet. Dette funnet understreker at det er nødvendig å se tidsbruk og kartleggingssystemet i sammenheng.

Ofta opplever jeg at frustrasjonen rundt den lokale kartleggingen er større enn frustrasjonen rundt den nasjonale. I opplæringsloven har vi sagt at kommunene må ha et forsvarlig system for vurdering av om kravene i opplæringsloven blir fulgt, og at det skal legges fram en kvalitetsrapport til diskusjon i kommunestyret årlig. Det er en tendens til at dette koker ned til tall, grafer og det å få flest mulig resultater på bordet. Jeg mener ikke at den lokale kartleggingen skal forbyes, men det kan være nødvendig å diskutere sterkere føringer på omfanget av den lokale kartleggingen. Er det kanskje sånn at vi med PISA, TIMSS, PIRLS, nasjonale prøver, obligatoriske kartleggingsprøver og den loka-

le kartleggingen gjennomfører en del unødvendig dobbeltkartlegging? Med dette som bakteppe har Arbeiderpartiet i innstillingen til representantforslaget foreslått at regjeringen kommer tilbake med en sak der det totale kartleggingssystemet i skolen gjennomgås. Saken skal inneholde en vurdering av om dagens system er innrettet på en måte som sikrer effektiv tidsbruk og reduserer byråkrati, samtidig som det ivaretar nasjonal og lokal skoleutvikling til beste for elevenes læring.

Det er vi som legger føringer for hvordan prøvesystemene oppfattes og brukes i skolen. Endringene i prøvene fra 2014, som bl.a. gjør det lettere å måle endringer over tid, er i utgangspunktet positive, men endringene knyttet til offentliggjøring er jeg sterkt skeptisk til. Dette fører til et rangeringsfokus på systemnivå og ikke først og fremst læring i klasserommet. Fokuset flyttes fra Petter på 10 år og hans leseferdigheter til en graf og nettopp et gjennomsnittstall. Det er ikke god vurderingspraksis.

Lærernes tid og reduksjon av unødvendig byråkrati er utgangspunktet for representantforslaget. Her deler vi forslagsstillernes bekymring. Vi ønsker derfor å stemme for punktene 2 og 3 i forslaget, som har til hensikt å gjøre prøvene mer effektive og målrettede, og at det settes et høyt trykk på å redusere det totale skolebyråkratiet. Og bare for å understreke det: Det siste handler om mye, mye mer enn kun kartlegging.

Med dette fremmer jeg Arbeiderpartiets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bente Thorsen (FrP) [13:30:59]: Skolen er en av de største og viktigste velferdsgodene i vårt samfunn. Her legger barn og unge grunnlaget for sin framtid. Skolens hovedformål er å bidra med læring til barn og unge og legge til rette for at elever kan tilegne seg kunnskaper og ferdigheter og bli selvstendige individer.

Nasjonale kartleggingsprøver er et av verktøyene for at lærere, skoleledere, skoleeiere og foreldre skal få informasjon om i hvilken grad skolen lykkes med å utvikle elevenes kompetanse. Norske elever presterer omtrent på gjennomsnittet i OECD-området, og en tredjedel av elevene fullfører ikke videregående opplæring. Vi er rett og slett ikke gode nok til å fange opp og følge opp elever som har lærevansker, eller som trenger ekstra utfordringer. Nasjonale prøver bidrar med informasjon om eleven, skolen, kommunene eller fylkeskommunen har behov for ekstra oppfølging for å oppnå de ønskede resultater.

86 pst. av skoleeierne sier i NIFUs evaluering av nasjonale prøver for 2014 at resultatene er viktige for utviklingen av skolene i kommunene. Skoleeiere og skoleledere har et viktig ansvar, og at disse har kunnskap om skolens resultater, er en forutsetning for å kunne videreutvikle skolen.

Representantene ber regjeringen sørge for at de samlede kravene til rapportering og dokumentasjon i skolen reduseres. Fremskrittspartiet støtter intensjonen om å redusere byråkrati i skolen, og mener det er viktig at lærerne

bruker mest mulig av sin tid rettet mot elevene. Det er derfor gledelig at Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen allerede er i gang med å redusere byråkratiet i skolen.

Kunnskapsministeren mottok like før jul i fjor rapporten «Rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolesektoren». Den er utarbeidet i et samarbeid mellom KS og Kunnskapsdepartementet.

Regjeringen har vært tydelig på at arbeidet med å redusere byråkratiet i skolen vil bli prioritert. KS og departementet vil følge opp prosjektets hovedmål som er å redusere det totale omfanget av dokumentasjons- og rapporteringskrav i Skole-Norge. Dette skal gjelde både nasjonalt og kommunalt pålagte krav. Likevel er det spesielt at Senterpartiet foreslår at det ikke kan stilles lokale krav til kartlegging. Forslaget innebærer i praksis å forby et aktivt skoleeierskap på lokalt nivå og vil svekke kommunenes handlingsrom.

Forslaget innebærer en ny modell for de nasjonale prøvene, der prøvene gjennomføres som utvalgsprøver. Fremskrittspartiet er opptatt av at skoleeiere og skoleledere skal bruke prøveresultatene til å forbedre elevenes resultater på skolen. Den primære hensikten med de nasjonale prøvene er at resultatene tas i bruk til å videreutvikle elevene. Med denne hensikten lagt til grunn, mener Fremskrittspartiet at modellen som representantene her foreslår, har noen vesentlige svakheter.

Utvalgsprøver vil bare gi resultater på nasjonalt nivå, noe vi allerede får informasjon om gjennom internasjonale undersøkelser. Dersom bare et utvalg av elevene gjennomfører prøvene, vil ikke lærere få informasjon om enkeltelevers resultater. Dermed undergraver forslaget noe av hensikten med de nasjonale prøvene.

Med modellen som her foreslås, vil ikke lærere kunne bruke nasjonale prøver til oppfølging og pedagogisk utvikling, og skoleeiere vil ikke ha den nødvendige styringsinformasjon om elevenes kompetanse i lesing, norsk og engelsk. Videre vil det bli vanskeligere å identifisere kommuner med spesielt sterke eller svake resultater, noe som gjør det vanskelig å kartlegge kommuner som trenger ekstraoppfølging, eller som har en god skole som de kan dele med andre. Representantene ber regjeringen sørge for en presentasjon av resultatene, for de nasjonale prøvene gir mer presis og riktig informasjon enn per oktober 2014, da dette representantforslaget ble fremmet.

Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen har nylig gjort flere endringer i presentasjonen av de nasjonale prøvene, og fra desember 2014 ble resultatene fra prøvene presentert på en ny skala som gjør det mulig å måle endring over tid. Det betyr at de nasjonale prøvene nå er et enda viktigere og et bedre styringsverktøy for skoleledere og skoleeiere.

Fremskrittspartiet er fornøyd med at presentasjonen av resultatene fra de nasjonale prøvene er bedret og endret, og at regjeringen allerede er i gang med å redusere det samlede omfanget av rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolen.

Anders Tyvand (KrF) [13:36:23]: Testing i skolen er noe som opptar mange. Noen anser tester som viktige sty-

ringsverktøy som er avgjørende for utviklingen av et godt skoletilbud, mens andre ser på testing av elever som unødvendige byråkratiske tidstyver som stjeler oppmerksomhet bort fra læring, og som svekker undervisningen, snarere enn å styrke den. Så går det kanskje an å ha en viss forståelse for begge syn.

Hvis det blir for mye krav om testing, måling og rapportering i skolen, kan det oppleves som en byrde, både for lærer og elev, og det er kanskje en risiko for at når man først begynner å teste en ting, så blir man veldig opptatt av akkurat det man har bestemt seg for å teste. Faren ved det er at vi får et litt for snevert perspektiv på det som foregår i skolen. Faren er at man blir så opptatt av å score best mulig på de ulike testene at man mister av syne andre viktige aspekter ved læringen. Vi risikerer å gå i den fella som Arve Tellefsen advarte mot tidligere i denne uka, at vi gjør elevene til «regnemaskiner». Den fella må vi ikke gå i, for det samfunnet vårt trenger, er ikke flere regnemaskiner, men hele mennesker.

Men samtidig vet vi jo at kartlegging og tester også har en verdi. Nasjonale prøver er et viktig verktøy for lærere, for skoleledere og for skoleeiere. Det er viktig å ha informasjon om resultater for å kunne utvikle skolen videre. Det gjør det mulig å finne ut hva som fungerer, og hva som ikke fungerer, i skolen, og det gjør det mulig å dele «best practice», og det gjør det mulig å sette inn ressurser og tiltak der det trengs. Og jeg tror at hvis disse prøvene gjøres om til utvalgsprøver, vil vi miste mye av verdien på lokalt nivå. Så vi bør i alle fall ikke gjøre dette uten en grundig utredning av konsekvensene og eventuelt en kartlegging av behovet for supplerende prøver, tilpasset skole- og kommunenivå.

Så er det viktig at prøvene utformes og gjennomføres på en måte som ikke krever altfor mye tid av lærere og elever, og at både utformingen og presentasjonen av resultatene gjøres på en slik måte at det gir best mulig utbytte for lærere, skoleledere og skoleeiere.

Så tror jeg det er viktig at disse testene og kartleggingene ikke i altfor stor grad bidrar til å skape et konkurranse-samfunn, der elevene hele tiden er deltakere i en konkurranse om å gjøre det best mulig. Det vil ikke være heldig for læringen, det vil ikke være heldig for den sosiale utviklingen, og det vil ikke være heldig for fellesskapet, som man er nødt til å etablere for at elevene skal ha et godt læringsmiljø.

Så har jeg en viss forståelse for at forslagsstillerne vil forhindre at det kan stilles lokale krav til kartlegging og dokumentasjon. Jeg antar at bakgrunnen for dette forslaget er noen tilfeller der test- og rapporteringsregimet har tatt litt av, og det kjenner vi jo til flere eksempler på. Men jeg tror likevel det er ufornuftig å innføre en slik bestemmelse, for det vil hindre kommuner i å gjennomføre kartlegginger som kan være hensiktsmessige for å adressere lokale problemstillinger.

Jeg tror vi trenger de nasjonale prøvene. De er et viktig verktøy for utviklingen av skolen, men vi må samtidig passe på at ikke testregimet vokser seg for stort, at ikke testene snevrer inn synsfeltet vårt, og at ikke skolebyråkratiet blir for overveldende. Jeg håper derfor at samarbeidet mel-

lom departementet og KS om å redusere rapportering og dokumentasjon i skolen vil bære frukter.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:40:50]: I forslaget vårt retter altså Senterpartiet søkelyset mot det såkalte kvalitetsvurderingssystemet generelt og omfanget og innretningen av de nasjonale prøvene spesielt.

Det som har slått meg i arbeidet med denne saken, er hvordan både media, skoleledere, foreldre og av og til noen lærere overvurderer hva som kan leses ut av resultatene. Nasjonale prøver ble ikke innført fordi vi ønsket å hjelpe den enkelte elev til å lære bedre. Nasjonale prøver ble innført for å måle hvor den enkelte elev og klasse sto i forhold til andre elever og klasser, og hva myndighetene hadde satt som kompetansemål for trinnene. Det var òg grunnen til at det ble bråk, masse bråk, da prøvene ble innført. Prøveresultatene ble offentliggjort, og resultatene ble rangert i media.

La meg ta det med en gang, særlig til representanten Asheim: Senterpartiet ønsker ikke å avvikle nasjonale prøver. Hensikten med representantforslaget er altså ikke å avskaffe prøvene, men å klargjøre formålet og forbedre systemet. Vi mener nasjonale prøver gir viktig informasjon til skolemyndigheter ved å sjekke ut status. Vi registrerer også at Utdanningsforbundet og skolelederne støtter oss i dette.

Men det må være samsvar mellom den tida og de ressursene som lærere og elever bruker til disse prøvene, og den gevinsten som det gir. Dersom målet er å gi tilbakemelding til alle elever og lærere for å tilpasse undervisninga og justere kursen, er det ikke nasjonale prøver som er det rette redskapet, for alle elever deltar jo ikke i dem. Da synes jeg det hadde vært mye mer fornuftig om en hadde gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å lage kartleggingsprøver som lærerne kunne benytte. Når det advares mot å regne et gjennomsnitt av utvalgsprøver, må jeg minne om at det faktisk er det som blir gjort nå. De nasjonale prøvene rangerer til under og over middels – lavere oppnåelse, middels og over middels.

All forskning og erfaring viser at det er formativ og læringsstøttende tilbakemelding som er viktig for å sørge for at elevene oppnår framgang. Nasjonale prøver kan i veldig begrenset grad benyttes til å sammenligne fra år til år, sjøl om det gjøres endringer i år. Det er ulike elevgrupper, spørsmålene er ulike, og sjøl om det nå er jobbet fram ankerspørsmål som skal legitimere prøvene bedre, er det sånn.

Vi mener det særlig er tre grunner til at prøvene bør gjøres til utvalgsprøver. For det første vil utvalgsprøvene redusere presset på å sette av tid i ordinære timer for å øve på prøvene. Det blir dermed mer tid for læreren til å drive med reell undervisning for alle elevene. For det andre vil det gjøre det mindre interessant å rangere skoler i media, og for det tredje vil det spare ressurser, både hos dem som skal gjennomgå prøvene i byråkratiet, og hos lærerne. Nå har vi akkurat hatt et eksempel på hvor mange prøver dette ble til sammen.

Etter Senterpartiets mening er testhysteriet i ferd med å bre om seg i et omfang som vi ikke er tjent med. Vi er

positive til informasjon og innsyn, vi er tilhengere av læringsstøttende prøver, av karakterstøttende prøver, kartleggingsprøver og brukerundersøkelser, men vi mener det er på tide å sette en grense for hvor mange prøver elevene skal utsettes for. Etter vår mening er det i ferd med å gå over i en parodi, og det er derfor vi mener at kommunene ikke bør kunne innføre enda flere tester enn det som myndighetene allerede tilbyr i dag. Det gjør inntrykk på oss når foreldre og lærere forteller om hvordan målstyring og testregimer påvirker undervisninga, og ikke minst påvirker elevene. Et av disse vitnesbyrdene kommer fra en mor som sjøl er lærer, som heter Gunhild Nohre-Walldén, i en kronikk for en tid tilbake. Der skriver hun hvordan hun som mor opplever det hun beskriver slik:

«Oslo-skolens maniske bruk av testing og kartlegging speiler et trist og tragisk syn på læring og vurdering.»

Når hennes daværende femteklassing ble vurdert etter hele 127 konkrete læringsmål gjennom skoleåret og i løpet av 1.–7. klasse skal gjennom ca. 350 tester, gir det et tydelig bilde som vi som utdanningspolitikere må ta på alvor.

Å gjøre nasjonale prøver til utvalgsprøver er ikke akkurat noen revolusjon, men det er et skritt i en retning. I dag vet jeg at klassene øver på nasjonale tester i forkant for å være gode til å løse oppgavene når de får dem. Gir det troverdighet til at en tester det elevene faktisk kan – «teach for test»? Ikke etter vårt syn. Spørsmålet om nasjonale prøver er kun et element i et testregime som er i ferd med å løpe løpsk. Ikke bare stjeler det tid fra undervisninga og snevrer inn undervisninga, det forleder både politikere, skoleledere og foreldre, og mest alvorlig: Det gjør at enkelte elever mister motivasjonen og «dør» litt hver dag.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslagene?

Anne Tingelstad Wøien (Sp): Ja. Med det tar jeg opp forslagene nr. 2–5 på vegne av Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Iselin Nybø (V) [13:46:09]: Jeg har stor sympati for intensjonen bak forslaget fra Senterpartiet, for en av de viktigste oppgavene vi står overfor i skolen i dag, er jo å redusere byråkratiet sånn at lærerne får mer tid til lærergjeringen, får mer tid til å følge opp den enkelte eleven. Men det er likevel nødvendig å ha noen målinger i skolen, og da er det viktig at de målingene vi har, er nyttige verktøy i lærerens arbeidshverdag. De nasjonale prøvene er også viktige for skoleeieren, som kan bruke disse til å sikre seg kunnskap om hvordan ting er nå, hvordan utviklingen har vært, og hvilken utvikling man ønsker seg.

Ting tyder imidlertid på at hoveddelen av byråkratiet oppstår når fylkene og kommunene skal dokumentere at de ulike resultatene blir fulgt opp. Det er derfor viktig at tidsbruken rundt rapportering og dokumentasjon i skolen kan holdes på et minimum. Nylig ble det lagt fram en rap-

port om rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolen. Vi i Venstre ser med forventning fram til at den kunnskapen som framkommer der, skal brukes til å redusere tidsbruken lærerne har til denne typen arbeid, sånn at mer tid kan brukes på elevene.

Så er det også sånn at Venstre nå har et Dokument 8-forslag om reduksjon av byråkrati til behandling i komiteen, der vi egentlig uttrykker et ønske om å få redusert byråkratiet som helhet med 25 pst. Jeg mener at byråkratiet i skolen ikke bare handler om tester, det handler om det totale byråkratiet. Derfor mener jeg at sånn saken ligger her, kan det være litt snevert hvis vi bare skal angripe det byråkratiet som handler om nasjonale prøver – eller testingen – når byråkratiet handler om så mye mer. Men jeg ser at Senterpartiet og SV har fremmet et forslag, forslag nr. 4, som tar opp i seg totaliteten i dokumentasjonskravene og byråkratiet. Det er et forslag som Venstre ønsker å støtte, altså forslag nr. 4.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:48:34]: Skolen var tema da president Barack Obama gav sin årlege State of the Union-tale for tre år sidan. Obama var bekymra for utviklinga i amerikansk skole, der ei enorm fokusering på standardiserte testar, rangering og konkurranse truga kvaliteten på heile skolesystemet. Og for å sitere Obama:

«... grant schools flexibility: To teach with creativity and passion; to stop teaching to the test».

Utviklinga i Noreg i retning av eit testregime er ikkje like sterk, men vi går i same retning. Derfor vil eg rose Senterpartiet for forslaget om å redusere omfanget av testar i skolen og gjere dei nasjonale prøvene til utvalgsprøver. Dette er heilt i tråd med SVs program over mange år.

Viss vi vil auke kvaliteten på den norske skolen, setje enkeltelevens behov i sentrum og gje lærarane ein større fagleg fridom og autonomi, er dette eit av dei viktigaste forslaga vi i utdanningskomiteen behandlar i år.

SV bad utgreiingsseksjonen på Stortinget om å lage ei oversikt over testar og kartleggingar i grunnskolen i dei ti største norske kommunane. Denne oversikta finst ikkje offentleg i dag. Ho viser at i tillegg til dei nasjonale prøvene, dei internasjonale undersøkingane som Noreg deltek i, PISA, TIMSS, PIRLS, ICCS og ICILS, dei obligatoriske kartleggingsprøvene og dei friviljuge kartleggingsprøvene, har ei rekkje av kommunane innført eigne kartleggingsprøver og system som altså kjem i tillegg til det som er pålagt nasjonalt.

Lat meg ta lesing som eit eksempel. Drammen skil seg klart ut med flest obligatoriske verktøy i norsk lesing med test på alle trinn. Også Kristiansand og Tromsø har innført obligatoriske prøver på fleire trinn, i tillegg til dei friviljuge kartleggingsprøvene som er gjorde obligatoriske. Fredrikstad har «Kartleggeren» i norsk, Kristiansand har «Bokstavtesten», Oslo har «Osloprøven», Stavanger har «Carlsten leseprøve», Tromsø har «Kartleggeren i lesing». Liknande eigne testar og kartleggingar er innførte i matematikk og engelsk.

Lærarane treng testar for å sjå korleis elevane ligg an i faga. Lærarane bør derfor stå fritt til å utforme dei testane dei behøver for å følgje opp sine elevar. Men dei nasjonale

prøvene gjev ikkje slik informasjon. Dei nasjonale prøvene er ikkje utforma for å gje støttande tilbakemelding til den enkelte elev og styrkje dei i deira læringsarbeid. Dei kan ikkje brukast til det. Og mange av dei pålagde kommunale prøvene er av akkurat same karakter. Lærarane har ikkje bede om dei.

Dei nasjonale prøvene seier heller ikkje noko om kva for skolar som driv godt læringsarbeid. Dei kan i beste fall seie noko om kva for skolar som har dei flinkaste elevane, men dei seier ikkje noko om kvar dei beste lærarane er. Først og fremst er dei nasjonale prøvene ei stadfesting av kva slags foreldrebakgrunn skolens elevar har.

I ei undersøking utført av Utdanningsforbundet i januar i år svarar 71 pst. av forbundets leiarmedlemmer at dei er imot publisering av dei nasjonale prøveresultata på skolenivå. Også eit klart fleirtal, 69 pst. av dei spurde skoleleiarane, seier seg heilt eller delvis einig i at ei slik offentleggjering ikkje vil heve kvaliteten på undervisninga i skolen.

Når resultatata frå dei nasjonale prøvene er blitt valutaen på ein skolemarknad der skolane konkurrerer mot kvarandre og blir målte mot kvarandre, der rektorane har rektor kontraktar der betre karakterar fører til auka løn, og der lærarane fortel at svake elevar blir haldne borte frå prøvene – da har nasjonale prøver blitt eit hinder for god skoleutvikling, ikkje eit verktøy.

Denne testkulturen gjer noko med måten vi ser på skolen på. Lat meg ta Osloskolen som eit eksempel, Høgres utstillingsvindauge. Der ser ein på skolane som kunnskapsbedrifter som skal produsere resultat. Skolene er resultateningar med målbare og eintydige mål. Byrådet har 48 måltal for Osloskolen. Rektor er ansvarleg for å nå desse måla, og den enkelte lærar er ansvarleg for å nå karaktermåla for elevane sine. Det er sterke koplingar mellom resultatoppnåing, påskjøning og sanksjonar. Styringsparametrane er retta mot elevresultata, f.eks. nasjonale prøver. Rektorkontraktane, som er hemmelege, har 86 resultatmål. Gode resultat gjev lønsauke, dårlege resultat gjev ikkje det.

For SV er ikkje skolen ein fabrikk som skal produsere resultat. Det er ein samfunnsinstitusjon, som byggjer på eit breitt samfunnsmandat og eit breitt kunnskapssyn. Skolen skal ta utgangspunkt i behova og nysgjerrigheita til kvar enkelt elev. Det lærarane treng, er ikkje meir overstyring, men større fagleg fridom. Skal vi lukkast med det, må testpresset i den norske skolen reduserast. Testpresset er ein drivar for overflatelæringa, den læringa som hjelper deg på prøva i morgon – ikkje den læringa som går i djupna, som heile samfunnet skrik etter, og som alle elevar treng.

Eg kunne tenkt meg at statsråd Røe Isaksen ein eller annan gong sa det same som Obama: Vi gjev skolane og lærarane fridom til å lære bort med kreativitet og engasjement, til å sleppe å bruke verdifull undervisningstid på stadig nye testar.

Læring skal ikkje handle om testen, men om eleven.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:53:56]: Jeg vil takke representantene Anne Tingelstad Wøien og Janne Sjelmo Nordås for representantforslaget om de nasjonale

prøvene. De nasjonale prøvene er et sentralt verktøy for å sikre kvaliteten i norsk grunnopplæring, så selv om jeg setter pris på at debatten tas opp, er jeg uenig i forslaget.

Jeg er opptatt av at vi skal bruke de nasjonale prøvene som det viktige verktøyet de er. Det betyr at vi hele tiden må jobbe med å forbedre dem og ha en åpen og kontinuerlig debatt om bruken av dem, ikke minst hvordan vi skal få resultatene til å legge grunnlaget for en bedre skole, hvor elevene lærer mer.

Forslagsstillerne ønsker å endre systemet med nasjonale prøver til utvalgsprøver. Forslaget innebærer å ta fra lærerne et nyttig pedagogisk verktøy som er i bruk i klasserom rundt om i landet. Kvaliteten på prøvene er det grunn til å tro at nå er svært god, og de tilbakemeldingene vi får fra forskere, lærere, skoleledere og skoleeiere, tyder også på det.

Fra 2014 er det også gjort grep som har ført til at kvaliteten er blitt enda bedre. Punkt 1: Resultatene presenteres på en ny skala som gir en mer presis og detaljert informasjon om prøveresultatene. Fra og med 2014 blir det også mulig å måle skolers og kommuners utvikling over tid og se trender. Og punkt 3: Lærerne har i tillegg fått et nytt digitalt verktøy som gjør det raskere og enklere for læreren å sette seg inn i og bruke resultatene. Dette gir læreren bedre muligheter til å bruke de nasjonale prøvene som grunnlag for videre læring for alle elever, både for den individuelle læreren og for lærerne i lag.

I tillegg til å være et godt verktøy for lærerne i klasserommet gir de nasjonale prøvene skoleledere og nasjonale myndigheter et godt kunnskapsgrunnlag for videre kvalitetsarbeid i skole og kommune. Gjennom kunnskapsgrunnlaget fra prøvene får vi et godt utgangspunkt for å identifisere utfordringer og sette inn målrettede tiltak for å sikre forbedringer på skolen, ikke minst i de kommunene som trenger det mest. Det er en mulighet som jeg ikke synes vi skal gi fra oss, og jeg synes heller ikke vi skal ta den fra de lokale skolemyndighetene.

På nasjonalt nivå gir nasjonale prøver nyttig informasjon. Informasjon fra prøvene brukes bl.a. som grunnlag for kvalitetsutvikling på nasjonalt nivå. Med den nye ordningen for nasjonale prøver vil man fremover kunne se utvikling også over tid. I tillegg gir de nasjonale prøvene forskere muligheten til å gjøre videre analyser, f.eks. for å se på sammenhengen mellom elevenes bakgrunn og skole-resultatene. Koblet med registerdata kan man se på om det foreligger systematiske skjevheter i læringsutbyttet, f.eks. etter elevenes kjønn, bosted eller sosiale bakgrunn. Det er kunnskap som vi alle har godt av å ha, og som man skulle tro ikke minst venstresiden var interessert i å få.

Representantene Tingelstad Wøien og Sjelmo Nordås ber regjeringen fremme forslag om at det ikke kan stilles lokale krav til kartlegging og dokumentasjon utover det som kreves i forskriftene til opplæringsloven. Det forslaget innebærer i praksis å forby et aktivt skoleeierskap på lokalt nivå. Opplæringsloven med forskrifter stiller minimumskrav til skoler og skoleeiere. En begrensning på kommunene som forbyr aktivt skoleeierskap utover dette, er jeg kritisk til. Det vil være formelt sett i strid med prinsippene for rammestyrt, men politisk må jeg også si at det er et

brudd med ideen om lokaldemokrati – at lokale politikere som møter befolkningen i butikken, på skolen og på skolefritidsordningen, er i stand til å fatte fornuftige beslutninger, og at det skal ha konsekvenser hvem man stemmer på, også ved lokalvalg.

Samtidig mener jeg at det er viktig å skille denne diskusjonen fra den overordnede diskusjonen om tidsbruk i skolen. Det er et mål for denne regjeringen å minske den samlede dokumentasjons- og rapporteringsbyrden i skolen. Det kan også innebære at vi må se kritisk på noen av prøvene. Gjennom hele 2014 har Kunnskapsdepartementet derfor samarbeidet med KS om et særskilt prosjekt som har gjennomgått det samlede omfanget av dokumentasjon og rapportering, og som også har kommet med anbefalinger om hva som kan prioriteres bort. Der er det mange gode forslag, og vi håper å få flere gode forslag også fra sektoren. Men konklusjonen fra det prosjektet er at nytten ved gjennomføringen av de nasjonale prøvene forsvarer kostnadene og bør beholdes, og det er en konklusjon jeg sier meg enig i.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:58:52]: Som jeg også påpekte i innlegget mitt, opplever jeg ofte at skolefolk er mer kritiske til den lokale kartleggingen enn til den nasjonale. Både forrige tidsbruksundersøkelse og prosessene rundt tidstyrerapporten, som ble overlevert før jul, problematiserer dette. Lederen av Utdanningsforbundet, Ragnhild Lied, sa i etterkant av overleveringen av rapporten til det som omhandlet den lokale kartleggingen: Kunnskapsministeren må ta affære og gi tydeligere nasjonale føringer.

Mitt spørsmål til kunnskapsministeren blir derfor: Vil ministeren gi tydeligere nasjonale føringer for kommunene og fylkeskommunene på omfanget og nivået av den lokale kartleggingen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:59:36]: Svaret på det er nei, hvis det betyr at vi skal sette et slags maksimumstak eller en øvre nasjonal grense for hva slags prøver man kan ha lokalt.

Når det er sagt, mener jeg at det er fornuftig å lytte til lærerne, også lokalt i kommunene. Og det er klart at det kan tenkes at man får et omfang av prøvene eller en innretning på rapporteringen som er mer «nice to know» enn «need to know», for å bruke et dårlig norsk uttrykk. Men meg bekjent er ikke det situasjonen i noen av kommunene i Norge i dag.

Hvis man ser på f.eks. Oslo og hvor mange prøver de har i tillegg til dem som enten er obligatoriske fra statlig hold eller som tilbys til skoleeier fra statlig hold, er det ikke fryktelig mange. Om det er fem, seks eller syv i løpet av ti års grunnskolegang, husker jeg ikke, men det er altså ikke et overveldende antall. Uansett synes jeg det er en god idé at vi her, nasjonalt, setter et minstekrav, og så mener jeg at vi skal ha aktive lokale skoleeiere, og at lokaldemokratiet skal få funge-

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [14:00:52]: I denne saken er statsråden og jeg veldig uenige. Statsråden sa i sitt innlegg at dette var et nyttig pedagogisk verktøy. Han sa også på radioen i dag tidlig at det er et av de viktigste verktøyene lærerne har. Jeg lurer på hvordan statsråden kan si det når visse ikke alle elevene deltar, og lærerne sjøl mener at dette ikke gir den optimale kunnskapen – altså de nasjonale prøvene.

Jeg lurer også på om statsråden i det hele tatt er bekymret for om det samlede test- og kartleggingsregimet i skolen kan bli for stort, og om det ikke er sånn at vi som nasjonale myndigheter må trekke oss tilbake, altså fjerne noe sånn at kommunene eventuelt kan ha sine prøver.

Jeg lurer på hvordan statsråden kan si at dette er det pedagogisk mest nyttige verktøyet all den tid ikke alle elever en gang deltar i de nasjonale prøvene.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:01:56]: Jeg mener at det er et veldig viktig pedagogisk verktøy. Det skyldes bl.a. omleggingen av de nasjonale prøvene som er gjort i år, hvor det blir lettere både for læreren og for skolen å bruke de nasjonale prøvene som utgangspunkt for å gi bedre undervisning – tilpasse undervisningen med målrettet opplæring.

Så er det viktig å si at det er ikke slik at de nasjonale prøvene erstatter en god lærer. De nasjonale prøvene kan kun fungere hvis de er et verktøy for en god skoleledelse og gode lærere.

Det er forskjellig i hvilken grad man på skolene benytter seg av de mulighetene som ligger i de nasjonale prøvene, men hvis man ser på tallene og utviklingen over tid, vil man se at når det gjelder de nasjonale prøvene, er aksepten for dem og bruken av dem i lærerkorpset sannsynligvis blitt større, og de er mer akseptert enn tidligere. Det er flere som bruker dem også.

Så har vi andre viktige verktøy som jeg mener er minst like viktige, f.eks. kartleggingsprøven på de første trinnene – nettopp for å oppdage de elevene som trenger skolen aller, aller mest. Dem er jeg også for at vi skal opprettholde som obligatoriske prøver.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:03:11]: SV bad utgreiingsseksjonen på Stortinget gjennomføre ei kartlegging av omfanget av kartlegging, prøving og testing i dei ti største kommunane i Noreg. Så viser det seg at det ikkje finst nokon slik nasjonal oversikt. Når ministeren seier at det er eit forsvarleg nivå og omfang av dei lokale prøvene rundt omkring i kommunane – utan at ministeren har oversikt over omfanget av det – korleis kan det ha seg?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:03:46]: Jeg sa «meg bekjent», men hvis det er slik at representanten spør meg som statsråd, f.eks. gjennom et skriftlig spørsmål eller i den ordinære spørretimen, om hvordan situasjonen er i de ti største kommunene, er jeg helt sikker på at det vil være ganske uproblematisk å få et svar på det, for alle kommunene som eventuelt har ekstra prøver i tillegg til de obligatoriske og frivillige nasjonale prøvene, har en god oversikt over det.

Jeg mener det er viktig ikke å gjøre denne diskusjonen veldig abstrakt. Det er en interessant og viktig og litt abstrakt diskusjon om mål og resultatstyring som er viktig å ta, og som kan være problematisk, men det betyr ikke at alle de virkemidlene vi har i skolen, automatisk er dårlige eller burde undermineres. Det SV og Senterpartiet foreslår nå, er å underminere en av de ordningene som har hatt best utvikling over tid, har god aksept i sektoren, gir nyttig informasjon og gir en mulighet for skoleeiere til å kunne gjøre skolen sin bedre.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:04:52]: Dette er jo ikkje ein abstrakt diskusjon. Det er eit spørsmål om kor mange konkrete prøver og kartleggingar som er i skolen, i den konkrete skolen, som ministeren her beviser at han ikkje har oversikt over omfanget av. Gjennomgangen til utgreiingsseksjonen viser at det er eit langt større problem enn det til og med SV frykta i denne situasjonen. Det viser faktisk at til og med Oslo ikkje er verst i klassen. Det er andre kommunar som har enda fleire prøver og kartleggingar enn dei. No er det avklart den mangelen på kunnskap som kunnskapsministeren har.

Når det gjeld metodefridom: Når kommunestyre pålegg skolane og lærarane å ta i bruk spesifikke kartleggingsprøver som dei sjølve ikkje ønskjer, meiner ministeren at dette kan vere i strid med lærarens metodefridom?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:05:46]: Det er ingen ting som tyder på at det å ha ekstra prøver ved siden av de nasjonale prøvene, som noen er obligatoriske, noen frivillige – hvorav de fleste av de obligatoriske vi har i dag, kom under den rød-grønne regjeringen, i hvert fall flere av dem, fornuftige prøver også, f.eks. kartleggingsprøver – er mot loven eller brudd på opplæringsloven på noen som helst måte.

Så er det en forskjell på hvor detaljert man griper inn i lærerens arbeidshverdag. Men at vi skal ha noen overordnede verktøy som gjør at vi både kan si noe om skolens resultater over tid, og som i tillegg som en bonus nærmest også kan være gunstig for de skolene som velger å bruke det som et verktøy for å få målrettet undervisningen enda bedre, for å finne ut hvilke elever som trenger ekstra oppfølging, mener jeg er en fordel, og det er en fordel vi burde beholde. Så skal vi jobbe med å få redusert den samlede byråkratiseringen og det samlede rapporteringskravet i norsk skole, men vi skal ikke starte med de viktigste prøvene vi har, først.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:06:49]: Eg vil oppfordre ministeren til å dra tilbake til departementet og setje seg inn i omfanget av kartleggingsprøver som er i norsk skole i dag, før han konkluderer med at det er tilfredsstillande nivå på det i dag. Metodefridom er det som var bakgrunnen for Sandefjord-opprøret. Lærarane sa nei til å gjennomføre testar som dei meinte gjekk sterkt imot den opplæringa som dei skulle gjennomføre i klassen. Det disiplinerte dei til å utføre undervisning på bestemte måtar.

Mitt avsluttande spørsmål til ministeren er: Vil ministeren fortsetje å gje kommunane rett til å tvinge

lærarane til å gjennomføre bestemte kartleggingsprøver?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:07:34]: Nå er jeg litt usikker på hva representanten egentlig spør om. Hvis han spør om vurderingsskjemaene som ble utarbeidet i Sandefjord kommune, hadde de meg bekjent ikke noe med noen kartleggingsprøve eller vurderingsprøve å gjøre. Så er jeg helt enig i at det finnes eksempler på at man kan utarbeide målstyringsverktøy som er så detaljerte og så omfattende at de gir så mye informasjon at det nærmest ikke er godt å vite hva man skal bruke den til, som også kan være vanskelig for læreren å forholde seg til.

Så må jo spørsmålet fra representanten være: Ønsker jeg et nasjonalt forbud mot flere prøver enn det som er obligatorisk i dag? Svaret på det er nei. Det mener jeg er et ansvar som lokale skoleeiere har. Det har også hendt en gang iblant at SV har stått opp for det lokale selvstyret. Det gjør man åpenbart ikke i denne saken, og det verste i denne saken er at man heller ikke står opp for det systemet som har bidratt til at vi har fått en mulighet til å sjekke resultatene i norsk skole, noe som har vært til det beste for oss alle.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Henrik Asheim (H) [14:08:58]: Som saksordfører må jeg jo takke for debatten. Det kan hende at den blir litt forlenget, men jeg vil uansett takke for debatten så langt.

Historien er veldig klar: Vi fikk på begynnelsen av 2000-tallet det som man den gangen kalte for et PISA-sjokk, men som i realiteten var et sjokk over norsk skoles prestasjoner, nemlig at hver femte elev ikke kunne lese og skrive godt nok til å forstå alt innholdet i en avis eller skrive en jobbsøknad, og at 20 pst. av elevene scoret på eller under kritisk nivå i matematikk. Det var ingen ting som var varmt eller sosialt med den skolen. Det er ingen ting som er varmt eller sosialt med å holde resultatene hemmelig, heller. Derfor laget man nasjonale prøver – en kartlegging for å vise hvordan det sto til. Det ga et verktøy til skoleeierne, til kommunestyrene ute i hele landet, som da kunne sette inn de ekstra ressursene på de skolene som hadde problemer. Hvis man har to ungdomsskoler i kommunen sin og den ene presterer bedre enn den andre, er det jo veldig viktig at man vet det, for da kan man jo løse det problemet i stedet for at det bare blir liggende som en hemmelighet i kommunen.

Da disse nasjonale prøvene ble innført, sa en del lærere til daværende kunnskapsminister Kristin Clemet: Jeg trenger dem nesten ikke, for jeg kan fortelle deg hvordan resultatene er på de forskjellige skolene, for jeg mottar dem på ungdomsskolen min, og jeg vet hva som er forskjellen. Nå er det åpenhet om de resultatene, og da kan man også gjøre noe med dem.

Det er blitt uttrykt bekymring for tidsbruken, og det er jeg enig i. Tidsbruken må ikke bli for omfattende, derfor har man også gjort disse endringene nå som betyr at læ-

rerne bruker mindre tid på å få den samme informasjonen. Men jeg må bare gjenta at hvis det er noe man skal bruke tid på i norsk skole i tillegg til å lære barna å lese, skrive og regne skikkelig, så er det å få vite hvor vi leverer, og hvor vi har et forbedringspotensial.

Så er det helt riktig som representanten Tingelstad Wøien sier, at det ble noe bråk da de nasjonale prøvene ble innført. Det hender at det blir bråk når man innfører noe som er nytt i norsk skole. Men selv de som den gangen demonstrerte kraftig imot, er jo i dag tilhengere av nasjonale prøver, fordi det viste seg at dette var helt nødvendig, dette var noe man gjorde for å få informasjon.

Jeg syntes det var nesten litt hyggelig at representanten Knag Fylkesnes fortalte at han hadde bedt om en kartlegging for å finne ut om kartlegging. For hvorfor gjorde representanten Knag Fylkesnes det? Jo, av og til må man be om en kartlegging for å finne ut hvordan stoda er. Det er egentlig en god anerkjennelse av viktigheten av å kartlegge resultater i skolen.

SV og Senterpartiet sier at de nå vil frata kommunene som skoleeiere retten til å innføre egne prøver. Det eksemplet som blir brukt mest, særlig fra SVs side, er Oslo. Vel, i september er det valg i dette landet. Da er det valg i alle kommunestyre og fylker i Norge, og da kan jo SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet – de rød-grønne partiene – gå til valg på å snu opp ned på Oslo-skolen. Det har de prøvd å gjøre før, den gangen avviste velgerne det, men de er velkommen til å forsøke det igjen. Det er det som er lokaldemokrati – det at velgerne bestemmer hvem som skal styre i kommunen, ikke at vi skal overstyre dem i denne sal.

Kristin Vinje (H) [14:12:09]: Siden SVs representant så skråsikkert uttaler seg om Oslo-skolen, må jeg få knytte noen bemerkninger til akkurat det. SV skyter mot høyresiden, og de er opptatt av å redusere byråkratiet. Ja da, SV, det er også Høyre, selvfølgelig, og det jobbes det med, men har vi egentlig et ensidig testregime i Oslo-skolen? At staten pålegger kommunen å gjennomføre 14 obligatoriske kartleggingsprøver og nasjonale prøver i løpet av den 13-årige grunnopplæringen, gjør oss vel ikke til et testregime? At Oslo kommune har sju egne Oslo-prøver i tillegg, kvalifiserer vel heller ikke til å omtale Oslo-skolen som et testregime? Og når det er sagt: SV har selv styrt den nasjonale skolepolitikken de siste åtte årene – i en periode der 94 pst. av lærerne i en undersøkelse gjennomført av Utdanningsforbundet i 2011 var helt eller delvis enige i påstanden om at lærerjobben blir stadig mer byråkratisert. Det gjorde SV lite med i regjering.

Selv om mye er bra i norsk skole, er det åpenbart at vi har mange utfordringer, og en av dem er at vi ikke klarer å motivere barna våre tilstrekkelig til å utnytte sitt eget potensial. Vi lærer dem rett og slett ikke godt nok det de bør lære seg.

Oslo-skolen oppnår de beste resultatene på nasjonale prøver i landet, uansett om elevene måles i regning, engelsk eller lesing. I Oslo har vi satset hardt på kartlegging, og vi har full åpenhet om hvordan skolene presterer. Og det som er det beste, er at vi greier å løfte elevene som sliter

mest, og samtidig utfordre de flinkeste, noe som er viktig i en by med en så sammensatt elevflokk som vår, hvor fire av ti elever har minoritetsbakgrunn.

Forskere som har fulgt utviklingen i norsk skole tett, mener at nasjonen har mye å lære av Oslo-skolen. I Oslo er det en klart lavere andel av elevene som tilhører dem med svakest faglig nivå, enn på landsbasis. I tillegg vet vi at barn med lavt utdannede foreldre gjør det bedre i Oslo enn i landet for øvrig. Det viser at Høyres skolepolitikk, slik den praktiseres i Oslo, ikke bare skaper de beste resultatene, men også bidrar til å skape sosial mobilitet, og det er svært viktig.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:14:38]: Det er jo litt komisk at her har vi ein debatt om kartlegging, og så er SV det einaste partiet som har kartlagt kartlegginga, mens den eine etter den andre Høgre-representanten kjem opp på talarstolen og uttalar seg skråsikkert om situasjonen rundt omkring i det ganske riket – og så har dei inga peiling i det heile om korleis det står til rundt omkring i kommunane. Det er fascinerande. Takk for det poenget, Asheim!

Vi har mykje å lære av Oslo-skolen, men ikkje nødvendigvis positivt. Det gode, det flotte arbeidet som skjer i Oslo-skolen, skjer antakeleg trass kommunepolitikarane sitt strev med å kartlegge og kartleggje og kartleggje. Når vi får høyre av foreldra at barna deira går igjennom over 300 testar, eller førebuingar på testar, eller kartlegging, i løpet av eitt år, da bør nokon vakne! Det eg lurar litt på her, er: Kor ligg lojaliteten i denne saka? Skal den liggje hos eleven, eller skal den liggje hos kommunestyrerepresentantane sin rett til å kunne påleggje kva type metode, kartlegging, prøvar som skal skje rundt omkring i klassene?

Eg er sjokkert over at vi har eit fleirtal i denne saka som berre ser kommunestyra sine behov. Her er det rett og slett behovet til eleven som må vere styrande for heile opplegget. Vi veit – frå forskarhald, frå lærarhald, frå foreldrehald – at omfattande bruk av testing påverkar måten du legg opp undervisninga på, det påverkar moglegheita til å drive tilpassa opplæring, tilpassa kvar enkelt barn sitt behov. Og viss ein ikkje har oversikt over omfanget av det i norsk skole i dag, har ein ingenting i ei sak som denne å gjere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [14:16:38]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Eva Kristin Hansen, Trond Giske og Dag Terje Andersen om å tillate bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner (Innst. 145 S (2014–2015), jf. Dokument 8:55 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning

til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [14:17:33] (ordfører for saken): Dette er et Dokument 8-forslag fremmet av representanter fra Arbeiderpartiet om å tillate bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner. Komiteen har brukt lang tid på denne saken, og vi burde kanskje brukt enda lengre tid, slik at vi fikk den endelige tilrådinga fra statsråden. Dette ville gitt oss et bedre grunnlag for å gjøre et vedtak i denne saken. Den 22. oktober hadde vi høring, og media har også vist stor interesse for denne saken.

Norge har hatt et totalforbud mot blyhagl siden 2005. Det har vært forbudt å produsere, importere, eksportere, omsette og bruke blyhagl. Komiteen har mottatt ulike rapporter, bl.a. fra Miljødirektoratet og Veterinærinstituttet. Miljødirektoratet viser i sin rapport til at ny forskning på skadeeffekter av bly bekrefter tidligere kunnskap og avdekker nye bekymringer for helsemessige konsekvenser. En lemping på regelverket vil medføre økt fare for skade på helse, ifølge Miljødirektoratets rapport fra 3.juni 2014.

Verdens helseorganisasjon opplyser at det finnes ingen trygg nedre grense der en kan si at bly i blodet ikke er skadelig. Blyforurensning kan medføre høyt blodtrykk, konsentrasjonsvansker og hukommelsestap, psykiske lidelser og kreft. Nyere studier viser at rovdyr som hauk, ørn og ugle er utsatt for forgiftning gjennom inntak av byttedyr som inneholder blyhagl. Både Folkehelseinstituttet og Veterinærinstituttet advarer mot å oppheve blyhaglforbudet.

Andre organisasjoner, som Norges Jeger- og Fiskerforbund, peker på at blyhagl er den mest effektive ammunisjonen, og at stålammunisjon, som er det mest aktuelle alternativet, øker risikoen for skadeskyting og dermed øker potensialet for lidelse hos byttedyrene. Blyhagl sikrer en mer dyreetisk jakt, mener Norges Jeger- og Fiskerforbund. Norsk institutt for naturforskning konkluderer med til komiteen at vi ikke vet nok til å oppheve blyhaglforbudet, og at vi trenger mer forskning i Norge. Som saksordfører vil jeg takke for innspill og for samarbeid med forslagsstillere og andre i denne saken.

Det fremmes en rekke merknader i denne innstillinga, og jeg regner med at de ulike partiene vil redegjøre for sitt syn på en god måte. Jeg vil derfor i resten av innlegget konsentrere meg om Kristelig Folkepartis syn.

På bakgrunn av de faglige rådene som har kommet fram i rapporter, brev og høring og statsrådens behov for mer tid i denne saken, er det for Kristelig Folkeparti klart at vi ikke nå vil åpne for bruk av blyhagl i norsk natur. Vi vil ikke gamble med folks helse – utsette barn, gravide og kvinner i fruktbar alder for blyeksponering, der lave eksponeringer kan gi effekter.

For Kristelig Folkeparti er det avgjørende å få ytterligere avklart konsekvensene av at mer bly kommer inn i næringskjeden, at vi får betryggende kunnskap om faren for potensielle negative helseeffekter for dyr og mennes-

ker. Det er et paradoks når bly står på den nasjonale lista over helse- og miljøskadelige stoffer som skal reduseres og stanses innen 2020, at vi nå skal gjeninnføre og tillate blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner. En oppmyking av forbudet vil selvsagt bidra til at det blir vanskeligere å nå dette målet. Vi går nå i motsatt retning – vi går altså baklengs inn i framtida, og det er bare fem år til 2020.

Jeg avslutter med å fremme Kristelig Folkepartis forslag.

Presidenten: Representanten Rigmor Andersen Eide har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Terje Aasland (A) [14:21:59]: La meg aller først få takke saksordføreren for god håndtering gjennom komitébehandlingen i en, som saksordføreren også understreket, svært vanskelig sak for komiteen. Det har ikke vært enkelt. Komiteen har brukt mye tid på den og avvendt de ulike hensyn som har vært spilt inn til komiteen.

La meg så starte med å si at siden en innførte totalforbudet mot bruk av blyhagl i 2005, har det vært en omstridt sak og en mye diskutert sak. Mye av årsaken til det er selvfølgelig at vi i Norge har en tradisjon og en kultur for å høste av det naturen gir oss. Mange er engasjert i jakt, og det er utvilsomt sånn at det er en positiv kvalitet og et positivt engasjement i det norske samfunnet rundt akkurat den muligheten. At jakt er tilgjengelig for de mange, er også noe som gjør at engasjementet blir ekstra stort, og jegerne mente på det tidspunktet en innførte totalforbudet, at det var et urimelig krav å stille nettopp det å totalforby bruk av hagl. Jegerne engasjement henger sammen med at bruk av bly i hagl er et suverent middel i jaksammenheng. Så er det ingen tvil om at bly har visse komplikasjoner ved seg, og det har komiteen gjennom behandlingen prøvd å få avklart på en best mulig måte.

Hovedvurderingen til Arbeiderpartiet er at det ikke har foreligget veldig mye ny kunnskap de siste årene på bakgrunn av spørsmålet om konsekvensene ved bruk av blyhagl. Når vi ser at det ikke har kommet inn så veldig mye ny kunnskap, mener vi at det var et godt grunnlag å stå på det vi opprinnelig mente da vi fremmet forslaget, hvor vi ønsket å løse opp totalforbudet. Vi har registrert at mange andre partier også har samme tilnærming til saken. Men vi ønsket også å følge forslaget og det å åpne opp for en differensiert bruk av blyhagl til jakt med å innhente mer kunnskap, så det har vært viktig for oss i denne prosessen.

Ut fra slik vi vurderer saken, og med den kunnskap som er på bordet, med alle ulike synspunkt som har kommet fram, mener vi det er grunn til i hvert fall nå å trekke den konklusjonen at totalforbudet ikke er tilstrekkelig faglig dokumentert. Vi har også gjennom komiteens behandling registrert at klima- og miljøministeren ikke klarer å svare komiteen på hvilke konklusjoner hun trekker på bakgrunn av den foreliggende kunnskap som er kommet i forbindelse med saken. Vi har gjentatte ganger forsøkt å få klarlagt hva klima- og miljøministeren vil anbefale komiteen, men vi har ikke lyktes. Det kan henge sammen med at det er et vanskelig spørsmål å avklare, men det kan også henge sammen med at totalforbudet kanskje ikke har den beretti-

gelsen det egentlig har. Svaret har hele tiden vært at vi må bruke mer tid på å vurdere spørsmålet, og sånn sett må en i den forbindelse være usikker på å følge opp de faglige rådene som bl.a. kommer fra Miljødirektoratet.

Når saken til slutt ble konkludert, mener jeg at vi nå har en innstilling fra komiteen som det er fornuftig å følge og forsvarlig å følge, og den vil Arbeiderpartiet slutte opp om, og det er at vi åpner opp for å legge til rette for bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner, altså en differensiert åpning, samtidig som vi ber om at regjeringen følger utviklingen i bruk av blyhagl og innhenter mer kunnskap om de helsemessige konsekvensene ved bruk av blyhagl på jakt. Det tror jeg er en fornuftig tilnærming til en sak som har vært omdiskutert lenge, hvor det er synspunkter som spriker, og hvor det utvilsomt er riktig at de faglige vurderingene som ligger bak, sånn sett er vanskelige og ikke entydige når saken skal konkluderes.

Odd Henriksen (H) [14:26:52]: Jeg vil også takke saksordføreren for måten denne saken har blitt behandlet på. Det har vært en omfattende behandling, og det har vært et behov for kunnskap knyttet til spørsmålene som har vært reist. Jeg er enig med siste taler knyttet til mye av det som ble sagt. Det ble innført et totalforbud i Norge i 2005, og etter at totalforbudet ble innført, har det over tid vært en ganske stor debatt i offentligheten om helseeffekter ved bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner.

Denne debatten har vært ikke bare en norsk debatt. Sverige hadde også et forbud i sin tid knyttet til blyhagl, men de myket det opp, og det kan være fornuftig at vi titter den veien når vi skal gjøre våre beslutninger. Det er allikevel slik at det er de opplysningene vi sitter med i dag, som skal danne grunnlaget for beslutningen som vi skal gjøre.

Vi har fått mange innspill i denne saken. Siden 2005 har det vært skapt stor usikkerhet rundt skadeeffekten ved bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner, og jegerne organisasjon har ytret ønske om å myke opp forbudet. På den andre siden har vi fått advarsler om at bly kan være skadelig. Det er vel heller ikke tvil om at blyhagl er den mest effektive ammunisjon som er tilgjengelig når man skal gå på jakt, med tanke på effektivt jakt.

Det alt vesentligste av de alternativene som vil kunne brukes, vil sannsynligvis være stålammunisjon, og med den er det en tendens til å bli litt ekstra skadeskyting. I tillegg er det slik at den også kan være ikke farlig, men den kan rikosjettere hvis man går på jakt – da spesielt utenfor tregrensen, hvor en stor del av jakten selvfølgelig er – og rikosjettfare er noe man må ta med seg.

Vi har i hvert fall gjort en grundig vurdering, og vi er enige med Norges Jeger- og Fiskerforbund, som mener at ved bruk av blyhagl ved jakt på småvilt er man sikret en mer dyreetisk jakt og – jeg holdt på å si – en sikrere jakt.

Etter en totalvurdering av både fordeler og ulemper har vi kommet til at det kan være fornuftig å myke opp forbudet mot blyhagl på det nåværende tidspunkt. Så er det også slik at når vi nå sier at vi skal gjøre det, erkjenner vi at dette er en krevende sak, og derfor tror vi det er fornuftig at vi også – etter at forbudet er myket opp – ser på utviklingen

framover, slik at vi tar det med oss i den videre gangen når dette skjer.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [14:29:56]: For Fremskrittspartiet er det en gledens dag når Stortinget i dag ønsker å legge til rette for å tillate bruk av blyhagl til jakt utenfor våtmarksområder og skytebaner. Fremskrittspartiet fremmet senest i 2013 et forslag identisk med det vi behandler i dag, men det ble den gang stemt ned med den forrige regjeringen. I denne sak, med en mindretallsregjering, ser vi at det egentlige flertall på Stortinget blir det motsatte av hva det ble med en flertallsregjering i 2013. Det er en god nyhet for mange hundre tusen jegere i Norge, men det er ikke minst en styrke for det demokratiske flertall i dette hus.

Det vil alltid være et gode å ha flere tanker i hodet i de fleste saker. Jakt med blyhagl medfører miljøutfordringer, særlig i våtmarksområder, hvor forbudet vil bestå. Men det er heller ingen tvil om at blyhagl er den mest effektive ammunisjonen som er tilgjengelig i dag når det gjelder å ta livet av byttedyrene og gjennomføre en human jaktutøvelse og en mest mulig effektiv avlivning av viltet. Regjeringspartiene støtter Norges Jeger- og Fiskerforbund i deres syn på bruk av blyhagl ved jakt på småvilt, som sikrer en mer dyreetisk jakt, og at blyhagl er sikrere for jegerne, da det er større fare for rikosjett ved bruk av alternativ ammunisjon.

En annen side av denne sak er at det er åpenbart at det er en avgrunn mellom forskning og vitenskap. Det virker nærmest som om mange forskere har konkludert med fasit før forskningsprosjekter er blitt igangsatt, og at tro kommer før vitenskap. Jegerens Interesseorganisasjon har plukket fra hverandre de undersøkelsene som er kommet om blyfunn i rovfugl. De har påvist klare svakheter i undersøkelsene og mener det er mest sannsynlig at blyammunisjon er en meget liten kilde til opptak av bly hos rovfugl. Samtidig ser vi at det er voldsomme sprik mellom svenske og norske undersøkelser. Den svenske rapporten fra Livsmedelsverket «Bly i viltkjøtt» har et ganske annet og langt mer nyansert bilde enn det som hevdes i debatten i Norge. Dette påpeker Norges Skogeierforbund, som organiserer cirka 70 pst. av det privateide jaktarealet i Norge.

Denne debatten, med mange innspill fra mange organisasjoner, hvorav de fleste natur- og miljøorganisasjoner er meget negativt innstilt, handler også om demokratiske beslutningsspredninger. Er det alle brukere av naturen over det ganske land gjennom sunne interesser, som jo jakt er, som skal kunne bestemme lite grann mer over sin egen hverdag, eller er det urbane organisasjoner som overhodet ikke har interesse for jakt, som skal bestemme over dem som ønsker å dyrke sine jakt- og naturopplevelser og interesser?

Avslutningsvis vil jeg takke de partiene som stemmer for å tillate bruk av blyhagl til jakt utenfor våtmarksområder. Jeg vet at det for noen ikke har vært noen lett sak. Men det er bra for saken at det til slutt i behandlingen ble et bredt flertall, og som vi alle vet – et bredt flertall står seg langt bedre enn et snaut flertall.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Marit Arnstad (Sp) [14:34:17]: Senterpartiet er en del av det flertallet på Stortinget som i dag kommer til å vedta å oppheve forbudet mot blyhagl. Vi mener at det vedtaket som i dag gjøres, kommer til å være et fornuftig vedtak. Det har vært et veldig omdiskutert spørsmål siden forbudet kom i 2005, og det har vært en stor debatt i offentligheten. Den behandlingen vi har hatt i komiteen, har også engasjert svært mange. Det i seg sjøl er bra, men det betyr også at det har kommet fram en rekke nyanser knyttet til spørsmålene om både de miljømessige og de helsemessige sidene av saka.

Vi mener også at tilgjengeligheten og muligheten til jakt og til høsting av naturen gjennom den type virksomhet som jakt er, er fornuftig, og det bør kunne legges godt til rette for det. Det forbudet vi har hatt siden 2005, har hatt en rekke negative sider knyttet til jakt på småvilt.

Dessuten mener Senterpartiet at en bør unngå å opprettholde forbud som savner altfor god begrunnelse og dokumentasjon. Skadevirkningene av blyhagl i småvilt har rett og slett ikke latt seg konkret dokumentere på den måten som en har prøvd fra miljømyndighetenes side. Sverige har også valgt å myke opp sitt forbud.

Senterpartiet fastholder at blyhagl ikke bør brukes i våtmarksområder og heller ikke på skytebaner. Vi mener at det er en fornuftig sondring av bestemmelsen. Det er ikke påvist forurensning på fastmark, men med våtmarksområder og skytebaner stiller det seg annerledes, både ut fra konsentrasjonen en kan få knyttet til særlig skytebaner, og at våtmarksområder kan være et større problem fordi fugler som beiter i disse områdene, kan få i seg blyhagl.

Tidligere talere har vært inne på at det er fordeler knyttet til blyhagl som ammunisjon sammenliknet med stål. Det er slik at lette hagl mister raskere hastighet og energi som er nødvendig for å trenge inn i viltet, og siden bly er et bløtt stoff, gir det ikke den samme faren for rikosjett som stålammunisjon kan gi.

Så litt nærmere om miljøkonsekvensene, for det må være lov å stille spørsmål ved noen av de undersøkelsene som er gjort, og noe av det som har kommet fram fra miljømyndighetene under komiteens behandling. Mange av innvendingene handler om bly generelt, ikke om blyhagl spesielt. Det er rett og slett ikke faglig dokumentert konkrete skader på grunn av blyhagl. For eksempel foretok Miljødirektoratet en ny vurdering og skriver i sin rapport at det avdekkes nye helsemessige konsekvenser. Men det knytter seg til hjortevilt, og hjortevilt avlives ved rifleammunisjon, som i dag er blyammunisjon. Det dreier seg ikke om småvilt skutt med hagle, og dermed om blyhagl.

Når Veterinærinstituttet nå legger fram en undersøkelse gjennom et brev til komiteen om bly i norske rovfugler, er det altså slik at av 268 fugler registrert i en 40-årsperiode er det tre tilfeller som kanskje kan relateres til ammunisjon. Men heller ikke der er en i stand til å si om det er blyhagl eller rifleammunisjon det forholder seg til.

Man blir litt forundret over en del av den argumentasjonen som kommer fram når det gjelder spørsmålet om

blyhagl som sådant eller bly på mer generelt grunnlag. Ingen av oss er uenig i at blybelastning fra ulike kilder kan være en problematikk, men hvis man skal fastholde et forbud som har vært så omdiskutert som dette, må man også kunne klare å ha noen former for dokumentasjon som går på blyhagl spesielt som ammunisjon. Jeg synes nok at den dokumentasjonen som nå har kommet, ikke har vært overveldende.

Det er også slik at Naturvårdsverket og Kemikalieinspeksjonen i Sverige gjorde en undersøkelse og fant at forekomsten av hagl var ett hagl per 25 m² i skogen og ett hagl per 100 m² i fjellet på 100 år som var dokumenterbart. Da er det ikke grunnlag for å si at blyhagl brukt til ammunisjon og skyting av småvilt er en stor forurensningsfare i seg sjøl, dersom man – som vi nå i dag gjør – velger å holde våtmarksområder og skytebaner unntatt.

Alt i alt er det et fornuftig vedtak som blir gjort her i Stortinget i dag.

Ola Elvestuen (V) [14:39:39] (komiteens leder): Jeg vil også først takke saksordføreren for den jobben som er gjort i forbindelse med dette forslaget. Så må jeg si at jeg er ganske forundret over at dette i det hele tatt kom opp – å oppheve et forbud mot blyhagl i en situasjon hvor bly er en av de 30 miljøgiftene vi ønsker å fase ut innen 2020. Når det gjelder å gjeninnføre bruk av blyhagl, er jeg forundret med tanke på hvordan man har tenkt å fase dette helt ut innen 2020. Eller går man bort fra de målsettingene som man tidligere har satt?

Grunnen til å være mot spredning av bly i naturen har saksordføreren vært inne på, at det ikke finnes en nedre grense der man kan si at bly i blodet ikke er helseskadelig – det finnes altså ingen nedre grense. Ammunisjon er en av de – om ikke den – viktigste kildene til spredning av bly i Europa i dag. Fagmiljøene er entydige, både Folkehelseinstituttet og Veterinærinstituttet er mot en opphevelse av forbudet. Miljødirektoratet har gjort ulike risikovurderinger. Bly er en farlig miljøgift og et alvorlig problem dersom det spres i naturen.

Da synes jeg de foregående talerne som går inn for denne endringen, spør litt feil, for de etterlyser en faglig vurdering av hvorfor vi skal opprettholde forbudet. Men gitt blys skadevirkning må bevisbyrden ligge i hvilke fordeler og hvilke grunner man har for å gjeninnføre blyhagl, og hva som gjør det så mye bedre enn den alternative ammunisjonen. For det er sånn at i høringen til komiteen med Norges Jeger- og Fiskerforbund var man enig i at det kanskje er helt marginale fordeler med blyhagl. Den alternative ammunisjonen har fullt ut den kvaliteten som det er behov for for å bedrive god jakt. Det som alle er enige om, som er avgjørende, er avstanden til dyret, det er hastighet, og det er spredning av hagl. I stedet for å gå for en opphevelse av forbudet, burde man heller la forbudet være, sånn at man får en utvikling på den alternative ammunisjonen, som helt klart er konkurransedyktig og har den samme kvaliteten som blyhagl.

Dette er et felt hvor Norge ligger i front, vi var tidlig ute med et forbud, men det er også forbud andre steder. Det er det i California, og Baden-Württemberg ser på de samme

forbudene. Jeg er ikke i tvil om at dette er noe man vil se på framover også andre steder.

Fra Venstres side mener vi at dette er beklagelig. Jeg synes at de som nå går inn for denne opphevelsen, har et forklaringsproblem med tanke på hvordan de har tenkt å fase ut bly i Norge fram mot 2020. Jeg mener det ikke finnes noen faglig holdbare argumenter for å oppheve forbudet med begrunnelse i at blyhagl har vesentlige kvaliteter som er bedre enn de alternativene vi har nå.

Men litt optimistisk til slutt: Selv om man opphever forbudet, er det ikke noe påbud å bruke blyhagl, så for min egen del håper jeg at de fleste jegere fortsatt tar miljøhensyn, fortsatt legger til grunn grunnleggende helsespørsmål, ikke er villig til å ta risiko, og bruker alternativ hagl også i årene framover, selv om flertallet i Stortinget nå gjør det de gjør.

Ingunn Gjerstad (SV) [14:44:11]: Eg kan forsikra representanten Fredriksen om at eg har med meg både dei urbane verdiane og distriktsverdiane mine i denne saka i dag.

Då eg for over ti år sidan kjøpte bustad i Oslo, var vi så heldige å få overta ein gamal husmannsplass oppe i Gro-ruddalen. Der står det i skøyteet at vi har jaktrett i Østmarka. Men då vi sjekka dette med plan- og bygningssetaten, viste det seg at det skulle meir til enn som så – at det stod i dette skøyteet. Eg er meir van med å laga god mat av godt vilt som eg kjøper på Coop Alnabru, enn eg er med å jakta. Det er jo også ofte sånn at vi folkevalde må ta stilling til saker på felt som vi ikkje sjølve praktiserer på.

For meg er det då ein god regel å snakka med mange for å henta inn råd. Eg er glad for at eg kjenner jegerar – eg kjenner jegerar som òg er kokkar – og vi har lytta til innspel frå ulike faginstansar i den høyringa som vi hadde i komiteen, m.a. Veterinærinstituttet, Norsk institutt for naturforskning og Folkehelseinstituttet.

Eg opplever at dei som har arbeidd grundig og vitskapeleg med problemstillingane, slår fast at jo mindre blyeksponering, dess betre. Ja, dei seier at det ikkje finst noko trygt eksponeringsnivå. Vidare viser både norske og utanlandske studiar at kjøt frå vilt skote med blyhaldig ammunisjon er ei vesentleg kjelde til bly hos dei som et dette, sjølv om tilrådde prosedyrar ved slakting og nedskjering er følgde. Eitersom mange av oss er glade i vilt, lèt talet på personar i faresona seg ikkje neglisjera, og vi finn eit om lag 30 pst. høgare blyinnhald hos folk som jamleg et vilt. Dette fann Helle Margrete Meltzer ut i 2013. Bly er òg ei stor belastning i naturen og må avgrensast mest mogleg.

Eg er, til liks med Aasland, oppteken av at jakt skal vera tilgjengeleg. Eg spurde jegerane i komiteen om det var sånn at vi med dette forbudet gjorde jakt mindre tilgjengeleg, fordi det blei frykteleg dyrt å kjøpa ammunisjon. Men eg fekk ikkje noko godt svar som overtydde meg om at vi med forbudet har gjort jakt mindre tilgjengeleg. I går fekk eg derimot brev frå Atle Silgjerd:

«Jeg er selv jeger og er skikkelig provosert over at det ser ut til at det igjen blir lovlig å bruke bly i haglpatroner. Som jeger vil jeg gjerne ha en god forvaltning av våre viltressurser og unngå at giftmetaller blir spredt

i naturen. Jeg tror det er veldig mange av NJFF sine medlemmer som er enig med meg.»

Eg synest elles at saksordførar Andersen Eide har gjort god greie for saka. SV har ikkje andre forslag enn å la forbodet gjelda. For SV er det uforståeleg at same dagen som vi skal vedta at vi treng ein handlingsplan på vegen mot ein giftfri kvardag, går stortingsfleirtalet inn for å lempa på det forbodet mot blyhagl vi har hatt sidan 2005. Vi stemmer difor mot, og for oss er det ein sorgens dag.

Rasmus Hansson (MDG) [14:47:49]: Dette er et pinlig øyeblikk for Arbeiderpartiet, folk i Høyre som tar begrepet «kunnskapsbasert politikk» alvorlig og kanskje for noen i Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Det er også et pinlig øyeblikk for Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Jeg siterer fra innstillingen om handlingsplan for miljøgifter, som skal debatteres om et lite øyeblikk, hvor det står at komiteen «viser til at det er svært dyrt å rydde opp når miljøgifter først er spredd i naturen».

Forbudet mot blyhagl ble innført i 2005, nettopp for å hindre at bly ble spredd i naturen. Og jeg siterer fra flertallsinnstillingen i saken vi debatterer nå, der medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti sier at de

«erkjenner at jakt med blyhagl medfører miljøutfordringer og kan medføre helseskader. Bly er et tungmetall som ikke brytes ned i naturen og som hoper seg opp i næringskjedene».

Og videre at blyhagl er farlig for dyr og fugler osv.

Altså: Høyre, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet vet hva de driver med, med Senterpartiet er det mer uklart. Alle i energi- og miljøkomiteen som har brydd seg med å lese bunken med faglige advarsler, vet hva det betyr å oppheve blyhaglforbudet. Alle som ikke sov under komitéhøringen om saken, vet at et samlet fagmiljø sterkt fraråder å oppheve blyhaglforbudet. Partiene som likevel vil oppheve forbudet, gjør i innstillingen knapt nok forsøk på å redegjøre på en saklig måte for hvorfor de ignorerer alle faglige råd og advarsler fra Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet, Miljødirektoratet og andre. Vi hører her i salen at skadevirkning fra bly ikke er påvist, er tilbakevist osv. Dette samsvarer ikke med hva norske fagmiljøer har fortalt dere og forteller dere.

Det tilsynelatende mest tungtveiende argumentet er at flertallet

«støtter Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) som mener at bruk av blyhagl (...) sikrer en mer dyreetisk jakt, og er sikrere for jegerne».

Men hørte Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet overhodet ikke etter da Norges Jeger- og Fiskerforbund ble spurt om dette i høringen? På direkte spørsmål om det de siste ti år med jakt uten blyhagl er registrert mer skadeskyting, svarte Norges Jeger- og Fiskerforbund et klart og tydelig nei. På direkte spørsmål om alternative hagltyper er dårligere enn bly, svarte Norges Jeger- og Fiskerforbund like tydelig nei, men tilføyde: innenfor sikkert skuddhold. Jeg formoder at flertallets hensikt med å oppheve blyhaglforbudet ikke er at flere skal skyte på uforsvarlig langt hold.

Som kjent gjør Norges Jeger- og Fiskerforbund i sine egne brosjyrer om alternativ haglammunisjon fra 2008 og nye haglpatroner fra 2010 det helt klart at alternativ hagl er like bra som, eller bedre enn, blyhagl. Nye tester bekrefter dette ytterligere.

Dette har i hvert fall gjort inntrykk på noen i Høyre. Etter å ha mislyktes i å få Miljødirektoratet til å gå på akkord med sin egen faglige integritet – bra Miljødirektoratet! – har miljøminister Sundtoft vært ansvarlig nok til å be om mer tid, men selv ikke det har Høyre og Fremskrittspartiet funnet det bryet verdt å høre på. Tilbake står det som er et utvilsomt kjempestort folkeflertall som ikke har noen som helst interesse av at Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet lar seg misbruke av et bitte lite mindretall av blyhaglentusiaster til å øke ny blybelastning i norsk natur. Tilbake står et samlet fagmiljø som lurur på hva i alle dager disse partiene legger i begrepet «kunnskapsbasert».

Jeg er temmelig sikker på at også mange medlemmer i Norges Jeger- og Fiskerforbund rødmer over organisasjonen sin i dag. Et ellers respektabelt forbund har vist at man er villig til å ignorere både faglighet, miljø og folkehelse når en eller annen særgruppe i forbundet krever det. Denne «seieren» kommer til å koste Norges Jeger- og Fiskerforbund mye troverdighet.

Opphevelsen av blyhaglforbudet skjer altså samtidig som Høyre, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser sin store omsorg for miljøgiftproblemene ved å vedta at det skal lages en handlingsplan for et giftfritt Norge. Bør man da le eller gråte? Jeg ler, for den eneste logiske konsekvensen av en handlingsplan mot miljøgifter er at blyhaglforbudet blir gjeninnført. Det kommer Miljøpartiet De Grønne til å jobbe for, omkampen begynner nå.

Statsråd Tine Sundtoft [14:52:48]: Arbeidet med å redusere utslipp av miljøgifter er en viktig del av kjemikaliepolitikken, med mål om at utslipp og bruk av miljøgifter kontinuerlig skal reduseres i den hensikt å stanse utslippene i 2020.

Stortinget behandler i dag også to representantforslag i Innst. 146 S. Forslagene gjelder behov for en mer offensiv innsats for å nå miljøgiftmålene, og for å beskytte mennesker og miljøet. Bly er en slik miljøgift.

Miljødirektoratets nye rapport gir som kjent faglige grunner for streng regulering av blyhagl. Jeg merker meg at en samlet komité, som jeg selv, er bekymret for helse- og miljøvirkningene av blyhagl. Videre merker jeg meg forslaget til vedtak, der regjeringen bes om å følge utviklingen i bruk av blyhagl, og innhente mer kunnskap om de helsemessige konsekvensene ved bruk av blyhagl. Jeg vil sørge for at Miljødirektoratet nøye følger utviklingen av dette saksfeltet nasjonalt og internasjonalt.

Hensynet til helse- og miljøvirkninger av utslipp fra blyhagl må veies opp mot andre hensyn. Ivaretagelse av dyrevelferd og effektiv avlivning er viktige hensyn som må ivaretas. Det var i denne avveiningen jeg innhentet ytterligere råd fra Miljødirektoratet. Rådene fra direktoratet er gjort tilgjengelige for Stortinget.

Komiteens flertall viser til at de er opptatt av ivaretagelsen av dyrevelferd også for vilt, og ønsker å legge opp til en human jaktutøvelse og en mest mulig effektiv avlivning av viltet.

Gjennom forslaget til vedtak tar Stortinget direkte stilling til hvordan forbudet mot blyhagl skal innrettes. Jeg merker meg forslaget til vedtak og vil som følge av Stortingets vedtak gi Miljødirektoratet i oppdrag å utarbeide forskriftsforslag i tråd med dette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [14:55:26]: Jeg viser til innlegget mitt, der jeg sa at bly står på den nasjonale lista over helse- og miljøskadelige stoffer der målet er at bruk og utslipp skal reduseres og stanses innen 2020.

Spørsmålet blir da: Hvordan ser statsråden for seg at vi skal nå disse målene, som er bare fem år unna, når flertallet i dag vil tillate bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner?

Statsråd Tine Sundtoft [14:55:55]: Stortinget har sluttet seg til det nasjonale målet om å stanse bruk og utslipp av bly innen 2020, og en oppmykning av forbudet mot bruk av blyhagl vil føre til økte utslipp av bly. Så økte utslipp vil gjøre det vanskeligere å nå målet, men jeg merker meg flertallets innstilling og vil selvfølgelig sørge for å følge opp Stortingets vedtak, med sikte på å differensiere blyhaglforbudet.

Ola Elvestuen (V) [14:56:35]: Mitt spørsmål blir en fortsettelse av det samme. Hvis vi skal utfase bly innen 2020, vil ikke det la seg gjøre med det vedtaket som flertallet nå gjør.

Da blir mitt spørsmål: Når den handlingsplanen legges fram, vil statsråden i forbindelse med handlingsplanen igjen vurdere et forbud mot blyhagl?

Statsråd Tine Sundtoft [14:57:06]: Nå arbeider vi med handlingsplanen, som jeg kommer tilbake til i en senere sak i dag. Jeg vil si at det her er naturlig for meg å merke meg innstillingen fra komiteens flertall, og jeg vil følge opp Stortingets vedtak, med sikte på å differensiere blyhaglforbudet.

Terje Aasland (A) [14:57:36]: Aller først har jeg lyst å takke klima- og miljøministeren for at hun på en balansert måte også svarer ut noen av de problemstillingene som komiteen har vært opptatt av når det gjelder behandlingen av denne saken. Og jeg går ut ifra at klima- og miljøministeren også har en klar tanke om hvordan en skal møte tiden fram til 2020 og stanse bruk og utslipp av prioriterte miljøgifter.

Men jeg har lyst til å understreke og få stadfestet også i Stortinget at statsråden i den utvekslingen som har vært mellom komiteen og statsråden, ikke på ett eneste område, i én eneste setning, har anbefalt komiteen å opprettholde totalforbudet. Jeg ønsker at klima- og miljøministeren bekrefter akkurat den observasjonen – altså at man ikke med

én eneste setning har anbefalt komiteen å opprettholde totalforbudet mot bruk av blyhagl.

Statsråd Tine Sundtoft [14:58:36]: Jeg har mottatt flere henvendelser fra energi- og miljøkomiteen om dette, og jeg har svart komiteen at vurderingen er kompleks og inneholder flere alternativer. Jeg har også sagt at jeg trengte mer tid for å vurdere videre oppfølging.

Det er riktig at jeg ikke har svart konkret på det, for jeg har bedt om mer tid for å avveie de ulike problemstillingene som jeg oppfatter at også komiteen selv har vært opptatt av. Men de faglige vurderingene er gjort tilgjengelige for Stortinget, og da legger jeg Stortingets vedtak til grunn.

Terje Aasland (A) [14:59:14]: Ja, noe som også er litt vesentlig for Stortingets behandling av denne saken, er hva klima- og miljøministeren velger å gi av råd til Stortinget, og med dagens totalforbud mot bruk av blyhagl er det vesentlig å få tydelig bekreftet at statsråden ikke har svart komiteen på en slik måte at en fraråder komiteen og Stortinget å oppheve totalforbudet, med bakgrunn i de rapportene som kommer fra Miljødirektoratet.

Statsråd Tine Sundtoft [14:59:45]: Det har vært ulike anbefalinger, som er ganske komplekse, og det jeg ba om mer tid til, er å vurdere kompleksiteten i dette. Jeg har også merket meg at komiteen har sagt at den skal innhente mer kunnskap om de helsemessige konsekvensene ved bruk av blyhagl. Og jeg vil sørge for at Miljødirektoratet nøye følger utviklingen av blyutslippene, både nasjonalt og internasjonalt.

Rasmus Hansson (MDG) [15:00:25]: Jeg forstår det sånn at alle de miljøgiftfaglige rådene statsråden har mottatt, har entydig gått i retning av å fraråde gjenåpning av tillatelse til å bruke blyhagl i Norge. Så anføres det som et annet viktig argument, som statsråden også nevner, at dyrevelferdsmessige hensyn teller. Som jeg nevnte i mitt innlegg, bekreftet Norges Jeger- og Fiskerforbund selv i høringen at det i de ti årene med meget omfattende bruk av alternativer til blyhagl overhodet ikke er registrert økt skadeskyting ved bruk av blyhagl.

Så spørsmålet er: Har statsråden noen annen informasjon, som tilsier at det faktisk er dyrevelferdsmessige forskjeller mellom bruk av blyhagl og bruk av alternative hagl?

Statsråd Tine Sundtoft [15:01:31]: Statsråden har ikke noen annen informasjon enn den jeg har gitt energi- og miljøkomiteen. Jeg har fått ulike vurderinger av det og sagt at det har vært komplekse vurderinger, som jeg har bedt om mer tid til å gå inn i. Men alle disse vurderingene er gjort tilgjengelig for Stortinget, og nå har Stortinget lagt fram sin innstilling i denne saken, som jeg følger opp, og jeg sitter ikke på noen annen informasjon som jeg ikke har latt tilflyte Stortinget.

Rasmus Hansson (MDG) [15:02:04]: Jeg er klar over at statsråden ikke sitter på noen annen informasjon enn den informasjonen hun sitter på.

Spørsmålet var: Har statsråden informasjon som tilsier at det er dyrevelferdsmessige forskjeller mellom å jakte med blyhagl og å jakte med alternative hagl? Norges Jeger- og Fiskerforbund har det tydeligvis ikke.

Statsråd Tine Sundtoft [15:02:30]: Jeg har bedt om faglige vurderinger fra Miljødirektoratet, og det er det jeg har latt tilflytte Stortinget. Jeg har ikke aktivt bedt om noe annet i dette, så jeg har fått ulik informasjon, og det var å gjøre disse ulike avveiningene jeg ba om noe mer tid til. Det valgte Stortinget ikke å gi statsråden, så da forholder jeg meg til Stortingets vedtak og følger det opp.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Oskar J. Grimstad (FrP) [15:03:14]: Fjerning av forbudet mot blyhagl er ein kamp som har blitt ført av eit nær samla Jeger- og Fiskerforbund landet rundt. «Det blir en gledelig nyhet å få hvis vedtaket går gjennom», seier leiari i Alta jeger- og fiskerforbund, Knut Kjeldsberg. Det er vi i Framstegspartiet også einige i, som har vore aktive deltakarar gjennom mange år for å få løyst dette problemet.

Men sterke krefter peiker også på problemet og dei miljøutfordringane bly utgjør i naturen, noko vi for så vidt stiller oss bak. Fjerning av bly i drivstoff til bilparken er eit positivt tiltak i den samanhengen. Samtidig er det viktig å understreke at det er endå fleire kjelder til spreiding av bly som også må få fokus, og gjennom kunnskap får ein moglegheit til generelt å redusere helsefarlege utslipp i norsk natur.

Når det gjeld bruk av blyhagl, er det fleire faktorar som talar både for og imot. Men for Framstegspartiet er det overordna perspektivet at ein er opptatt av å vareta dyrevelferd, også for vilt, og ønskjer å leggje opp til ei human jaktutøving med ei mest mogleg effektiv avlving av viltet, men også med tanke på tryggheta til jegeren.

Samtidig er det ei erkjenning, som tidlegare nemnt, at jakt med blyhagl medfører miljøutfordringar og kan medføre helseskadar. Derfor fremjar vi følgjande forslag til vedtak:

«Stortinget ber regjeringen følge utviklingen i bruk av blyhagl, og innhente mer kunnskap om de helsemessige konsekvenser ved bruk av blyhagl på jakt.»

Eg har full tillit til at miljøvernministeren vil vareta eit sånt arbeid på ein god og hensiktsmessig måte.

Likeins beheld ein forbudet mot bruk i våtmark og på skytebanar.

Alt i alt meiner vi at ein gjennom ei slik ordning har varetta ein balansert og fornuftig bruk av blyhagl, der ein varetar behovet for ei human jaktutøving og dei miljømessige utfordringar bly utgjør i natur og næringskjedene.

Framstegspartiet har gjennom ei årrekke som nemnt arbeidd for å få fjerna forbudet, og like lenge har Arbeidarpartiet stemt mot. Dagens vedtak er på mange måtar

ein milepæl og ein merkedag for alle som er opptatt av ei human jaktutøving, så eg vil nytte anledninga til å gratulere alle med eit godt vedtak i dag.

Dag Terje Andersen (A) [15:05:49]: Det er en sak som har skapt mye debatt, som skal avgjøres her i dag. Det er kanskje det som er bakgrunnen for det svaret de forskjellige partiene ga da de før valget ble spurt om sitt standpunkt i blyhaglsaken. Det var vel Arbeiderpartiet som hadde det mest uklare svaret, nettopp fordi vi ville gå grundig inn i saken før vi trakk en konklusjon. Jeg registrerer at Venstre og Kristelig Folkeparti, som tidlig var ute med klare svar – de ville oppheve forbudet – nå ikke står for det, og at det også var diskusjon på SVs landsmøte. Men nettopp så vanskelig har denne saken vært. Jeg viser i den sammenheng til den gode innledningen som var fra representanten Terje Aasland.

Den faglige diskusjonen har i noen grad også vært preget av sterke ord. Når det gjelder naturvernssida, synes jeg representanten Arnstad var inne på på en god måte den dokumentasjonen en har fått når en har etterspurt det som gjelder fugl. Det er særlig vist til noen eksempler på sjøfugl, på and, at de kan ha funnet hagl i and, ikke på grunn av skudd. Men det er sånn at det nå ikke blir foreslått å åpne for jakt med blyammunisjon i våtmarksområder. De to landene i Europa som har et forbud mot bruk av blyhagl, er Nederland og Danmark, der jakt i all hovedsak foregår i våtmarksområder. Norsk natur er noe forskjellig fra dansk.

En annen diskusjon er knyttet til helseperspektivet, som en også skal ta på alvor. Jeg har også gått inn i de høringene som har vært, og registrert det faktum at det som er kommentert om mat og usikkerhet, er knyttet til rifleammunisjon, og at det er vanskelig å få svar på spørsmålet: Har jakt med hagl noen betydning for menneskers eller dyrs opptak av hagl i organismen? Det er ikke noen tvil om at den alminnelige oppfatning blant dem som faktisk utøver jakt, er at bly er det mest forsvarlige for å utøve en etisk jakt – jeg vil for øvrig foreslå heller å bruke vismut enn stål, som noen har sammenlignet med her. Men det er ikke uten grunn at Sverige, som vurderte forbud, valgte ikke å innføre det.

Så vil jeg si at når det blir påstått at det nå skal spres 260 tonn hagl, er det med på å undergrave troverdigheten i motargumentene. For hvis en regner på de drøyt 80 000 jegerne som i fjor drev med småviltjakt, måtte det bety at hver av dem skjøt over 100 skudd med blyhagl på jakt, altså utenom skytebane. Det er selvfølgelig helt urealistisk. Det svekker argumentasjonen, i motsetning til hos amanuensis Segalstad, som viser oss en alternativ måte å tenke på.

Rasmus Hansson (MDG) [15:09:13]: Om ikke så lenge skal vi diskutere et representantforslag om en kunnskapsbasert naturforvaltning, hvor mye av poenget er betydningen av å legge det som kalles objektiv og verdifri faglig kunnskap til grunn for naturforvaltningen i Norge. Nå har vi gått igjennom en saksbehandling hvor det fortsatt er ordkløyving rundt spørsmålet om norske fagmiljøer har forstått forskjellen mellom effekten av en riflekule og effekten av blyhagl. La nå det være. Det som er helt utvil-

somt, er at alle tunge norske fagmiljøer – Miljødirektoratet, Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet, Norsk institutt for naturforskning – er helt enstemmige om at blyhagl ikke bør tillates i norsk natur.

Jeg har to ganger nå spurt miljøvernministeren om hun har dokumentasjon for påstanden om at det er dyreetisk mer forsvarlig å bruke blyhagl enn alternative hagltyper. Jeger- og Fiskerforbundet hadde det ikke. Miljøvernministeren valgte to ganger å ikke svare på spørsmålet, og det er vanskelig å tolke det som noe annet enn at svaret er nei. Heller ikke hun har dokumentasjon for at det er dyreetisk bedre å bruke blyhagl enn alternative hagltyper. Vi ender altså opp med et vedtak i Stortinget senere i dag som er det motsatte av å være basert på den objektive og tunge fagkunnskapen som er tilgjengelig. Men vi har heldigvis en utvei, nemlig handlingsplanen for miljøgifter, som kommer, og denne representanten ser fram til at den handlingsplanen – som vi kommer tilbake til – vil bli forvaltet på en måte som er mer kunnskapsbasert enn det vedtaket vi får i dag.

Marit Arnstad (Sp) [15:11:42]: Representanten Hansson etterlyser kunnskapsbasert dokumentasjon på dette området, og det er nettopp litt av problemet: Det finnes ikke kunnskapsbasert dokumentasjon på at blyhagl i seg sjøl er kilden til den typen forurensning som en del av representantene her i dag sier at det er.

Vi i Senterpartiet har gått gjennom de rapportene som er kommet. Det som sies i Miljødirektoratets rapport om blyeksponering via mat, er knyttet til konsum av hjortevilt. Vitenskapskomiteen for mattrygghet tok for seg dette i 2013. Hjortevilt felles med rifleammunisjon og har svært lite med blyhagl å gjøre. Likedan står det i samme rapport at forbruket av blyhagl er 260 tonn i året. Det må bevise- lig være feil, for det må bety at man på småviltjakt i Norge avfyrrer et sted mellom seks og åtte millioner haglpatroner. Det gjør man sjølsagt ikke. Det ble felt omtrent 220 000 småvilt i 2013. Det vi vet, er at antagelig 80 pst. av de haglskuddene det her er snakk om, ble avfyrt på skytebaner, og der vil det fortsatt være forbudt å bruke blyhagl.

Når det gjelder Veterinærinstituttets undersøkelse om rovfugl, som ble gjennomført i en 40-årsperiode fra 1973 og fram til i dag: Av de 268 rovfuglene de har undersøkt, er det tre – tre fugler på 40 år – som man kan si at kanskje kan være forenlig med bly fra ammunisjon. Men de kan ikke si om det er bly fra rifleammunisjon eller hagleammunisjon. Det må av og til være lov til også å få gå gjennom de rapportene som blir sendt oss, og faktisk se på de fakta som blir presentert for oss, og på hva som er kunnskapsbasert og ikke.

Ola Elvestuen (V) [15:14:00]: Jeg synes det er helt påfallende med hvilken entusiasme man går inn i de faglige vurderingene av skadevirkningene ved blyhagl for å finne svakheter i dem. Man går virkelig etter hver eneste bit, og finner man en, mener man at det undergraver hele det faglige rådet. Men det er nå engang sånn at det er en bred enighet om at bly er miljøskadelig. Bly er helseskadelig, og det som de som nå ønsker å oppheve forbudet, ikke svarer

på, er nettopp det faglige grunnlaget for hvorfor bly er en bedre ammunisjon – dyrevelferdsmessig bedre og en bedre ammunisjon enn alternativene. For der finnes det ingenting, og det er nettopp den begrunnelsen som må være grunnlaget for å gjøre en endring. Ellers er det ikke noe grunnlag for å gjøre en endring. Da er det føre-var-prinsippet som bør ligge til grunn. Vi har et forbud som fungerer godt. Det finnes alternativer som fungerer godt, like bra som blyhagl, og da er det dette vi fortsatt bør holde fast ved.

Enda mer alvorlig er det at vi på bakgrunn av dette Dokument 8-forslaget altså går bort fra målsettingen om å fase ut bly fram mot 2020 – med mindre jeg forsto statsråden feil. For hvis hun legger dette vedtaket til grunn for handlingsplanen mot miljøgifter, har vi i realiteten gått bort fra målsettingen om å fase ut bly fram mot 2020. Jeg håper det er feil – Venstre kommer i hvert fall til å ta det opp igjen. Bly er av de farligste miljøgiftene vi har. Det er viktig å fase det ut. Det finnes god alternativ ammunisjon i dag, og det vil kunne utvikles også i framtiden.

Denne opphevelsen er det ingen grunn til å gå inn på. Her er det noen få, men sterke, lobbyister som klokt har klart å vinne fram hos en del partier, og jeg vil i hvert fall jobbe for at dette snus og reverseres så raskt som mulig.

Dag Terje Andersen (A) [15:16:20]: Jeg står her for å forsvare Venstres tidligere standpunkt og hadde kommet til eksemplet med den påståtte spredninga av bly på 260 tonn. Det var ca. 80 000 småviltjegere som hadde løst mulighet til å jakte småvilt i fjor, og de må da hver for seg skyte over 100 skudd på jakt – utenom våtmark og utenom skytebane.

Når jeg tar fram dette, er det fordi jeg er utrolig opptatt av at vi skal ha en forsknings- og kunnskapsbasert, streng miljølovgivning i Norge. Men da må den også være troverdig. Jeg har også lest – i tillegg til de andre høringsuttalelsene jeg har lest – et innlegg fra førsteamanuensis i ressurs- og miljøgeologi ved Universitetet i Oslo, Tom V. Segalstad, som altså sier at det ikke er miljø- og helseproblemer forbundet med å bruke blyhagl til jakt, særlig ikke på de områdene som det nå åpnes for.

Som sagt: Jeg er sterkt tilhenger av streng miljøregulering. Jeg er tilhenger av at den skal være kunnskaps- og forskningsbasert, men jeg registrerer også at når en seriøs naturvernorganisasjon som Jeger- og Fiskerforbundet prøver å tilnærme seg problemstillinger de er opptatt av, ved å stille spørsmål om dokumentasjon, får de ikke noe godt svar. Det synes jeg er en utfordring, for jeg mener at en effektiv og streng miljøregulering – som vi trenger – også må ha legitimitet. Hvis ikke undergraver vi respekten for streng miljølovgivning. Det er vel det som er problemet med dagens forbud: at en ikke har den legitimiteten. Derfor synes jeg at komiteen har kommet fram til en balansert konklusjon på et spørsmål som har vært diskutert i lang tid.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [15:18:45]: Jeg reagerer litt på hvordan representanter bruker det de hevder er objektiv forskning, og at objektiv forskning krever forbud mot bruk av blyhagl. Da må jeg nesten spørre: Hvilken objektiv forskning? For det er så store sprik mellom hva in-

teresseorganisasjoner avslører når det gjelder den forskningen som er blitt utøvd, det er så store forskjeller når det gjelder hva norsk forskning har kommet fram til, og hva forskning som er blitt gjort i våre naboland, har kommet fram til, at jeg må rett og slett spørre: Hvilken objektiv forskning er det det blir vist til, hvis det ikke er et ønske om å bruke denne forskningen – eller denne troen – politisk? For til syvende og sist er det politikk vi snakker om.

Så til det etiske – det som er en mest mulig effektiv avlivning av småvilt, og bruk av blyhagl. Jeg har vært jeger i mange år. Jeg har gått mye på jakt, og jeg tror jeg våger å påstå én ting: At 100 pst. av jegerne foretrekker blyhagl, er kanskje å ta noe for hardt i, men at 80–85 pst. av dem som jakter, foretrekker blyhagl på grunn av effektiv avlivning, er ikke veldig langt fra sannheten. For det er ingen tvil om at det avliver langt mer effektivt enn alternativene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [15:20:54]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om:

1. Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sonja Mandt, Knut Storberget, Anna Ljunggren, Hege Haukeland Liadal, Arild Grande og Helga Pedersen om handlingsplan for en giftfri hverdag, og

2. Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Heikki Eidsvoll Holmås om nasjonalt forbud mot miljøgifter (Innst. 146 S (2014–2015), jf. Dokument 8:87 S (2013–2014) og Dokument 8:104 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marit Arnstad (Sp) [15:22:02] (ordfører for saken): Saken omhandler både Dokument 8:87 S for 2013–2014 om handlingsplan for en giftfri hverdag og Dokument 8:104 S for 2013–2014, som er et forslag fra SV om å forby miljøgifter.

Jeg vil gjerne takke komiteen for et godt arbeid. Det har også vært en god høring rett før jul, den 16. desember, der svært mange organisasjoner og interessenter ga oss viktige momenter i behandlingen av disse Dokument 8-forslagene. Det er også veldig hyggelig å kunne konstatere at komiteen kom fram til enighet om en handlingsplan for en giftfri hverdag, og at det dermed blir vedtatt her i Stortinget i dag.

En rekke av de produktene norske forbrukere bruker daglig, har et høyt nivå av miljøgifter som har både helse-

og miljøeffekter, og det er bred enighet om at bruken av miljøgifter må ned. Giftige og hormonforstyrrende stoffer kan gi skadelige effekter hver for seg, men de er kanskje særlig skadelige når de virker i kombinasjon med hverandre. Norge har forpliktet seg til å begrense spredningen av miljøgifter gjennom generasjonsmålet og har sagt at utslipp og bruk av stoffer som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø, skal kontinuerlig reduseres i den hensikt å stanse utslippene innen 2020.

Det er veldig positivt at komiteen har blitt enig om å be regjeringen utarbeide en handlingsplan for en giftfri hverdag. Det er også viktig at handlingsplanen skal inkludere tiltak mot miljøgifter både nasjonalt og internasjonalt, tiltak for økt tilsyn og kontroll, forbrukerinformasjon og ikke minst bransjedialog. Det er et viktig framskritt for Norge at vi nå kan få en slik handlingsplan som både Sverige og Danmark har fra før, og det bør kunne medføre et langsiktig arbeid mot målet om å redusere bruken av miljøgifter.

Behovet for mer kontroll og tilsyn ble påpekt en rekke ganger under den høringen som komiteen hadde i denne saken. Mange miljøgifter som er forbudt, er nemlig fortsatt i stadig bruk, og det må i større grad enn i dag avdekkes ulovlig bruk av den type miljøgifter. Komiteen er øg enig om å be regjeringen arbeide for raskest mulig internasjonal regulering og forbud mot de farligste ikke-regulerte giftstoffene i produkt som er tilgjengelige i Norge. I tillegg bes regjeringen arbeide internasjonalt for at alle produkt som inneholder skadelige kjemikalier, skal ha en innholdsdeklarasjon som viser hvilke stoffer, og mengden av de stoffene, som produktene inneholder.

Det er delte meninger i komiteen om enkelte forslag og også om hvor langt en skal kunne gå i forholdet mellom en internasjonal prosess og nasjonale tiltak. Jeg regner med at de ulike fraksjonene vil redegjøre for det hver for seg. Fra Senterpartiets side er vi bekymret for at de internasjonale prosessene tar veldig lang tid. For sju år siden ble stoffer med særlig grunn til bekymring ført opp på kandidatlista i EU, og på disse sju årene har 22 stoffer blitt ferdigbehandlet. Samtidig omfatter lista og kandidatlista nå hele 155 stoffer. Hvis en ikke får en fortgang i dette arbeidet, kommer lista til å øke videre, og det vil være en uholdbar situasjon.

Derfor er det også slik at flere enkeltland har innført egne reguleringer. Danmark har f.eks. nå et forbud mot parabener i produkter til barn under tre år. Det er stoff som ofte brukes i impregnerte tekstiler, typisk parkdresser og regntøy. Og Sverige har for første gang stevnet Europakommisjonen inn for EU-domstolen fordi det ikke er iverksatt restriksjoner for hormonforstyrrende stoff innenfor den fristen som var satt. Det er nettopp et av hovedproblemene i det internasjonale arbeidet, at den sendrektigheten man ser i EU, fører til at utfasingen av farlige stoffer stopper opp. Både den danske regjeringen og Europaparlamentets justiskomite støtter Sverige i denne saken, og det blir også viktig å se på hva Norge gjør i så måte.

Internasjonal regulering gir en god beskyttelse mot miljøgifter, men vi kan ikke sitte stille og vente på at reguleringene i EU skal komme på plass. Senterpartiet mener at når flere land tar til orde for eget regelverk og våger å gå

foran, må også Norge ha mot til å kunne gjøre det. Det vil i sum nemlig også kunne presse fram sterkere og raskere internasjonal regulering av miljøgifter.

De frivillige merkeordningene spiller også en sentral rolle i arbeidet med å redusere mengden av miljøgift, og diskusjonen om handlingsrommet for nasjonale reguleringer fører ikke minst til at merkeordningene blir svært viktige. Svanemerket er i den sammenheng et viktig spørsmål.

Vi ser fram til å få vedtatt spørsmålet om en handlingsplan her i dag, og jeg vil også få lov å ta opp forslagene nr. 3 og 4, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Da har representanten Marit Arnstad tatt opp de forslagene hun refererte til.

Åsmund Aukrust (A) [15:27:36]: La meg starte med å takke saksordføreren, som jeg synes holdt et veldig godt innlegg, og som har ledet fram en sak vi i Arbeiderpartiet synes er veldig gledelig. Vi får jo i dag gjennomslag for det som var vårt mål da vi fremmet dette forslaget, nemlig en handlingsplan for en giftfri hverdag. Vi vet at rundt oss er det altfor mye gift – i emballasjen i maten vår, i klærne våre. Ikke minst finner vi også mye i leketøy for barn – stoffer vi vet ikke er gode for oss, og som selv i lite omfang kan påvirke oss. Spesielt barn er utsatt, og da er det et paradoks at det også er barn som står i fare for å få i seg mest gift. Som Marit Arnstad sa – giftstoffene kan være ille selv i små mengder hver for seg, og i kombinasjon kan de være fryktelig skadelige. Dette trenger vi mer kunnskap om.

Det er behov for en kraftig opprydding for å få giftstoffer ut. De andre skandinaviske landene har allerede vedtatt en handlingsplan mot gift, og det er på høy tid at vi gjør det også i Norge. Etter vedtaket vi gjør i kveld, forventer vi selvsagt at dette vil få høy prioritet hos ministeren, at arbeidet starter umiddelbart, og at planen både må være konkret og forpliktende og gi faktiske resultater. Den må derfor også inneholde en oppfølging av arbeidet. For vi vet jo at vi allerede i dag har en del giftstoffer som er forbudt, men som likevel blir mye brukt. I Sverige har tilsynsmyndighetene funnet ulovlige giftstoffer i mer enn hvert tiende produkt de har undersøkt. Tilsynet med giftige stoffer i Sverige ble femdoblet etter at Sverige fikk sin handlingsplan. Det har gjort at svenskene er blitt veldig aktive også på den internasjonale banen. Vi forventer, når vi nå får vår egen handlingsplan mot gift, at den blir minst like ambisiøs som de som de andre nordiske landene har.

Selvsagt er det aller beste det vi får til internasjonalt sammen med andre land, at vi får strenge internasjonale regler. Derfor støtter vi alle initiativ den norske regjeringen vil ta overfor EU og overfor det internasjonale arbeidet for å få mest mulig gift ut. Det internasjonale arbeidet må likevel ikke bli noen hvilepute for hva vi gjør her hjemme i Norge. Dersom vi ønsker det, kan vi få gjort mye mer selv. Det er enklere å endre norsk praksis og gi trygghet til våre egne forbrukere enn det er å få på plass et internasjonalt regelverk. Så for Arbeiderpartiet er dette på ingen måte et enten–eller, det er et både–og. Vi skal jobbe

internasjonalt samtidig som vi skal få ut gift for norske forbrukere.

Vi håper at ministeren tar et initiativ overfor næringslivet. For det er klart – næringslivet kan gjøre mye mer enn det de gjør i dag. De har et stort samfunnsansvar, og om informasjonen kommer godt ut, er jeg sikker på at det også vil være noe som vil lønne seg for dem. Norske forbrukere ønsker ikke gift. Jeg tror de som går foran, har mye å tjene på det.

En del virkemidler har vi allerede, og vi vet at de fungerer svært godt. Svanemerke-ordningen er ett eksempel – et viktig tiltak som gir oss forbrukere muligheten til å unngå gift, og vi får vite hvilke giftstoffer vi står i fare for å få i oss. Derfor har Arbeiderpartiet, sammen med Miljøpartiet De Grønne og de andre rød-grønne partiene, fremmet et forslag her om å styrke ordninger som vi vet fungerer, som Svanemerke-ordningen og Forbrukerrådet.

Bakgrunnen for forslaget var et helseperspektiv, men det var også for å ta vare på naturen. Gift er ikke bra for naturen. Vi trenger å få giftstoffer ut av naturen, og dette må selvsagt være en viktig del av den handlingsplanen regjeringen nå skal gå i gang med.

Som et opposisjonsparti er det ikke så ofte Arbeiderpartiet får gjennomslag for sine Dokument 8-forslag. Derfor er det spesielt gledelig at vi nå ser ut til å få enstemmig vedtatt vårt forslag om at vi endelig skal få på plass en handlingsplan for en giftfri hverdag. Men en plan kan være så mye forskjellig, og det hjelper ikke dersom ikke planen både er god nok og blir tilstrekkelig fulgt opp. Derfor kommer vi i Arbeiderpartiet til å følge denne saken videre for å sikre oss at handlingsplanen gir oss det vi vil ha: en giftfri hverdag.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslagene nr. 1 og 2?

Åsmund Aukrust (A): Ja.

Presidenten: Da har representanten Aukrust tatt opp de forslagene han refererte til.

Nikolai Astrup (H) [15:32:13]: Miljøgifter brukes i stadig flere produkter vi bruker og omgir oss med hver eneste dag. Det er krevende for forbrukerne å forholde seg til, ikke minst fordi vi sjelden vet hva produktene vi kjøper, inneholder.

Selv hadde jeg besøk av Norsk institutt for luftforskning i min egen datters soverom. I ett døgn ble luften testet. Resultatet var nedslående. Over 300 ulike kjemiske forbindelser ble oppdaget, hvorav mange var kreftfremkallende, hormonforstyrrende og fertilitetsdempende. Hvordan alle disse stoffene virker sammen, vet vi for lite om. Mange snakker om en cocktaileffekt av de ulike miljøgiftene vi omgir oss med. Hjemme hos meg var det trolig plastleker, veggmalings og elektronikk som slo ut, men sikker kan man ikke være.

Vi vet også at klær og emballasje kan inneholde store mengder miljøgifter. Det er et tankekors at vi oppfordres til å vaske nye klær to ganger før vi tar dem i bruk. Selv om

miljøgifteksponeringen mot kroppen reduseres av dette, havner likevel miljøgiftene i naturen til slutt. Når de først er introdusert i et produkt, er det nærmest umulig å unngå at mennesker og natur eksponeres på en eller annen måte.

Også luften hos stortingsrepresentant Helga Pedersen og i en barnehage på Tøyen ble testet av Norsk institutt for luftforskning. Selv om det var variasjoner i hvilke stoffer som ble funnet, var omfanget det samme som i mitt hjem.

Noe må gjøres, og jeg er svært tilfreds med at regjeringen har varslet at den vil utarbeide en handlingsplan for en giftfri hverdag, og at Stortinget i dag er enig om nettopp en slik oppfordring til regjeringen gjennom stortingsvedtak. Handlingsplanen må være konkret og forpliktende og bidra til bedre forbrukerinformasjon, mer kunnskap og sterkere tilsyn og kontroll enn i dag.

Frivillige merkeordninger er et viktig virkemiddel, som bidrar til at vi som forbrukere kan fatte gode valg i hverdagen. Svanemerket er f.eks. godt innarbeidet. Jeg mener regjeringen i sin nye strategi må vurdere hvordan merkeordningene kan brukes for å stimulere flere – både bedrifter, offentlig sektor og forbrukere – til å velge bort produkter som inneholder miljøgifter.

Først og fremst må vi imidlertid jobbe internasjonalt. De færreste produktene vi kjøper i Norge, er produsert i Norge. Skal vi lykkes med å redusere antallet miljøgifter i produkter, må vi derfor jobbe internasjonalt, og spesielt opp mot EU. Norge er en integrert del av EUs indre marked. Det er derfor begrenset hvilken mulighet vi har til å vedta nasjonale forbud mot miljøgifter. ESA har f.eks. varslet at de vurderer å reise sak mot Norge i EFTA-domstolen, som følge av at det i 2013 ble innført et nasjonalt forbud mot innhold av perfluoroktansyre, PFOA. Den samme problemstillingen vil vi møte dersom vi prøver å innføre særnorske regler for innholdsdeklarasjon. Det er derfor avgjørende at regjeringen prioriterer det internasjonale arbeidet svært høyt i strategien som er varslet.

Vi ser heldigvis at EU jobber mye med denne problemstillingen. Miljødirektoratet utarbeidet i 2007 en liste over skadelige miljøgifter. De fleste av disse stoffene er i dag enten regulert i EU/EØS, eller det foreligger forslag om slik regulering. I dag er det bare to–tre av de totalt 21 stoffene som Miljødirektoratet identifiserte i 2007, som ikke er regulert, foreslått regulert eller vurdert som ikke å utgjøre noe vesentlig problem. Dette skyldes i hovedsak at EUs kjemikaliedirektiv REACH ble innført i Norge i 2008, og viser verdien av å ha et felles regelverk på dette området. Når EU først har bestemt seg, vil et marked med 500 millioner innbyggere ha stor innflytelse, ikke bare på produksjonen internt i EU, men på produksjonen i land som ønsker å selge sine varer til EU.

Samtidig som vi må arbeide for internasjonale reguleringer og forbud for å begrense antall nye miljøgifter i produkter vi omgir oss med, må vi bidra til å rydde opp i gamle synder. Mange fjorder og havner i Norge er sterkt forurenset av tidligere industrivirksomhet. Et eksempel på et havneområde som er ryddet, er Oslo Havn. Resultatene er gode. Fjorden er renere enn på flere tiår, og byens innbyggere kan igjen bade og fiske i fjorden uten å bekymre seg for helsen. Det er flere slike prosjekter på gang, bl.a. i

Bodø, men fremdeles er det mange som ikke har utarbeidet gode planer og fått på plass samarbeid mellom eierne av havnene, kommuner og staten, om opprydding. Regjeringen har økt bevilgningen – til 72 mill. kr – til arbeidet med å rydde opp i fjorder og havner i 2015, som gir et utgangspunkt for å få satt i gang prosjekter flere steder i landet.

Oskar J. Grimstad (FrP) [15:36:48]: I kvardagen vår blir vi eksponerte for produkt med komplekse sammensetninger av organisk og uorganisk art, det vere seg matvarer, klede eller leiker.

I denne sammenhengen er det viktig å ha gode merkeordninger for varer, slik at vi som forbrukarar kan vere i stand til å vareta valfridomen til å velje vekk produkt som vi ikkje ønskjer, eller som kan ha skadelege verknader på oss. Som forbrukarar er det ikkje alltid at vi ser på noko som skadeleg når vi blir utsette for det i små mengder. Dessverre kan dette vere med på å skape eit skin av tryggleik, då det heilt ut kjem an på eigenskapane til dei ulike stoffa, og ikkje minst sammensetningen av stoff, som har betydning for kor mykje som skal til før det kan påverke oss helsemessig. Eg registrerer utolmodet når det gjeld internasjonale regler, at arbeidet med denne viktige saka tar altfor lang tid. Det er eg heilt einig i.

Framstegspartiet vil poengtere at det blir gjort mykje bra innanfor nordisk opplysningsarbeid knytt til miljømerking. Som fleire har vore inne på, er Svanemerket eit godt merke og er det offisielle nordiske miljømerket. Temaet var også til debatt i den siste samlinga i Nordisk råd i slutten av januar – i Åland. Svært mange er opptatt av denne problemstillinga.

Vidare står det i Sundvolden-erklæringa at regjeringa vil arbeide for å «begrense spredning av miljøgifter». Regjeringa har bl.a. signalisert at ho har som mål å få utarbeidd ein eigen strategi for arbeidet med miljøgiftene.

Så er det viktig å understreke at for Framstegspartiet er omsynet til forbrukarane høgast på dagsordenen. Framstegspartiet meiner at ei mest mogleg effektiv regulering og ein reduksjon av miljøskadelege stoff oppnår ein gjennom internasjonale avtalar, då utselepp og spreiding av miljøgifter også er ei global utfordring. I denne sammenhengen er det viktig at vi har ei felles forståing av kva ein ser på som miljøgifter. Framstegspartiet føreset at dette arbeidet skal vere kunnskapsbasert, så vi ser fram til å få regjeringas strategi for handtering av miljøgifter og ein strategi for arbeidet med miljøgifter og regelverk knytt til dette.

Ein samla komité er einig om at dagens regelverk er mangelfullt. Det trengst revidering og fornying.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [15:39:31]: Leker som skader evnen til å få barn, matpapir som etterlater fluor på brunosten, og klær som kan fremkalle kreft, forstyrre hormoner og gi diabetes og atferdsforstyrrelser – det er det vi snakker om i dag.

Det er ikke første gang temaet er satt på dagsordenen. Tidligere har Forbrukerrådet lagt fram forskning som peker på risikoen ved bruk av hormonforstyrrende stoffer i kosmetikk. Den gang lanserte Forbrukerrådet et program

for iPhone som skulle hjelpe forbrukerne til å velge produkter uten hormonforstyrrende stoffer. Kristelig Folkeparti tok til orde for at vi burde få en handlingsplan for en giftfri hverdag.

Det har i den sammenheng særlig vært bekymring knyttet til parabener, som i årevis har vært brukt for å hindre sopp og bakterier i krukker og i tuber. Forskerne har hatt mistanke om at parabener kan føre til dårlig sædkvalitet og til testikkelkreft hos menn. De setter også parabener i sammenheng med økning av brystkreft. I dag har vi retningslinjer for hvor stor konsentrasjon av disse stoffene det kan være i produktene, men ingen informasjon om at kombinasjonen av flere produkter med disse stoffene kan gi en hormonforstyrrende effekt, en såkalt cocktaileffekt. Cocktaileffekten betyr at stoffer som er ufarlige i små mengder, likevel kan ha en hormonforstyrrende effekt når de blir kombinert med andre stoffer.

Det er behov for å bruke flere ressurser på kontroll og tilsyn. Vi vet dessuten altfor lite om hvilken skade giftene kan gi. Derfor er det også behov for mer dokumentasjon og forskning.

I en spørreundersøkelse Forbrukerrådet fikk utført før jul, svarte ni av ti at de ønsket å få strengere regulering av skadelige kjemikalier i leker og andre produkter.

Ifølge Vårt Land har både Sverige og Danmark handlingsplaner for en mer giftfri hverdag. Det har ført til – som flere har nevnt tidligere – at svenskene har femdoblet tilsynet. Svenske myndigheter har funnet ulovlig mange farlige kjemikalier i 10 pst. av de produktene som er undersøkt. Leker og elektronikk er de varegruppene der det oftest finnes farlige kjemikalier. I sin årlige evaluering konstaterer svenske myndigheter at mange bedrifter kjenner for dårlig til hvilke regler som gjelder for giftige stoffer.

Jeg er glad for at Stortinget i dag samler seg om å be «regjeringen utarbeide en handlingsplan for en giftfri hverdag», en plan som inkluderer «tiltak mot miljøgifter både nasjonalt og internasjonalt, tiltak for økt tilsyn og kontroll, forbrukerinformasjon og bransjedialog».

Et sterkt trykk internasjonalt er veldig viktig for å nærme oss målet om en giftfri hverdag. Derfor er jeg glad for at Stortinget «ber regjeringen arbeide for raskest mulig internasjonal regulering og forbud mot de farligste ikke-regulerte giftstoffene i produkter tilgjengelig i Norge, basert på oppdaterte faglige anbefalinger fra Miljødirektoratet». At vi i tillegg ber regjeringa «arbeide internasjonalt for at alle produkter som inneholder skadelige kjemikalier, skal ha en innholdsdeklarasjon som viser hvilke stoffer og mengden av disse som produktene inneholder», er også veldig bra.

Til sist må jeg si at det er synd at vi ikke får flertall for å inkludere innsamling av ubrukte legemidler som en del av handlingsplanen for en giftfri hverdag. Apotekene tar i dag imot ubrukte legemidler. I hvor stor grad medisiner leveres tilbake dit, vet vi vel egentlig ingenting om. Forsøk som er gjort i enkelte kommuner, hvor en har inkludert medisiner i den kommunale avfallsordningen, har vært en suksess. Jeg er redd realiteten i dag er at veldig mye skylls ned hjemme. Jeg mener generelt at for å lykkes med innsamling av miljøfiendtlig avfall må systemene

være lettest mulig tilgjengelig. Det burde også vært tilfellet her.

Ola Elvestuen (V) [15:44:20] (komiteens leder): Jeg synes det er litt spesielt å ha denne saken nå rett etter at man har vedtatt – eller i hvert fall har innstilt på – at man skal gjeninnføre bruken av blyhagl. Og så ber vi om en handlingsplan til kamp mot miljøgifter! Nå er jo det positivt, dette er en veldig positiv sak, vi trenger en slik handlingsplan. Jeg vil gjerne også berømme regjeringen, som allerede har varslet at man ønsker en strategi mot miljøgifter, og vi har et samlet storting som er enige om at her trenger vi å legge inn en mye sterkere innsats enn det som er gjort så langt. Vi utsettes hver dag for en hel rekke kjemikalier og hormonforstyrrende stoffer. Det er i leker, det er i kosmetikk, og det er i elektroniske varer – listen er lang. Det er både et viktig helsespørsmål og et viktig miljøspørsmål, for dette spres jo og akkumuleres i naturen.

Det må jobbes todelte. Vi må ha en handlingsplan som er konkret på hva vi trenger å gjøre i Norge. Det er vist til tidligere at både Sverige og Danmark har gode handlingsplaner. Det er viktig at planene er konkrete, og at man har forslag til hvordan man skal – og vilje til å – følge dette opp i årene framover.

Samtidig må det jobbes aktivt internasjonalt. Det er klart at EUs regelverk er viktig, vi er en del av det, og vi må ha en aktiv politikk for å forby og begrense miljøfarlige stoffer også innenfor de systemene som vi er en del av.

I spørsmålet om hvorvidt Norge kan gå lenger, mener Venstre dette er en viktig del av den handlingsplanen som skal legges fram, og en viktig vurdering. Er det mulig, er vi villig til at vi kan innføre egne forbud, men det er klart at man skal være forsiktig så man ikke går utover et regelverk som er omfattende innenfor EØS-samarbeidet. Det er en grenseoppgang som vi går ut fra at blir en sentral del av handlingsplanen.

Vi må bruke de virkemidlene som vi har. Ved offentlige innkjøp er det viktig at man er bevisst, på både statlig, regionalt og lokalt plan. Det er viktig at man har tilgang på den nødvendige kunnskap og bruker de mulighetene som ligger i bevisste innkjøp – med tanke på å ivareta – og ikke utsetter seg unødvendig for helserisiko, også for å påvirke en utvikling og begrense miljøgifter som spres i naturen.

Så er vi helt enig i at miljømerkeordninger er viktige. Svanemerket har en viktig oppgave, det er en måte å vise befolkningen hvordan man enkelt kan gjøre miljøvennlige valg på, og hvordan man enkelt kan unngå miljøskadelige og helseskadelige stoffer. Det er en ordening som definitivt bør kunne utvikles for å utnytte sitt potensial, og det vil Venstre komme tilbake til i naturlige former i forbindelse med budsjettene framover, hvor dette er en sentral del av diskusjonen.

Til forslagene til vedtak: Vi støtter de to første. Det ene er at vi ber om en handlingsplan i et både nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Så er det en bestilling til regjeringen om å gå aktivt inn i det internasjonale arbeidet for å være en pådriver for å begrense bruken av miljøgifter og for å få endret regelverk som også vil kunne omfatte Norge.

Ingunn Gjerstad (SV) [15:48:47]: Kvar dag blir folk i Noreg utsette for kjemikalier frå mange ulike kjelder. Små mengder av ulike kjemikalier finst i kvardagsprodukt som leiker, kosmetikk, elektronisk utstyr, byggevarer, mat og medisinar.

I dag veit vi ikkje kva vi får med på kjøpet når vi handlar, sidan ingredienslister ikkje er lovpålagde – når ein ser bort frå for mat og kosmetikk. Til og med leiketøy i butikane inneheld kjemikalier, som kan gje diabetes, ADHD og kreft, seier Forbrukarrådet. Saka er at verken dei som sel, eller dei som kjøper, veit om innhaldet i varene er skadeleg, og det er skremmande å tenkja på. Slik kan vi ikkje ha det. Eg er difor glad for at vi får på plass ei semje om ein handlingsplan i dag. Eg vonar at regjeringa gjer handlingsplanen kraftfull og gjev han det alvor det fortener. Element i handlingsplanen må vera bransjeprogram for opplæring i handelsnæringa, styrking av kunnskapen i skulen og HMS- og arbeidsmiljøopplæringa i arbeidslivet. Her kan ein byggja på det gode arbeidet med Svanemerket.

Det er skikkeleg trist at det ikkje blir fleirtal for å innføra nasjonale forbod mot dei farlegaste miljøgiftene vi omgjev oss med, når EU somlar med å innføra forbod.

Eg er lei meg når parti i denne salen i merknads form skriv at «Norge skal være forsiktig med å innføre særnasjonale forbud mot miljøgifter».

Klima- og miljøministeren skriv i brevet sitt:

«Jeg kan ikke se at det er handlingsrom (...).»

SV vil gjerne få til forbod på internasjonalt og europeisk nivå. Samtidig må vi innsjå at EUs arbeid går svært sakte, og det er gale om regjeringa ofrar tryggleiken til norske forbrukarar for å bevare eit godt forhold til EU.

Det finst nasjonalt handlingsrom. Det er utruleg kva ein får til om ein berre vil. Noreg har fleire alternativ enn yrkeslaus venting på at EU skal skjera igjennom og høyra på andre enn den mektige europeiske kjemikalie- og næringslobbyen – den same lobbyen som var imot at REACH-regelverket blei innført.

Danmark har gått lenger enn EUs regelverk og vedteke nasjonale forbod mot enkelte miljøgifter i produkt retta mot barn. Når enkeltland går i front, vil det bidra til å framskunda internasjonale prosessar for strengare regulering. Krav om innhaldslister og effektive informasjonskampanjar er tiltak som kan setjast i verk fort, slik det er for f.eks. sal av tobakk.

EU har skapt seg eit ekstra problem, som vi ikkje bør la oss hemma av. Det går no føre seg forhandlingar om frihandels- og investeringsavtalen TTIP, mellom Europakommisjonen og USA. Her er EUs kjemikalielovgjeving på forhandlingsbordet. USA og USAs næringsliv meiner at europeisk lovverk på kjemikalieområdet hemmar handel. US Pesticide og bioteknologilobbyen Crop-Life seier kanskje tydelegast kva USA meiner er problemet med REACH i deira innspel. I mi omsetjing skriv dei at EUs regelpraksis for kjemikalier er i ei motsett tilnærming i forhold til USA sin, og dei skriv at vitenskapleg basert risikovurdering som basis for lovreguleringar ikkje må overstyrast av ukorrekt og politisk driven bruk av føre-var-prinsippet, som det skjer i EU – eg har her referan-

sen, som eg leverer til referenten, som kan finna det fram etterpå.

EU er på defensiven og har lova ikkje å redusera kjemikalierereguleringane sine. Det lovar ikkje så godt for rask internasjonalt lovgjeving. Eit forhandlingsresultat mellom desse to stormaktene vil mest sannsynleg liggja ein stad mellom EUs REACH og USAs ønske om å fjerna føre-var-prinsippet. Dersom det er situasjonen, har vi i Noreg endå betre grunnar for å styrkja vårt eige regelverk. Det er viktig med eit styrkt regelverk, men det er òg viktig å sikra at dagens regelverk blir oppretthalde. Difor må vi ha sterkare tilsyn og kontroll enn i dag. Svenske tilsyn avdekte ulovlege stoff i meir enn kvart tiande produkt dei kontrollerer, og gjennom deira nye handlingsplan fekk dei meir enn femdobla tilsynsfrekvensen, og eg håpar at budsjettprosessane våre vil føra til ei styrking av både Mattilsynets og Miljødirektoratets kapasitet til prøvetaking og tilsyn her hos oss. På same vis vil eg framheva at Forbrukarrådet gjer ein viktig jobb for å auka kunnskapsnivået om miljøgifter, og Forbrukarrådet bør òg styrkjast, i tillegg til miljømerket Svanen.

Øg ein god grunn til å gå i front i Noreg er dei spesielle naturgeografiske vilkåra våre, og det må vi snakka meir om ein annan gang.

Rasmus Hansson (MDG) [15:54:14]: Takk til forslagsstillerne fra Arbeiderpartiet og SV, som nå løfter et viktig miljø- og helseproblem på den politiske dagsordenen, og takk til saksordføreren for godt arbeid og et godt resultat.

Stortingsmeldingen «Sammen for et giftfritt miljø» slo allerede i 2006 fast at alle vesentlige kilder til miljøgifteksponering skal elimineres og konsentrasjonen av miljøgifter i miljøet skal reduseres til førindustrielt nivå. Hvorfor førindustrielt nivå? Jo, fordi vi mennesker er konstruert for en miljøgifteksponering på førindustrielt nivå, og vi blir syke av høyere miljøgifteksponering enn det.

Miljøgiftutfordringen handler til sjuende og sist om langt mer enn kjemikalier og regelverk. Det handler om at vi har et ekstremt materielt forbruk som skaper rovdrift på ressurser, og som skaper kortsynt bruk av produkter. Forbrukerrådet skriver i sin høringsuttalelse at den store endringen i kjemikalieeksponering de siste 50 årene har tett sammenheng med at forbruksmønsteret har endret seg radikalt. Barn har mye mer klær, sko og leker. Vi bytter ut klær og utstyr mye raskere. Barn eksponeres for kjemikalier i et helt annet omfang enn før. Og, som representanten Astrup påpekte, nye produkter avgir mye mer kjemikalier enn brukte. For å komme miljøgiftproblemet virkelig til livs må vi skifte innstilling til forbruk, og vi må innse at forbruk på norsk 2015-nivå i seg selv skaper problemer for både livskvalitet, helse og miljø.

Et samlet storting er enig om at giftige produkter påfører befolkningen farlige utfordringer og lidelser. Vi vet fra før – det er godt dokumentert – at miljøgifter hopper seg opp i naturen. Vi kjenner de iøynefallende resultatene der polarmåker dør på Bjørnøya og isbjørnunger fødes tvekjønnet på Hopen, og vi vet at dette bare er de synlige utslagene av en dyptgående forgiftning av hele miljøet. Denne

typen problemer krever åpenbart en samordnet statlig innsats, som tar tak i både produksjon, bruk, spredning og resultater av miljøgifter. Derfor er det bra og langt på overtid at startskuddet nå går for en handlingsplan for å redusere dette problemet i Norge. Men for å gi resultater må en slik handlingsplan ha innsats på minst fire områder.

For det første, som også representanten Astrup påpekte, er det internasjonalt arbeid for å hindre produksjon og omsetning av farlige stoffer, ikke minst gjennom EUs kjemikaliedirektiv, som også ble nevnt fra SVs side. Det kreves også betydelig større innsats i prøvetaking og kartlegging av miljøgifter i produkter som uansett blir omsatt i Norge. Det er en selvsagt forutsetning at de stoffene som medfører størst helse- og miljøfare, må forbys i Norge – selv om det gjør at vi kommer i trettene på EØS-organer. Og det er ikke minst nødvendig med mer informasjon til forbrukerne, så de kan gjøre informerte og trygge valg i butikkhyllene.

Derfor hadde dette forslaget blitt enda bedre om vi hadde fått flertall for de forslagene som Miljøpartiet De Grønne og flere andre partier har fremmet for et av de aller mest effektive tiltakene som vi allerede har for å beskytte voksne og barn mot miljøgifter, nemlig forbrukerinformasjon gjennom Forbrukerombudet og Svanemerket – det blir nedstemt i dag. Dette er gode virkemidler, og de kan gi langt større effekt hvis de får ressurser til å øke innsatsen.

Regjeringspartiene vil i dag ikke forplikte seg til så mye mer enn å lage et dokument som kan inneholde mye, eller lite, når det gjelder forpliktende tiltak. Likevel er det et stort framskritt at det nå startes et planarbeid som fagmiljøer og interesseorganisasjoner i sin tur kan påvirke til det bedre underveis.

En miljøgiftplan gir bare resultater hvis vi er villige til å gjennomføre de konkrete tiltakene. I dag, samtidig med at den gode ideen om en miljøgiftplan blir vedtatt, demonstrerer Høyre, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet med fynd og klem hvordan vi ikke løser miljøgiftproblemene i Norge. De vedtar å øke miljøgiftbelastningen i norsk natur ved å gjenoppta spredningen av den aggressive miljøgiften bly. Dette er en måte å komme skeivt ut fra hoppkanten på, som det godt skal gjøres å etterlikne. Men vi ønsker oss selv bedre lykke med fortsettelsen.

Til slutt vil jeg ta opp forslagene nr. 5 og 6.

Presidenten: Da har representanten Rasmus Hansson tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Tine Sundtoft [15:59:18]: Jeg er glad for at Stortinget, som meg selv, er opptatt av arbeidet med å redusere utslipp og spredning av miljøgifter. Dette er en viktig del av kjemikaliepolitikken, og i Sundvolden-plattformen står det at regjeringen vil begrense spredningen av miljøgifter. Miljøgifter er, sammen med klima- og naturmangfold, de tre viktigste miljøutfordringene vi står overfor.

I Norge har vi et ambisiøst nasjonalt mål for miljøgiftene – miljøgiftmålet – der står det:

«Utslipp og bruk av kjemikalier som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø skal kontinuerlig reduseres i den hensikt å stanse utslippene innen (...) 2020.»

Regjeringen vil legge fram en handlingsplan om miljøgifter. Den skal vise hva vi skal gjøre framover for å nå målet. Det er fastsatt en prioriteringsliste med drøyt 30 stoffer og stoffgrupper, og det er disse stoffene målet og vår handlingsplan handler om. Handlingsplanen vil bl.a. si noe om behovet for kunnskap, hvordan vi håndterer miljøgifter i produkter, i industrien og i avfall. Den vil se på spørsmål rundt handel og hvilke krav forbrukerne kan stille, og sist, men ikke minst, om det er behov for å styrke tilsyn og kontroll. Her er det også viktig å minne om at vi er på riktig vei. Utslippene av de fleste stoffene på prioritetslisten er kraftig redusert siden 1995. Vi legger opp til at handlingsplanen skal være ferdig før påske.

Jeg merker meg at regjeringen i energi- og miljøkomiteens innstilling blir bedt om å utarbeide en handlingsplan for en giftfri hverdag, og at denne handlingsplanen skal inkludere internasjonale og nasjonale tiltak, økt tilsyn og kontroll, forbrukerinformasjon og bransjedialog. Dette er i tråd med det regjeringen har tatt sikte på å omtale.

Miljøgifter spres mest gjennom langtransporterte utslipp og gjennom utslipp fra produkter vi importerer til landet. Internasjonale reguleringer, globalt og gjennom EØS-samarbeidet, er derfor det viktigste virkemidlet for å stanse bruk og utslipp av miljøgifter. Norge har vært blant de mest aktive landene i det å jobbe for at de internasjonale kjemikalierregelverkene skal bli best mulig. EU har det fremste kjemikalierregelverket i verden i dag, og Norge jobber for at det skal bli bedre. Blant annet er vi med i REACH-up-gruppen av land som påvirker EU til en fortsatt ambisiøs kjemikaliepolitikk. I tillegg jobber vi tett med våre nordiske kolleger. Vi arbeider også systematisk for å redusere utslipp og spredning her hjemme.

Ole M i c T h o m m e s s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:02:46]: I slutten av januar fikk vi nyheten fra ESA om at Norge skal oppheve forbudet mot bruk av PFOA – jeg forholder meg til disse bokstavene – i tekstiler. Dette er syre som ifølge Miljødirektoratet kan skade reproduksjonen og være kreftfremkallende. Statsråden sa litt om det i sitt innlegg, men kan statsråden si noe mer om hva Norge gjør internasjonalt for å utøve påtrykk, slik at giftstoffer som PFOA o.l. blir fjernet i produkter som selges i Norge?

Statsråd Tine Sundtoft [16:03:29]: Det er riktig at det særnorske forbudet mot PFOA er under press fra EFTAs overvåkingsorgan ESA og fra EU. Det er nå formelt varslet at ESA vurderer å fremme sak mot Norge i EFTA-domstolen om dette forbudet, noe som illustrerer at det er vans-

kelig å gå inn for nasjonale forbud. Det er mye bedre at vi jobber internasjonalt for at EUs kjemikalierregelverk blir enda mer ambisiøst enn det er i dag, selv om dette er det mest ambisiøse i verden.

Jeg tror det viktigste vi gjør, er gjennom det nordiske samarbeidet. Hver gang vi miljøministre møtes i Norden, står dette på dagsordenen. Vi vet at vi sammen med Sverige og Danmark kan gjøre mer her, og vi har også vært med på et opprop til den nye kommisæren i EU om at dette forblir på dagsordenen i EU. Vi tror vi når raskest til målet gjennom EU.

Åsmund Aukrust (A) [16:04:43]: Jeg vil takke statsråden for et godt innlegg og for at hun var så klar og tydelig på at handlingsplanen kommer, og den kommer også relativt raskt.

I tillegg til å sette klare regler kan vi som politikere være med på å påvirke både forbrukere og markedet. Jeg synes det er synd at det ikke blir flertall i dag for vårt forslag om å gi bedre forbrukerrettigheter og mer forbrukerinformasjon. Men det jeg vil utfordre statsråden på, er hva man kan gjøre opp mot markedet og næringslivet. Vi har sett i andre sammenhenger at det har fungert godt, vi har f.eks. nesten blitt kvitt palmeolje i veldig mange produkter fordi næringslivet har gått foran.

Vi vet at statsrådets kollega Bent Høie har tatt initiativ til å bli kvitt salt i matvarer. Mitt spørsmål til statsråden er: Hvilket ansvar mener hun næringslivet har, og hvilke initiativ vil statsråden ta for at næringslivet skal ta dette ansvaret?

Statsråd Tine Sundtoft [16:05:36]: Den type problemstillinger synes jeg det er naturlig å ta opp i handlingsplanen som vi nå jobber med. Men at næringslivet har et stort ansvar, og at vi som forbrukere også har et ansvar når vi får mer informasjon, det er jeg helt enig med representanten Aukrust i.

Det er nettopp det dette dreier seg om – å få mer oppmerksomhet rundt de utfordringene som miljøgiftene stiller oss overfor: at vi får fram informasjon om hva vi som forbrukere kan etterspørre mer når vi er ute og handler, hva vi skal se etter, at det finnes merking av produkter som vi kan se etter, og at næringslivet vet hva de skal forholde seg til, også gjennom det internasjonale regelverket. Det er den type problemstillinger det er naturlig også å ta opp i handlingsplanen.

Åsmund Aukrust (A) [16:06:33]: Jeg er helt enig i at forbrukerne må få god nok informasjon. Derfor synes jeg det er litt rart at vi ikke allerede i dag kunne ha vedtatt det som er forslag fra nesten alle opposisjonspartiene, om å gi forbrukerne bedre informasjon ved å styrke de ordningene som vi vet fungerer godt.

Mitt andre spørsmål handler om en av de andre sakene som ikke blir vedtatt: Hva gjør vi med legemidler som ikke blir brukt? Jeg synes det er litt oppsiktsvekkende at flertallet skriver i sine merknader at de ikke vet om dette fungerer godt nok i dag, samtidig som de ikke vil være med

på et forslag om at dette må inkluderes i den handlingsplanen som statsråden nå skal lage. Hva er statsrådets begrunnelse for at flertallspartiene ikke kan stemme for dette forslaget i dag?

Statsråd Tine Sundtoft [16:07:19]: Det er jo allerede i dag etablert en returordning for ubrukte legemidler gjennom apotekene. Jeg er ikke kjent med at denne ordningen ikke fungerer etter hensikten. Hvis så er tilfellet, er det naturlig å se på dette som en del av handlingsplanen, men jeg mener at dette er en returordning som fungerer i dag.

Marit Arnstad (Sp) [16:07:54]: Det er veldig positivt at vi får signal om en handlingsplan allerede før påske. Det synes jeg er et godt signal. Til spørsmålet om marked og næringsliv vil jeg gjerne få lov å understreke behovet for en bransjedialog med utvalgte bransjer, kanskje særlig klesbransjen og leketøysbransjen, som jeg vet de har gode erfaringer med i Sverige.

Jeg heier også på det forbudet Norge har innført mot perfluoroktansyre. Det er et svært skadelig stoff, og jeg mener at Norge, på tross av at en er stevnet av ESA, skal se på det med frimodighet. Det norske forbudet er berettiget. Jeg tror like gjerne at enden på den visa kan bli at Norge og Tyskland sammen klarer å presse gjennom et forbud i hele EU.

Så har Sverige stevnet Europakommisjonen for EU-domstolen for ikke å ha vedtatt noen kriterier når det gjelder hormonhermere, eller hormonforstyrrende stoff. Mitt spørsmål til statsråden er rett og slett: På hvilken måte vil den norske regjeringen støtte Sverige i den kampen de har mot EU-kommisjonen?

Statsråd Tine Sundtoft [16:09:03]: Jeg har gitt politisk støtte til min kollega i Sverige for den innsatsen Sverige gjør på dette området. Som jeg nevnte i et av mine andre svar, har vi et veldig nært samarbeid med Sverige og Danmark innenfor dette området, hvor vi også utveksler informasjon, slik at noen av landene kan ta mer ansvar for ett stoff, og vi passer på å informere hverandre. Her er virkelig et av de områdene hvor det nordiske samarbeidet fungerer bra. Vi ble også invitert inn sammen med noen land i EU for å være med på et opprop til den nye kommisæren og jobbe videre med det. Så her tror jeg det er viktig at vi fortsetter det gode nordiske samarbeidet for å få bukt med den utfordringen.

Ola Elvestuen (V) [16:10:02]: Først må jeg takke statsråden for det svaret hun ga i forbindelse med legemidler. For Venstre er det viktig at vi nå får et vedtak om at vi skal ha en handlingsplan. Vi har ikke gått inn på alle tilleggsforslagene, nettopp fordi vi ønsker handlingsplanen og skal forholde oss til den og ikke gjøre noe som vil kunne forsinke framdriften i den.

Så er det snakk om de prioriterte miljøgiftene som skal utfases. Det er en NOU fra 2010 hvor man mener at dette skal kunne utfases innen 2020. Det er bare fem år til, og mitt spørsmål til statsråden er: Er det mulig med en hand-

lingsplan å nå de målsettingene Stortinget har satt tidlige-
re, eller er vi allerede for sent ute?

Statsråd Tine Sundtoft [16:10:54]: Vi jobber ut fra målet om at dette skal vi nå, og da er det også en fordel at Stortinget så samlet slutter opp om at dette er et viktig arbeid. Når jeg sier at handlingsplanen kommer til påske, er det fordi regjeringen allerede har påbegynt det arbeidet – det står i vår regjeringsplattform, dette er vi opptatt av. Når nå også Stortinget er med på dette, får vi en handlingsplan som omfatter det som er viktig å gripe fatt i, og sammen gjør vi hva vi kan for å få dette på plass innen 2020. Vi vet nå veldig mye mer om hva disse giftige stoffene gjør med oss, så dette håper jeg vi kan stå sammen om å få på plass innen 2020.

Rasmus Hansson (MDG) [16:11:52]: Miljøgifter har, kanskje pga. navnet, hatt en sterk tendens til å forbli innenfor Miljødepartementets ansvarsområde, til tross for, som denne debatten hele tiden har kretset om, at dette i veldig stor grad er et helseproblem. Det har vært gjort mange forsøk, fra mange organisasjoner og også fra undertegnede, på å vekke helsesektorens interesse og ansvarsfølelse for dette problemet. Spørsmålet er om man i regjeringen har tatt opp dette problemet, og om vi kommer til å se et mye kraftigere engasjement fra helseministeren og helsesektoren i det miljøgiftarbeidet som regjeringen nå legger opp til.

Statsråd Tine Sundtoft [16:12:42]: Det håper jeg du kommer til å se, for som representanten Hansson sier, er dette vel så viktig innenfor helse. Vi så det innenfor PFOA, hvor vi har gått inn og prøvd et nasjonalt forbud, men ser at EU har ulike regler for PFOA i mat og andre produkter. Vi jobber nå for å få et totalforbud mot dette i alle produkter. Her er det viktig å se på tvers av det man har sett hittil – det er synd for problemstillingen ikke å inkludere mat i dette, fordi det er så viktig for helsa vår. Dette er også et nytt eksempel på at når vi nå får ny kunnskap og vet mer, må vi også agere på en annen måte, og vi kommer til å jobbe samlet som regjering med dette.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Helga Pedersen (A) [16:13:53]: Vitenskapen og teknologien har gitt oss mange muligheter, herunder stoffer og kjemikalier som forenkler hverdagen for oss, og som brukes i industrien og også innenfor medisin. Det er ikke mulig å se for seg at vi i Norge skal slutte å bruke stoffer og kjemikalier som ikke er giftige, men det er viktig å sikre at folk skal slippe å bli eksponert for dem i sin hverdag. Og der er vi ikke i dag, som mange har sagt her i salen før meg.

Representanten Rasmus Hansson refererte til førindustriell tid, og på dette punktet er jeg enig med dem som sier at det var bedre i gamle dager.

Representanten Nikolai Astrup refererte til undersøkelsen som Forbrukerrådet og NILU gjorde på to barnerom – på Nikolai Astrups og på mitt – og i en barnehage i 2013. Den påviste mange kreftframkallende og hormonforstyrrende kjemikalier. Faktisk avdekket denne undersø-

kelsen flere hundre kjemikalier på barnerommene, og av dem var mange skadelige. Det er ingen foreldre som ønsker å utsette ungene sine for dette, og vi må beskytte folk mot miljøgiftene.

Når vi kjøper mat på butikken, vet vi at det er veldig strenge krav til hvordan maten er produsert, og til hvordan den skal merkes. Det er også et omfattende tilsyn med mat, men på en rekke andre hverdagsprodukter som vi bruker, blir vi forbrukere i mye større grad overlatt helt til oss selv når vi står der ved butikkhyllen, enten vi skal kjøpe leker eller solkrem. Derfor er det veldig bra at det er så bred tverrpolitisk enighet om at denne handlingsplanen skal lages, og at det også er enighet om mange av tiltakene.

Jeg vil likevel understreke betydningen av forslag nr. 1, som handler om å styrke Forbrukerrådet. De har på en veldig effektiv måte satt dette temaet på dagsordenen i media og laget apper som bidrar til at mange produsenter nå f.eks. merker produktene sine med parabener, noe som f.eks. har gjort at min frisør kutter ut sjampo som inneholder parabener. Derfor mener jeg at det vil være veldig viktig å styrke Forbrukerrådet i det videre arbeidet.

Når det gjelder innsamling av legemidler, skal jeg kanskje ikke gjøre det til den store saken i dag, jeg håper vi får komme tilbake til det. Der jeg bor, er det 12 mil til nærmeste apotek, og da framstår ikke den ordningen vi har i dag, som veldig tilgjengelig.

Replikordskiftet viser også betydningen av at Norge skal være en pådriver internasjonalt, og da kan kanskje slagordet være: Forbrukere i alle land, foren eder!

Sonja Mandt (A) [16:17:12]: Dette er en god dag for barna og for framtida, for når vi nå får en handlingsplan for en giftfri hverdag, er jeg veldig fornøyd. Som medforslagsstiller har jeg vært spent på om dette var mulig.

Det er grunn til å være bekymret for det store omfanget av miljøgifter som finnes i produkter som vi omgir oss med, gifter som påvirker helsen og miljøet – i klær, leketøy og kosmetikk, ja i nesten alt vi har rundt oss.

Det er vanskelig for oss forbrukere å vite hva vi skal velge eller velge bort, uten at det blir satt strengere krav til produsenten. Så lenge produsentene ikke blir stilt krav til, fortsetter de å produsere farlige varer.

Både Sverige og Danmark har sine handlingsplaner, og det er bra at Norge følger på. Planen må være konkret, den må forplikte, og den må være til nytte for forbrukerne. Handlingsplanen vil påvirke produsentene jeg snakker om, til å fjerne de farlige stoffene.

Vi har i dag en frivillig merking av produkter, som Svanemerket er i nordisk samarbeid. Det er bra. Det er et innarbeidet merke som folk stoler på, og det bør videreutvikles og foredles. Svanemerkets krav er strengere enn myndighetenes, og de miljøkravene bør også kunne stilles når det gjelder offentlige innkjøp.

Jeg håper at flere stemmer for å inkludere innsamling av ubrukte legemidler, for det er viktig. Dette er giftstoffer som er farlige, og dette kan også være et tiltak mot antibiotikaresistens. Vi vet dessverre at mange hiver legemidler i vasken eller i søpla. Selv med gode ordninger er det bra med planer.

Som forbrukere er vi avhengige av løsninger som er enkle å bruke, og jeg vil rose hormonsjekk-appen fra Forbrukerrådet, som gir svar om innhold som påvirker hormonene våre. Det er veldig bra.

Forbrukerrådet i Danmark har sin app – «Tjek Kemi-en». Den hjelper forbrukerne med å finne ut av innholdet i produkter, som f.eks. leketøy til barn. Dersom ikke produktet finnes i basen, kan en be om å få opplysninger og på den måten presse produsentene. Stadig flere produkter er i basen, og det er noe vi med felles nordisk innsats kan gjøre enda mer av.

Forbrukerorganisasjonene i Norden må, som statsråden sier, samarbeide, og jeg vet at danske Tænk allerede har sine prosjekter som de ønsker å samarbeide om for å påvirke både nasjonale parlamentarikere og EU-parlamentet, og danne nettverk med forskere og embetsverk.

Skal våre ambisjoner om å fase ut gift og hormonforstyrrende stoffer lykkes, kreves det en felles europeisk innsats. Gjennom en handlingsplan, tilgjengelige moderne verktøy, krav om mer giftfrie produkter og mer oppmerksomhet vil forbrukerne kunne få en mer giftfri hverdag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [16:20:11]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad og Geir Pollestad om erstatningsvern for næringsutøvere innenfor yngleområdet for rovdyr (Innst. 141 S (2014–2015), jf. Dokument 8:1 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Odd Henriksen (H) [16:21:06]: Jeg skal legge fram innstillingen på vegne av saksordføreren.

I denne saken er det en delt komité med et stort flertall og et mindretall. Først tenkte jeg å gå igjennom det vi er enige om, for deretter å fremme flertallets syn i saken. Jeg regner med at mindretallet grundig vil gå igjennom sitt syn på saken.

Komiteen ønsker å vise til den todelte målsettingen som følger av rovviltforliket. Rovdyrforvaltningen baserer seg på en politikk der hensynet til å sikre overlevelse til alle de store rovviltartene i norsk natur må kombineres med en forvaltning som totalt sett bidrar til å dempe konfliktene og motvirke utrygghet innenfor den todelte målsettingen. Forliket sier også at all forvaltning av rovdyr skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap, og det skal leg-

ges vekt på regional forvaltning, respekt for eiendomsretten og enkeltmenneskers og lokalsamfunns livskvalitet.

Komiteen er av den oppfatning at privat eiendomsrett er viktig for å sikre en god forvaltning av naturressursene, og at private grunneiere har en særlig interesse av å drive sin eiendom i et langsiktig perspektiv.

Så kommer vi til der vi skiller lag. Komiteens flertall viser til svarbrev fra klima- og miljøminister Tine Sundtoft. Her redegjøres det for de erstatnings-, kompensasjons- og tilskuddsordningene som beitenæringen har tilgang til. Dette er

- erstatning for beitedyr tatt av rovvilt
- tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader
- tilskudd til driftsomstilling grunnet rovvilt
- kompensasjon for beiterestriksjoner

Flertallet i komiteen mener at det i dag er gode økonomiske ordninger for eiere av beitedyr som blir berørt av rovvilt. Gode ordninger er viktig for å sikre en livskraftig beitenæring.

Flertallet i komiteen viser til representantforslag 8:1 S for 2014–2015, hvor en fremmer et forslag om å endre erstatningsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 19, slik at den blir likelydende med lovens § 50, som omhandler erstatning i verneområder. Flertallet vil påpeke at § 50 er et unntak blant de regler som ellers gjelder for statens erstatningsplikt, og at det finnes en rekke økonomiske ordninger for dyreeiere innenfor og utenfor rovviltprioriterte områder.

Flertallet vil derfor ikke anbefale forslaget framsatt i Dokument 8:1 S.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [16:23:57]: Jeg må tilstå at da dette forslaget kom på bordet, tenkte jeg at dette er et forslag som jeg må gå litt dypere inn i når det gjelder problematikken, for det er klart at de områdene man her snakker om, har en særegen utfordring. Men det at jeg ønsket å sette meg inn i saken, gjorde også at jeg faktisk satte meg inn i hva regjeringen har fått til av tiltak siden den tiltrådte. Vi ser at antallet omsøkte erstatninger når det gjelder rovdyrskader, bare fra 2013 til 2014 ble redusert med ca. 25 pst. Det er i dag en veldig god dialog mellom departement og regionale rovviltnevnder, den er langt bedre i dag enn hva den var. Vi ser at når det gjelder nær sagt alle saker om uttak av rovdyr som rovviltnevndene har anket, har alle anker, unntatt én, gått igjennom i departementet, og rovviltnevnda har fått viljen sin. Det er en veldig viktig årsak til at antallet omsøkte erstatninger har gått ned med 25 pst. Da er det slik at denne regjeringen har stått for et arbeid og fått redusert erstatningen med bakgrunn i rovdyr vesentlig. Når man da i tillegg ønsker at man skal ha spesielle ordninger, har det i sum for meg personlig blitt slik at man egentlig ønsker altfor mye. Man kan gjerne si det slik at dagens regjering har nådd igjennom der den forrige feilet.

Går vi inn og ser på hva man faktisk utbetaler, er det slik at for 2015 ligger det inne 150 mill. kr til erstatning for beitedyr tatt av rovdyr. Det er 75 mill. kr relatert til tamrein, og det er omtrent 75 mill. kr relatert til husdyr. Så kan man gå inn og se at det er utbetalt 44 mill. kr til

forebyggende og konfliktdependende tiltak, og i tillegg har regjeringen gått inn og økt omstillingsmidlene. Da må jeg si at min konklusjon er lik saksordførerens konklusjon. Vi har faktisk gjort en veldig god jobb på området, og dette er egentlig å be om å få i både pose og sekk.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:27:35]: Det grunnleggende i rovviltforvaltninga er prinsippet om den todelt målsettinga. Det innebærer at hensynet til å sikre overlevelse for alle de store rovviltartene i norsk natur må kombineres med en forvaltning som totalt sett bidrar til å dempe konfliktene og motvirke utrygghet.

Det er ikke vanskelig å innrømme at todelt målsetting, som ligger til grunn for forliket, er krevende. Jeg forstår fortvilelsen til både landbruket og reindriftsnæringa over angrep på beitedyr fra rovdyr. Den må vi ta på alvor.

Derfor er det avgjørende for Kristelig Folkeparti å styrke tiltroa til rovdyrforvaltninga, bl.a. gjennom effektivt uttak av skadegjørende dyr og ved å sikre at bestandene ikke vokser utover de fastsatte bestandsmålene. Derfor er det også viktig med gode erstatningsordninger.

Vi mener vi i dag har gode økonomiske ordninger for eiere av beitedyr som blir berørt av rovvilt, og vi støtter ikke dette forslaget. Samtidig vil jeg legge til at vi må være fleksible og klare til å justere disse ordningene dersom de ikke fanger opp det de er ment å gjøre.

Rovdyrforvaltninga handler i bunn og grunn om forvalteransvaret og sikring av levedyktige bestander på den ene sida og hensynet til enkeltmenneskets trygghet og til landbruks- og reindriftsnæringa på den andre sida.

Forvalteransvaret er grunntanken i kristeligdemokratisk miljøpolitikk, og målet med all politikk skal være å løse dagens utfordringer uten at det går på bekostning av framtidige generasjoners mulighet til å oppfylle sine behov. Derfor skal vi forvalte jorda på en best mulig måte og sørge for en bærekraftig utvikling. Dette omfatter bl.a. å ta ansvar for det biologiske mangfoldet.

Derfor er det helt avgjørende for Kristelig Folkeparti at de fire store rovdyrartene, bjørn, ulv, jerv og gaupe, forvaltes slik at vi tar vår del av ansvaret for å sikre levedyktige bestander av disse. Rovdyrforvaltninga skal være kunnskapsbasert. Samtidig skal den ivareta enkeltmenneskets og lokalsamfunnets livskvalitet. Følelsen av utrygghet i enkelte områder må tas på alvor.

Marit Arnstad (Sp) [16:30:26]: I forslaget bes det om at regjeringen endrer erstatningsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 19, slik at den blir likelydende med § 50 i samme lov. Det ville ha gitt husdyrholderne i yngleområdet for rovdyr full erstatning for deres økonomiske tap ved beitenekt, ved tap av næringsgrunnlag dersom husdyrholdet må oppgis, eller når det pålegges å utføre omfattende forebyggende tiltak. Det kan gjennomføres ved at staten erstatter husdyrholderens økonomiske tap ved å måtte oppgi dyreholdet, alternativt at alle ekstrakostnader ved å fortsette dyreholdet blir dekt.

Det er nå engang slik at for å skape aksept og forståelse for etablering av rovviltbestander og samtidig redusere konfliktnivået vil det være avgjørende at en viderefører

prinsippet om at den enkelte borger ikke skal lide økonomisk tap og måtte avstå sitt næringsgrunnlag uten at det erstattes. I Høyesteretts avgjørelse, referert i Norsk Retstidende 2006, side 1105, Rendals-dommen, sies det i avsnitt 34:

«Vår rovdyrpolitikk bygger på den oppfatning at den enkelte borger ikke skal påføres omkostninger ved påført skade eller tiltak for å forebygge skade.»

Med andre ord er det altså storsamfunnet som må bære de økonomiske konsekvensene av statens rovdyrpolitikk, ikke den enkelte husdyrholder. Men dagens situasjon er at husdyrholderne innenfor yngleområdet for rovdyr bare får erstattet tapet av dyrets verdi med direkte følgeskader. Det er det som ligger i naturmangfoldloven § 19 med tilhørende forskrifter. Det står i motsetning til husdyrholderne med beiterettigheter innenfor områder som er avsatt til nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat eller annet. Der er erstatningsregimet et annet. Der fungerer naturmangfoldloven § 50, og den bestemmelsen sier at husdyrholderne får erstattet sitt økonomiske tap «når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk». Husdyrholderne med beiterettigheter i verneområder har altså et sterkere erstatningsrettslig vern enn tilsvarende dyreholdere med beiterettigheter i yngleområdet for rovdyr. Det er ikke egnet til å vekke tillit. Senterpartiets ønske er at de to gruppene prinsipielt og rettslig sett likestilles. Det er ingen grunn til å skille mellom det erstatningsrettslige vernet for husdyrholderne med beiterettigheter eller eiendomsrett innenfor yngleområdet for rovdyr og husdyrholderne med beiterettigheter og eiendomsrett innenfor naturvernområder. Rovdyrproblemet har i mange tilfeller en større økonomisk konsekvens for grunneiere og rettighetshavere innenfor yngleområdet for rovdyr enn for grunneiere med vern etter naturmangfoldloven § 50.

Husdyrholderne med beiterett og eiendomsrett innenfor yngleområdet for rovdyr må tåle rådighetsbegrensninger på grunn av storsamfunnets krav og behov, og de tåler begrensninger som i alle fall er på lik linje med det husdyrholderne som berøres av vern etter § 50, gjør. Senterpartiet mener altså at erstatningsregimet ikke er forenlig med prinsippene om beskyttelse av privat eiendomsrett og de erstatningsrettslige prinsippene som ble lagt til grunn for sammenlignbare rådighetsinnskrenkninger for dem som har fått innskrenkninger på grunn av naturvern og verneområder. Vi mener også at erstatningsregimet ikke er forenlig med de prinsippene som ble lagt til grunn i Rendalsdommen.

Rovviltforliket viser vi jo alle sammen til og bruker. I rovviltforliket heter det også at beite er en positiv ting:

«Dyr på utmarksbeite har mange positive kvaliteter, og det er viktig å sikre levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt.»

Men det som er i ferd med å skje, er at man ikke lenger klarer det i yngleområdene for rovdyr. Forlikspartene viser stadig til at den todelt målsettingen ligger fast, men det er snart bare som et munnehell å regne når det gjelder beitemuligheten og beiterettighetene. Så fastslår vi også i rovviltforliket:

«Det legges til grunn at rovdyrforvaltningen utøves

på en slik måte at det ikke er behov for beitenekt etter dyrevelferdsloven (...). Ved vedtak om beiterestriksjoner grunnet rovvilt skal dyreeier ha rett til full økonomisk kompensasjon etter nærmere regler. Kompensasjonen skal gis fra dag én.»

Vi oppfyller ikke den todelte målsettingen i dag. Vi oppfyller ikke den todelte målsettingen når vi i realiteten ser at en rekke områder blir utilgjengelige for beiting. Derfor er det sørgelig at noen ikke er villige til å gå inn i diskusjonen og verken forholde seg til eller erkjenne den problemstillingen som ligger i forslaget fra Senterpartiet.

Med det tar jeg opp forslag nr. 1 i innstillingen.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [16:35:49] (komiteens leder): De store rovdynere har en naturlig plass i norsk natur. Så sent som på søndag hadde jeg selv gleden av å være i Østmarka og for første gang få se ulvespor. De tre som er i Østmarka, er der fortsatt. Det er riktignok én som man ikke vet hvor er, men det er tre som er der fortsatt. Det var en stor opplevelse.

Det er viktig at rovdyrforvaltningen er vitenskapelig basert i Norge. Samtidig har vi et rovdyrforlik, som på mange måter er et politisk kunstverk. Det er viktig for Venstre at vi holder fast ved rovdyrforliket og den todelte målsettingen som også ligger der, og at vi skal sikre overlevelse av alle de store rovviltartene. Det er også viktig at vi klarer å opprettholde de bestandsmålene som ligger i rovdyrforliket. Det er ikke noe maksimum, det er vel mer et minimum av der man skal være i en slags balanse mellom de målsettingene som er der. Rovdyrforliket er jo et politisk dokument og vedtak, men allikevel: Det er det vi har, og det er viktig at vi viderefører og holder fast ved den enigheten som ligger der.

Så er det viktig å dempe konfliktene med landbruksinteresser og dempe også den utryggheten som måtte være på grunn av tilstedeværelsen av store rovdyr.

Nå har statsråden overfor komiteen gjort greie for de erstatnings-, kompensasjons- og tilskuddsordningene som gjelder for næringen. Vi er enig med statsråden i at det egentlig er ganske gode økonomiske ordninger, men vil gjerne også legge til at Venstre er villig til å se på om det er riktig å ha flere forebyggende støtteordninger, nettopp for å dempe konflikten ytterligere, og vi bør se på om en kan få flere tiltak, men vi mener at dette må ses i en større helhet som omfatter mer enn bare erstatningsbestemmelsene.

Det er en kjensgjerning at det er om lag 125 000 sauer som dør på beite i løpet av en sesong. Omtrent en fjerdedel av disse får man erstatning for på grunn av rovdyr. Jeg mener at det er absolutt dyreværnhensyn, både for dem som dør på beite, og for dem som tas av rovdyr, å se på om vi kan lage støtteordninger som i større grad ivaretar forebyggende tiltak som går inn på det som er mer risikobaserte erstatningsordninger, for å få et bedre resultat enn det vi klarer i dag.

Rasmus Hansson (MDG) [16:39:31]: Næringer som bruker natur, vil ha kostnader forbundet med bruken. Det er ikke mer oppsiktsvekkende enn at andre næringer har kostnader forbundet med andre rammevilkår. Det er i utgangspunktet ikke statens oppgave å dekke sånne kostnader, og staten gjør det da også bare i begrenset grad.

Sau på utmarksbeite er en verdifull norsk næring fordi den utnytter beitet som andre driftsformer ikke kan utnytte, og bidrar til å opprettholde en bredere landbruksstruktur og en mer spredt bosetting enn vi ellers ville hatt. Sauenæringen bør derfor fortsatt få omfattende offentlig støtte.

Når sau slippes på utmarksbeite, vet vi at mange dyr vil dø. Det er strid om tallene, men det er liten tvil om at minst halvparten dør av å spise giftige planter, gå seg fast, brette beinet og mye annet. For dette tapet utbetales det ingen erstatning, fordi det regnes som saueeiers ansvar at hun/han slipper dyrene sine i områder med naturlige faremomenter.

Unntaket er de store erstatningene som utbetales på grunn av den delen av norsk natur som heter rovdyr. Rovdyr har alltid vært en del av norsk natur og skal forbli det i framtida. Prinsipielt er det ikke større grunn til å utbetale erstatning for at en sau dør på grunn av arten ulv, enn det er at den dør på grunn av arten rome, flått eller rødrev.

Det er likevel bred enighet om å opprettholde rovdyrskadeerstatningene til sauenæringen, av mange gode grunner. Men det er viktig å ha klart for seg at en så stor og så spesiell erstatningsordning krever legitimitet og støtte i opinionen. Derfor er det viktig å sikre at denne støtten består, og være kritisk til forslag som kan undergrave støtten.

Senterpartiets forslag om et nytt erstatningsvern for næringsutøvere innenfor yngleområdet for rovdyr vil etter De grønnes mening nettopp kunne bidra til å undergrave den offentlige støtten i opinionen for rovdyrskadeerstatningene. Forslaget ville, om det ble vedtatt, etter vår mening være å gjøre sauenæringen bokstavelig talt en bjørnetjeneste. Derfor støtter vi ikke dette forslaget.

Forslaget går ut på å gi sauebønder i rovdyrrområder erstatning hvis de legger ned driften under henvisning til rovdyrproblemer. Dette vil rett og slett ikke bli forstått i 2015, og enda mindre i 2030, når Norge har beveget seg lenger i retning av et bærekraftig samfunn. Støtte til faktisk å drive næring i naturen med de problemene det innebærer, er forståelig. Støtte for å velge ikke å drive næring i områder som ganske enkelt består av norsk natur, er ikke rimelig og vil ikke bli forstått.

Det er i dag ti år siden Stortinget vedtok en delvis omlegging til en risikobasert erstatningsordning i rovviltforliket fra 2004. Forliket konkluderte bl.a. med at en betydelig del av erstatningene skal gå gjennom forhåndsbetaling som incentiv til iverksettelse av forebyggende tiltak. Denne planen ble imidlertid dessverre skrinlagt i den første Soria Moria-erklæringen. Derfor har De grønne i dag foreslått en omlegging av erstatningsmidlene fra å erstatte husdyr etter at de har blitt drept av rovdyr, til å utbetale støtte i samme størrelsesorden som faste «risikobaserte» tilskudd basert på rovdyr tetthet og erfart tapsrisiko – altså samme utbetaling til brukerne, men basert på både levende

sau og levende rovdyr. En slik ordning vil legge til grunn det faktum at rovdyr i naturen er et av rammevilkårene for sauedrift, og den vil gi et sterkere incentiv til løsninger.

Samtidig er det, uansett hvilken erstatningsordning vi velger, også nødvendig å begrense mest mulig usikkerhet om grunnlaget for erstatningsutbetalinger. I fjor høst slo en undersøkelse fra Norsk institutt for naturforskning fast at det utbetales erstatning for tap av sau til gaupe for betydelig flere sau enn gaupa faktisk tar. Dette gir næring til en allerede betydelig usikkerhet om presisjonen i rovdyrskadeerstatningene, også når det gjelder andre rovdyrarter. De grønne har derfor også fremmet forslag i dag om at gaupeundersøkelsen fra Norsk institutt for naturforskning i fjor følges opp med tilsvarende undersøkelser om tap av sau til alle fredede rovviltarter.

Jeg tar med dette opp de to forslagene som Miljøpartiet De Grønne har fremmet i denne innstillingen.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Tine Sundtoft [16:44:43]: Den private eiendomsretten er en viktig verdi i det norske samfunn. Det er sentralt for denne regjeringen å sikre grunneiernes rettigheter, og at det legges til rette for utmarksbaserte næringer. Rovviltfeltet er et område hvor det er innført en rekke gunstige ordninger for eiere av beitedyr som blir berørt av rovvilt, og dette er i samsvar med rovviltforliket.

Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt sikrer dyreeiere full erstatning for skader på husdyr og tamrein. Tilskudd til forebyggende tiltak brukes for å hindre at rovvilt gjør skade på beitedyr. Midler til konfliktdempende tiltak skal begrense ulemper grunnet rovvilt for lokalsamfunn og andre grupper. Tilskudd til omstilling til annen drift i landbruket er en frivillig ordning som gis til brukere som har hatt årvisse betydelige tap til rovvilt. Kompensasjon gis også til dyreeiere som får restriksjoner i bruk av utmarksbeite på grunn av rovvilt. Disse ordningene er primært etablert for å sikre en levedyktig beitenæring i Norge. Over Klima- og miljødepartementets budsjett er det i 2015 satt av ca. 225 mill. kr til dette. Dette viser at vi i dag har gode økonomiske ordninger for eiere av beitedyr som blir berørt av rovvilt. Jeg kan derfor ikke se at det er behov for å innføre ytterligere ordninger. Jeg er derfor glad for at et bredt flertall i komiteen deler regjeringens vurdering i denne saken, og at man ser det som avgjørende med gode ordninger for å sikre en livskraftig beitenæring.

I tråd med rovviltforliket fører denne regjeringen en tydeligere soneforvaltning i rovviltpolitikken. Det er nødvendig for å ivareta den todelte målsettingen om å ha både rovvilt og beitedyr i Norge. I fjor vår sendte derfor landbruks- og matministeren og jeg ut et brev der vi ba rovvilt-nemndene om å følge opp dette i sine forvaltningsplaner.

Det er viktig at områdene som settes av til henholdsvis rovvilt og beitedyr, er store nok. Videre er det viktig at nemndene samarbeider om soneinndelinger i sine områder. Der det er naturlig, bør det legges opp til at flere rovviltarter kan leve innenfor de samme områdene, noe som kan føre til at færre dyreeiere blir berørt av rovvilt. Gjen-

nom arealdifferensiering skapes det større grad av forutsigbarhet både for beitenæringen og i oppnåelse av bestandsmålene for rovvilt. Dette vil på sikt føre til lavere tap og mindre konflikter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rasmus Hansson (MDG) [16:48:06]: Uansett hva man synes om rovdyr, er det antakelig enighet om at det er godt å ha et mest mulig sikkert faktagrunnlag om konflikten mellom sau og rovdyr og om hvor store tapene er til de forskjellige rovdyrartene. Som nevnt, og som kjent, ble det i fjor utgitt en rapport som mente å påvise at det utbetales erstatning for mye flere sau tapt til gaupe enn det faktiske tallet er. Dette skaper en type usikkerhet som verken sauenæringen eller naturverninteresser kan ha glede av, og Miljøpartiet De Grønne har derfor foreslått at vi får flere slike undersøkelser også når det gjelder andre rovdyr.

Vil miljøministeren ta initiativ til at vi får tilsvarende undersøkelser også for jerv, ulv og bjørn?

Statsråd Tine Sundtoft [16:49:04]: Jeg tror det alltid er behov for mer kunnskap på et felt hvor man har så motstridende interesser, så vi ønsker å få på plass mer kunnskap om tema for hvorfor det er så mange dyr som blir tatt av rovvilt. Klima- og miljødepartementet setter derfor sammen med Landbruks- og matdepartementet i gang et prosjekt som skal se nærmere på tapsårsaker i husdyrnæringen, og vi har satt av 1,5 mill. kr til det i 2015, så vi ønsker å få tak i mer kunnskap innenfor dette området.

Rasmus Hansson (MDG) [16:49:53]: Takk for svaret fra statsråden. Det er et lite skritt i riktig retning. Samtidig vil alle med en viss innsikt i hva det koster å drive feltundersøkelser i Norge i dag, vite at 1,5 mill. kr ikke vil gi oss et godt og sikkert faktagrunnlag for å avklare bedre hva som er realitetene rundt tap av sau til de forskjellige rovdyrartene.

Kan vi forvente at den innsatsen som miljøvernministeren og landbruksministeren nå varsler, vil bli trappet opp til et nivå hvor vi faktisk får gode, nye datagrunnlag for reell tapsrate for alle de fire store rovdyrene?

Statsråd Tine Sundtoft [16:50:42]: Vi ønsker mer kunnskap. Nå har vi i hvert fall satt av 1,5 mill. kr i år for å komme i gang med prosjekter for å se nærmere på tapsårsaker i husdyrnæringen. Det er et signal om at vi ønsker mer kunnskap innenfor dette området, og som jeg sa i mitt forrige svar, et område hvor du har to så motstridende interesser. Så det å vite mer om hva som er tapsårsakene i husdyrnæringen, er fornuftig, og kan også være med på å dempe konfliktene når vi vet noe mer. Nå setter vi av det i 2015, og så kommer vi i gang med det prosjektet.

Marit Arnstad (Sp) [16:51:32]: Dette handler ikke om forebyggende tiltak. Dette handler ikke om antall sau som blir skadet over et år, eller som blir drept i løpet av et år. Dette handler om erstatningsrett. Dette handler om prinsipielle likheter eller forskjeller på tap av næringsgrunn-

lag for utøvere innenfor landbruket. Hvis du i dag taper næringsgrunnlaget ditt som følge av naturvern, får du full erstatning etter § 50 i naturmangfoldloven. Hvis du taper næringsgrunnlaget ditt som følge av at du er innenfor yngleområdet for rovdyr, der soneinndelingen nå blir praktisert strengt, får du ikke den samme typen erstatning. Da får du langt mindre erstatning.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvilken prinsipiell forskjell er det egentlig på tap av næringsgrunnlag som følge av yngleområde for rovdyr og tap av næringsgrunnlag som følge av naturvern?

Statsråd Tine Sundtoft [16:52:31]: Erstatning når det gjelder områdevern i naturmangfoldloven, er en unik ordning. Denne ordningen er et unntak fra de regler som ellers gjelder for statens erstatningsplikt ved rådhetsreguleringer. Vi ønsker å beholde den som en unik ordning, men innenfor dette området er det viktig at vi har gode økonomiske ordninger for eiere av beitedyr som blir skadet eller drept av rovvilt. Når jeg sier at det i 2015 er satt av 225 mill. kr til ordninger for dyreeiere som berøres negativt av rovvilt, er det et betydelig beløp. Så jeg mener at vi ivaretar erstatningen. Men vi ønsker ikke å endre naturmangfoldloven.

Marit Arnstad (Sp) [16:53:22]: La meg da få lov til å formulere replikken på en litt annen måte. Altså: Vi snakker ikke her om erstatning for noen tap man har hatt i løpet av et år. Vi snakker om tap av næringsgrunnlag og at man ikke lenger kan drive med sau på beite i yngleområdet for rovdyr – altså tap av næringsgrunnlag. Når statsråden her sier at naturmangfoldloven § 50 er en unik regel, må jeg spørre: Hva er forskjellen for den enkelte bruker om en taper næringsgrunnlaget sitt etter naturmangfoldloven § 50 – altså naturvern – eller om en taper fordi en er innenfor yngleområdet for rovdyr? Er ikke konsekvensen for den enkelte private eiendomsbruker akkurat den samme?

Statsråd Tine Sundtoft [16:54:06]: Men ingen vil miste beiteretten selv om det er rovvilt i det aktuelle området. Det er her vi har økonomiske støtteordninger til eiere av beitedyr og andre som blir berørt av rovvilt. Vi har til sammen 225 mill. kr i 2015. Vi har også støtteordninger til omstilling til annen drift i landbruket dersom dyreeier ønsker det. Til det formålet er det øremerket 7 mill. kr i 2015. Så jeg mener at vi i dag har gode økonomiske ordninger som ivaretar dem som enten vil gjøre noe annet, eller dem som blir berørt av det. Erstatning ved områdevern etter naturmangfoldloven er en unik ordning. Dette er noe annet, men jeg synes vi har økonomiske virkemidler til å ivareta dette.

Marit Arnstad (Sp) [16:54:54]: Jeg må nok gjenta spørsmålet, for det som skjer nå innenfor yngleområdet for rovdyr, er nettopp at en rekke brukere ikke lenger kan utnytte beiteområdene sine. De kan ikke drive næringsvirksomhet på de områdene lenger, på grunn av rovdyrproblematikk. Beiteområdene er i ferd med å bli avviklet. Da snakker vi ikke om forebyggende tiltak lenger, da snakker

vi om tap av næringsgrunnlag. Mitt spørsmål til statsråden, som jeg håper jeg kan få et svar på, er: Hvilken forskjell gjør det for den enkelte næringsutøver om en taper det næringsgrunnlaget som følge av vern på grunn av naturvern, eller om en taper det på grunn av at en er innenfor yngleområdet for rovdyr?

Statsråd Tine Sundtoft [16:55:41]: Vi har den paragrafen i naturmangfoldloven, som er en unik ordning, og så har vi andre ordninger som ivaretar behovet ved erstatningsplikt ved rovdyrreguleringer. Hvis en er innenfor et prioritert rovviltområde, er det mulighet for å få støtte til omstilling og også andre økonomiske virkemidler. Men den paragrafen som representanten Arnstad henviser til, er en unik ordning. Dette blir ivare tatt gjennom andre ordninger.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Gunnar Gundersen (H) [16:56:30]: Jeg vet ikke om det er noen trøst for Arnstad, men jeg vil opplyse om at saken ikke er tilstrekkelig behandlet i Høyres gruppe. Det har sammenheng med at tidligere saksordfører er sykmeldt, og det er blitt litt kluss i vekslingsene.

Jeg har stor sympati for forslagen. Her må man skille mellom det som er årlige tap, og erstatninger for årlige tap – jeg tror komiteen har helt rett i at vi dekker det – og det vi her snakker om: når næringsgrunnlag, livskvalitet, jaktinteresser og utmarksinteresser blir fortrent.

Jeg synes det er litt alvorlig når man sier at det ikke går rettigheter tapt. Vi fra hedmarksbenken var hos Fylkesmannen i Hedmark 5. januar i år. Vi fikk veldig klar dokumentasjon på at det nå er nærmest perfekt samsvar mellom det som er ulvesonen, og det som er ikke tilgjengelige arealer for utmarksbruk lenger. Det finnes ikke beitedyr. Da er det jo åpenbart at tapstallene går ned. For dem som virkelig er berørt, er det som å kaste blå i øynene på dem å bruke som argument at nå går tapsstatistikken ned. Det betyr rett og slett at interessen er fortrent. Det må vi ta på alvor, for der ligger også konflikten. Vi har en sonopolitikk, og det gjør det enda verre, for det gjør faktisk at noen sitter og dekker kostnadene for det store flertall, og det store flertall lytter ikke engang.

Jeg synes det er ganske alvorlig at det var Fylkesmannen i Hedmark som presenterte disse tallene. De er fullt tilgjengelige for hele byråkratiet, for alle politikere, og man lytter ikke til konflikten. Jeg bor i dette området selv. Man har en følelse av at man blir overkjørt. Det er en helt annen diskusjon om vi skal ha rovvilt eller ikke, dette dreier seg om hvordan vi behandler de menneskene som faktisk bærer kostnaden. Jeg må si at jeg er sjokkert over debatten når folk sier at man har satt seg inn i det, og så har man ikke klart å registrere at det faktisk er kjernen i konflikten!

Jeg varsler at dette ikke er tilstrekkelig behandlet, det har med sykdom å gjøre. Jeg bebreider ingen for det, men jeg kommer fortsatt til å slåss for at de som faktisk bærer kostnaden, og de som blir fortrent fra sine

rettigheter, skal få en skikkelig behandling av samfunnet.

Marit Arnstad (Sp) [16:59:46]: Nå kunne jeg sjølsagt kommet med noen enkle retoriske øvelser til representanten Gundersen og Høyre, men det skal jeg ikke gjøre. Jeg skal si at jeg setter pris på at representanten Gundersen går opp og sier det han sier, og jeg håper at det snart betyr at energi- og miljøkomiteen og partiene i Stortinget kan begynne å forholde seg til disse problemstillingene i stedet for å prøve å latterliggjøre Senterpartiet hver gang vi tar dette opp.

Det er det samme som skjer i mitt fylke. I Lierne kommune kan man snakke om årlige tap og forebygging, men det er ikke noen utmarksbeiter igjen, fordi bøndene i Lierne har allerede tatt kostnaden på vegne av storsamfunnet og avvirket beitebruken i Lierne. Slik er det i Lierne, og slik er det i Hedmark, og det er snart en problemstilling vi må ta alvorlig.

Sjølsagt er det kostnader med å drive en næring, som representanten Rasmus Hansson var innom, men det jeg stiller spørsmål om, er ikke det. Det er egentlig heller ikke årlige tap, slik det ble sagt av representanten Gundersen, men det er hvorfor man har denne forskjellsbehandlingen i erstatningsbestemmelser når det gjelder tap av næringsgrunnlag – for det er det vi nå ser foregå utover i yngleområdene for rovdyr. Jeg mener at skal rovdyrpolitikken ha noen form for legitimitet, må det spørsmålet før eller siden adresseres.

Jeg hører representanten Hansson si at vi betaler dem for å legge ned. Nei, de taper sitt næringsgrunnlag. Det er ikke mulig å drive beitebruk i disse områdene lenger, og det kan ikke være slik at storsamfunnet skal tvinge sauebøndene til å fortsette med store tap hvert år, eller at de skal være nødt til å legge ned arbeidsplassen sin og næringsgrunnlaget sitt og dermed forringe den private eiendomsretten uten at samfunnet erstatter dem for det. Slik kan det ikke være. Jeg synes at den bestemmelsen man har i naturmangfoldloven § 50 om verneområder, er fornuftig, men det er helt uforståelig at noen fikk den igjennom som en særbestemmelse for verneområder, men at den ikke skal gjelde tap av næringsgrunnlag også for det som angår yngleområdene for rovdyr.

Senterpartiet får ikke flertall for denne saken i dag, men jeg håper at Stortinget vil komme tilbake til denne meget viktige og avgjørende diskusjonen for veldig mange enkeltmennesker i dette landet.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Gunnar Gundersen (H) [17:02:25]: Det var bare en ting jeg glemte å si, og det var at jeg ikke stemmer for forslaget. Det kommer av at dette er et forslag som absolutt bør utredes, og jeg mener det hører hjemme sammen med evalueringen av ulvesonen og av bestandsmål.

Det er et faktum at ulv er såpass ekskluderende for all bruk av utmark at annen næringsvirksomhet blir fortrent. Jeg vil innstendig oppfordre til at man tar dette på alvor.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [17:03:04]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Audun Lysbakken om å følge opp anbefalinger for å nå Norges klimamål i 2020 (Innst. 147 S (2014–2015), jf. Dokument 8:10 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Nikolai Astrup (H) [17:04:15] (ordfører for saken): Det er bred enighet i komiteen om at hovedprinsippene i norsk klimapolitikk frem mot 2020 skal bygge på enigheten fra klimaforliket i 2012. Det gir forutsigbarhet for folk flest og for beslutningstakere i næringslivet, industrien og offentlig sektor.

Det er enighet i komiteen om at vi må føre en ambisiøs nasjonal klimapolitikk som fører til en langsiktig omstilling til et lavutslippssamfunn innen 2050. Norge har som et av de rikeste land i verden en unik mulighet til å vise at det er mulig å kombinere høy levestandard med lave utslipp. Samtidig må en ambisiøs politikk nasjonalt være fornuftig i en global sammenheng. Det overordnede målet er å redusere de samlede globale utslipp av klimagasser. Dette innebærer at det må tas hensyn til konsekvensene av kvotesystemet, faren for karbonlekkasje og til industriens konkurransevne når politikken utformes. Dette gir føringer for virkemiddelbruken for å redusere nasjonale utslipp frem mot både 2020, 2030 og 2050. Det er gledelig at en samlet komité står bak dette synet.

Det er nødvendig å forsterke klimaforliket gjennom nye tiltak dersom vi skal klare å redusere utslippene i Norge. Regjeringen og samarbeidspartiene har allerede gjennomført svært mange tiltak som vil gi reduserte utslipp. I transportsektoren er det tatt en rekke grep for å fremskynde omstillingen. I 2015 økes omsetningen av biodrivstoff fra 3,5 pst. til 5,5 pst. Dette tiltaket alene vil redusere utslippene med minimum 130 000 tonn CO₂. Fra 1. juli fjernes biodieselvgiften, avgiften på lavinnblandet bioetanol halveres, og det vil bli innført full veibruksavgift for naturgass og LPG. Det siste grepet vil gjøre at biogass vil bli konkurransedyktig. Avgiftsfordelene for elbiler videreføres i 2015, og i tillegg er ladbare hybrider blitt billigere. Alle disse tiltakene vil bidra til å fremskynde omstillingen av transportsektoren.

Samtidig satses det sterkt på jernbane og kollektivtrafikk, og regjeringen har fremmet nye retningslinjer for miljøvennlig stedsutvikling. I sum vil det bli enklere og mer effektivt å leve uten bil i hverdagen.

I byggsektoren har regjeringen utvidet og rettighetsfestet støtteordningen for enøktiltak under Enova. Flere tiltak får støtte, og det totale støttebeløpet er økt. Dette styrker incentivene til å bytte ut fyring med fossil olje med miljøvennlige alternativer. Fra 2020 er det varslet et forbud mot fyring med fossil olje i husholdningene og til grunnlast i øvrige bygg.

Fornybar energi er en viktig del av løsningen for å realisere lavutslippssamfunnet. Fortsatt er nesten 40 pst. av Norges energibruk fossil til tross for at elektrisitetsproduksjonen er fornybar. Norge har et betydelig potensial for å utvikle mer fornybar energi. Denne energien bør i hovedsak brukes til å erstatte fossil energi der det er mulig og hensiktsmessig, legge til rette for mer miljøvennlig industriproduksjon og energiintensiv virksomhet i Norge og gjøre det mulig med mer kraftutveksling med våre naboer på kontinentet og i Storbritannia. Dette vil ha både positive miljøeffekter og bidra til at det skapes nye grønne arbeidsplasser og grønn verdiskaping i Norge.

Regjeringen har tatt flere grep for å realisere vårt fornybarpotensial. Innslagspunktet for grunnrenteskatten er hevet. Bedre avskrivningsregler for vindkraft er varslet, og en utvidelse av elsertifikatmarkedet til 2021 er sendt på høring. I tillegg er det gitt konsesjon til to nye mellomlandsforbindelser til henholdsvis Tyskland og Storbritannia.

Halvparten av norske utslipp er omfattet av EUs kvotesystem. I denne sektoren vil utslippene reduseres med 43 pst. i 2030 sammenlignet med 2005, EØS-området sett under ett. Det er et effektivt og godt virkemiddel som samtidig gir Norge fleksibilitet til å satse på miljøvennlig industriproduksjon også i årene fremover.

Samtidig må Norge ha ambisjoner om å produsere så rent som mulig i kvotepliktig sektor. Ny teknologi er avgjørende for å oppnå dette. I denne sammenheng er det verdt å merke seg at regjeringen har vedtatt å styrke Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging med 12,75 mrd. kr utover enigheten i klimaforliket. Samtidig er Innovasjon Norges miljøteknologiordning økt til 330 mill. kr i 2015. I sum vil dette gjøre det mulig for langt flere bedrifter å realisere gode miljøprosjekter, bygge flere piloter og utvikle og ta i bruk nye teknologier som reduserer utslipp og energibruk.

Det er liten tvil om at regjeringens politikk representerer et taktskifte i klimapolitikken. Sammen med våre samarbeidspartier har vi allerede etter halvannet år i regjering levert konkrete og ambisiøse nye tiltak som vil bidra til lavere utslipp og nye grønne arbeidsplasser i Norge.

Jeg er glad for at tiltakene har bred tilslutning, og for at Stortinget har klart å samle seg om fem nye tiltak gjennom behandlingen av dette representantforslaget.

Jeg anbefaler hermed innstillingen.

Terje Aasland (A) [17:09:03]: Aller først en liten visitt til foregående taler, hvor han avslutningsvis sier at det er ingen tvil om at det er et taktskifte i klimapolitik-

ken. For å komme med den erkjennelsen tror jeg man må være godt forankret i regjeringspartienes synspunkter og verdigrunnlag, for utenfor regjeringspartiene er det klart at det er diskusjoner om hvorvidt det er noe taktskifte i klimapolitikken, og om virkemidlene er de riktige.

Men jeg skal nå la det ligge, for jeg synes at når det gjelder denne saken, i likhet med noen flere saker som komiteen har behandlet i denne stortingsperioden, er tiden for å diskutere om det finnes menneskeskapte klimaendringer litt borte. Hvordan klimaendringene har oppstått og konsekvensene – den diskusjonen er litt borte. Vi vet at det berører vår hverdag allerede nå. Og vi er forbi tiden for å diskutere om klimaendringene vil bety ytterligere forsterkninger av de utfordringer og de forskjeller som verden representerer mellom fattig og rik.

2015 blir også et veldig viktig klimaår. Vi har regjeringens 2030-mål, som de har varslet skal legges fram raskt, og det er vel sånn at der er trykksverten hengt opp til tørk. Vi har et spennende og viktig klimatoppmøte i Paris i slutten av dette året, og jeg tror noen av utfordringene blir å klare å forene oss i så stor grad som mulig i et så viktig framtidselement som klimaperspektivet faktisk pålegger oss. Og da synes jeg faktisk at dette forslaget – som i utgangspunktet er, skal vi si, ganske ambisiøst, og som er Miljødirektoratets forslag til tiltak satt inn i en kontekst hvor man foreslår det for Stortinget, og det man har kommet fram til gjennom behandlingen i komiteen – er et lite skritt i riktig retning. Det er ingen revolusjon, men det understreker en vilje i Stortinget til å finne sammen, om noen temaer i hvert fall. Så jeg synes det er positivt.

Så er det positivt at en samlet komité så til de grader understreker Norges ansvar og Norges muligheter. Vi skriver veldig tydelig i komitéinnstillingen at Norge har teknologi, kompetanse og kapital til å utvikle og ta i bruk ny teknologi som kan redusere utslipp ute og hjemme. Og Norge har, som et av de rikeste land i verden, en unik mulighet til å vise at det er mulig å kombinere høy levestandard med lave utslipp. Gjennom det legger vi egentlig en betydelig forpliktelse på oss selv, og det er det jeg synes mye av saken i dag faktisk egentlig handler om, at vi tar noen skritt i riktig retning, og at vi veldig bredt klarer å forene oss om noen punkter – i alt fem forslag til vedtak. Utfordringen i fortsettelsen tror jeg nettopp er at vi prøver å bygge opp under så bred enighet som mulig, og at vi klarer å få de sterke virkemidlene knyttet til det.

Så er det selvfølgelig noen i salen i dag som vil stemme for alle forslag som er fremmet. Men jeg tror at vi bør bruke 2015 til å prøve å forene Stortinget mest mulig i realistiske tiltak fram mot 2030 og fram mot 2050, sånn at vi når det langsiktige målet vårt om at vi skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Og ett av de forslagene til vedtak som er fremmet, er jo spesielt interessant i så måte, nemlig:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak om hvordan fossil energibruk i Norge kan erstattes med fornybare energikilder som tilpasning til lavutslippssamfunnet.»

Klarer vi å anvisе veien på det og tydeliggjøre tiltakene som ligger i et sånt forslag, har vi kommet et godt stykke

på vei. Da er det kun de prosessuelle utslippene, eventuelt fra industri, som måtte gjenstå.

Oskar J. Grimstad (FrP) [17:13:30]: Ein samla komité peikar på at ein ambisjøs politikk nasjonalt må vere fornuftig i global samanheng, der det overordna målet er å redusere dei samla globale utslappa av klimagassar. Dette inneber at det blir tatt omsyn til konsekvensane av kvotesystemet, til faren for karbonlekkasje og til industriens konkurransevne når politikken skal utformast. Dette gir føringar for verkemiddelbruken for å redusere nasjonale utslipp fram mot både 2020, 2030 og 2050.

Framstegspartiet meiner det er eit viktig prinsipp for klimapolitikken at den som forureinar, betalar, og at klimapolitikken må innrettast slik at han gir størst mogleg utslppsreduksjon for innsatsen.

Symbolpolitikk innanfor klimapolitikken er svært skadeleg, då det øydelegg legitimiteten blant folk flest, ein legitimitet ein er avhengig av å behalde fordi dei aller fleste tiltaka vil vere svært kostbare. Det er ikkje til å stikke under stol at elektrifiseringa av sokkelen er eit tiltak som er svært omdiskutert, og personleg opplever eg at mange beskriv dette som meiningslaust, når eg er i diskusjon med folk flest.

Men la det vere, og så får vi ta til oss den erfaringa som elektrifisering av Utsira-høgda gir oss, som eit stort fleirtal i Stortinget står bak. Også Framstegspartiet, som regjeringspartner, stemte for det.

Så er det også slik at Arbeidarpartiet i opposisjon har fått ein betydeleg større vilje til å påleggje industrien og petroleumssektoren klimatiltak enn kva ein såg frå same parti i posisjon. Samtidig er den nye partileiaren veldig vag når det gjeld partiet sine framtidige reduksjonsmål, sjølv om han klarte å skape stor usikkerheit rundt petroleumssektorens framtid som talar hos AUF, mens det kjem andre signal når han besøkjer leverandørindustrien.

Så til representantforslaget, som har i seg ei rekkje konkrete forslag til tiltak – nærmare bestemt 29 forslag frå SV, og vidare har Venstre fremja 11 forskjellige forslag til tiltak. Av dei 40 forskjellige tiltaka har komiteen samla seg om 5 forslag til vedtak som inneheld følgjande tiltak: eit forbod mot bruk av fossil olje til oppvarming og ei vurdering av om forbodet òg skal omfatte topplast, null- og lavutsleppsteknologi i kollektivtrafikken, ein plan for landstrøm i hamner, ein hydrogenstrategi og sist ei dreing frå fossil energi til fornybar energi, som ei tilpassing til lavutsleppssamfunnet.

I innstillinga frå komiteen går ein langt inn i beskrivinga av dei forskjellige utfordringane, og ho gir mange gode eksempel på moglege svar på tiltak framover, innanfor eit område som vil få eit svært stort fokus nettopp i 2015, med klimamøtet i Paris som toppar det heile.

For vår del vil regjeringa leggje fram sine mål snart, i eit møte der strategien for Noregs klimamål 2030 skal presenterast.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [17:16:46]: Da kong Olav holdt sin nyttårstale, helt tilbake til nyttårsaften i 1969, for 45 år siden, sa han følgende:

«Vi har et land som gir oss muligheter for en avkobling og et friluftsliv som få andre steder på jorden. Og vi er i den lykkelige situasjon at vi fremdeles har plass nok til at enhver kan få tilfredsstilt den trang til av og til å få være alene med naturen, som ennå er et folketrekk hos oss. Det er opp til oss og vår fornuft å forvalte dette gode på en måte som gjør at kommende generasjoner ikke får grunn til å bebreide oss.»

Det var klokt sagt den gangen, og det er klokt sagt i dag. Det handler om hvordan vi tar vare på naturen, slik at også kommende generasjoner kan nyte den. Da må naturen forvaltes slik at vi bevarer det biologiske mangfoldet. Vi må forhindre luft- og vannforurensning og andre inngrep som kan gå på bekostning av biologisk mangfold. Det biologiske mangfoldet vi finner innenfor norske grenser, må ha et sterkt vern.

Da må vi ta på dypeste alvor at vår klode befinner seg i en svært alvorlig situasjon. Vi snakker ikke lenger om en usikker fremtid for barnebarna. Klimaendringene skjer ikke i en fjern fremtid. De skjer nå. Derfor gjelder det barna våre, og det er vi som skal snu – og må snu – utviklinga. Vi har ingen tid å miste.

Det er grunn til å glede seg over de fem forslagene til vedtak vi har klart å enes om, men jeg skulle gjerne sett tall på hva dette konkret vil utgjøre i lavere utslipp.

Miljødirektoratet kom i vår med en rapport med faglig grunnlag for videreutvikling av den nasjonale og internasjonale klimapolitikken. Vi etterlyste et slikt tallmateriale da den forrige regjeringa la fram sin klimamelding i 2012. Den gang fikk Stortinget ikke engang vite hva de foreslåtte tiltakene ville innebære i reduksjoner. Vi er derfor svært tilfreds med at vi nå har et massivt grunnlag for å fatte riktige og nødvendige beslutninger for å få ned klimautslippene. Miljødirektoratet ga oss tydelige tall på hvor mye som må kuttes i de ulike sektorene for å nå klimamålene. De var også tydelige på at det ikke lenger er spørsmål om hvilke tiltak vi skal gjennomføre – nei, alle tiltakene må gjennomføres, om vi skal nå målet. Så sitter vi da igjen med et kompromiss på fem tiltak som vi kunne enes om. Det er noen skritt, men det er langt, langt fra nok.

Snart skal vi diskutere hvilke klimamål Norge skal sette fram mot 2030. Det vil komme ambisiøse forslag og forslag som er mer ambisiøse enn de ambisiøse. Men hva hjelper det egentlig, om vi ikke samtidig forplikter oss til ambisiøse og konkrete tiltak for å nå målene?

Kristelig Folkeparti støtter de tiltakene som skisseres i rapporten, og som fremmes i representantforslaget. Vi mener likevel at flere av tiltakene trenger en grundigere vurdering for å sikre at forslagene på best mulig måte blir utformet etter hensikten.

Derfor fremmer vi forslag om å be regjeringa «gjennomgå tiltakene som skisseres i Miljødirektoratets rapport «Faglig grunnlag for videreutvikling av den nasjonale og internasjonale klimapolitikken», og fremme konkrete forslag til hvordan de enkelte tiltakene kan gjennomføres.»

Dermed er forslaget fremmet.

Presidenten: Da har representanten Rigmor Andersen Eide tatt opp det forslaget hun selv refererte.

Marit Arnstad (Sp) [17:20:56]: På en måte blir denne debatten en liten forpostfektning før den varslede klimameldingen og den viktige, løpende debatten som storting og stortingspartiene må ha på dette området gjennom hele året.

Det har vært en god og ganske interessant behandling i komiteen, og jeg synes at den dialogen mellom partiene som der er blitt etablert, har vært veldig bra. Det er et bredt flertall som nå legger til grunn internasjonale, men også nasjonale tiltak. Det er et bredt flertall som også ønsker seg en kombinasjon av kvoter, av regulerende mekanismer og av positive tiltak som kan bidra til utvikling av bl.a. ny teknologi.

Komiteen fremmer også noen felles forslag til vedtak som bør gi klare føringer for regjeringen – forslag som omhandler både transportsektoren, Enovas satsing på hydrogen og også mål om utfasing av fossil energibruk. Det er viktig, det er bra, og det er godt at vi har fått et enstemmig storting når det gjelder disse forslagene.

Fra Senterpartiets side vil vi også trekke fram behovet for en klimalov som kan bidra til å skape en langsiktig og mer forutsigbar ramme om klimatiltak i alle sektorer. En type systematisk gjennomføring av vedtatte målsettinger tror vi best kan oppnås ved en lov som også legger noen rammer, som hindrer at man kan skyve tiltak foran seg, men som er mer forpliktende for hver periode.

Det er et bredt flertall i komiteen som anerkjenner betydningen av at globale klimagassutslipp må prises, og at en stor andel av vårt næringsliv er en del av kvotepliktig sektor. Det kommer til å skje en innstramning i kvotesystemet internasjonalt, og det kommer også til å medføre at system og pris faktisk kan medvirke til økt grad av reduserte utslipp og utvikling av ny teknologi.

Staten har også en viktig rolle når det gjelder å legge til rette for utvikling og markedsintroduksjon av teknologi som har lave eller ingen utslipp. Der har vi også en viktig nasjonal jobb å gjøre.

Det trenger på mange måter ikke å være noen motsetning mellom en god næringspolitikk og en god klimapolitikk. Den vekten som legges på Enovas rolle og betydning, er også en del av det bildet. Det samme gjelder også miljøteknologiordningen innenfor Innovasjon Norge.

Utvikling av mer fornybar energi må ha en sentral rolle i norsk klimapolitikk, det gjelder innenlands kraftforsyning, men også kraftutveksling. Elsertifikatmarkedet og behovet for å komme videre med vindkraftutbyggingen er veldig påtrengende. Det å arbeide videre med mål for fornybar energi og for energieffektivisering er også svært viktig etter Senterpartiets mening.

Regjeringen bør så raskt som mulig legge fram forslag om forbud mot bruk av fossil olje til oppvarming i bygg, slik at markedet får mulighet til å tilpasse seg et nytt regelverk på dette området.

Det er heller ingen tvil om at transportsektoren spiller en viktig rolle – og kommer til å gjøre det framover – når det gjelder klimapolitikken. Overgangen til og utbyggin-

gen av kollektivtransport, særlig i de store byene, kommer til å være veldig viktig.

Overgang til elbiler eller lavutslippskjøretøy er allerede godt i gang og er vesentlig i dette bildet, men statens rolle i finansieringen av kollektivinvesteringer i byene er også vesentlig. Det er etter Senterpartiets mening viktig at det ikke legges noe tak på 50 pst., som Høyre har antydnet, når det gjelder å bidra inn i kollektivinvesteringer, og vi tror det er viktig at staten kan bidra med mer enn det for enkelte store, tunge investeringer. Det må også følges av en forhandling med byene, der også byene forplikter seg svært tydelig.

Senterpartiet er glad for at det ligger an til at flere forslag vedtas, og vi mener, ut fra merknader og innlegg, at forslag om fornybart mål og energieffektiviseringsmål også burde ha blitt vedtatt her i dag. Men behandlingen i komiteen og i salen her i dag bør gi oss et godt grunnlag for den dialogen mellom partiene som man må ha når klimameldingen blir lagt fram.

Med dette tar jeg opp forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, og forslagene nr. 2 og 3, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [17:25:48] (komiteens leder): Vi skal igjennom store endringer de neste 15 årene, med de forpliktelsene vi og andre land trenger å påta oss fram mot 2030 for å ha mulighet til å nå en målsetting om at vi ikke skal ha en global oppvarming utover 2 grader. Venstre mener at vi minst må legge oss på det EU gjør, at det bør være 40 pst. reduksjon i Norge, og det er på mange måter slik at vi må nå mål i 2030 som resten av verden må nå i 2050, for at vi skal ha mulighet til de reduksjonene som er nødvendige.

I denne saken, om representantforslaget fra SV, legger man først og fremst til grunn et mål om å redusere fram mot 2020. Her ligger vi allerede etter de målsettingene vi har satt oss. Etter Miljødirektoratets vurdering var det 8 millioner tonn. Om det nå har blitt mindre, vil neste vurdering og utredning vise, men vi trenger å gjøre mer fram mot 2020.

Venstre er enig i saksordførerens bemerkning om at det er et taktskifte i klimapolitikken. Det er ingen tvil om at med et borgerlig flertall og med den situasjonen vi nå har på Stortinget, er det mange flere klimatiltak som gjennomføres. Vi legger til grunn den samarbeidsavtalen vi har med regjeringen, der klimaforliket skal forsterkes, der vi skal ha en forsterkning av kollektivsatsingen, og mener at i de forlikene vi har laget omkring budsjett, har vi gjennomført og fulgt opp den enigheten.

Representanten Astrup nevnte mange av de budsjettvedtakene som er gjort, enten det er økning av mineraloljeavgiften, fjerning av moms på leasing av elbiler, lettelser for mange miljøvennlige drivstoff nå i år, lettelser for hybridbiler, eller det er å stille krav om nullutslipp på ferjer. Det er en rekke andre vedtak som er gjort, og som skal gjennomføres. Det er viktig å se på denne saken også i den

sammenhengen, for her får vi fem forslag til vedtak som er skritt i riktig retning – og de er heller ikke så små; de er ganske omfattende, når man går inn i hva de innebærer.

Det første forslaget til vedtak er at vi ber om et lovforbud mot oljefyrer i 2020, og det må innebære at takten i utskiftningen av oljefyrer øker dramatisk. Selv om det har vært et formål i klimaforliket lenge, har ikke gjennomføringsevnen stått i forhold til den viljen som har ligget der tidligere. Så et lovforbud vil ha stor betydning – og stor betydning særlig i de store byene. Jeg tror at det i Oslo fortsatt er snakk om 13 000–14 000 oljefyrer som man nå må ha et helt annet utskiftningstempo for framover.

At kollektivtrafikken skal ha nullutslipp eller være klimanøytral innen 2025, gjør at alle selskapene har ti år på seg. Det er det samme tidsaspektet som Ruter fikk da vedtakene ble gjort i Oslo og Akershus – man fikk ti år på seg til å skulle være klar med dette i 2020. Så dette vedtaket gjør at her er det egentlig bare tiden og veien for dem som skal gjennomføre dette i praksis. Det er en stor omstilling for kollektivselskapene.

En helhetlig plan for landstrøm er riktig og viktig å få på plass for at man skal få lagt seg på riktig nivå. Det kreves mye samarbeid med de ulike havneierne rundt omkring i landet for å få dette gjennomført i praksis. Det er tekniske og kompliserte løsninger som må på plass, og det må også vurderes opp mot behovet i skipsnæringen.

Så er det hydrogenstrategien. Den peker mye mer fram mot 2030, men potensialet til hydrogen som energibærer er stort. Igjen: Oslo og Akershus ligger på mange måter i forkant også internasjonalt. Det er en satsing som er gjennomført og satt i gang lokalt. Nå kommer staten også på banen, og nå kan vi ta en ledende rolle i utviklingen og bruken av hydrogen, enten det er i transportsektoren, med tunge kjøretøy, eller det er næringspotensialet, som i Norge er stort, slik det jo er i skipstrafikken.

Så dette er viktige og riktige vedtak og forhåpentligvis et bidrag til at vi nå ikke bare gjør enkeltvedtak, men at en får det kappløpet for å redusere utslipp som en er avhengig av for å nå målsettingen.

Jeg tar opp forslagene nr. 4–7 og nr. 9–13.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ingunn Gjerstad (SV) [17:31:33]: Det er greitt med litt oppvarming før 2030-måla skal landast.

Det går ikkje ein dag utan at vi blir minna om at klimaendingane er farlege og urettferdige. Eg konstaterer at folk utanfor denne salen er utolmodige. Noreg er eit av dei rikaste landa i verda og har høge utslepp per innbyggjar. Det betyr at vi må ta konsekvensen av det. Vi har ansvar for å kutta og omstill oss til eit nullutsleppssamfunn. Og vi kan byggja landet grønt innanfor rammene av den norske modellen og eit trygt, regulert arbeidsliv, slik vi har bygt landet før – om vi vil.

Samstundes må vi støtta fattige land i deira klimaomstilling. I klimaforliket har Stortinget sett som mål at norske utslepp skal ned til maksimalt 47 millionar tonn CO₂-ekvivalentar innan 2020. Vi har starta arbeidet. Då Miljø-

direktoratet la fram rapporten sin om klimamål for 2020, slo dei fast at Noregs klimapolitikk frå 2007 har ført til utsleppskutt på over 5 millionar tonn CO₂ fram mot 2020, samanlikna med prognosen. Det har vi gjort, m.a. gjennom reduksjon i forbruk av fyringsolje, aktiv bruk av bilavgifter og innfasing av elbilar, bruk av kraft frå land til oljeplattformer, teknologitiltak i industrien og deponiforbod i avfallssektoren. Det er difor ikkje sant at ingenting skjedde i norsk klimapolitikk under raud-grønt fleirtal.

Likevel slår Miljødirektoratet fast at skal klimamålet til Stortinget nåast, må utsleppa kuttast med ytterlegare 8 millionar tonn fram mot 2020 – difor denne saka i salen i dag. Miljødirektoratet har lagt fram ein rapport med ei rekkje faglege forslag til tiltak i alle sektorar som viser korleis det norske klimamålet kan nåast. Den førre regjeringa gav oss òg Klimakur – i 2010. Så kunnskap finst.

Vi i SV har i representantforslaget vårt fremja 29 forslag for å nå klimamålet som Stortinget har sett, baserte nettopp på faglege funderte forslag. Vi er glade for at vi gjennom komitéhandsaminga har fått fleirtal for fem av desse forslaga, noko som har blitt framforhandla i komiteen. Det er viktig at det ligg makt i denne sal.

Stortinget skal no vurderer å forby all bruk av fossil fyringsolje, både den såkalla grunnlasten og topplasten, for det gjev lita meining at vi som politikarar meiner at privatpersonar skal måtta fasa ut all den fossile oljefyringa, mens næringsbygg og staten skal få lov til å bruka fossil fyringsolje når det er kaldt.

Det er viktig at regjeringa får ansvar for å få fart på omstillinga til ein utsleppsfri kollektivtrafikk, slik at ein kjem i mål med ein utsleppsfri kollektivtrafikk i 2025. Eg er òg spent på kva regjeringa kjem tilbake med for å få meir bruk av landstraum i norske hamner. Dette er òg – som kjent – viktig for å heva luftkvaliteten i byane våre.

Likevel er det verdt å leggja merke til at fleire av dei forslaga som vi har blitt einige om, handlar om å få nye strategiar og planar. Dei 29 forslaga frå SV ville kunna kutta over halvparten av det som trengst for å nå Stortingets klimamål. Dei fem forslaga som ligg her i dag, er ikkje nok, og det er berre fem år til 2020.

Eg skulle verkeleg ønskja vi slapp å ha så store vanskar med å samlast om ein politikk som går litt lenger enn å laga planar og strategiar. Regjeringa har lova å forsterka klimaforliket. Ei rimeleg tolking av ein slik lovnad er at ein i det minste freistar å nå det målet som Stortinget har sett for 2020. Likevel viser regjeringa liten vilje til å føreslå ny politikk som gjer det realistisk å nå målet.

Eg må òg spørja Arbeidarpartiet, som har vore med på å vedta målet om at norske utslepp skal ned til 47 millionar tonn CO₂ i 2020: Kva er politikken deira – som gjer det sannsynleg å nå målet? Sidan Arbeidarpartiet berre har ei handfull av forslaga som SV har fremja, kva politikk har dei for å kutta utslepp utover det?

Eg vil utfordra alle parti som no slår seg på brystet over å inngå forlik med fine mål, til faktisk å støtta ein politikk som gjer at ein når måla.

På vegner av SV tek eg opp dei forslaga som enno ikkje er tekne opp av andre.

Presidenten: Representanten Ingunn Gjerstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [17:36:39]: Takk til SV og Venstre som har fremmet mange gode forslag i denne saka, men for øvrig er dagens debatt et aldeles strålende eksempel på hvorfor norsk klimapolitikk nå er en fiasko. Vi har allerede hørt om taktskifte, om realistisk og om aktiv politikk, om at det i dag blir vedtatt skritt som går i riktig retning. Etter meg tipper jeg at statsråden kommer til å gjenta at norsk klimapolitikk er ambisiøs.

Det er nærmest forbløffende at det fortsatt er nødvendig å minne om virkeligheten. Norge har ikke lave utslipp sammenlignet med andre land. Tvert imot er vi blant de landene i Europa som slipper ut mest CO₂ per innbygger. Ola Nordmann slipper ut dobbelt så mye CO₂ per år som Medelsvensson gjør. Norske utslipp går ikke ned, og vi oppfyller ikke løftene i klimaforliket. Mens svenskene skal kutte 40 pst. i forhold til 1990-utslippene sine innen 2020, diskuterer vi fortsatt om vi kanskje skal klare å kutte 5 pst. i forhold til våre 1990-utslipp. Dette kommer ikke til å gjøre Norge til et lavutslippssamfunn, for ikke å si et nullutslippssamfunn, i 2050.

I innstillingen til denne saka ligger det hele 41 forslag om tiltak for utslippskutt. Miljøpartiet De Grønne støtter alle. Om de ble vedtatt, ville de kutte norske utslipp med de 8 millioner tonn som trengs for å oppfylle Stortingets høytidelig vedtatte klimaforlik innen 2020. De fleste forslagene er velkjente, de er grundig utredet av Miljødirektoratet, og de har ligget på både denne regjeringens og tidligere regjeringers bord. Den blå regjeringen kunne iverksatt alle disse tiltakene, uten å spørre Stortinget, i samsvar med klimaforliket. Det samme kunne den rød-grønne regjeringen ha gjort. Men hva skjer? I dag blir 26 av disse klimatilstandene stemt ned av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Bare fem blir vedtatt, fordi de er så utvannet at ingen kan være imot dem.

Hør her: Regjeringen skal utrede «hvordan fossil energibruk i Norge kan erstattes med fornybare energikilder som tilpasning til lavutslippssamfunnet.» Men sist jeg sjekket var hele poenget med klimapolitikk å gjøre akkurat dette. Etter 25 års klimapolitikk vedtar vi altså dette en gang til. Vi vedtar også å opprettholde støtteordningene til hydrogen og å lage en hydrogenstrategi, og vi skal altså forby bruk av fossil olje til oppvarming i husholdninger og grunnlast i øvrige bygg i 2020. Men det er veldig nær det som ble vedtatt i klimaforliket i 2012.

Dette har altså komiteen brukt tid og politiske ressurser på å tilberede, og flertallet er veldig fornøyd. Til Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er det i grunnen bare ett spørsmål å stille: Er dette ambisiøs klimapolitikk?

Kanskje de fem tiltakene som vedtas i dag, er valgt fordi de gjelder sektorer der det er spesielt viktig å kutte på grunn av manglende måloppnåelse? Nei, dessverre. Noen slik vurdering er ikke gjort. Norge har ingen sektorvise målsettinger. Det stortingsflertallet i dag gjør, er politikk etter innfallsmetoden. Og det betyr i praksis fortsatt det Arbeiderpartiet, Høyre og ymse andre partier til enhver tid

finner det kostnadsfritt å akseptere. Mens Stortinget bruker tida på dette, stiger temperaturen på jorda, og hvis vi skal styre unna de farligste og mest uforutsigbare klimændringene, har verden i dag som kjent mindre enn 20 år før utslippsnivåene må være på null – altså null, president, om 20 år.

Regjeringen legger straks fram en stortingsmelding om klimamål for 2030, og det eneste ansvarlige er at regjeringen i denne meldingen forplikter Norge til i størrelsesordenen 55 pst. utslippskutt på norsk territorium innen 2030 hvis vi skal oppfylle ambisjonene og målene om et nullutslippssamfunn i 2050.

Dette er ambisiøst, men det er mulig. Men det krever de to tingene som fortsatt mangler i stortingsflertallets klimapolitikk, nemlig forpliktelse og vilje til gjennomføring.

Dagens debatt viser bedre enn noen gang hvorfor Norge må få en klimalov som fastslår klare, forpliktende, nasjonale mål og sektormål for utslippskutt, og som ansvarliggjør regjering og enkeltstatsråder og etablerer en fast prosedyre for gjennomføring og rapportering. Med en klimalov ville mange av de tiltakene som blir stemt ned i dagens representantforslag, vært gjennomført.

Jeg noterer at mange partier nå etter hvert nevner klimalov. Det er det mest lovende i denne saksbehandlingen.

Statsråd Tine Sundtoft [17:42:12]: Jeg vil først takke for et representantforslag med mange tiltak. Jeg vil også takke for vedtak som bidrar til å forsterke klimaforliket.

Denne regjeringen har allerede gjort mye for å løfte klimaforliket. Gjennom regjeringens budsjettforslag og høstens budsjettforlik med Kristelig Folkeparti og Venstre ble klimaforliket styrket med økt satsing på klimateknologi, mer til miljøteknologi i næringslivet, raskere utfasing av oljefyr fra statens eiendommer, økte investeringer i framtidens transportsystem og styrking av klima- og skogsatsingen og internasjonal klimafinansiering.

Det grønne skiftet handler om å fase ut fossil energi og erstatte den med nye, rene energikilder. Vi må ta i bruk ny teknologi som elbiler og andre nullutslippsbiler, og vi må legge om transportsystemene fra bil til kollektivtrafikk, sykkel og gange, bl.a. for å ta unna veksten som er ventet rundt de største byene.

Regjeringen har varslet at vi vil innføre forbud mot fyring med fossil olje i husholdninger og til grunnlast i øvrige bygg. Fyring med fossil olje som grunnlast i statlige bygg fases ut innen 2018, og i Statsbyggs eiendommer innen utgangen av 2016.

Det er viktig å stille miljøkrav ved offentlige anskaffelser, og Sundvolden-plattformen peker på betydningen av statens innkjøpsmakt for å fremme innovasjon. Krav knyttet til kollektivbud er et viktig område, men det er flere hensyn som skal tas, som det også pekes på i Stortingets vedtak. I regjeringens plattformen var det enighet om å legge til rette for landstrøm for ferjer og cruiseskip i flere havner. En plan for økt bruk av landstrøm er en naturlig oppfølging av regjeringens plattformen.

Norge har gunstige ordninger for lavutslippsbiler. Som ledd i arbeidet med en hydrogenstrategi fra statlig side vil vi se nærmere på hvordan vi kan legge enda bedre til rette

for dette. I samarbeidsplattformen har vi varslet en gjennomgang og vurdering av virkemiddelbruken på flere områder i energipolitikken. Vi har startet arbeidet med en stortingsmelding som skal skissere de langsiktige perspektivene og utfordringene for norsk energiforsyning. Regjeringen ønsker en helhetlig tilnærming i energipolitikken der energiforsyning, klimautfordringer og næringsutvikling ses i sammenheng. Stortingsmeldingen vil legge opp til en bred gjennomgang av energipolitikken og vil bl.a. belyse sentrale temaer som påvirker innenlandsk produksjon og forbruk av energi.

Samtidig som vi jobber med enkelttiltak for å styrke klimaforliket, arbeides det med utvikling av rammeverket for klimapolitikken i Norge og internasjonalt. Som ledd i klimaforliket ba flertallet i Stortingets energi- og miljøkomité regjeringen om å utrede hensiktsmessigheten av en klimalov i Norge. Jeg har invitert til innspill og synspunkter gjennom en bred offentlig høring. Regjeringen har ikke tatt stilling til om det er hensiktsmessig å innføre en klimalov i Norge, og vi kommer tilbake til Stortinget med denne saken på egned vis.

Internasjonalt arbeider regjeringen for en ambisiøs avtale i Paris. På partsmøtet i Lima ble det oppnådd enighet om at alle land skal melde inn bidrag til en ny avtale som er mer ambisiøs enn hva som følger av dagens innsats. Det var viktig for framtiden, og Norge hadde en viktig rolle. Og som ledd i en ny klimaavtale må Norge, som alle andre land, gi innspill om hvilke indikative forpliktelser Norge kan påta seg utover 2020. Regjeringen vil komme raskt tilbake til Stortinget med en egen melding om denne saken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åsmund Aukrust (A) [17:46:45]: Igjen hører vi at regjeringen forsterker klimaforliket. Jeg tror man må være medlem av Høyre eller Fremskrittspartiet for å mene at det budsjettforslaget som ble lagt fram, var en forsterking av klimaforliket. Jeg vil likevel si at ingenting hadde egentlig gledet meg mer enn om klimaforliket faktisk ble forsterket. Men skal noe forsterkes, må de opprinnelige målene først nås. Så mitt spørsmål til statsråden er: Mener hun at hun leder landet på vei mot å nå dagens klimamål nedfelt i klimaforliket?

Statsråd Tine Sundtoft [17:47:23]: Dagens regjering kom ikke akkurat til dekket bord i klimapolitikken. Det var derfor det var viktig for oss å få en status på hvordan vi lå an etter den forrige regjeringen. Den statusen fikk vi i mars i fjor, og det viste seg at vi hadde et gap på 8 millioner tonn fram til 2020. Nå ser framskrivningen av vedtatt politikk ut til at det gapet er på 6,5 millioner tonn. Det er derfor behov for en forsterket innsats innenfor klimapolitikken, som denne regjeringen i tett samarbeid med Venstre og Kristelig Folkeparti legger opp til. Vi må gjøre mer fram til 2020, og vi må – som jeg vil komme tilbake til – gjøre enda mer fram til 2030.

Åsmund Aukrust (A) [17:48:10]: Det skulle altså ikke gå mange timer ut i denne debatten før vi for første gang

fikk høre «i åtte år (...)» Nå snakker vi ikke om fortiden, vi snakker om framtiden. Da er det jo litt spesielt at man både sier at vi ligger langt fra å nå de målene vi har satt oss, og som statsråden har ansvaret for at landet når, samtidig som man sier at man faktisk forsterker klimaforliket. Så mitt spørsmål – igjen – er: Er statsråden i rute når det gjelder å nå de målene Stortinget har satt?

Statsråd Tine Sundtoft [17:48:41]: Jeg har ingen stor interesse av å snakke om det som var før oss, men konsekvensen av det som har vært før oss, er at vi må gjøre enda mer for å nå det som Stortinget vedtok skal være målet i 2020. Derfor presenterte denne regjeringen en stor økning i bevilgningene til jernbanen, derfor har vi satset mer på klimateknologifondet, mer på klimateknologiordningen, mer på biogass og på utfasing av oljefyr i Statsbyggs eiendommer. Konsekvensen av hva som har vært før oss, er at vi må gjøre enda mer, men det gleder meg, nå som jeg hører denne debatten, at det er ganske bred enighet i Stortinget om at vi må gjøre mer. For de som var ansvarlige før oss, har ikke gjort nok for å nå 2020-målene. Vi vet hvilket gap vi har, vi forsterker dette for å redusere det gapet, og vi må opp med ytterligere tiltak for å nå 2030-målene.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [17:49:53]: Vi har fått en god rapport fra Miljødirektoratet og et Dokument 8-forslag som tar dette opp i seg – en rekke nødvendige tiltak som Kristelig Folkeparti mener trenger en grundigere vurdering for å sikre at forslagene blir utformet etter hensikten. Spørsmålet mitt til statsråden blir: Når vil statsråden komme med nye, konkrete tiltak og forslag til tiltak utover det som ble vedtatt i statsbudsjettet for 2015?

Statsråd Tine Sundtoft [17:50:28]: Nå arbeider vi ut fra det som er vedtatt for 2015. Der ligger det en forsterking inne. Så kommer Stortinget i dag med ytterligere vedtak vi må gjøre noe med, og så kommer vi med Norges indikative forpliktelser fram til 2030, som også anslår at vi må gjøre mer både hjemme og ute. Det handler om hele tiden å fylle på med det vi, sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti, har sagt om at vi skal forsterke klimaforliket mer for å redusere utslippene, ikke minst innenfor transport og bygg i Norge, og forsterke virkemidlene slik at norsk industri kan gjøre mer for å redusere sine utslipp. Jeg mener at vi har valgt en riktig vei nå, der vi må fylle på framover i de framtidige budsjettene.

Ola Elvestuen (V) [17:51:36]: Jeg setter også pris på Arbeiderpartiets utålmodighet, men jeg må minne om at Arbeiderpartiet også hadde muligheten. Vi har i hvert fall elleve forslag til som man kunne ha stemt for, men det har man valgt ikke å gjøre. Der kunne man ha inntatt en mer offensiv holdning.

Vi er helt enig i, som mange har påstått, at disse tiltakene ikke er nok for å nå målene mot 2020, men det må ses i sammenheng med både budsjett og andre saker som også kommer fram mot våren, ikke minst den gjennomgangen av bilavgiftene som vi skal ha. Men mitt spørsmål gjelder ganske enkelt målsettingen for 2020. Vi skal ned

på 47 millioner tonn. Ligger den fortsatt fast for statsråden?

Statsråd Tine Sundtoft [17:52:21]: Vi jobber for å nå 2020-målene og ser med glede at gapet er redusert fra 8 millioner tonn til 6,5 millioner tonn. Vi fyller på med flere virkemidler nå, og så må en lage en framskrivning for hvert år for å se hvor langt unna vi er. Men når vi nå også sier at vi må opp med mer ambisiøse mål for 2030, kan vi jo ikke redusere 2020-målene. Dette henger sammen med hva vi må gjøre på vei til lavutslippssamfunnet i 2050. Her mener jeg at regjeringen, sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti, har lagt en god plan for det. Jeg synes det er gledelig at det nå er ganske stor enighet i Stortinget om at vi må gjøre mer på dette området.

Ole mic Thommessen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [17:53:10]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen og Marit Arnstad om tiltak for en kunnskapsbasert naturforvaltning (Innst. 144 S (2014–2015), jf. Dokument 8:89 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Rasmus Hansson (MDG) [17:54:07] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg takke forslagsstillerne Per Olaf Lundteigen og Marit Arnstad for å sette en viktig sak på dagsordenen og komiteen for øvrig for konstruktivt samarbeid. Alle har strukket seg for å sikre løsninger som gir en bra start for det kunnskapsløftet for natur som må komme. Regjeringspartiene har vist fleksibilitet, slik at vi nå står sammen for å sikre et økologisk grunnkart for Norge.

La meg trekke fram to ting. Vi som har fulgt miljødebatten en stund, vet at ansvarsdelingen mellom Artsdatabanken og Miljødirektoratet er krevende. Med denne innstillingen slår komiteen klart fast Artsdatabankens nye rolle i utarbeidelsen av det økologiske grunnkartet for Norge. En enstemmig komité skriver:

«Artsdatabanken skal ha ansvar for utvikling av datasystemer for praktisk naturtypekartlegging i felt, lagring av naturtypedata, for at disse dataene blir kva-

litetssikret og for å gjøre dataene tilgjengelig for alle brukere.»

Dette innebærer at faglig kunnskap om norske arter og naturtyper samles på ett sted, og at Artsdatabanken blir navet i et faktasystem som alle aktører i alle sektorer må forholde seg til. Samtidig skal Miljødirektoratet fortsatt spille sin sentrale rolle som bruker av kunnskap i praktisk forvaltning. Et bredt flertall i komiteen forutsetter at direktoratet

«viderefører arbeidet med å definere hvilke verdifulle naturtyper som skal kartlegges, og bestiller kartleggingen av disse. Miljødirektoratet skal også utarbeide kriterier for verdisetting av natur, samt å gi veiledning om forvaltning og skjøtsel av natur. Miljødirektoratet skal også videreføre Naturbase, der avgrensning av forvaltningsområder basert på grunnlagsdataene fra naturtypekartleggingen er et element».

Vi forutsetter at klima- og miljøministeren raskt iverksetter denne klare arbeidsdelingen i praksis. Det er avgjørende for å få mest mulig igjen for de foreløpig 25 millionene som Stortinget bevilget til et kunnskapsløft for natur. Og jeg håper at klima- og miljøministeren kan bekrefte at dette arbeidet blir igangsatt raskt.

For det andre er jeg glad for at et bredt flertall i komiteen ser at det haster å få på plass et økologisk grunnkart for Norge samtidig som vi

«forutsetter at alle eksisterende data og forvaltningsråd i Naturbase ivaretas og inngår i kunnskapsgrunnlaget for arealforvaltningen og legges til grunn i arealforvaltningen».

Komiteens behandling forutsetter at norsk natur skal forvaltes kunnskapsbasert, og at vi får de beste beslutningene og mest mulig oppdatert kunnskap lagt til grunn. Dette er et grunnsyn som forplikter, og som både regjering og opposisjon bør merke seg. Det gjelder ikke bare i festtaler, men framfor alt når kritiske spørsmål skal avgjøres i forvaltningsplan for havområdene, i beslutninger om sjødeponier for gruveavfall eller om nye vasskraftutbygginger. Vi trenger verdinøytral kunnskap for å kunne avklare hva og hvor iskanten er og i spørsmålet om hvorvidt gruveavfall truer blålangens gyteområder. Når vi sier vi vil legge Artsdatabankens objektive, verdinøytrale fakta til grunn for naturforvaltningen, må vi også gjøre det f.eks. når den samme Artsdatabanken slår fast at arten ulv er kritisk truet i Norge.

I det framtidige bærekraftige Norge, som alle synes enige om at vi vil utvikle – det er bare litt uenighet om vi vil gjøre det nå eller en annen gang – må natur nødvendigvis få større betydning og større verdi enn den har i dag. Et samfunn i balanse med omgivelser og framtid må i langt større grad baseres på ressurser som reproduserer seg selv – altså på natur. Behovet for mer kunnskap om norsk natur strekker seg derfor langt forbi det som trengs for å ivareta tradisjonelt naturvern. Dagens gode vedtak om en mer kunnskapsbasert naturforvaltning må derfor være en begynnelse, og de 25 millionene vi nå bruker i året, må multipliseres mange ganger for å dekke den naturkartleggingen som vi kommer til å trenge for framtida.

Sammenlikningsgrunnlaget er milliardene vi årlig in-

vesterer i petroleumskartlegging. Det er investering i naturkunnskap i en slik størrelsesorden vi må tenke når vi videreutvikler kunnskapsgrunnlaget for en bærekraftig framtid.

Åsmund Aukrust (A) [17:58:50]: La meg starte med å takke representanten Rasmus Hansson for et veldig godt innlegg. Arbeiderpartiet deler hans vurdering, og i denne saken er Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne enige om omtrent alle merknadene som er i saken.

Dette er en veldig viktig debatt, for i tillegg til klimaendringene er tap av biologisk mangfold den virkelig store miljøutfordringen som vi står overfor. Og den blir enda større på grunn av klimaendringene. Det biologiske mangfoldet er også et stort offer for klimaendringene. Vi ser i dag at naturmangfold forsvinner i et tempo som er dramatisk mye raskere enn det vi har sett tidligere. Flesteparten av økosystemene vil få problemer med å tilpasse seg et varmere klima. Arter må flytte oppover i fjellet eller nordover. Arter med små populasjoner er spesielt utsatt. Så arbeidet med det biologiske mangfoldet vil bare bli viktigere med årene. Arbeiderpartiet ønsker mange debatter i denne perioden rundt dette viktige spørsmålet.

I dag er over 2 000 arter og over 40 naturtyper i Norge utryddingstruet og trenger en aktiv redningsaksjon. Derfor haster det med å styrke vern og skjøtsel av truet natur – hvis ikke, blir mye borte de neste tiårene.

Det biologiske mangfoldet har en verdi i seg selv, men det har også en stor verdi for mennesker. Arter og naturtyper produserer livsnødvendige tjenester til oss: rent vann, ren luft, medisiner, mat og folkehelse. Derfor er et mangfold nødvendig for å sikre disse tjenestene også i framtiden.

Arbeiderpartiet forutsetter at arbeidet med å sikre arters overlevelse i Norge videreføres gjennom naturmangfoldloven og gjennom den handlingsplanen for naturmangfold som regjeringen har sagt skal komme til Stortinget. Arbeiderpartiet ser fram til at Stortinget skal få den i løpet av året, og gjennom behandlingen av meldingen i Stortinget må vi legge til rette for at det utarbeides nye handlingsplaner for arter og naturtyper. Vi må iverksette og igangsette konkrete tiltak som bygger opp igjen ødelagt natur, og som gir vern mot aktiviteter som kan ha negativ påvirkning på artene. Vi må styrke artsprosjekt for å få mer kunnskap om naturen.

La meg til slutt si at for å styrke kunnskapsgrunnlaget for framtiden, må vi få til et løft for å rekruttere flere unge folk til å utdanne seg og drive med forskning innenfor dette fagfeltet. Viktig nøkkelkompetanse forsvinner hvis ikke flere studenter utdannes til økt kunnskap om og forståelse for naturen og artsmangfoldet. Så vi må både utdanne flere og ansette flere til å arbeide med dette viktige arbeidet.

Tidligere i dag behandlet Stortinget langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, og vi beklager at i både denne saken og den saken vi behandlet tidligere i dag, valgte regjeringspartiene ikke å tilslutte seg de merknadene vi har om viktigheten rundt dette feltet. Men vi håper at ministeren engasjerer seg internt i regjeringen, i samarbeid

med kunnskapsministeren, for å få flere forskere på dette viktige området.

Nikolai Astrup (H) [18:02:25]: Naturmangfoldet er grunnmuren menneskene bygger samfunn og økonomi på. Robuste økosystemer med stort mangfold av arter og gener sikrer tilgangen til mat, rent vann og naturressursene vi utnytter for å bygge hus og skaffe energi. De gir opplevelser og livskvalitet og er en viktig del av kulturen i mange ulike samfunn. I Norge er vi utstyrt med en variert natur og et mangfold av livsformer det er viktig å ta vare på.

Økosystemet som verdens artsmangfold utgjør, yter utallige og essensielle tjenester. Det er derfor avgjørende at vi forvalter det biologiske mangfoldet på en bærekraftig måte. Menneskene har et grunnleggende ansvar for å forvalte naturen. Vi har en plikt til å bevare livsgrunnlaget vårt på en slik måte at vi overleverer kloden til våre etterkommere i minst like god stand som da vi overtok den. Naturen må derfor forvaltes med respekt, ut fra sin egenverdi. Naturens mangfold er utviklet naturlig over lang tid og gjennom påvirkning fra sivilisasjonen. Det er en viktig oppgave å ta vare på naturens mangfold for kommende generasjoner. Dette skjer etter Høyres mening best gjennom en kombinasjon av vern og bærekraftig bruk.

Artsmangfoldet har endret seg gjennom hele jordens historie, arter har forsvunnet, endret seg, og nye har kommet til. Dette er en naturlig del av evolusjonen og livsformen. Derfor forsvant bl.a. dinosaurer for 65 millioner år siden, og en rekke andre arter har forsvunnet som følge av at de ikke har klart å tilpasse seg endrede livsbetingelser på jorden. Denne utviklingen har alltid skjedd og vil fortsette.

Det som er alvorlig, er den utryddelse av arter som ikke er en del av den naturlige evolusjonen og livsformen på jorden, men som kommer i tillegg som følge av menneskelig aktivitet, og som pågår i et langt raskere tempo. Denne utryddelsen av arter er det vi må stoppe.

Selv om det hersker ulike oppfatninger om hvor raskt utryddelsen av arter skjer, er det likevel viktig at det settes i verk tiltak for å bevare artsmangfoldet. Gjennom Konvensjonen om biologisk mangfold har verdenssamfunnet blitt enig om å stanse utryddelsen av arter, og under denne konvensjonen ble verdens land i Nagoia i 2010 enige om en strategisk plan for å oppnå dette målet innen 2020.

Aichi-målene er en plan bestående av 20 delmål. Konvensjonen er viktig, men det viktigste er likevel hvordan man følger den opp på hjemmebane for å nå målene. Mange av delmålene vil være krevende å innfri i Norge, og de stiller oss overfor en rekke dilemmaer og mulige konflikter. Et viktig verktøy for å ta vare på naturmangfoldet er naturmangfoldloven, som Stortinget vedtok våren 2009. Loven gir felles rammer, prinsipper og regler for bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet. En viktig forutsetning for at naturmangfoldloven skal virke etter hensikten, er at vi har tilstrekkelig kunnskap om forskjellige arter, naturtyper og økosystemer.

Regjeringen og samarbeidspartiene har startet Kunnskapsløftet. I 2015 er det øremerket 25 mill. kr til kartlegging av truede arter og naturtyper. Det er en god begynnelse. Økt kunnskap er avgjørende for å kunne føre en

miljøpolitikk tuftet på forvalteransvaret. Samtidig vil økt kunnskap gjøre det lettere å forene naturens behov med behovene en moderne sivilisasjon krever. Også i fremtiden vil vi trenge nye veier, jernbanelinjer, kraftoverføringer og flere bygg og boliger. Et sterkt kunnskapsgrunnlag vil sikre mer effektive og mindre konfliktfylte planprosesser og utbyggingssaker. Den samfunnsøkonomiske gevinsten av økt kunnskap og økt kartlegging vil være betydelig.

Regjeringen har varslet at den vil legge frem en ny handlingsplan for naturmangfold i 2015, og at handlingsplanen vil omfatte forslag til tiltak som vil forbedre datagrunnlag, datakvalitet, databaser og ikke minst deling av data. Innhenting av ny konkret kunnskap om forekomster av verdifulle naturtyper må få høy prioritet.

Artsdatabanken spiller i dag en svært viktig og sentral rolle i å levere objektive vurderinger av rødlisting og svartelisting av arter og rødlisting av naturtyper. Det er naturlig at Artsdatabanken har en sentral rolle i utviklingen av datasystemer for praktisk naturtypekartlegging, lagring av naturtypedata, kvalitetssikring og tilgjengeliggjøring.

La meg til slutt si at det er gledelig at det er så bred enighet i Stortinget om å satse på økt kunnskap om norsk natur. Det er viktig for å ruste Norge for fremtiden.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [18:06:30]: Jeg vil starte med å si at det å være politiker i denne perioden er veldig kjekt, fordi det gir muligheter for gjennomslag for alle partier her i denne sal. Det viser alle de forslagene som vi står sammen om. Det synes jeg personlig er veldig positivt.

Men så til denne saken: Vi trenger et kunnskapsløft for naturen. Et kunnskapsløft vil bidra til at vi får på plass kunnskap om den mest verdifulle naturen vi har, natur som er spesielt viktig å ta vare på for å bevare biologisk mangfold.

I dag er situasjonen den at tre av fire av de mest verdifulle naturområdene i Norge ikke er kartlagt. Norge mangler dermed et solid og tilgjengelig kunnskapsgrunnlag om hvor den trua naturen finnes. Skal vi få det til, må vi kartlegge naturen vår, både for arter og for naturtyper.

Kunnskapsbasert forvaltning av naturen krever at verdiene er kartlagt, slik at man vet hva som finnes hvor. Allerede så tidlig som i 1997 var det et politisk mål at alle kommuner skulle ha gjennomført kartlegging og verdisetting av det biologiske mangfoldet på kommunens arealer innen 2004.

I 2007 var ca. 27 000 lokaliteter på fastlandet kartfestet. I dag er det rundt 51 000 som er kartlagt. Dette ville tilsvart nesten 40 pst. dekning etter 2007-tallene, men det har i mellomtida kommet inn nye naturtyper som ikke var kjent som verdifulle i 2007.

I tillegg tilsier internasjonale forpliktelser at flere naturtyper bør kartlegges. På denne bakgrunn anslo Miljøfaglig Utredning i oktober 2013 at 25 pst. dekning av viktige naturtyper er et rimelig anslag på landsbasis. På artsnivå er kunnskapen sannsynligvis enda dårligere. Dekningsgraden av verdifull natur har dermed stått nesten på stedet siden 2007.

Ifølge naturmangfoldloven § 8 skal offentlige beslut-

ninger som berører biologisk mangfold, baseres på kunnskap. I tillegg skal føre-var-prinsippet ligge til grunn. Bedre kunnskap vil, i tillegg til å sikre naturverdier, redusere konflikter og øke hastigheten i planprosesser på grunn av større forutsigbarhet. Kunnskaper om naturverdier vil ofte gjøre det mulig å finne tilpasninger som reduserer konflikter.

SABIMA, Norsk Industri, Norsk Bergindustri og Byggenæringens Landsforening tok i vår initiativ til å få et kunnskapsløft for naturen. Hvorfor finner en så spesiell allianse, må vi vel si, sammen? Jo, all erfaring tilsier at når en har kunnskap om naturverdier i starten av en planprosess, vil det ofte være mulig å finne alternativer og tilpasninger som reduserer konfliktpunkt, eller endog fjerner dem helt – raskere beslutninger i byggeprosesser og mindre av at trua natur forsinker og fordyrer bygging av veier og boliger.

Hastigheten i planprosesser vil samtidig øke fordi gode kartlegginger av naturverdiene fort kan ta tid. De er ofte årstidsbestemt og kan kreve en del planlegging.

Naturen har både en egenverdi og yter oss verdifulle tjenester. Vi er forpliktet til etter både nasjonalt lovverk og internasjonale avtaler å ta vare på naturmangfoldet. Derfor må vi vite hvor naturverdiene eksisterer. Når vi vet det, kan planleggingen ta hensyn til dette og bidra til at fremtidige generasjoner får nytte det biologiske mangfoldet.

Kartlegging vil være fundamentet for kunnskapsbasert forvaltning. Det er derfor i alles interesse at naturtypene i Norge kartlegges langt bedre enn i dag.

Jeg er glad for at vi i budsjettavtalen fikk gjennomslag for 25 mill. kr til et kunnskapsløft for natur. Det er en start, og jeg håper vi kan øke satsinga i åra fremover.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:11:32]: Hvorfor er det behov for et kunnskapsløft for naturmangfold nå? Jo, det er fordi vi er nødt til å satse mer på bruk av levende organismer på land og i hav for menneskenes karbonforsyning. Vi må altså ha grønne karboner istedenfor svarte karboner fra olje, gass og kull. Det vil gi et økt press på sjeldne arter og naturtyper, og i denne viktige forvaltningen må vi vite hva vi gjør, sånn at vi kan kombinere økt bruk av grønt karbon fra hav og land med det å verne og ta vare på sjeldne arter og naturtyper.

Bakgrunnen er at Norge er et av de landene i Europa med størst naturvariasjon – fra nord til sør, fra øst til vest, fra hav til høyfjell. Vi er et sjeldent land, med stor variasjon og dermed stor artsrikdom. Utforskning av mangfoldet av arter og naturtyper sto helt sentralt i forskning og undervisning ved norske universiteter og høyskoler fram til 1980-tallet. Etter det har internasjonaliseringa og forskning og undervisning endret kriteriene for støtteverdig forskning fullstendig. Forskning med hovedformål å beskrive naturvariasjon, arter og økosystemer blir ikke finansiert av Forskningsrådet i 2015. Fagligheten er under press, og det er en sammenheng mellom nedbygging av fagmiljøene og svekkelsen av vern på vitenskapelig grunnlag.

Og videre, utdanninga: Svekkelse av naturmangfoldforskning ved universitetene har ført til nedtrapping av forskningsbasert undervisning. Feltundervisning er kraftig

redusert, særlig på lavere grads studier. Og nye kandidater har mye svakere kunnskap om arter, naturtyper og kartleggingsmetodikk i dag enn for 30 år siden. Paradoksalt nok har etterspørselen etter kandidater med slik bred kunnskap økt sterkt.

Og det tredje: langsiktighet. Naturen er kompleks, djup naturmangfoldkunnskap krever allsidig fagbakgrunn innen biologi, geologi, geografi, kjemi og historie – og mange års feltarbeid. Langsiktighet er en forutsetning for å bygge opp og opprettholde slik kunnskap hos den enkelte og i fagmiljøene, og kompetansen må overføres mellom forskergenerasjonene for ikke å gå tapt.

Hvordan bør ansvaret for ulike oppgaver innenfor naturmangfoldfeltet fordeles? Bakgrunnen er at det er brukt flere hundre millioner kroner på kartlegging av naturtyper og landskap i Norge. Store deler av denne kartleggingen oppfyller ikke rimelige krav til presisjon, verdinøytralitet og etterprøvnbarhet. Kartleggingsresultatene må kvalitetssikres og være partsnøytrale for å tilfredsstille samfunnets behov for kunnskap om naturtypers utbredelse og tilstandsutvikling og for overvåking av endringer.

Kunnskapsbasert naturforvaltning krever tydelig skille mellom tre ansvarsområder.

Punkt 1 er overordnet faglig ansvar – f.eks. for utvikling av naturtypesystem, kartleggingsmetoder og vedlikehold av artnavneverk, sertifisering av kartleggere og undervisning og etterutdanning. De fleste av disse oppgavene er historisk sett del av universitetsmuseenes samfunnsoppdrag. Universitetene og høyskolenes frie rolle forhindrer i dag Kunnskapsdepartementet fra å instruere universitetene til å videreføre dette ansvaret. Fordi undervisningen må være forskningsbasert, mener Senterpartiet at disse oppgavene fortsatt må være universitetsmuseenes ansvar, her må Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet finne en løsning sammen. For Senterpartiet er den opplagte løsningen et senter for naturmangfoldkunnskap ved museene som bygger på de gode erfaringene med den nasjonale forskerskolen i biosystematikk. Og ansvaret for opprettholdelse av en nasjonal kompetanse på ulike artsgrupper og på naturtypevariasjon må fordeles på ulike miljøer og sikres langsiktig finansiering.

Punkt 2: Hvem skal så ha ansvaret for lagring og tilgjengeliggjøring av verdinøytral naturtypedata? Her står Artsdatabanken sentralt. Som partsnøytral kunnskapsinstitusjon bør Artsdatabanken få et tilsvarende ansvar også for naturtypeinformasjon.

Og til slutt: Ansvar for forvaltningsmessige vurderinger, inklusiv verdivurderinger, prioritering av forvaltningstiltak, må tillegges den enkelte sektormyndighet. Det handler altså om

- å ha klare skiller mellom det faglige ansvaret ved universitetsmuseene
- å gjøre kunnskapen tilgjengelig – Artsdatabanken
- forvaltningsmessige vurderinger, som den enkelte etat står for

Til slutt tar jeg opp Senterpartiets forslag, forslagene nr. 1 og 2.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ola Elvestuen (V) [18:16:55] (komiteens leder): Jeg har sterk sympati for forslaget, og det er viktig at vi tar opp saken om at vi må ha en kunnskapsbasert naturforvaltning, og hvordan vi skal forsterke den i årene framover. Jeg er også enig i mange av hovedpunktene i representanten Lundteigenes gjennomgang, og det er sagt mye bra også tidligere i debatten, f.eks. om Artsdatabankens sentrale rolle.

Jeg skal være kort, men jeg skal ta opp det jeg mener er kanskje det viktigste. Det er at vi i årene framover også følger opp den viljen som ligger til grunn for de 25 mill. kr som nå er lagt inn i budsjettet. Det er mye kunnskap om hva vi trenger å gjøre, men det må ligge en vilje til grunn for også å følge det opp systematisk, med midler over tid.

Det å innhente den kunnskapen kan jo også gi seg litt underlige utslag. For min egen del fikk jeg i forfjor oppkalt en snylteveps etter meg, en *Aphelinus elvestueni*, som jeg er veldig stolt over. Den er registrert ved landbruksuniversitetet i Tbilisi, og dette gjøres i et samarbeid med Universitetet i Oslo og et universitet i Texas, som jobber videre med den. Men det er nå en liten detalj.

Det er klart at med mangelen på systematikk i arbeidet med å få kunnskap om det biologiske mangfoldet i Norge trenger vi å videreføre det kunnskapsløftet som vi satte i gang – mener jeg – i budsjettet for i år. Fra Venstres side må vi i hvert fall være tydelig på at dette kun er et første steg, og det er noe vi kommer til å legge trykk på ved nye budsjetttrunder i årene framover.

Det er også viktig, som også forslagsstillerne påpeker, at den kunnskapen som kommer inn, må være åpen og fritt tilgjengelig.

Presidenten: Presidenten vil gratulere representanten Elvestuen med å ha fått oppkalt en snylteveps etter seg. For egen del ville jeg nok ha foretrukket et litt større dyr, men en snylteveps er heller ikke så verst.

Ingunn Gjerstad (SV) [18:19:27]: Eg vil takka Senterpartiet spesielt for at dei løfter denne viktige saka.

Det har vore ei interessant komitéhandsaming med omsyn til representantforslaget. No er det ein samla komité som slår fast at tap av naturmangfald er ei av dei store utfordringane i vår tid. Når vi menneske utryddar ein art, finst det ingen angrevert.

Saka er godt og grundig gjort greie for. For å ta vare på naturmangfaldet trengst først og fremst kunnskap. Difor er det bra at så godt som heile Stortinget meiner at det trengst eit kunnskapsløft for naturen. No forpliktar vi oss alle til å bidra ved at tilstrekkeleg oppfølging kjem i budsjetta framover, slik òg Elvestuen peikte på.

Vidare er det viktig for kunnskapen om naturmangfaldet at komiteen anerkjenner at Artsdatabanken spelar ei nøkkelrolle. Eg er difor glad for at ein samla komité slår fast at Artsdatabanken skal ha ansvar for utvikling av datasystem for praktisk naturtypekartlegging i felt, for lagring av naturtypedata, for at dataa blir kvalitetssikra og for

å gjera data tilgjengeleg for brukarar. Vidare viser eg til komitéinnstillinga når det gjeld merknader og posisjonar frå SV.

Den store handsaminga av tiltak og verkemiddel for å ta vare på naturmangfaldet kjem i stortingsmeldinga om naturmangfald, som regjeringa no har forplikta seg til å leggja fram, og i SV ser vi fram til den debatten òg.

Statsråd Tine Sundtoft [18:21:20]: Jeg er svært glad for at hele komiteen, med unntak av Senterpartiet, er enig med meg i at det viktigste nå er å skaffe mer kunnskap om natur. Tap av naturmangfold er en av våre største miljøutfordringer. Jeg er opptatt av å ta vare på naturen både for dens egenverdi og for den verdien den har for dagens og kommende generasjoner. Vi skal ha et godt kunnskapsgrunnlag for det arbeidet vi gjør for å ta vare på naturen. Det må vi ha for å nå de nasjonale målene, som er å opprettholde eller jobbe for god tilstand i norske økosystemer, ta vare på truet natur og sikre representativ bevaring av natur.

Miljøforvaltningen har de senere årene lagt stor vekt på å forbedre kunnskapen. Forvaltningen skal være og er kunnskapsbasert. Likevel er det behov for å videreutvikle og forbedre kunnskapsgrunnlaget. Det aller viktigste er å innhente mer informasjon om hvor den viktigste naturen er, og hvilke arter vi har, dvs. at vi trenger mer kartlegging. Jeg viser i den forbindelse til økningen på 25 mill. kr til kartlegging av natur på årets budsjett.

Jeg vil i den kommende meldingen om nasjonal handlingsplan for naturmangfold legge fram forslag til tiltak for å bedre kunnskapen om norsk natur. For at vi skal få god kunnskap, må det utdannes folk som har nødvendig kompetanse fra universiteter og høyskoler. Det er grunn til bekymring når forskning på arter og naturtyper over flere år har fått redusert omfang og status. Sammen med kunnskapsministeren vil jeg arbeide med å forbedre dette i arbeidet med langtidspanen for forskning og høyere utdanning.

Kartlegging av naturtyper skal gjennomføres etter en mest mulig objektiv, verdinøytral og etterprøvbare metode. Det er viktig med en felles standard for naturtypebeskrivelse. Det legger til rette for at flere sektorer bidrar i et felles løft for å bedre kunnskapsgrunnlaget. Jeg mener at Artsdatabankens naturtyper i Norge skal utgjøre kjernen i dette. Dette utgjør et felles klassifiseringssystem for kartlegging av natur. Det bør ligge til grunn for inndeling og definisjoner i all naturkartlegging, både i miljøforvaltningen og i andre sektorer. Dette medfører forenklinger og forbedringer og dessuten økt ressurseffektivitet. Artsdatabanken skal forsyne samfunnet med oppdatert og lett tilgjengelig kunnskap om naturtyper og arter. De bør utvikle datasystemer for praktisk naturtypekartlegging i felt, lagre naturtypedata og kvalitetssikre data samt gjøre dataene tilgjengelig for alle brukere.

Miljødirektoratet skal definere hvilke naturtyper som skal kartlegges, og bestille kartlegging av disse. De skal også utarbeide kriterier for verdsetting av natur. Det er et viktig prinsipp at data om arter og naturtyper skal være åpent og fritt tilgjengelig for alle brukere. Arbeidet for

å sørge for at offentlig finansiert kunnskap gjøres tilgjengelig, skal videreføres. I dag er det dessverre naturinformasjon som ikke er tilgjengelig i offentlige databaser. Eksempler på dette er data som er innhentet gjennom konsekvensutredninger, altså KU. I et revidert KU-regelverk som trådte i kraft 1. januar i år, inngår nå krav til innlegging av data i offentlige databaser.

Et godt kunnskapsgrunnlag skal ligge til grunn for vår bruk av virkemidler. Mange av virkemidlene for å ta vare på natur finner vi i naturmangfoldloven. I regjeringserklæringen står det at naturmangfoldloven skal ligge fast, men at praksisen skal gjennomgås. Dette har vi gjort. Regjeringen vil gjennom stortingsmeldingen om nasjonal handlingsplan for naturmangfold legge fram en plan for bruk av virkemidler for å ta vare på natur. En klargjøring av bruken av virkemidlene, prioriterte arter og utvalgte naturtyper vil inngå her, bl.a. basert på anbefalinger fra den nevnte erfaringsinnhenting.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:26:18]: Det har vært mange konflikter knyttet til vern av arter og naturtyper, og naturmangfoldloven er det lovmessige grunnlaget for vernet. For å få til en større grad av tillit i naturforvaltningen må det være en kunnskapsbasert naturforvaltning.

Jeg vil da stille statsråden spørsmål om skillet mellom ansvarsområdene her, om statsråden er enig i det, om et klart skille mellom det overordnede faglige ansvaret, hvor man legger fram den objektive, etterprøvbare kunnskapen etter felles metodikk, tilgjengeliggjøringa av kunnskapen gjennom Artsdatabanken og – til slutt – de forvaltningsmessige vurderinger knyttet til den enkelte sektormyndighet. Er statsråden enig i den delinga av ansvaret?

Statsråd Tine Sundtoft [18:27:16]: Det jeg nå oppfatter, er at komiteen også hjelper til med å rydde i hva som er Artsdatabankens ansvar, og hva som er Miljødirektoratets ansvar. Jeg tror det er veldig fornuftig med de avklaringer som er gjort i behandlingen av denne saken, at vi nå framover ser på hvordan vi best kan løse de utfordringer vi har med for lite kunnskap. Jeg tror at den grunnleggende utfordringen her er å få mer kunnskap. Nå har vi også fått økt bevilgningen i 2015 for å forbedre kartleggingen av dette. Jeg tror det er det grunnleggende. Og så rydder vi nå ytterligere opp i hva Artsdatabanken er ansvarlig for, og hva Miljødirektoratet er ansvarlig for.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:28:06]: Det er ingen uenighet om spørsmålet om å få mer kunnskap, og jeg håper samtidig at det også er enighet om at kunnskapen må forvaltes sånn at en får større tillit blant de partene som skal bruke dette, slik at konfliktene kan reduseres.

Jeg må gjenta spørsmålet mitt: Er statsråden enig i at vi skal ha et klart tredelt skille mellom – punkt 1 – den som innhenter kunnskapen, altså de faglige, uavhengige og etterprøvbare metodene som de bruker, Artsdatabanken – punkt 2 – den som sitter med ansvaret for artsinformasjon

masjonen, og forvaltningen – punkt 3 – som er knyttet til den enkelte sektormyndighet?

Statsråd Tine Sundtoft [18:28:48]: Jeg oppfatter at komiteen i sin innstilling er med på å klargjøre hvem som er ansvarlig for hva, og det er fornuftig. Men jeg vil også minne om at Miljødirektoratets kartleggingshåndbøker har gitt et svært viktig grunnlag for norsk natur siden 1990-tallet. Og den naturtypekartleggingen har gjort det mulig, for både kommuner og sektorer, å ha en oversikt over og ta hensyn til naturtyper, som er viktig for det biologiske mangfoldet.

Vi vet også at når den neste versjonen av Artsdatabankens klassifiseringssystem, Naturtyper i Norge, kommer i år, kan også den legges til grunn for en ny naturtypekartlegging. Men det grunnleggende er å få mer kunnskap om norsk natur, og vi rydder ytterligere nå for å klargjøre hva Artsdatabanken er ansvarlig for, og hva Miljødirektoratet er ansvarlig for.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:29:40]: Da Senterpartiet fremmet forslaget, var det for å komme videre og vekk fra en del av de unødvendige konfliktene som vi har. Og det jeg nå prøver å få statsråden til å bekrefte, er det samme som jeg forstår ligger i innstillinga, og som det er bred enighet om. Men det er veldig avgjørende og viktig å ha den tredelinga klart for seg: Det skal være én part som er ansvarlig for å få fram kunnskapen på et faglig og vitenskapelig grunnlag, en annen part skal være ansvarlig for å formidle kunnskapen ut til alle interesserte parter, og den tredje parten skal være ansvarlig for å avveie dette, nemlig den enkelte sektormyndighet, som skal stå for de forvaltningsmessige vurderingene.

Jeg kan ikke se at det er noe i innstillinga som er i strid med det jeg nå sier, men hvis en får en slik klargjøring, får en mindre konflikter. Er statsråden enig i den hensikten og den inndelinga som jeg nå har skissert?

Statsråd Tine Sundtoft [18:30:44]: Når representanten Lundteigen ikke vil støtte resten av komiteen i de overordnede avklaringer av ansvaret mellom Artsdatabanken og Miljødirektoratet, blir det på en måte om en skal tolke det som et forsøk på å så tvil om Miljødirektoratets ansvar.

Det er dette jeg er opptatt av: Hva har Artsdatabanken ansvar for, og hva er Miljødirektoratets ansvar? Jeg mener at komiteen her har kommet fram til en god klargjøring av det. Jeg er opptatt av at vi tar med oss de avklaringene videre, at vi ser framover med hensyn til hvordan vi best kan løse de utfordringene vi har med det å ha for lite kunnskap.

Rasmus Hansson (MDG) [18:31:36]: En av de gode tingene med Senterpartiets forslag – som også statsråden på en bra måte tok opp i sitt innlegg – er at vi må øke oppmerksomheten om behovet for å gjenoppta utdanning og forskning innenfor det å kunne norsk artsmangfold og det å kunne norsk natur, som er blitt svekket gjennom den måten vi har innrettet universitetssystemet på nå. Vi trenger biologer som ikke bare kan forskjellen på genomer i forskjellige flatorarter, men som også

kan forskjellen mellom granmeis, grantre og gransnutebiller.

Når statsråden varslet at hun og kunnskapsministeren vil ta tak i dette: Kan hun utdype når vi kan vente oss en klar plan for hvordan dette behovet vil bli tatt tak i – om hun vil komme tilbake til Stortinget med en slik plan?

Statsråd Tine Sundtoft [18:32:33]: Det jeg sa, var at jeg vil følge dette opp gjennom det videre arbeidet med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

Jeg deler representanten Hanssons syn, at vi har for få som er engasjert i dette feltet. Det anslås at vi til sammen har 25–30 doktorgradsstipendiater i biosystematikk ved universitetene i dag, med finansiering fra ulike kilder. I tillegg kommer 50 faste vitenskapelig ansatte knyttet til samme fagfelt.

Behovet for å dekke dette kunnskapsområdet er mye større. Derfor varslet jeg i mitt innlegg at dette tar jeg – sammen med kunnskapsministeren – opp i den langtidsplanen for forskning og høyere utdanning som regjeringen nå arbeider med. Jeg tør ikke akkurat nå fastslå når en kommer tilbake til Stortinget med dette, men jeg har sagt at jeg tar det opp i den sammenheng.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:33:44]: Naturkartlegginga de siste 15–20 åra har, til tross for varierende kvalitet, observert og identifisert tallrike arter, og mange viktige naturtyper lokaliteter er oppdaget. Det er basis. Der står vi, og det må vi bygge videre på. Det er grunnlaget som vi nå har.

Men utfordringa er at i praktiseringa av dette faglige grunnlaget viser det seg at det er store kunnskapshull. Det er store kunnskapshull ved at det er for lite etterprøvbarehet, og det er brukt ulike kartleggingsmetodikker. Jeg er veldig glad for statsrådens presisering av at vi nå skal få etterprøvbare dokumentasjon av disse viktige naturtypene og artene, og at vi skal ha en kartleggingsmetodikk som er lik. Og når det gjelder det jeg sa i mitt første innlegg om det faglige grunnlaget, føler jeg at statsråden fulgte opp, og jeg er veldig takknemlig for det.

Det som nå trengs for å fylle de store kunnskapshullene som er, er en bred, nasjonal innsats, der forskningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner løfter sammen. Og jeg vil understreke at det må være et samspill mellom forskningsinstitusjonene og frivillige organisasjoner, men det må være den samme metodikken, slik at enhver frivillig organisasjon som kommer til at det her er sjeldenheter, angir det på en måte som gjør at andre kan gå inn og se på den angivelsen og kommentere den, og dermed gjøre den bedre, slik at arbeidet blir dyktigere gjort. All relevant kompetanse må altså mobiliseres.

Det er viktig med tilstrekkelig og langsiktig finansiering. Det er ingenting som er mer langsiktig enn det vi her gjør. Vi skal både se på hva som er artssituasjonen på tidspunktet, og følge med på utviklinga av arter og naturtyper.

Og der hvor det skal foretas et vern, må vi sikre oss at det som er formålet med vernet, er presist beskrevet, og det vernet skal ivaretas i all evighet framover, så langsiktighet er det mest sentrale i det vi her snakker om.

Til slutt vil jeg spørre om universitetenes og høyskolenes rolle i dette. Slik det er i dag, forhindrer universitetenes og høyskolenes frie rolle Kunnskapsdepartementet fra å instruere universitetene i å videreføre det ansvaret som de tidligere har hatt. Jeg sa at Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet må løse dette sammen, slik at universitetsmuseene får de nødvendige økonomiske ressurser til å gjøre dette. Jeg ønsker statsrådets kommentar til det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [18:37:00]

Interpellasjon fra representanten Terje Aasland til klima- og miljøministeren:

«Gjennom utarbeidelse og behandling av forvaltningsplanene for de norske havområdene legges grunnlaget for kunnskapsbasert forvaltning og bærekraftig bruk. Under regjeringen Stoltenberg II ble det lagt fram forvaltningsplaner for alle de norske havområdene. Stortinget har forutsatt at planene skal rulleres slik at det til enhver tid er et oppdatert kunnskapsgrunnlag som forvaltningen baseres på. På spørsmål i skriftlig spørsmål nr. 237 (2014–2015) skriver klima- og miljøministeren følgende: «Med bakgrunn i avklaringer i regjeringens politiske plattform har regjeringen ikke tatt endelig stilling til behovet for å legge fram en oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet nå.»

Vil statsråden sørge for at Stortingets forutsetninger om rullering og oppdatering av kunnskapsgrunnlaget i forvaltningsplanene fortsatt skal legges til grunn i norsk forvaltningspraksis for havområdene?»

Terje Aasland (A) [18:38:10]: Forvaltningen av våre havområder er en svært viktig oppgave. Det handler om at vår generasjon ikke skal ødelegge mulighetene for framtidige generasjoner.

Norske havområder har stort sett en god miljøstandard, og vi har svært mye kunnskap om havområdene og hva som er der, men også om hvordan ulike forhold virker inn på økosystemene som havområdene våre representerer. Det er utviklet et finstemt system, hvor ulike hensyn balanseres gjennom forvaltningsplanene for de ulike havområdene. Planene har til hensikt å samordne og prioritere bærekraftig bruk av ressursene, men samtidig å sette forpliktende krav om beskyttelse.

Den store fordelen med forvaltningsplanene er at de bygger sitt grunnlag på massiv kunnskapsinnhenting, konsekvensutredninger og ulike arenaer hvor synspunkt vektet mot hverandre. Behovet for en mer helhetlig forvaltning av norske havområder ble tydeliggjort i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen Rent og rikt hav

i 2002. Fra den gang og fram til nå har helhet og kunnskap vært bærebjelken i forvaltningen.

Derfor er organiseringen av forvaltningsplanarbeidet innrettet slik at alle sektormyndigheter og andre interesserte parter må samarbeide i arbeidet med forvaltningsplanene. Arbeidet med forvaltningsplanene skal koordineres av en interdepartemental styringsgruppe hvor alle berørte departementer er representert. Dette gir en faglig styrke i arbeidet, hvor også de underliggende fagetatene bidrar med sin fagkompetanse. Hensikten med forvaltningsplanene er ikke at de skal være endelige. Tvert om: Forvaltningsplanene skal sikre at vi hele tiden har oppdatert kunnskap, og at politiske avveininger tas på bakgrunn av dette. I forvaltningsplanene blir det også framhevet hvilke spørsmål det må arbeides videre med, bl.a. for å sikre god sameksistens mellom de ulike områdene som vektes i de ulike planene. Det er viktige arbeidsoppdrag for veien videre og neste rullering.

Da Stortinget behandlet forvaltningsplanen for Norskehavet, skrev en samlet komité den gangen, våren 2009, bl.a.:

«Komiteen har merket seg at miljøtilstanden i Norskehavet er god, og at de mest kjente verdifulle og sårbare områdene er identifisert i forvaltningsplanen. Det er imidlertid et betydelig kunnskapsbehov knyttet til mer presis informasjon om miljøverdier som korallrev og annet naturmangfold på havbunnen i Norskehavet.» Videre står det at:

«Komiteen er derfor tilfreds med at det skal sattes på kunnskapsinnhenting og kartlegging og legger dette til grunn for sin tilslutning til forvaltningsplanen. Komiteen har videre merket seg at forvaltningsplanen skal være rullerende og oppdateres jevnlig, første gang senest i 2014. Fullstendig revisjon skal foretas i 2025.» Sterkere og tydeligere føringer kan egentlig ikke legges fra Stortinget!

Den 27. november i fjor stilte stortingsrepresentant Eva Kristin Hansen et skriftlig spørsmål, som egentlig er redegjort for gjennom presidentens opplesning. Hun – og nå undertegnede – stiller spørsmål ved om at faggrunnlaget for oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet skulle vært ferdigstilt av Faglig forum innen 15. april 2014. Så kommer spørsmålet:

«Foreligger disse planene, og når har statsråden tenkt at disse skal offentliggjøres?»

Svaret som ble gitt, var følgende:

«Med bakgrunn i avklaringer i regjeringens politiske plattform har regjeringen ikke tatt endelig stilling til behovet for å legge fram en oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet nå. Det faglige grunnlaget for oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet er langt på vei utarbeidet, og vil bli offentliggjort snarlig.»

Dette var en bekymringsfull melding fra ansvarlig statsråd. Det skal egentlig ikke gå an, og det kan ikke bli slik at man tilsidesetter noe som et samstemt storting så til de grader har lagt til grunn for sin tilslutning til en forvaltningsplan, og jeg håper dette svaret var en glipp fra klima- og miljøministeren. Jeg siterer igjen:

«Med bakgrunn i avklaringer i regjeringens politiske plattform har regjeringen ikke tatt endelig stilling til behovet for å legge fram en oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet nå.»

Dette er etter mitt skjønn et uakseptabelt svar, med mindre det er statsrådets ønske å sette til side det som Stortinget så ettertrykkelig sa våren 2009. Jeg tror ikke det. Jeg håper ikke dette er starten på at regjeringen har til hensikt å bryte en meget god tradisjon som startet med stortingsmeldingen om et rent og rikt hav i 2002, og som har fulgt oss, egentlig, fram til i dag, gjennom det arbeidet som er nedlagt i forbindelse med utarbeidelse og rullering av forvaltningsplanene.

Jeg håper derfor at klima- og miljøministeren veldig tydelig og uten noen form for forbehold garanterer for at forvaltningsplanen for Norskehavet – og andre rulleringer – kommer til Stortinget, og at rullering for Norskehavet kommer i inneværende år.

Et annet spørsmål som har dukket opp og – skal vi si – aktualisert denne interpellasjonen, er jo at i løpet av de siste dagene er regjeringens meget bemerkelsesverdige utlysning av 23. konsesjonsrunde for oljeindustrien foretatt. Samme dag som utlysningen skjer, får man altså en kunngjøring fra klima- og miljøministeren om at man vil foreta en enkeltoppdatering av iskanten og dennes definisjon i forvaltningsplanen for Lofoten og Barentshavet – høyst bemerkelsesverdig! Hva er det vi kan forvente kommer? Kommer det en sak som bygger på de samme forvaltningsprinsippene som er innarbeidet for tidligere rullering? Kan vi forvente at det er oppdatert kunnskapsgrunnlag, konsekvensutredninger og høringer som danner grunnlaget? Eller er det nok en gang slik at regjeringen bryter forutsetningen, basert på en høyst utydelig politisk definisjon, som igjen vil bryte med prinsippet om forvaltningsplanenes viktige grunnstein om oppdatert kunnskap, nye konsekvensutredninger og faglige avveininger?

Avslutningsvis håper jeg at denne interpellasjonen tydelig kan avklare følgende forhold. Punkt 1: Vil statsråden sørge for at Stortingets forutsetninger om rullering og oppdatering av kunnskapsgrunnlaget i forvaltningsplanene fortsatt skal legges til grunn i norsk forvaltningspraksis for havområdene? Hvis «ja»: Hvor ofte mener klima- og miljøministeren eksisterende forvaltningsplaner bør rulleres og oppdateres, på en helhetlig og forsvarlig måte? Og punkt 3: Vil statsråden sørge for, når Stortinget en eller annen gang i løpet av våren får en oppdatering av iskanten, at denne bygger på de samme faglige prinsipper og grundighet og analyse som ligger i en ordinær rullering av forvaltningsplanene?

Statsråd Tine Sundtoft [18:45:21]: Havområdene har stor betydning for Norge. Havet og kysten har preget utviklingen av det norske samfunnet og formet mye av vår identitet. Havet rommer store miljøverdier og ressurser, både det vi har kjent til lenge, og ting som vi ennå ikke har kunnskap om. Norsk handel og økonomi er sterkt knyttet til havet, fra sjøtransport og skipsbygging til fisk og havbruk, olje og gass.

Norge skal være et foregangsland når det gjelder hel-

hetlig og økosystembasert forvaltning av havområdene. Det er et mål å sikre en helhetlig, økosystembasert forvaltning som tar vare på naturmangfoldet og gir grunnlag for en bærekraftig utnyttelse av ressursene. Internasjonalt har Norge en ledende rolle i å utvikle kunnskap om og forvaltning av miljøet og ressursene i havområdene og på kontinentalsokkelen. Forvaltningsplanene har høstet betydelig anerkjennelse internasjonalt. En rekke land har nå etablert en tilsvarende forvaltning av havområdene, bl.a. EU gjennom havstrategidirektivet. Klimaendringer og økt aktivitet i havområdene skaper stadig nye utfordringer. Havnasjonen Norge har interesse av å opprettholde og videreutvikle rollen som en ansvarlig forvalter av havet.

I St.meld. nr. 12 for 2001–2002, Rent og rikt hav, den såkalte havmiljømeldingen, fremmet regjeringen Bondevik II en mer økosystembasert og sektorovergripende havmiljøpolitikk med helhetlige forvaltningsplaner som verk-tøy. I havmiljømeldingen framgikk det bl.a. at:

«De helhetlige forvaltningsplanene for havområdene vil med utgangspunkt i de sektorvise konsekvensutredningene gi grunnlag for å etablere verneområder og gi generelle retningslinjer for virksomhet i havområdene.»

Situasjonen da var preget av fragmentert forvaltning og mangel på et helhetlig kunnskapsgrunnlag. Det er nå utarbeidet helhetlige forvaltningsplaner for alle de norske havområdene. Disse bygger alle på felles faglige grunnlag som er utarbeidet på tvers av sektorene.

Formålet med forvaltningsplanene er å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester i havområdene og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold. Forvaltningsplanene er derfor et verktøy både for å tilrettelegge for verdiskaping og for å opprettholde miljøverdiene i havområdene.

Forvaltningsplanene bidrar til klarhet i overordnede rammer, samordning og prioriteringer i forvaltningen av havområdene. Norge har med dette et politisk verktøy for helhetlig havforvaltning og for legitimitet omkring beslutninger som omhandler balansen mellom næringsinteresser og miljøhensyn i våre havområder. Forvaltningsplanene har som kjent fått bred tilslutning i Stortinget.

Interpellasjonen fra representanten Aasland gir en anledning til å tydeliggjøre at forvaltningsplanarbeidet skjer i to trinn. Første trinn er det faglige grunnlagsarbeidet, mens trinn to er selve forvaltningsplanene for de enkelte havområdene. Det er i selve forvaltningsplanene i meldinger til Stortinget at regjeringen presenterer sin overordnede politikk for å balansere hensynet til miljø og til bærekraftig utnyttelse av havets ressurser.

La meg med en gang slå fast at regjeringen vil videreføre forvaltningsplanene for havområdene som politisk verktøy. På grunn av de raske endringene som skjer i Barentshavet, knyttet til klimaendringene og smelting av havisen, vil regjeringen i denne stortingsperioden sørge for oppstart av arbeidet med et faglig grunnlag for en full revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Den reviderte forvaltningsplanen vil bli lagt fram i en melding til Stortinget i 2020. Stortinget har til-

svarende forutsatt revideringer av forvaltningsplanen for Norskehavet i 2025 og forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak i 2030.

Et viktig grep i forvaltningsplanene er identifisering av enkelte områder som særlig verdifulle og sårbare områder. Dette er områder som ut fra naturfaglige vurderinger har vesentlig betydning for den biologiske produksjonen og/eller naturmangfoldet i havområder, også utenfor områdene selv. Områdene har høy tetthet av miljøverdier som fisk, sjøfugl m.m. og er sårbare for ulike menneskelige påvirkninger. Gjennom tiltak i forvaltningsplanene er det valgt å vise særlig aktsomhet i de særlig verdifulle og sårbare områdene. Et slikt særlig verdifullt og sårbart område er iskanten. Ved behandling av forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten i 2011 sluttet Stortinget seg til at det ikke skulle igangsettes petroleumsvirksomhet ved iskanten i forrige stortingsperiode. Dette er videreført i regjeringens politiske plattform med utgangspunkt i samarbeidsavtalen med Kristelig Folkeparti og Venstre for innværende periode. Samtidig har Stortinget forutsatt at dette ikke er til hinder for at det kan drives petroleumsvirksomhet i hele Barentshavet sørøst.

Iskanten har i de senere årene flyttet seg nordover. Som de fleste vel har notert seg, vil regjeringen i løpet av våren 2015 legge fram for Stortinget en oppdatering av forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten med en oppdatert beregning av iskanten. Forvaltningsplanens iskant er definert i det faglige grunnlaget helt tilbake til 2003 og har ligget til grunn for angivelse av det særlig verdifulle og sårbare området iskanten i forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten i 2006 og 2011. Denne blir nå oppdatert med nye isdata fra satellittobservasjoner.

Det er etablert et oppfølgingssystem under forvaltningsplanene med jevnlig overvåking, vurdering og rapportering av miljøtilstanden og andre relevante forhold. Dette gjøres gjennom de tverrsektorielle rådgivende gruppene Overvåkingsgruppen og Faglig forum. Fagarbeidet er en kontinuerlig prosess.

Overvåkingsgruppen består av relevante etater og forskningsinstitusjoner og ledes av Havforskningsinstituttet. Gruppens mandat er fastsatt av berørte departementer. Overvåkingsgruppen skal i henhold til sitt mandat bidra til god samordning av pågående overvåking og sammenstille og vurdere relevante overvåkingsresultater. Overvåkingsgruppen skal formidle resultater av gruppens faglige arbeid og jevnlig rapportere om utviklingen i miljøtilstanden i hvert av de tre norske havområdene, bl.a. på nettstedet miljøstatus.no.

I tillegg til Overvåkingsgruppen er det etablert et Faglig forum for helhetlig og økosystembasert forvaltning av norske havområder, som ledes av Miljødirektoratet og består av etater og forskningsinstitusjoner under de berørte departementene. Faglig forum arbeider på grunnlag av et felles mandat fastsatt av alle de berørte departementene. Gruppen skal utarbeide det samlede faglige grunnlaget for oppdateringer og revideringer av forvaltningsplanene og bl.a. beskrive endringer og utviklingstrekk for miljøtilstanden så vel som næringenes aktivitet, nåværende og framtidig arealbruk, påvirkning på miljøet så vel som de

havbaserte næringenes verdiskaping. Rapportene presenteres offentlig og er gjenstand for høring, slik at også organisasjoner og allmennheten har muligheten til å kommentere det faglige grunnlaget og eventuelle andre forhold de mener bør legges til grunn når regjeringen skal legge fram en forvaltningsplan. Det er på denne måten et særtrekk ved forvaltningsplanene at det faglige grunnlagsarbeidet fullt ut skjer på tvers av de ulike departementenes underliggende etater og relevante forskningsinstitusjoner.

Ved oppdatering eller revidering av forvaltningsplanene sammenstilles det normalt et felles faglig grunnlag fra Faglig forum etter bestilling fra departementene og i tråd med Faglig forums mandat. Dette utgjør det sentrale grunnlaget for den etterfølgende politiske prosessen med oppdatering eller revidering av selve forvaltningsplanen.

Ved oppdatering av forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten med en oppdatert beregning av iskanten er bestillingen av faggrunnlaget avgrenset til dette konkrete temaet, da dette er den sentrale saken som skal forelegges Stortinget.

Oppdateringene har så langt vært gjennomført i en tilnærmet femårs syklus, mens grundigere revideringer er lagt opp til å gjøres etter ca. hvert 15. år. Det faglige arbeidet under forvaltningsplanene, i både Overvåkingsgruppen og Faglig forum, innebærer at kunnskapen om havområdene holdes oppdatert. Jeg vil derfor hevde at norsk helhetlig havforvaltning til enhver tid bygger på et oppdatert kunnskapsgrunnlag.

La meg avslutningsvis vise til at Stortinget har sluttet seg til at Norge skal «være et foregangsland når det gjelder helhetlig og økosystembasert forvaltning av havområdene» i behandlingen av nordområdemeldingen i 2011.

Terje Aasland (A) [18:55:41]: Aller først vil jeg takke statsråden for svaret. Jeg tror vi langt på vei er enig i oppfattelsen av hvordan arbeidet med forvaltningsplanene skal foregå. Sånn sett var det en betryggende redegjørelse, det klima- og miljøministeren nå ga.

Men jeg har lyst til å understreke et par elementer. For det første må det ikke herske noen tvil om at en politisk enighet eller uenighet utenfor denne salen eller mellom noen partier i tilknytning til denne salen ikke er et grunnlag for å tilsidesette prinsipper, metoder eller føringer gitt av Stortinget på et tidligere tidspunkt. Det er utvilsomt sånn at Stortinget forutsatte for sin tilslutning til forvaltningsplanen for Norskehavet i 2009 at denne planen skulle rulleres i 2014.

Da er det bekymringsfullt at klima- og miljøministeren til tross for det hun nå sier, har valgt å se bort fra – foreløpig – denne rulleringen fordi en har blitt enig om noe utenfor Stortinget som for Stortinget i seg selv er knekkende likegyldig. Stortinget har bedt om en rullering og ny grunnlagsvurdering i 2014, men har ikke fått det. Det er det vesentlige i det.

Da er det grunn til også å sette spørsmålsteget ved det som jeg tror mange i denne sal oppfatter som litt unormal praksis, når en igjen skal oppdatere forvaltningsplanen for Lofoten og Barentshavet knyttet til iskanten spesifikt. Jeg skal ikke forskuttere hva vi skal mene i den saken. Jeg vil

bare allerede nå signalisere veldig tydelig at jeg forventer at den grundige, faglige vurderingen, kunnskapsbaserte tilnærmingen til problemstillingene og analysen i tilknytning til det, faktisk er redegjort for når Stortinget får seg forelagt den saken. Hvis ikke er det også grunnlag for bekymring, for da begynner en egentlig å forlate et mønster og et prinsipp knyttet til forvaltningsplanene, fordi en har lyst til å ivareta en politisk interesse eller motivasjon. Det vil etter min vurdering være å forlate den gode trenden og den gode skikken som er utarbeidet i tilknytning til forvaltningsplanarbeidet, hvor kunnskap er nøkkelen til videre politisk håndtering.

Så til slutt: Med bakgrunn i de erfaringene klima- og miljøministeren har hatt som klima- og miljøminister nå i halvannet år, kan hun svare på hvor ofte en bør rullere forvaltningsplanene, i og med at det er litt utradisjonelt at en regjering kommer og legger fram en enkeltsak for Stortinget i tilknytning til en forvaltningsplan? Er det behov for nå å rullere oftere enn det en tidligere har antatt? Og vil eventuelt klima- og miljøministeren ta et ansvar for at det skjer?

Statsråd Tine Sundtoft [18:58:52]: Jeg tror vi skal forholde oss til det som tidligere har vært vedtatt, at en full revidering, som er en fullstendig gjennomgang av langsiktige endringer i økosystemet, hvor en legger det faglige grunnlaget for gjennomgang av helheten i selve forvaltningsplanen, holder hvert femtende år.

Det vi gjør nå med iskanten, er en oppdatering. Da mener vi at denne meldingen vil være tematisk avgrenset til iskanten i Barentshavet. Vurderingen er derfor at det ikke er behov for å involvere hele Faglig forum med alle de underliggende etatene, men at jobben kan utføres av Norsk Polarinstitutt. Norsk Polarinstitutt deltar for øvrig i sekretariatet for Faglig forum sammen med Miljødirektoratet.

Men som jeg også sa i mitt første innlegg, skal vi samtidig i denne stortingsperioden starte en grundig faglig prosess fram til en full revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten i 2020.

Jeg mener at vi følger opp det som Stortinget har forutsatt at forvaltningsplanene skal ivareta, hvor vi klarer å balansere det med full revidering, men også oppdateringer når det er nødvendig, og at vi i oppdateringene får det faglige grunnlaget for vurderingene.

Åsmund Aukrust (A) [19:00:48]: Siden Terje Aasland sendte inn denne interpellasjonen før jul, har saken blitt veldig aktuell, så vi får vel takke Stortingets presidentskap for å ha funnet et veldig riktig tidspunkt å ha denne debatten på. Det var vel på ingen måte det som var planen når den kom akkurat denne dagen, men i dag er jeg glad for at vi får denne muligheten til å utfordre klima- og miljøministeren på dette viktige temaet.

Forvaltningsplaner er vårt aller viktigste virkemiddel for å forvalte våre havområder på en sikker og bærekraftig måte – at all menneskelig aktivitet skal forvaltes i en større sammenheng. Vi skal være sikre på at det vi gjør, ikke ødelegger naturen og havets unike økosystemer. Det

er sant, som ministeren sier, at dette er noe vi virkelig kan være stolte av i Norge, det er en av våre fremste utenrikspolitiske eksportvarer. Når utenriksministeren reiser verden rundt, skryter han av dette til sine kolleger, og det har han god grunn til å gjøre, for dette er en veldig god måte å forvalte kunnskapen på og vite at vi bruker den alltid best tilgjengelige kunnskapen om havet når det gjelder hva slags aktiviteter vi mennesker kan drive med.

Dette er klima- og miljøministerens viktigste verktøy. Det virket hun i sitt svar veldig klar over selv. Derfor synes vi det er overraskende og egentlig oppsiktsvekkende at ministeren har vært så defensiv så langt overfor Stortinget på om hun skal legge fram oppdaterte forvaltningsplaner for Norskehavet. Det skjedde under hele den rød-grønne perioden. Så langt har svarene fra regjeringen vært annerledes i skriftlig form til Stortinget, det var noe mer betryggende det vi hørte nå.

Aktivitet i havområdene stiller oss overfor store dilemmaer og vanskelige politiske valg. Jeg mener historien har vist at vi har klart å gjøre relativt gode valg, at vi har klart å forene viktige ulike hensyn. Jeg tror mye av dette skyldes at vi i Norge har noen av de fremste fagfolkene i verden, som har kunnet gi oss det beste grunnlaget.

Natten før oljenæringen skulle ha sin store konferanse i Sandefjord i år, sendte klimaministeren ut en pressemelding om at iskanten var endret. Dette er en sak som skal opp i Stortinget senere i år, og det er ikke derfor vi har denne debatten i dag. Men jeg synes det er synd at regjeringen har lagt opp et løp som gjør at diskusjonen i stor grad kommer til å handle om hva som er fakta, og ikke om hva som er de politiske prioriteringene. Det er klart at det er store forskjeller i de vurderingene de forskjellige partiene gjør, og jeg tror faktisk at det også er forskjeller internt i partiene når det gjelder hva slags vurderinger man gjør angående aktivitet knyttet til havområdene, så la oss ha de viktige debattene. Men nå er det altså skapt en debatt om hva det er som er fakta.

I den rød-grønne regjeringen og internt i Arbeiderpartiet har vi disse diskusjonene, men vi har dem alltid med den samme virkelighetsforståelsen, med de samme fakta til grunn, og det har alltid vært det faglige omforente grunnlaget. Vi nedsatte tverrfaglige grupper som kom med et felles faktagrunnlag – det skulle ikke være noen tvil. Jeg synes det er synd at man nå har valgt en annen prosess, hvor man tar ut ett område og sender det til Stortinget. Jeg tror ingen tjener på en diskusjon om hva det er som egentlig er fakta. Vi bør alltid ha best tilgjengelig faktakunnskap å forholde oss til, og det er det klima- og miljøministeren som har det øverste ansvaret for. Vi forventer at det ansvaret blir tatt.

I helgen var det et portrettintervju med klima- og miljøministeren i Dagens Næringsliv. Ikke unaturlig kom det opp flere spørsmål om iskanten og om hun sto inne for det regjeringen har gjort. Men på spørsmål om hva hun mente om aktiviteten der, sier hun: «Ja, men det er en annen debatt.» På spørsmål om hvordan klimaendringene har påvirkning på dette, sier hun igjen: «Dette er en annen debatt.» Men det er jo nettopp derfor vi har forvaltningsplaner – fordi vi skal se debattene i en sammenheng, fordi

vi ikke skal gjøre som klimaministeren og si at dette er en annen debatt.

Forvaltningsplanene er ikke skapt for å skape økt aktivitet. De er skapt for å sikre at vi tar hensyn til naturen og til bærekraften, og at vi legger føre-var-prinsippet til grunn. På grunn av klimaendringene er områdene i forandring. Is smelter, artene dør ut, og områdene forandrer seg. Det gjør at vi hele tiden er nødt til å forbedre kunnskapen vår, sette kunnskapen inn i en større sammenheng. Det er sterke interesser for stor aktivitet av forskjellig art i havet. Dessverre er det ikke så sterke krefter som drar i retning av det føre-var-prinsippet som alle partier sier skal legges til grunn. Arbeidet med forvaltningsplanene er et av de viktigste redskapene nettopp for å forene dette. Det er klimaministerens verktøy, og derfor har vi beklaget at vi synes at det så langt har vært en for defensiv holdning fra ministerens side.

Nikolai Astrup (H) [19:05:57]: Det er bra at representanten Aasland er opptatt av forvaltningsplaner. Det er et viktig verktøy, som flere har vært inne på. Samtidig stusser jeg litt over at man forsøker å gjøre en kobling mellom at en faglig oppdatering for Norskehavet er forsinket – det vil vel ikke være første gang at noe er forsinket i Norge, selv i verdens rikeste land skjer det – og en definisjon av en iskant i et helt annet hav. Det ene spørsmålet handler om Norskehavet, og det andre handler tross alt om Barentshavet.

Representanten Aukrust var opptatt av hva som var fakta. Det er selvsagt også vi, og nettopp derfor var det så viktig å få ny, oppdatert faktakunnskap om hvor iskanten nå går. Det var ikke minst viktig fordi Stortinget jo hadde fattet et vedtak om at man på den ene side ikke skulle ha petroleumsaktivitet ved iskanten. På den annen side skulle ikke dette være til hinder for at man kunne åpne hele Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet.

Så er det slik – man får si dessverre – at iskanten har trukket seg nordover som følge av klimaendringer. Det har ikke vært is i Barentshavet sørøst de siste ti årene i det hele tatt. Når man da tar høyde for det faktum at iskanten har trukket seg tilbake, ved å legge til grunn oppdaterte iskarter, er vi altså kommet i den lykkelige situasjon at Stortinget ikke lenger motsier seg selv. Med de oppdaterte isdataene er det ikke sjanse for is i Barentshavet sørøst, slik Polarinstittuttet har lagt det frem.

Vi er selvsagt opptatt av at det skal være gode faglige prosesser som ligger til grunn for forvaltningsplanene, at det faglige grunnlaget skal være sterkt. Det vil det jo også være, og det vil bygge på akkurat de samme prosedyrer og prosesser som har ligget til grunn for tidligere forvaltningsplaner, når man i 2020 skal komme med en helhetlig, oppdatert forvaltningsplan for området Barentshavet–Lofoten.

Det er viktig å understreke at det er svært strenge krav og restriksjoner som pålegges petroleumsnæringen når det nå åpnes for petroleumsvirksomhet i disse områdene – dvs. Stortinget har jo allerede åpnet for det, men regjeringen har samtidig sørget for at boretidsbegrensninger vil gjelde for hele Barentshavet. Det er en skjerpning av kra-

vene som vil gjøre at det ikke vil være mulig å bore på tider av året da det er fare for at det kan være is, og det vil fortsatt være slik at 50 km fra den fysiske iskanten vil det ikke være mulig å drive petroleumsvirksomhet. Og trekker isen sørøst – noe som ikke har skjedd de ti siste årene – vil de som driver borevirksomhet, måtte avslutte sine operasjoner og trekke seg sørøst.

Det skal være svært trygge rammer rundt enhver form for petroleumsaktivitet i dette området, og jeg mener at det kanskje er på sin plass at Arbeiderpartiet nå avklarer om de fortsatt er enig med seg selv – om de fortsatt mener at det er slik at 23. konsesjonsrunde skal ligge fast innenfor de rammene Stortinget har fastsatt, om de fortsatt er enig i at den definisjonen som deres egen regjering la til grunn da forvaltningsplanen ble utarbeidet, skal ligge til grunn også i fortsettelsen, eller om de mener at Stortinget skal vedta en helt annen definisjon av iskanten. Det vil i så fall være helt ny politikk.

Det er ikke så mange partier som bidrar til å skape usikkerhet om disse tingene nå, men jeg vil kanskje si at Arbeiderpartiet er ett av dem, og det kunne være en fordel om interpellanten benyttet anledningen til å avklare om Arbeiderpartiet mener at de faglige definisjonene som den rød-grønne regjeringen satte sin lit til, skal gjelde også i denne perioden, eller om de mener at det faglige grunnlaget ikke var godt nok. Det vil i så fall være interessant informasjon.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [19:10:59]: Som statsråden nevnte, var det regjeringa Bondevik II som la grunnlaget for arbeidet med den helhetlige forvaltningsplanen for både Barentshavet og andre norske havområder, gjennom St. meld. nr. 12 for 2001–2002, Rent og rikt hav. Bærekraftig utvikling har hele tida vært en sentral målsetting i dette arbeidet.

Forvaltningsplanene er viktige fordi de etablerer betingelser for fiskeri, skipstrafikk og petroleumsvirksomhet innenfor rammen av en bærekraftig utvikling. Det ligger et nitid og grundig arbeid bak en forvaltningsplan. I 2009 la daværende regjering fram forvaltningsplanen for Norskehavet. Arbeidet med denne hadde pågått siden 2007. Planprosessen startet i mars 2007 med faktabeskrivelser, en samfunnsbeskrivelse og en større areal- og miljøressursbeskrivelse, inkludert verdifulle områder. Det ble også igangsatt et arbeid for å finne ut hva som skulle være indikatorer for overvåking. Disse dannet grunnlaget for det videre arbeidet med konsekvensene.

Det ble laget 19 ulike fagutredninger med utredning av konsekvenser. Ut fra disse ble fire hovedutredninger utarbeidet. Nye høringer fulgte – og nye rapporter.

I 2008 ble det arrangert en høringskonferanse i Ålesund. Med denne konferansen, og oppsummeringen av høringsuttalelsene i etterkant, var fagarbeidet avsluttet. Da overtok politikerne.

Norskehavet har en høy biologisk produksjon og rommer en stor mengde organismer, som danner grunnlaget for de rike bestandene av fisk, sjøfugl og pattedyr. Havområdet utgjør et åpent økosystem, og som alle naturlige økosystemer er det i stadig forandring. Mennesket er en del av de store naturlige prosessene, og vi påvirker dem gjennom

våre aktiviteter. Når påvirkningen blir for stor, vil økosystemene ta skade. Svaret på disse utfordringene er å drive en økosystembasert forvaltning. Dette innebærer bl.a. at vi må se alle de ulike aktivitetene i Norskehavet under ett, og at det er økosystemene som gir rammene for hvor stor påvirkning vi kan tillate.

Til det er det helt avgjørende med kunnskap. Forvaltningsplanene er basert på kunnskap om konsekvenser av aktiviteter som kan påvirke miljøtilstanden, ressursgrunnlaget, samfunnsforhold og muligheten til å utøve annen næringsvirksomhet. Dette gjelder særlig petroleumsvirksomhet, fiskeri og skipsfart.

Forvaltningsplaner handler altså om langt mer enn om hvorvidt en skal drive petroleumsvirksomhet eller ikke, slik svaret fra statsråden på det skriftlige spørsmålet fra representanten Hansson kan synes som.

Jeg er enig med interpellanten når det gjelder behovet for at forvaltningsplaner skal rulleres og oppdateres jevnlig.

Klimaendringene vi i dag er vitne til, skjer i stor hastighet. Derfor trenger vi oppdatert kunnskap for både å vite hvordan situasjonen er, hvilke tiltak som må settes inn, og om de tiltakene vi allerede har satt i verk, virker.

Kunnskapsmangel gjør at vurderingene av konsekvensene av klimaendringene og menneskelig aktivitet framover er usikre. En kombinasjon av kartlegging, miljøovervåking og forskning er nødvendig for at vi skal få en bedre forståelse av de mønstrene vi finner, og for at vi skal kunne vurdere artenes og områdenes sårbarhet og økosystemenes stabilitet.

Klimaendringer og overfiske kan gi store endringer i økosystemenes artssammensetning og dynamikk. Vi har særlig behov for mer kunnskap om havområdenes motstandskraft mot både naturlig og menneskeskapt påvirkning. Vi trenger også mer kunnskap om prosesser ved iskanten, ved polarfronten og om andre særlig verdifulle og sårbare områder.

Ola Elvestuen (V) [19:15:56]: Vi har ekstremt rike havområder, som det er viktig å ivareta på en bærekraftig måte, og forvaltningsplanene er helt sentrale virkemidler for å gjøre det.

Jeg lytter til diskusjonen og prøver å få tak i hva som egentlig er problemstillingen. Når en forvaltningsplan skal rulleres, henger jo nøye sammen med når det egentlig er et faglig grunnlag for det, og når behovene ligger der. For Norskehavet – litt uavhengig av akkurat de beslutningene som ble gjort i 2009, det var før min tid her – har i hvert fall ikke vi, fra Venstres side, kjent noe påtrengende behov for at dette må skje veldig fort. Dette er en vurdering som må gjøres når det er et faglig grunnlag for at vi trenger å gjøre dette.

I løpet av diskusjonen har spørsmålet om iskanten dukket opp. Det kommer en sak til Stortinget i løpet av våren, og det er også varslet en full gjennomgang av forvaltningsplanen i 2020. Venstre er enig i at saken om iskanten bør komme til Stortinget. Det som nå gjøres, og som statsråden har gjort, er for så vidt en oppdatering av tallene og observasjonene som er gjort omkring iskanten, og det er

ingen uenighet om det. Uenigheten kommer inn i Polarinstituttets høringsuttalelse, der de kritiserer nettopp metoden – altså ikke tallene som en nå legger inn i oppdateringen – og mener at man bør ta mer hensyn til hvor iskanten går, og ikke ta så stor risiko som metoden fra den forrige forvaltningsplanen legger til grunn. Der ligger den jo der det er 30 pst. is, mens Polarinstituttets råd er at man skal legge seg lenger sør, der det er mindre is, for å ta høyde for variasjonen i isutbredelsen år for år og den mulige variasjonen i isutbredelsen, som jo er der nå, helt uavhengig av at den gjennomsnittlige plasseringen av isen trekker seg nordover på grunn av klimaendringer og global oppvarming. Akkurat den risikovurderingen av hvordan vi politisk skal ta hensyn til tallene og faktagrunnlaget som forelegges oss, mener jeg er en politisk vurdering som det er riktig at Stortinget har en debatt om. Så vi er for at den delen kommer til Stortinget og debatteres her til våren.

Styrken ved forvaltningsplanene er nettopp at man har et faktagrunnlag fra veldig mange ulike sektorer. Det er mange prosesser som fører fram til en forvaltningsplan. Det skal legges til grunn at man skal ha en bærekraftig utvikling i havområdene. Men i siste instans ligger det også en politisk avveining av de ulike interessene, og akkurat nå, når det gjelder iskanten, med de endringene som er, mener vi det er riktig at den politiske avveiningen må gå til Stortinget, selv om det er enighet om selve tallene. Venstre tar utgangspunkt i Polarinstituttets råd, som er tydelig, og som sier at man må legge til grunn en større sikkerhet for at man ikke går inn i sårbare områder, enn det som regjeringen har varslet, nemlig at man bare ønsker en oppdatering av tallene med den gamle metoden.

Snorre Serigstad Valen (SV) [19:20:26]: Jeg vil takke interpellanten for å ta opp et spørsmål av stor betydning for både Norge og forvaltningen av havområdene våre, nemlig den uklarheten som oppsto rundt forvaltningsplaninstituttet vårt i det mye omtalte svaret fra klima- og miljøministeren. Som flere har vært inne på, er ordningen med forvaltningsplaner for de norske havområdene noe vi alle burde være stolte av. Mange land ser til Norge og hvordan vi skaffer oss kunnskapsbasert informasjon og baserer oss på den – i hvert fall til en viss grad – i vår forvaltning av havområdene våre. Klimaforhold, klimaendringer, dyreliv, flora, geologi og havbunn – kunnskap om alt dette bør spille inn i de vurderingene vi gjør i forvaltningsplanene, i større grad enn de har gjort til nå, vil jeg legge til.

Hele hensikten med en sånn ordning er at kunnskapsgrunnlaget skal være oppdatert, og at vi dermed har det best mulige grunnlaget for å forvalte havområdene til enhver tid. Med tiden vil denne tilnærmingen bli viktigere og viktigere – fordi klimaendringene påvirker havområdene våre, fordi aktiviteten og skipstrafikken vil øke, og fordi presset på ressursene i havet vil bli større.

Derfor var det et litt rart signal i det mye omtalte svaret som klima- og miljøministeren ga til representanten Eva Kristin Hansen, for om oppdateringer av forvaltningsplaner fra nå av skal være avhengige av den til enhver tid sittende regjeringens innfall og politiske diskusjoner innad, er mye av poenget med forvaltningsplanene borte, og det vil

innebære et brudd med de forutsetningene om oppdateringer og rulleringer som Stortinget har satt i forvaltningsplanene.

Representanten Astrup har rett i at Norskehavet og Barentshavet er to forskjellige hav. Men med tanke på den saksbehandlingen vi har sett i spørsmålet om iskanten, synes jeg det hører med i den diskusjonen vi har nå. Regjeringen foreslår en ny grense for hvor iskanten går, og hevder at iskanten har flyttet seg selv, for å sitere statsministeren, og at definisjonen av iskanten er den samme som ble brukt i forvaltningsplanene for Barentshavet–Lofoten i 2006 og i 2011.

Men for det første har ikke iskanten flyttet seg selv. Den har sannsynligvis flyttet seg av høyst påvisbare menneskelige aktivitetsårsaker. For det andre er det vi i Stortinget gjør i forvaltningsplanene, bl.a. å legge rammer for virksomhet og aktivitet, herunder petroleumsvirksomheten. Det er en politisk vurdering som bygger på en kombinasjon av de respektive partienes respekt for tilgjengelig kunnskap og respekt for klimaendringene vi er midt oppe i. Det er vurderinger som partiene selv er ansvarlige for.

Diskusjonen om hvorvidt det skal bores etter olje nær iskanten, er et annet spørsmål enn hvor iskanten ligger, og de faglige definisjonene er det fagfolk som bør stå for. De faglige definisjonene av hvor iskanten går, er heller ikke noe Stortinget har behandlet eller bør behandle. I april i fjor la Norsk Polarinstitutt fram notatet «Iskant og iskantsone – fremstilling av iskantsonen som sårbart areal». Det er kunnskap av denne typen vi burde lagt til grunn for våre diskusjoner og politiske vurderinger, og dermed gjort vurderinger av om vi på bakgrunn av denne informasjonen mente det var forsvarlig å drive petroleumsvirksomhet. Det regjeringen nå gjør istedenfor, er å observere at isen smelter i nord, og dermed konkludere med at en må kunne bore etter mer olje, siden isen har flyttet seg selv. Voilå, dermed kan olje- og energiminister Tord Lien avvise Norsk Polarinstitutt og Miljødirektoratets råd og utlyse blokker i Barentshavet som det passer oljenæringen, samtidig som klima- og miljøministeren semantisk sett har sine ord i behold.

Denne måten å gå fram på og den usikkerheten som jeg mener at regjeringen skaper rundt det gode systemet vi har laget for forvaltning av havområdene våre, grenser mot å være useriøs, og det skaper stor usikkerhet rundt et felt som vi burde regulert mer, med mer vekt på de beste tilgjengelige faglige rådene – ikke mindre.

I diskusjonen i dag er det rørende enighet her i salen om hvor viktig det faglige grunnlaget er, og hvor viktig det er med kunnskap. Men hvor er de festtalene når de miljøfaglige rådene overkjøres i tildelingen av leteblokker og TFO gang på gang på gang? Når det kommer til stykket, prioriterer de store partiene her i salen olje foran miljø – hver gang, uansett hvor mye de sier i debatter og interpellasjoner at kunnskap er viktig. Jeg venter f.eks. i sterk spenning på Arbeiderpartiets vurderinger knyttet til iskanten, for det eneste vi har hørt i dag, er at Arbeiderpartiet har sterke meninger om at faglighet skal ligge til grunn. Om de skal lytte til de faglige rådene, er fortsatt et åpent spørsmål. Vel, det ville jo vært hyggelig om Arbeiderpartiet for første gang

var med og sa nei til oljenæringen av føre-var-prinsippet, som representanten Aukrust var så opptatt av.

Oskar J. Grimstad (FrP) [19:25:38]: Interpellanten tar opp eit viktig spørsmål som gjeld forvaltningspraksis og planar for dei tre havområda våre. Rullering av planane er naturlegvis viktig, det understrekar jo alle talarane som har vore framme så langt – spesielt viss ein ved å unngå å rullere planar kan øydeleggje for framtidige generasjonar. Det er heilt klart at denne regjeringa slett ikkje er ute etter ein mangel på rullering som vil føre til at ein øydelegg moglegheitene for dei komande generasjonane.

Vi veit at kunnskapsinnhentinga, spesielt knytt til Lofoten og Vesterålen, har vore massiv, det har vore brukt store ressursar på den biten. MAREANO-programmet viser kor komplekst havet – og alle økosystema som ligg i havet – faktisk er. Så heilskaplege forvaltningsplanar for alle havområda vil så definitivt bli støtta av denne regjeringa, og det er ingen grunn, slik også klima- og miljøministeren var inne på, til å tru at denne regjeringa ikkje vil følgje opp den nødvendige rulleringa av planane etter kvart som behovet er der. Men det kan ikkje vere eit mål i seg sjølv å rullere planar berre for å rullere dei – det må vere eit mål med det.

Så til representanten Snorre Valen: Når han går på talarstolen her og kritiserer og held innlegg om iskanten og forvaltninga av Barentshavet aust, så vil eg minne representanten på at det var han og hans regjering, den regjeringa som hans parti sat i, som stemde for å opne desse havområda. Det verkar det som ein har gløymt når ein held innlegg i dag, og derfor er det visst nødvendig å minne representanten om det.

Når det gjeld iskanten og ei ny vurdering, er det underleg å høyre debatten som går om iskanten – vi har jo i Noreg til og med gitt Nobels fredspris til ein visepresident som sa at isen ville vere vekke frå Nordpolen i 2014. Vel, isen er der tydelegvis enno, så spådomane om at isen skulle forsvinne, stemmer nok dårleg.

Regjeringa legg til grunn at ein forvaltar Barentshavet aust etter trygge rammer og på ein føreseieleg måte, og eg har full tillit til at klima- og miljøministeren rullerer planane i tråd med dei behova vi har, og i tråd med den praksisen som har vore tidlegare, der kunnskap har vore den viktige pilaren for dette arbeidet.

Rasmus Hansson (MDG) [19:28:38]: Jeg vil også takke interpellanten for å ha tatt et betimelig initiativ. De helhetlige forvaltningsplanene er, som mange har påpekt, en veldig god idé. Nøkkelen er altså at oppdatert – og jeg legger vekt på «oppdatert» – faglig kunnskap om naturens helhetlige tåleevne er det som skal legges til grunn når en skal bestemme hvilke økonomiske aktiviteter som tillates i hvilke områder.

Dessverre er det stadig mer som tyder på at denne regjeringen legger en annen logikk til grunn, der utgangspunktet er hvilke aktiviteter man ønsker, og der vern og kunnskapsgrunnlaget om natur deretter blir tilpasset de økonomiske hensynene. Den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet ble sist oppdatert i 2011, som flere

har vært innom, og skulle altså, ifølge praksis, vært oppdatert i 2016. Det har altså en grunn at vi rullerer de planene såpass hyppig, fordi kunnskapsoppdateringen foregår forholdsvis fort, og nå er vi jo inne i en situasjon der havet forandrer seg fundamentalt i disse områdene og behovet for kunnskapsrullering øker dramatisk. Det minker ikke! Likevel valgte altså statsråden å plukke ut ett enkeltlement fra denne planen, nemlig iskanten, og foreslå endringen av denne – samme dag som 23. konsesjonsrunde ble utlyst av olje- og energiministeren. På denne måten kunne regjeringen lyse ut flere leteblokker uten at naturkonsekvensene av det ble kartlagt. Det er en dårlig saksbehandling i en så viktig sak, ikke minst av en regjering som hevder å være kunnskapsbasert.

Det er ganske viktig å merke seg at den samme tilnærmingen har statsråden vist i naturvern på land. I Sør-dalen naturreservat i Bremanger kommune gikk Senterpartiet og SV i forrige regjering i sin tid inn for å bygge en kraftlinje tvers igjennom et naturreservat, selv om det ble anbefalt andre traseer. Staten har – forutsigbart nok – nå blitt saksøkt for brudd på naturmangfoldloven, men hva er statsrådens løsning på det? Vel, i stedet for å peke nese til en rødgrønn regjering som gjorde et meget dårlig valg, har hun gått inn for å endre verneforskriften for hva som er tillatt i naturreservatet, og nå skal det altså bli tillatt å sanke sopp, plukke bær og bygge en 420 kilovolts kraftlinje gjennom Sør-dalen naturreservat.

Miljøpartiet De Grønne advarer sterkt mot en linje hvor naturvern blir omgått med én gang de økonomiske interessene er sterke. Ikke bare har natur egenverdi, verdien av natur må nødvendigvis øke i de årene vi har foran oss, og det er viktigere enn noensinne å ta de hensynene nå – ikke å bygge dem ned.

Det er bra at interpellanten fra Arbeiderpartiet tar opp bruken av kunnskap og forankring i Stortinget, men det er verdt å nevne, som også både representanten Valen og representanten Grimstad har vært innom, at det var den rødgrønne regjeringen selv som åpnet Barentshavet sørøst. Og det var en olje- og energiminister fra Senterpartiet som i 2013 endret definisjonen på iskanten ved et kupp – da definisjonen ble endret under dekke av en trykkfeil i prosessen dagen før proposisjonen ble gitt ut. I definisjonen endret man avstanden til iskanten og la i grunnen grunnlaget for det problemet som er videreutviklet nå.

Jeg vil også understreke at Arbeiderpartiets kunnskaps-tørst foreløpig ser ut til å stanse ved det faktum at det allerede er funnet for mye olje til at vi bør utnytte den, og at det er oljen i Arktis som framfor noe bør bli liggende, men det gjenstår å se hvor Arbeiderpartiet lander i den saken.

Jeg ser fram til at regjeringen kommer til Stortinget med en oppdatering av debatten rundt iskanten, men Miljøpartiet De Grønne er bekymret for en utvikling der regjeringen ser ut til å plukke ut enkeltlementer fra forvaltningsplanen nå, samtidig som de altså utsetter den helhetlige oppdateringen som skulle komme neste år, helt til 2020. Det er ganske lenge.

Dersom regjeringen faktisk vil endre regimet med helhetlige forvaltningsplaner, oppfordrer jeg dem til å være modige nok til å si det klart og tydelig nå og ikke fortset-

te med taktiske småsteg som i praksis undergraver forvaltningsplansystemet.

Terje Aasland (A) [19:33:39]: Jeg er litt usikker på om vi har kommet noen vei videre etter denne debatten, men jeg tror i hvert fall det er et veldig betydelig flertall i Stortinget for at vi skal basere det videre arbeidet på det grunnlaget som vi har hatt siden 2002, hvor det er kunnskap, konsekvensutredninger og helhetlige analyser som skal ligge til grunn, før en tar de endelige politiske avklaringene knyttet til forvaltningen av havområdene våre.

Så blir det prøvd gjennom debatten å skape usikkerhet på ulike elementer. Representanten Astrup prøver på det med hensyn til 23. konsesjonsrunde. Hvis regjeringen forholder seg til det som er åpningsmeldingen knyttet til 23. runde og utlysningen av den, er det ikke noe problem, fordi Stortinget har gitt fullmakt til det.

Det som jeg er opptatt av, er at vi følger de prinsippene. Årsaken til interpellasjonen handler ikke om iskanten, den handler om Norskehavet. For når det gjelder den rulleringen som Stortinget i 2009 forutsatte skulle skje i 2014, har altså klima- og miljøministeren, i svar til Stortinget, på bakgrunn av en politisk vurdering – betraktninger om avklaringer mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre – tilsidesatt rulleringen. Det er sånn jeg må lese det svaret.

Jeg må med respekt å melde uttrykke bekymring hvis det er sånn en skal fortsette det som handler om forvaltningsplanene. For det er et godt verktøy, forutsatt at de er helhetlige, og forutsatt at de følger også de rulleringer og de hovedrevisjoner som er forutsatt for Stortingets behandling. Det må være et ufravikelig krav fra Stortingets side, og jeg går også ut fra at klima- og miljøministeren kan garantere for at det vil skje.

Det handler ikke om at det er noen faglige oppdateringer som er forsinket, eller at det er faglige oppdateringer som skal være grunnlaget for den rulleringen, så lenge det er Stortinget som har fastsatt det. Stortinget hadde noen spørsmål om mer kunnskapsinnhentning og videre analyser i tilknytning til rullering, og så skulle noe av det ha kommet i 2014. Det kom altså ikke i 2014, men jeg håper at det kommer i løpet av 2015. Selv var jeg saksordfører for forvaltningsplanen for Norskehavet. Jeg har liksom et lite eierforhold til det som er skrevet der, og jeg har også et lite eierforhold til at det blir fulgt opp. Jeg forventer det.

Så til det med iskanten. Jeg synes det er litt merkelig at regjeringen velger å ta det som vi nå hører om, som en tematisk avgrenset sak å legge fram for Stortinget. Det er ikke noe grunnlag for det, men jeg forutsetter at kunnskapen, analysene og den helhetlige vurderingen også presenterer og følger den saken, selv om den er tematisk avgrenset. Hvis ikke kan det bli en problematisk debatt i Stortinget.

Statsråd Tine Sundtoft [19:36:54]: Jeg vil gjerne gjenta en ting jeg sa i mitt første innlegg, nemlig at Norge skal «være et foregangsland når det gjelder helhetlig og økosystembasert forvaltning av havområdene», slik Stortinget sluttet seg til i behandlingen av nordom-

rådemeldingen i 2011. Dette er også regjeringens ambisjon.

Forvaltningsplanene er et konkret uttrykk for at Norge som kyststat har evne og vilje til å ta ansvar for de store havområdene vi forvalter, og dette har blitt lagt merke til internasjonalt. Kyststatene har en klar plikt etter FNs havrettskonvensjon til å beskytte miljøet i sine havområder. Dette henger nøye sammen med de omfattende rettighetene kyststatene etter havrettskonvensjonen har til å utnytte de levende marine ressurser og andre ressurser på kontinentalsokkelen under sin jurisdiksjon.

EU vedtok i 2008 et direktiv med sikte på å oppnå god miljøtilstand i alle europeiske havområder innen 2020, det såkalte havstrategidirektivet. God miljøtilstand skal sikres ved at hvert medlemsland utvikler marine strategier for sine havområder. Strategien omfatter krav om fastsettelse av miljømål, indikatorer, overvåkingsprogram og tiltaksprogram. Direktivet legger med andre ord i stor grad til grunn samme tilnærming og metodikk som de norske forvaltningsplanene.

Forvaltningsplanene er et kunnskapsbasert politisk verktøy. Planene trekker opp et langsiktig perspektiv for å beskytte havområdenes økosystemer og er med det et sentralt virkemiddel for å ivareta Norges folkerettslige forpliktelser til å beskytte miljøet i våre havområder. Samtidig legger planene til rette for å benytte den rett Norge etter folkeretten har til å utnytte ressursene i våre havområder på en bærekraftig måte. Endelig er forvaltningsplanene et fleksibelt verktøy ved at politikken kan endres gjennom oppdateringer og revidering av planene basert på ny og oppdatert kunnskap innenfor en helhetlig ramme.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 9 avsluttet.

Sak nr. 10 [19:39:29]

Stortingets vedtak til lov om utvalget for evaluering av EOS-utvalget (Lovvedtak 38 (2014–2015), jf. Innst. 134 L (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt syv forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Marianne Aasen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, fra Marianne Aasen på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 6 og 7, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes først over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for å dreie forskningsinnsatsen fra petroleum til fornybare ressurser.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 96 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.50.05)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med en plan for videre opptrapping av rekrutteringsstillinger og andre forskerstillinger ut planperioden til 2024.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 97 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.50.57)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre de nødvendige endringer slik at det meste av helseforetakenes forskningsmidler blir gjenstand for åpen konkurranse.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 61 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.50.51)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–4, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme til Stortinget med forslag til tiltak for en mer forskningsbasert utdanning.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen lage en rekrutteringsstrategi for hvordan sikre mindre bruk av midlertidighet i universitets- og høyskolesektoren, en bedre kjønnsbalanse, og bedre og mer målretta og systematisk internasjonal rekruttering.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig komme til Stortinget med en ferdig investeringsplan, koordning

for investeringer og større vedlikeholdsprosjekter av bygg i kunnskapssektoren, samt en analyse og plan for sektorens fremtidige behov for utstyr.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 59 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.51.15)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med rulleringen av langtidsplanen i 2018 utarbeide en investeringsplan, koordning for investeringer, og større bygge- og vedlikeholdsprosjekter av bygg i universitets- og høyskolesektoren.

II

Meld. St 7 (2014–2015) – om langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024 – vedlegges protokollen.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de støtter I subsidiært.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Sigmund Steinnes på vegne av Arbeiderpartiet og Venstre
- forslag nr. 2, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet

Det voteres først over forslag nr. 2, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre reglene i opplæringsloven slik at kravet om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring i løpet av fem år oppheves.»
Sosialistisk Venstreparti støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.52.09)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene ved å endre reglene om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring og fremme dette som egen sak for Stortinget.»

Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de støtter forslaget subsidiært.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Venstre ble med 54 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.52.38)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:84 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Kjersti Toppe, Jenny Følling og Heidi Greni om å oppheve kravet om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 2–5, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det blir først votert over forslag nr. 2, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre nasjonale prøver som utvalgsprøver.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 90 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.53.37)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det ikke kan stilles lokale krav til kartlegging og dokumentasjon ut over det som kreves i forskriftene til opplæringsloven.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.53.56)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:
«Stortinget ber regjeringen sørge for at presentasjonen av resultatene fra de nasjonale prøvene gir mer presis og riktig informasjon enn tilfellet er i dag.»
Arbeiderpartiet har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 59 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.54.19)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:
«Stortinget ber regjeringen sørge for at de samlede kravene til rapportering og dokumentasjon i skolen reduseres.»
Arbeiderpartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 47 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.54.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:
«Stortinget ber regjeringen komme til Stortinget med en sak der det totale kartleggingssystemet i grunnskolen gjennomgås. Saken skal inneholde en vurdering av om dagens system er innrettet på en måte som sikrer effektiv tidsbruk og reduserer byråkrati, samtidig som det ivaretar nasjonal og lokal skoleutvikling til beste for elevenes læring.»
Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.55.12)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:15 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien og Janne Sjelmo Nordås om å endre systemet med nasjona-

le prøver til utvalgsprøver og redusere testingen i grunnskolen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Rigmor Andersen Eide satt frem et forslag på vegne av Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå oppdatert og forskningsbasert kunnskap om helse- og miljøeffektene ved bruk av blyammunisjon til jakt, og på det grunnlaget legge frem for Stortinget en sak om rammer og reguleringer for bruk.»
Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 92 stemmer mot og 8 stemmer for forslaget fra Kristelig Folkeparti.
(Voteringsutskrift kl. 19.56.09)

Frank Bakke-Jensen (H) (fra salen): President! Jeg stemte feil!

Presidenten: Da skal stemmetallet være 93 stemmer mot og 7 stemmer for forslaget fra Kristelig Folkeparti. Forslaget er dermed ikke bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for å tillate bruk av blyhagl til jakt utenfor våtmarksområder og skytebaner.

II

Stortinget ber regjeringen følge utviklingen i bruk av blyhagl, og innhente mer kunnskap om de helsemessige konsekvenser ved bruk av blyhagl på jakt.

III

Dokument 8:55 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Eva Kristin Hansen, Trond Giske og Dag Terje Andersen om å tillate bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til I og II.

Presidenten antar at Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I og II ble bifalt med 79 mot 16 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 19.56.56)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til III.

Votering:

Komiteens innstilling til III ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Åsmund Aukrust på vegne av Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Marit Arnstad på vegne av Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5 og 6, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det i statlige innkjøp stilles krav om fravær av kjente skadelige miljøgifter i alle innkjøp.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å inkludere en kraftig opptrapping av opprydningsarbeidet etter historisk grunn- og sedimentforurensning som en del av en handlingsplan for en giftfri hverdag.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 99 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.57.54)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et forbud mot de farligste giftstoffene i produkter tilgjengelig i Norge, basert på Miljødirektoratets anbefaling.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en betydelig styrking av Mattilsynets og Miljødirektoratets kapasitet til prøvetaking kontroll og tilsyn på det norske markedet.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 90 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.58.16)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Forbrukerrådet og bruke Svanemerkeordningen som et prioritert virkemiddel for å informere forbrukerne om trygge, giftfrie produkter.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at alle produkter som inneholder skadelige kjemikalier, skal ha en innholdsdeklarasjon som viser hvilke stoffer og mengden av disse som produktene inneholder.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.58.39)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for en giftfri hverdag. Handlingsplanen må inkludere tiltak mot miljøgifter både nasjonalt og internasjonalt, tiltak for økt tilsyn og kontroll, forbrukerinformasjon og bransjedialog.

II

Stortinget ber regjeringen arbeide for raskest mulig internasjonal regulering og forbud mot de farligste ikke-regulerte giftstoffene i produkter tilgjengelig i Norge, basert på oppdaterte faglige anbefalinger fra Miljødirektoratet. I tillegg ber regjeringen om å arbeide internasjonalt for at alle produkter som inneholder skadelige kjemikalier, skal ha en innholdsdeklarasjon som viser hvilke stoffer og mengden av disse som produktene inneholder.

III

Stortinget ber regjeringen om å inkludere innsamling av ubrukte legemidler som en del av en handlingsplan for en giftfri hverdag.

IV

Dokument 8:87 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Sonja Mandt, Knut Storberget, Anna Ljunggren, Hege Haukeland Liadal, Arild Grande og Helga Pedersen om handlingsplan for en giftfri hverdag – vedlegges protokollen.

V

Dokument 8:104 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Heikki Eidsvoll Holmås om nasjonalt forbud mot miljøgifter – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til III.

Det er Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne som står bak innstillingen, så presidenten antar at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til III ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.59.20)

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til I, II, IV og V.

Votering:

Komiteens innstilling til I, II, IV og V ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2015 sørge for at det utføres beregninger av forholdet mellom reelle tap av sau til fredet rovvilt og antallet sau som erstattes av staten. Beregningene skal gjøres for alle typer fredet rovvilt.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å legge om erstatningsordningen for rovdyr tap til en risikobasert ordning.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 99 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.00.09)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre erstatningsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 19, slik at den blir likelydende med lovens § 50. Dette vil gi grunneiere i yngleområdet for rovdyr full erstatning ved beitenekt og tap av næringsgrunnlag dersom husdyrhold må oppgis, eller ved plikt til omfattende forebyggende tiltak.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 94 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.00.30)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:1 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad og Geir Pollestad om erstatningsvern for næringsutøvere innenfor yngleområdet for rovdyr – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 25 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marit Arnstad på vegne av Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslagene nr. 2 og 3, fra Marit Arnstad på vegne av Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 4–7 og 9–13, fra Ola Elvestuen på vegne av Miljøpartiet De Grønne, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 27, fra Rigmor Andersen Eide på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 15–26, fra Ingunn Gjerstad på vegne av Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti

Presidenten gjør oppmerksom på at forslagene nr. 8 og 14, fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, ikke er tatt opp fordi de er identiske med forslag i innstillingens forslag til vedtak.

Det votes over forslagene nr. 15–26, fra Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Miljødirektoratet og Oljedirektoratet pålegg om å stille krav til nullutslipp

av klimagasser i forbindelse med forsyning av energi til alle nye oljeinstallasjoner.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav i neste anbudsrunde om at alle hurtigruteskip skal kunne benytte landstrøm.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge alle anløpshavner for Hurtigruten å anlegge landstrøm.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innfase krav til alle cruiseskip som skal seile i norsk farvann, å kunne motta landstrøm fra 1. januar 2018.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge havner som skal kunne motta cruiseskip og andre større skip å anlegge landstrømtilbud til alle.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide omsetningspåbudet av biodrivstoff, herunder andre generasjons biodrivstoff fra tre og restavfall, samt biogass til 10 pst. fra 1. januar 2016.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre påbud innen 2020 om at biodrivstoff skal utgjøre 10 pst. av flyselskaps samlede bruk av drivstoff ved innenriksflyvning.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fortsette omleggingen av bilavgiftene og forsterke utslippsmålet fra 85 g CO₂/km til et mål om at 9 av 10 nye biler som selges i 2020, skal være 0-utslippsbiler, samt at målet settes til 10 g CO₂/km.»

Forslag nr. 23 lyder:

Stortinget ber regjeringen gjennomføre endring i engangsavgiften i energieffektiviserende retning for varebiler og tyngre kjøretøy.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre forbud mot all bruk av fossil olje og gass i fjernvarmeanlegg så snart som mulig og senest fra 1. januar 2018.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med den varslede energimeldingen, legge frem en plan for å erstatte fossil energibruk i Norge med fornybare energikilder.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en tverrsektoriell biogasstrategi med utgangspunkt i det faglige grunnlaget fra 2014, med mål om å redusere CO₂-utslippene innen 2020 med 350 000 tusen tonn.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti ble med 95 mot 5 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.02.12)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 27, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå tiltakene som skisseres i Miljødirektoratets rapport «Faglig grunnlag for videreutvikling av den nasjonale og internasjonale klimapolitikken», og fremme konkrete forslag til hvordan de enkelte tiltakene kan gjennomføres.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 94 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.02.33)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 4–7 og 9–13, fra Miljøpartiet De Grønne, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Miljødirektoratet og Oljedirektoratet mandat til å gå gjennom utslippstillatelser, samt øvrige tillatelser og pålegg overfor oljeindustrien, samt stille krav om beste tilgjengelige teknologi (BAT) for å redusere utslipp og gjennomføre energieffektivisering der det er teknisk mulig.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan elektrifisering av eksisterende felt kan bidra til å nå klimamålene frem mot 2030 og 2050 i den kommende energimeldingen.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå utslippstillatelser for PFK i industrien for å redusere dem gradvis i retning av beste praksis.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle statlige kjøretøy i 2020 som hovedregel benytter nullutslipps-teknologi eller klimanøytralt drivstoff.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille miljøkrav til kortbanefly ved anbudsutsettelse.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innfase strengere miljøkrav til supplyskip som seiler i norsk farvann.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide omsetningspåbudet av biodrivstoff til også å omfatte avgiftsfri diesel.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at fossil olje til oppvarming av statlige bygg og bygg staten leier, både grunnlast og topplast, avvikles senest 1. januar 2018.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et lovforslag som forbyr bruk av fossil olje og gass som grunnlast og topplast i fjernvarmeanlegg fra 1. januar 2018.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 90 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.02.59)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med den varslede energimeldingen, implementere EUs energieffektiviseringsdirektiv og fremme forslag om energieffektiviseringsmål og tilhørende virkemidler.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med den varslede energimeldingen, fremme nytt, konkret fornybarmål for perioden 2020–2030–2050 med tilhørende virkemidler.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 90 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.03.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i samarbeid med fastlandsindustrien for å få på plass en avtale som blant annet skal sørge for at vi tar ut energieffektiviseringspotensialet, utfaser fossil energibruk til varmemål og sørger for innfasing av biokull som innsatsfaktor i prosessindustrien eller andre teknologier som tilsvarende reduserer prosessutslipp.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 85 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.03.45)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen legge fram et lovforslag som forbyr bruk av fossil olje til oppvarming i husholdninger og til grunnlast i øvrige bygg. Regjeringen bes også vurdere å utvide forbudet til også å omfatte topplast.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at kollektivtrafikken i 2025 som hovedregel benytter null- eller lavutslippsteknologi eller klimanøytralt drivstoff.

III

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med havneeierne lage en helhetlig plan for økt bruk av landstrøm i norske havner, herunder finansiering og virkemidler for å oppnå dette.

IV

Stortinget ber regjeringen utarbeide en statlig hydrogenstrategi, og sørge for at støtteordningene til hydrogen opprettholdes i Enova.

V

Stortinget ber regjeringen legge frem en sak om hvordan fossil energibruk i Norge kan erstattes med fornybare energikilder som tilpasning til lavutslippssamfunnet.

VI

Dokument 8:10 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Audun Lysbakken om å følge opp anbefalinger for å nå Norges klimamål i 2020 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten har Per Olaf Lundteigen satt frem to forslag på vegne av Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at prioriteringene innen naturforvaltningen innskjerpes ved at faglige råd i større grad enn hittil skal innhentes ved at det utarbeides en helhetlig plan med konkrete forslag til prioriterte arter og utvalgte naturtyper, basert på eksplisitte kriterier for prioritering av arter og utvelgelse av naturtyper, før videre bruk av disse virkemidlene i naturmangfoldloven.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke kunnskapsgrunnlaget for naturforvaltningen gjennom følgende fire tiltak:

1. Arbeidet med en helhetlig plan for kartlegging og overvåking av naturmangfold (nasjonalt program) i henhold til forutsetningene i Innst. S. nr. 206 (2001–2002), jf. St.meld. nr. 42 (2000–2001), og iverksettelse av denne planen, forseres slik at kunnskapsgrunnlaget innenfor naturmangfoldområdet bedres. Kartlegging av arter og naturtyper etableres som en prioritert, offentlig oppgave knyttet til Artsdatabanken, og sikres langsiktig finansiering. Dette tiltaket skal initiere et felles løft for oppbyggingen av kunnskap om naturtypevariasjon i Norge.
2. Det innføres krav til at all offentlig finansiert innsamling av kunnskap skal gjøres åpent og fritt tilgjengelig gjennom Artsdatabankens digitale innsynsløsninger.

3. Det stilles krav om at det blir trukket et konsekvent og klart skille mellom kunnskapsprodusenter og brukere av denne kunnskapen, og om at all offentlig finansiert kartlegging av naturmangfold skal utføres etter allmenne standarder for verdinøytralitet og kvalitet. Artsdatabankens standardiserte naturtype- og naturbeskrivelsessystem – naturtyper i Norge (NiN) – skal legges til grunn for all offentlig finansiert kartlegging av naturtyper.
4. Det nedsettes et offentlig utvalg med mandat å legge fram forslag til hvordan langsiktighet i kunnskapsoppbygging (forskning) og utdanning innenfor naturmangfoldfeltet kan sikres ved universiteter og høyskoler, slik at samfunnets behov for kompetanse innenfor feltet blir ivarettatt.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 94 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.04.30)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:89 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen og Marit Arnstad om tiltak for en kunnskapsbasert naturforvaltning – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 9 foreligger det ikke noe votingstema.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Sak nr. 10 er andre gangs behandling av lov og gjelder lovvedtak 38.

Det foreligger ingen forslag til anmerkninger. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 11 [20:05:21]

Referat

1. (156) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Oskar J. Grimstad og Odd Henriksen om endring i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Midlertidig bestemmelse om snøscooterløyper i tidligere forsøkskommuner (Dokument 8:56 L (2014–2015))

Enst.: Behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav c.

2. (157) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Tove Karoline Knutsen, Freddy de Ruiter og Karianne O. Tung om utvidet HPV-vaksinering (Dokument 8:55 S (2014–2015))

Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

3. (158) Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede makter i 2013

Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

4. (159) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om EOS-utvalgets taushetsplikt overfor evalueringsutvalget og evalueringsutvalgets tilgang til EOS-utvalgets informasjon (Dokument 7:2 (2014–2015))

Enst.: Vedlegges protokollen.

Stortingspresident Olemic Thommessen: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Men før vi avslutter møtet, vil presidenten gjerne få lov til å knytte noen ord til at det faktisk i dag er siste gang Harald Grønn, sekretariatsleder ved stortingssekretariatet, har sin arbeidsdag her på Stortinget. Det er med stort vemod vi takker for hans innsats på Stortinget gjennom hele 42 år.

Harald Grønn ble ansatt i SVs stortingsgruppe i 1973, hvor han etter noen år, i 1977, ble sekretariatsleder. I 1990 fikk han stillingen som stortingssekretær, og siden 1995 har han ledet stortingssekretariatet.

Få, om noen, har Stortinget mer under huden enn Harald Grønn. Han kan Stortingets forretningsorden nær sagt inn og ut og forholder seg til den med slik autoritet at det er få som våger å kny hvis det kommer innvendinger. (Munterhet i salen) Han kjenner til de lange linjene i dette husets historie, han besitter en helt spesiell følsomhet overfor rådende konstitusjonelle prinsipper, og han er fullstendig fortrolig med alle regler og bestemmelser, skrevne så vel som uskrevne, som gjelder for et parlaments virksomhet.

Jeg er sikker på at jeg har salen med meg når jeg sier at Harald Grønn for mange av oss har fungert som en slags felles mentor. Enten han har hatt sete i sekretærstolen her ved siden av meg, eller han har fylt andre roller i Stortinget, har Harald Grønn stått for en faglig trygghet, integritet og lojalitet. Han har alltid vært rede til å gi råd om konstitusjonelle spørsmål og aldri vært uvillig til å forklare hvordan komitéinnstillinger skal skrives. Også de gangene det har inntruffet mer uforutsigbare situasjoner her i salen, har han vist at han har den faglige tyngden til å håndtere dette raskt og effektivt.

Det er en enestående karriere i Stortinget som nå tar slutt. Som medlem av sekretariatet for budsjettreformutvalget var Harald Grønn sentral i arbeidet med å reformere budsjettbehandlingen på 1990-tallet. Senere har han ved flere korsveier hatt en helt avgjørende stemme overfor det til enhver tid sittende presidentskap.

For egen del vil jeg si, Harald, at du har satt en standard, og det vil jeg illustrere gjennom følgende lille historie. Det

var en sen aftenstund, og jeg hadde vært på et partimøte i Vågå. Klokken var vel sånn kvart på elleve om kvelden, og jeg fikk en telefon fra en meget bekymret statsråd som hadde hatt kraftig pågang her i salen. Det var blitt reist spørsmål om å ta spørsmål i etterkant av møtet, og det var da i den anledning knyttet noen formelle spørsmål til dette. Jeg må bare si at der jeg satt i en busslomme i Vågå kvart på elleve om kvelden, hadde ikke jeg forretningsordenen inne på en måte som gjorde at jeg klart kunne svare på det spørsmålet.

Jeg ringer derfor selvfølgelig til Harald Grønn:

«God aften, Harald Grønn. Klokken er kvart på elleve. Jeg har følgende spørsmål.»

Det var litt stille, så hørte jeg at det rislet i sider, og så fikk jeg et godt svar. Så sier jeg: «Harald, kan du dette utenat?»

«Nei, jeg har jo forretningsordenen her», sier han.

«Klokken kvart på elleve om aftenen, har du forretningsordenen?»

«Jeg har alltid forretningsordenen.» (Latter i salen)

Dette er en standard jeg mener bør være til etterfølgerse, også for de som kommer etter.

Jeg vil også si, Harald, at du også har satt en standard

for hva som skal til for å avholde et stortingsmøte, noe jeg mener er viktig i vår digitaliserte tidsalder. Du fastholder nemlig hardnakket at det som skal til for å avholde et stortingsmøte, er et stykke papir, fjærpenn, blekkhus og et stearinlys. Det synes jeg er verd å holde fast ved, også i Stortingets neste 200 år.

Det er en institusjon i Stortinget som vi nå tar farvel med, og vi ønsker deg en lang, god og aktiv pensjonisttilværelse. Heretter skal du slippe å ta toget fra Larvik klokken 05.40 for så å være på plass her på Stortinget et par timer senere.

Egentlig burde det vært slik med sekretærer i Stortinget som så å si har fått avskjed i nåde, at det burde ha vært vedtak om at de skulle få lov til å slutte. Da ville mitt forslag vært at det burde forutsette grunnlovsflertall. Men når det da ikke er slik, får du få lov til å slippe likevel.

På vegne av hele Stortinget og presidentskapet vil jeg få takke for den fantastiske innsatsen du har gjort, og ønske deg alt godt for en forestående pensjonisttilværelse. Tusen takk skal du ha. (Stående applaus i salen)

Presidenten: Hvis ingen flere da har bedt om ordet, er møtet hevet.

Møtet hevet kl. 20.12.
